

การจัดการประชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ

ดร.ตายุติน	อูสมาน
มะพาริ	กะมูนิง
เวคิน	วุฒิวังค์
สุไลมาน	หะโมะ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ประจำปี 2556

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ชื่องานวิจัย การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน
สถานการณ์ความไม่สงบ

ชื่อผู้วิจัย ดร.ตายุติน อูสมาน
 นายมะพารี กะมูนิง
 นายเวคิน วุฒิวงศ์
 นายสุไลมาน หะโมะ

ปีที่ทำการวิจัย 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อค้นหาวิธีการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการวิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม และการศึกษาดูงาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นต้องใช้หลักคำสอนของศาสนา ยึดหลักธรรมาภิบาล แต่งตั้งคณะกรรมการด้านการจัดการป่าชุมชน สร้างเครือข่าย มีการศึกษาดูงาน มีการอบรม เน้นการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ สร้างบรรยากาศเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีสัญญาณระหว่างผู้บริหารกับประชาชน วางแผนการปลูกและระยะเวลาในการตัดให้ชัดเจน วางแผนในการตัดไม้ให้เหมาะสม กำหนดพื้นที่ส่วนกลางของป่าชุมชน มอบรางวัลให้กับผู้ดำเนินดีเด่น และประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

Research : Community Forest Management by Local Government
Administration in the Three Southern Border Provinces of
Thailand in Unrest Situation

Researcher : Dr.Tayudin Osman
Maphari Kamuning
Vakin Wuttiwong
Sulaiman Hamoh

Year : 2014

Abstract

The objectives of this research were to study the community forest management by local government administration in the three southern border provinces of Thailand, to find out community forest management by local government administration in the three southern border provinces of Thailand and to search model of community forest management by local government administration in the three southern border provinces of Thailand. The respondents of this study were local government administrators and member. The instruments of this research were in deep interview, focus group and field study.

Result of this studied were the model of community forest management by local government administration in the three southern border were base on the religion teaching, good governance , organize the community forest committee, find network, study trip to best forest community, training, planting economic tree, conducting eco-tourist, making the promise between people and community leader, plan for planting the tree, plan for cutting the forest, establish the center area, giving the reward to the person who have best activities in community forest, announcement the work of local government administration regarding the community forest.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง การจัดการประชุมชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ได้สำเร็จเรียบร้อย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้นำท้องถิ่น ที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ได้ให้ทุนในการวิจัย และขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ได้อำนวยความสะดวกในการประสานงาน และอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยให้กับคณะผู้วิจัย

ขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทุกท่าน ที่ช่วยกันสนับสนุนการทำวิจัยของคณะผู้วิจัย

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัย คณะผู้วิจัยขอขอบแต่ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ตั้งอยู่บริเวณใต้สุดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย เป็นระยะทางยาวถึง 573 กิโลเมตร (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549) เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชนบธรรมเนียม ประเพณี มีความเป็นอัตลักษณ์พิเศษเป็นของตนเอง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในเชิงกายภาพนั้นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความพร้อมทางทรัพยากรต่างๆ หรือมีความหลากหลายทางชีวภาพนั่นเอง นั่นก็หมายความว่า ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อุดมไปด้วยภูเขา แม่น้ำ ทะเล เป็นพื้นที่ๆ มีความเป็นสีเขียว โดยเฉพาะพื้นที่ๆ ทรัพยากรป่าไม้ มีความสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่นๆ แต่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือ ป่าไม้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก โดยมีสาเหตุหลาย ๆ ด้วยกัน

เป็นที่รับรู้และยอมรับโดยทั่วไปว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน และกลายเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศมาหลายปีแล้ว หรือเป็นวาระแห่งชาติ คือปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่หรือเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์หลาย ๆ ฝ่าย เช่น คณะกรรมการการวิสามัญของวุฒิสภา สรุปว่า สถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน และความไม่เป็นธรรม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มคนร้ายหรือ ขบวนการเท่านั้น แต่ที่รุนแรงและแก้ไขยากเพราะเงื่อนไขทางสังคมจิตวิทยา อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจผิด หวาดระแวงซึ่งกันและกัน ระหว่างรัฐกับประชาชน และความรู้สึกในทางลบต่ออำนาจรัฐที่สะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้ประชาชนในพื้นที่เปราะบาง จนบางฝ่ายเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ได้ (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549)

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ได้วินิจฉัยเหตุของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้น่าสนใจดังนี้ คือ ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับความยุติธรรมและไม่เข้าใจกระบวนการยุติธรรมของประเทศ นโยบายของรัฐสับสนระหว่างแนวทางสันติวิธีกับการแก้ปัญหาด้วยวิธีเดิม ๆ โดยใช้ความรุนแรงเป็นหลัก เด็กและเยาวชนในพื้นที่ไม่ได้รับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพพอที่จะทำให้เข้าสู่ตลาดงานได้ ชาวบ้านในท้องถิ่นเผชิญหน้ากับปมขัดแย้งภายใน รัฐไม่เห็นความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และบางฝ่ายเห็นว่าเรื่องความหลากหลาย หรือการนับถือศาสนาที่ต่างกัน ความเชื่อต่างก็เป็นปัญหาคุกคามรัฐหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ

เหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้การกระทำการด้านต่างๆ ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีบางกลุ่มใช้จังหวะที่มีสังคมกำลังเผชิญกับความวุ่นวายมาทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นการกระทำที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ป่าไม้ถูกตัดไปเรื่อย เพราะการเห็นผลประโยชน์ส่วนตัวของคนบางกลุ่ม

จึงต้องมีการรณรงค์เกี่ยวกับป่าชุมชนขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความรักและเห็นความสำคัญของป่าไม้ และทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ในชุมชนนั้นเราจะมียุทธศาสตร์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการ การปกครองซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แสดงบทบาทหลายๆ ด้าน ในด้านการจัดการป่าชุมชนนั้นไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่เป็นหน้าที่โดยตรง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการวิจัยเพื่อหาคำตอบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และมีความยั่งยืน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป ฉะนั้นคณะผู้วิจัยจึงมั่นใจว่า งานวิจัยเรื่องนี้ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน และงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ
2. เพื่อค้นหาวิธีการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ
3. เพื่อสร้างรูปแบบ (Model) การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ
2. ขอบเขตด้านประชากร
เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหาร และสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ขอบเขตด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล
3.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทำให้ทราบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ
3. มีข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบาย โครงการ เพื่อไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการ หมายถึง การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพ การจัดการป่าควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้น ดูแลรักษาป่า การปลูกป่าทดแทน การส่งเสริมให้มีการรักษาป่า รักต้นไม้ และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนให้คุ้มค่ามากที่สุด

2. ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ป่าสาธารณะที่อยู่ในอาณาเขตชุมชนประชาชนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียมกัน ตามข้อตกลงที่ชุมชนได้กำหนดร่วมกันและยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีหน้าที่บริหารจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ความอุดมสมบูรณ์ และการจัดการป่าชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พระราชบัญญัติป่าชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

1. ความหมายของป่าชุมชน

ป่าชุมชน ถือว่าเป็นทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล สำหรับคนในชุมชนและสังคมที่ต้องเกี่ยวข้องและอาศัยประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม ทรัพยากรป่าชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ได้มีนักวิชาการและผู้ให้ความหมายของป่าชุมชน ดังนี้

กรมป่าไม้ (อ้างถึงใน อมรเทพ นันทาสาย, 2551 : 9) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง รูปแบบของการจัดการป่าไม้ ที่นำองค์ประกอบของความต้องการของประชาชน และประชาชนผู้รับประโยชน์เข้ามาร่วมในชุมชนนั้น

อมรเทพ นันทาสาย (2551 : 10) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ป่าที่อยู่ใกล้ชุมชนที่ได้ใช้ประโยชน์และร่วมกันรักษาป่า โดยการบริหารจัดการตามวิธีการและความเชื่อของชุมชน และรวมถึงกระบวนการบริหารจัดการป่าไม้ที่ดำเนินการโดยชุมชนเป็นหลักและให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนกับป่าอย่างยั่งยืน

โกลม แพรกทอง (อ้างถึงใน ทวีชัย ใจพร, 2552 : 24) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง รูปแบบของการจัดการป่าไม้ที่นำเอาความต้องการพึงพิงป่าของประชาชนมาเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่า และให้ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากป่าดังกล่าวเป็นผู้กำหนดแผนการและควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อผลประโยชน์ต่อเนื่องอย่างยั่งยืน

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง รูปแบบการใช้ที่ดิน ป่าไม้ ที่ชุมชนได้ดำเนินการหรือได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้ดำเนินการร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ จัดการกิจการงานด้านป่าไม้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติและแผนงานที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้นด้วย การจัดการ หรือดำเนินการดังกล่าว ก็เพื่อการอนุรักษ์ และให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2536) ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น และจัดการอย่างมีกฎเกณฑ์ให้ยั่งยืนถาวร ซึ่งเป็นป่าขนาดเล็กๆ ที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน มีไว้เพื่อใช้สอย เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นแต่ไม่ใช่เพื่ออุตสาหกรรมขนาดใหญ่

มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ (2539 : 8) ได้ให้ความหมายของป่าชุมชน 3 ประการ ดังนี้ 1) พื้นที่ป่าที่ชาวบ้านอาศัยและทำมาหากินอยู่ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกผูกพันในทรัพยากรป่าไม้ 2) เป็นพื้นที่ป่าที่ชาวบ้านเลือกใช้ประโยชน์ โดยไม่ต้องครอบครองพื้นที่ป่าทั้งหมด แต่ได้เลือกใช้ตามความจำเป็น 3) เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถจำแนกชนิดและขนาดของพื้นที่ได้

บุญเรือง ยางเครือ และคณะ (2548 : 3) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง ป่าที่ประชาชนในหมู่บ้านรอบป่าใช้ประโยชน์ ซึ่งรวมถึงพื้นที่ป่าไม้ที่จัดแบ่งหรือกำหนดไว้เป็นของชุมชน มีการจัดการ โดยชุมชน มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนถาวรตามกฎหมายที่ชุมชนกำหนด ซึ่งอาจเป็นป่าธรรมชาติและป่าที่ชุมชนปลูกเอง

คมเดช จันโทริ (2553 : 20) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ป่าสาธารณะที่อยู่ในอาณาเขตชุมชน ประชาชนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียมตามข้อตกลงที่ชุมชนได้กำหนดร่วมกันและยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต

ธเนศ แต่งสาตร์ (2550 : 14) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชุมชน หมายถึง รูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ให้ชุมชนท้องถิ่นที่ส่วนร่วมใน การวางแผนจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ภายใต้กฎระเบียบที่ชุมชนได้กำหนดไว้โดยสอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

ส่วนป่าชุมชน (อ้างถึงใน ชัยพร ไทยกิจ, 2550 : 11-12) ป่าชุมชน คือ ป่าซึ่งชุมชน กลุ่มประชาชน หรือสถาบันในชุมชนนั้นได้ร่วมกันรักษาไว้เพื่อประโยชน์ของชุมชน และในความหมายเฉพาะก็คือ รูปแบบของการจัดการป่าไม้นานาชาติประกอบของความต้องการของประชาชนและประชาชนผู้รับผลประโยชน์เข้าร่วมในชุมชนนั้น ส่วนรูปแบบของป่าชุมชนนั้น ส่วนป่าชุมชน ได้กำหนดรูปแบบของป่าชุมชนตามวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ของป่าชุมชนไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ป่าชุมชนแบบอนุรักษ์เป็นรูปแบบการดำเนินงานของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ และอื่นๆ การป้องกันภัยธรรมชาติ ตลอดจนความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นป่าธรรมชาติและในบางพื้นที่ พบว่าเป็นป่าปลูก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งซับน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรมเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจหรือประกอบพิธีกรรมตามประเพณีความเชื่อแหล่งนันทนาการ และบางครั้งยังมีการใช้ประโยชน์ในลักษณะผลพลอยได้ คือเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติสมุนไพรของป่า ไม้ฟืน และเพื่อใช้สอย ลักษณะของป่าชุมชนแบบอนุรักษ์นี้ได้แก่ ป่าซับน้ำ ป่าไร่ ปลายนา ป่าปูลา ป่าช้า วัดป่า ป่าอภัยทาน ป่าโรงเรียนและป่าในเมือง

รูปแบบที่ 2 ป่าชุมชนเศรษฐกิจ

เป็นรูปแบบการดำเนินงานป่าชุมชนเพื่อหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ในรูปของ ผลผลิตจากต้นไม้ และของป่า ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ในบางครั้งพบว่าเป็นป่าธรรมชาติ โดยวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรายได้ของชุมชน เป็นแหล่งใช้สอยของชุมชน เช่นเก็บอาหารของป่าสมุนไพร ไม้ฟืน และไม้ใช้สอย ลักษณะของป่าชุมชนแบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ป่าใช้สอยชุมชน และป่า

รูปแบบที่ 3 ป่าชุมชนแบบอนุรักษ์ประสงค

เป็นรูปแบบการดำเนินงานป่าชุมชนเพื่อหวังผลตอบแทนด้านการอนุรักษ์และด้านเศรษฐกิจควบคู่กันไป มีทั้งป่าธรรมชาติและป่าปลูก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชน ทั้งในรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 ควบคู่กันไป

องค์การบริหารส่วนตำบลมหาโพธิ (2547 : 1-2) ได้ให้แนวคิดการพัฒนาป่าชุมชนอยู่บนพื้นฐานของความคิด 4 ประการ คือ

1. แนวความคิด

ทางด้านนิเวศวิทยา มองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ จึงมีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต และอยู่ภายใต้การโยงโยงของระบบเชื่อมโยงต่าง ๆ ที่สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในระบบนิเวศ ซึ่งมนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงและอยู่อาศัยในระบบนิเวศ ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์อันเกิดจากระบบ

สังคมจึงมีอิทธิพลต่อสมดุลของระบบนิเวศ การจัดการที่มุ่งหวังให้เกิดสมดุลของระบบนิเวศ จึงมุ่งถึงการที่จะให้มนุษย์สามารถอาศัยพึ่งพิงกับระบบนิเวศได้โดยไม่มีการทำลาย

2. แนวความคิดของการพัฒนาชนบท เห็นว่ากิจการทางด้านป่าไม้เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในชนบทที่สามารถยืนอยู่ได้ เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ชนบทได้พึ่งพิงในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมจิตใจอันเกิดจากความเชื่อ และประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ส่งผลให้การดำเนินชีวิต และวิธีการรักษาป่าไม้ของประชาชนแตกต่างกันไปตามประโยชน์ที่ได้รับจากป่า ซึ่งเป็นความรู้ที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาชนบท

3. แนวความคิดของการกระจายอำนาจ จากการดำเนินการรักษาป่าโดยหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นการร่วมกันดูแลรักษาป่าไม้โดยประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่อยู่ใกล้พื้นที่ป่าไม้ได้โดยตรงกับความต้องการมากขึ้น และกระจายงานให้หน่วยงานภูมิภาคในการให้บริการแก่ประชาชน 4. แนวความคิดทางด้านการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่ออกเงยได้และอำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นการจัดการทางด้านป่าที่เหมาะสมสามารถให้ประโยชน์ได้หลายอย่าง และต่อเนื่อง สม่่าเสมอแก่ชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งป่าไม้

เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ (2536 : 239) ได้สรุปเงื่อนไขของการเกิดและความสำเร็จของป่าชุมชนไว้ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีความเป็นชุมชนสูง กล่าวคือ นอกจากชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ร่วมกันแล้วยังมีความสัมพันธ์กันทางสังคมระหว่างสมาชิกของชุมชนอย่างแนบเนียน อาจสะท้อนออกมาในรูปของความเชื่อ อุดมการณ์และพิธีกรรมที่ชุมชนยึดถือ และปฏิบัติร่วมกัน เช่น พิธีเลี้ยงผีขุนน้ำพิธีกรรมเช่นผีปู่ตา เป็นต้น

2. มีทรัพยากร ดิน น้ำ และ ป่า ที่อยู่ในสภาพที่ใช้ได้ หรือยังมีสภาพเพียงพอที่จะฟื้นคืนกลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างยั่งยืน ทรัพยากร ดิน น้ำ และ ป่า มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับผลผลิตในภาคเกษตร ดังนั้นลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีจิตสำนึกในการรักษาป่าจะต้องมีทรัพยากร ดิน น้ำ และ ป่า ในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตในภาคเกษตรของชุมชนอยู่ 3. การมีผลประโยชน์ร่วมกับการอนุรักษ์ป่าของชาวบ้านมีพื้นฐานมาจากการผลประโยชน์ร่วมกันในการใช้ทรัพยากร ดิน น้ำ และ ป่า เพื่อการเกษตรและการใช้ผลผลิตจากป่าในชีวิตประจำวัน เช่น เป็นแหล่งอาหาร ไม้สำหรับก่อสร้างบ้านเรือน และของป่าอื่นๆ

4. มีจิตสำนึกในการรักษาป่าที่มีความเข้มข้น และความลึกซึ้งมากกว่าการมีผลประโยชน์ร่วมกันเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงอุดมการณ์ความเชื่อ และการพิทักษ์สิทธิชุมชนและสิทธิธรรมชาติการเป็นมนุษย์ มิให้ถูกก้าวล่วงรุกรานจากบุคคลภายนอก จิตสำนึกในการรักษาป่าอาจเกิดขึ้นจากเงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ มากมาย เช่น เกิดจากประเพณีความเชื่อ เกิดความจำเป็นในการป้องกันรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชุมชน เกิดจากปัญหาภัยแล้ง หรือเกิดจากการต่อต้าน การรุกรานจากภายนอกในการแย่งชิงทรัพยากร เช่น การต่อต้านโครงการของรัฐ การต่อต้านสัมปทานป่าไม้ การต่อต้านธุรกิจเอกชน การแย่งชิงทรัพยากรกับชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น

5. ผู้นำชุมชนทั้งผู้นำทางธรรมชาติ และผู้นำที่เป็นทางการที่มีความเข้มแข็ง และมีภูมิปัญญาสูง เพราะผู้นำนอกจากจะสามารถควบคุมและรักษากฎระเบียบต่าง ๆ ของชุมชนได้แล้วยังต้องสามารถปรับใช้ภูมิปัญญา

และจารีตประเพณีท้องถิ่นให้เข้ากับสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งกว่านั้น คุณลักษณะที่สำคัญที่สุดของผู้นำชุมชน คือ การทำงานบนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนโดยส่วนรวมเป็นหลัก

6. มีการจัดตั้งองค์กรประชาชน อาจเป็นองค์กรตามประเพณี หรือองค์กรทางการเมืองที่รัฐจัดตั้งขึ้น โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และเป็นธรรมตามเงื่อนไขที่แตกต่าง กันออกไป ทั้งในด้านระบบนิเวศ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นการทำงานของ องค์กรชาวบ้านมักวางอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาดั้งเดิมจารีตประเพณี และประสบการณ์ที่สะสมสืบทอดกัน มา

7. มีจารีตของการจัดการทรัพยากรที่ถือว่า ทรัพยากรเป็นสิทธิและทรัพย์สินร่วมของชุมชน ชุมชน บ้านป่าในอดีตมีจารีตของการจัดการทรัพยากรที่ถือว่าทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดเป็นทรัพย์สินร่วมของชุมชน และชุมชนมีสิทธิในการดูแลจัดการออกกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเป็นธรรมต่อ สมาชิกของชุมชน

8. มีการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ในระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนนั้น ประกอบด้วย หลักการจัดการ วิธีการจัดการ และรูปแบบของการจัดการ หลักการจัดการทรัพยากรชุมชนอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับจารีตประเพณี สิทธิชุมชน การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและความเป็นธรรมในสังคม ความยั่งยืนของระบบการผลิต และคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและความเป็นธรรมในสังคม ความยั่งยืนของระบบการผลิต และความสมดุลของระบบนิเวศ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทั้งหมดของชุมชน

กล่าวโดยสรุป ป่าชุมชน คือ การร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการรักษาพื้นที่ป่าไม้เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด เป็นการจัดการในระบบนิเวศที่ทำให้คน ต้นไม้ สัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ สามารถอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข และตอบสนองความต้องการของชุมชนเอง

2. ความสำคัญของป่าชุมชน

คมเดช จันโทริ (2553 : 22) ได้สรุปความสำคัญของป่าชุมชน ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) พื้นที่ป่าที่ชาวบ้านอาศัยและทำมาหากินอยู่ ทำให้บ้านรู้สึกผูกพันในทรัพยากรป่า 2) เป็นพื้นที่ป่าที่ ชาวบ้านเลือกใช้ประโยชน์ โดยไม่ต้องครอบครองพื้นที่ป่าทั้งหมด แต่ได้เลือกใช้ตามความจำเป็น และ 3) เป็น พื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถจำแนกชนิดและขนาดของพื้นที่ได้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น มนุษย์ในการใช้ ประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีผลต่อการ หล่อหลอมพฤติกรรมของมวลมนุษย์เช่นเดียวกัน

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2543 : 17-25) กล่าวว่า ป่าชุมชนมีหลักการสำคัญคือ ให้ความสำคัญกับคน และกลุ่มองค์กรในชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากร ได้มีสิทธิ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการคุ้มครอง และจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการช่วยคุ้มครองสิทธิของชุมชน ควรสนับสนุนจัดตั้ง เครือข่ายองค์กรจัดการป่าชุมชนขึ้นหลายระดับ เช่น ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ เพื่อ ประสานความร่วมมือและกลยุทธ์และมาตรการทางนโยบายและกฎหมาย

บัญญัติ แก้วส่อง และคณะ (2539 : 3-4) กล่าวว่า ความสำคัญของป่าชุมชนเพื่อให้มนุษย์สามารถ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสามารถคิดค้นวิธีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มี อยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น สร้างเขื่อนหรือฝายกักเก็บน้ำ เพื่ออุปโภคและบริโภค สร้างเครื่องปรับอากาศ เพื่อ

ทำให้ความเย็นในพื้นที่อาศัยในเขตร้อน สร้างเครื่องมือเครื่องมือในการทำมาหากิน เพื่อให้มนุษย์จะได้หาประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

กรมป่าไม้, 2540 (อ้างถึงใน ปรียา โสทอง, 2547 : 14) ได้สรุปหลักการที่สำคัญของป่าชุมชนว่า การจัดการป่าชุมชนนั้นไม่เพียงแต่จะเป็นการจัดการเพื่อรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศวิทยา แต่ยังเป็นการสนองตอบต่อเศรษฐกิจในการยังชีพของชุมชนตลอดจนเป็นการดำรงไว้ซึ่งความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า ฉะนั้น สิทธิในการดูแลรักษา และจัดการประโยชน์จากป่าชุมชนจึงเป็นสิทธิร่วมของชุมชน อย่างไรก็ตามหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าจึงสรุปได้ดังนี้ 1. สนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนในท้องถิ่น 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น 3. สำนึกของการเป็นเจ้าของ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2540 : ออนไลน์) ได้ให้ความสำคัญของป่าไม้ คือ มรดกจากธรรมชาติที่มีความสง่างามและหลากหลายในตัวของมันเอง เป็นตัวแทนของธรรมชาติในโลกที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามเติบโตและหลากหลาย ผลผลิตหลักของป่าไม้ คือ ไม้ และไม้ได้ให้ประโยชน์หลาย ๆ อย่าง เป็นวัตถุดิบชนิดแรกที่ใช้ประโยชน์ ไม้มีส่วนสำคัญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสมัยใหม่มากกว่าสิ่งอื่นใด และในอุตสาหกรรมหลักทุกชนิดก็ต้องพึ่งพาผลผลิตจากป่าอย่างน้อย 1 ชนิด เพื่อใช้ในกระบวนการผลิต จะเห็นได้ว่า ป่าไม้เป็นทั้งผู้ให้และผู้คุ้มครอง ป่าไม้ดำรงรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ รักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร รักษาดินแดนมิให้ถูกชะล้าง ให้พลังงานแก่ประชาชนจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของโลก และป่าไม้ยังให้ไม้ในการทำกระดาษ และอุตสาหกรรมต่าง ๆ และป่าไม้ยังมีความสวยงาม ถ้าปราศจากป่าไม้โลกคงแห้งแล้งมากกว่านี้มากนัก แต่อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ในเขตร้อนโลกกำลังสูญเสียมรดกจากธรรมชาติชนิดนี้ไปอย่างรวดเร็ว จนไม่อาจฟื้นฟูได้ทัน หากอัตราการใช้ยังคงเป็นเหมือนเช่นทุกวันนี้

นอกจากนี้สุวิทย์ รัตนมณี (ออนไลน์) อธิบดีกรมป่าไม้ กล่าวว่า กรมป่าไม้ และบริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักษุมชน ต่อเนื่องมาจนเป็นปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมให้เกิดระบบการจัดการที่ดีและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการดำเนินโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักษุมชน ที่ผ่านมานับได้ว่า ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ โดยนับตั้งแต่ที่ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักษุมชน ตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน พบว่า มีป่าชุมชนทั่วประเทศสมัครเข้าร่วมโครงการป่าชุมชนเพิ่มขึ้นทุกปี ขณะเดียวกัน มีโครงการป่าชุมชนที่ได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากจำนวน 7,148 แห่ง รวมเป็นพื้นที่ป่า 2.38 ล้านไร่ ในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 8,515 แห่ง รวมเป็นพื้นที่ป่า 3.2 ล้านไร่ ณ เดือนกันยายน 2555

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของป่าชุมชน คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนอย่างชาญฉลาด ยั่งยืน และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำลายป่าถือว่าการทำลายผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน ป่าไม้เมื่อถูกทำลายลงแล้วยากที่จะฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมได้ ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของชุมชนเองและต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ช่วยดูแลรักษาป่าเพื่อให้ป่านั้นๆ มีอยู่และเอื้ออำนวยประโยชน์ตลอดไป

3. ประเภทของป่าชุมชน

กรมการป่าไม้ (2537 : 35) ป่าชุมชนได้มีวิวัฒนาการในประเทศไทยมานานแล้วทั้งในส่วนองประชาชนที่ได้มีวิธีการอนุรักษ์พื้นที่ป่า เพื่อประโยชน์ของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ และทั้งในส่วนองหน่วยงาน

ของรัฐ ที่ได้มีการส่งเสริม และจัดพื้นที่ให้ประชาชนเพื่อการใช้ประโยชน์ส่วนรวมทำให้ประเภทของป่าชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม คือ ป่าชุมชนที่ประชาชนได้มีการดูแลรักษามาแต่เดิมตามวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น

2. ป่าชุมชนแบบพัฒนา คือ ป่าชุมชนที่ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชน ตามนโยบายของรัฐบาลในช่วงต่าง ๆ

โกมล แพรกทอง (อ้างถึงใน คมเดช จันโทรี 2553 : 22) ได้จำแนกประเภทของป่าชุมชนไว้ 8 ประเภท คือ

1. ป่าอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร เป็นป่าที่ชุมชนร่วมกันกำหนดหวงห้ามมิให้มีการบุกรุกเพื่อการรักษาต้นน้ำลำธาร

2. ป่าวัดป่าหรือเขตอุทยาน เป็นป่าที่ชุมชนร่วมกันกำหนดให้เป็นเขตสำนักสงฆ์หรือเขตอุทยาน เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม และศูนย์ศึกษาธรรมชาติ

3. ป่าดอนปู่ตา เป็นป่าที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชนที่มีต่อธรรมชาติสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ตามสิ่งสถิตอยู่

4. ป่าช้า มีทุกพื้นที่เป็นสภาพที่เผาหรือฝังศพคนตายที่ชุมชนกำหนดให้เป็นเขตหวงห้าม

5. ป่าโรงเรียน เป็นป่าที่โรงเรียนในชุมชนมีการอนุรักษ์ไว้หรือปลูกขึ้นใหม่ในพื้นที่โรงเรียน

6. ป่าทำเลเลี้ยงสัตว์ เป็นป่าที่ชาวบ้านกันเขตไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์หรือใช้สอยเพื่อประโยชน์อื่น ๆ

7. ป่าใช้สอย เป็นป่าที่ถูกกำหนดให้สามารถใช้สอยประโยชน์จากชุมชนโดยมีมาตรการในการดูแลรักษาร่วมกัน

8. ป่าปลูกพัฒนา เป็นพื้นที่ป่าที่เกิดขึ้นภายหลังตามนโยบายของภาครัฐหรือเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ของปี

4. องค์ประกอบของป่าชุมชน

4.1 องค์ประกอบของป่าชุมชน มีอย่างน้อย 3 ประการ คือ ธนศ. แต่งสาร (2550 : 20-22)

4.1.1 การมีจิตสำนึกร่วมกันของชุมชนในการรักษาป่า จิตสำนึกดังกล่าวอาจสืบเนื่องมาจากประเพณีความเชื่อเดิม เช่น การนับถือผี

4.1.2 การมีระบบการจัดการที่แน่นอน ชัดเจน ซึ่งอาจหมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งแสดงให้เห็นในวิถีคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน หรือกฎเกณฑ์ จารีตประเพณี ในการใช้ทรัพยากรของชุมชน หรือ การจัดการแบบใหม่ที่เกิดจากคำแนะนำของบุคคลภายนอก

4.1.3 การมีองค์กรชาวบ้านที่เข้มแข็ง ทำหน้าที่บริหาร จัดการดูแลรักษาทรัพยากรควบคุมกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรและทำหน้าที่แก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

1. ความหมายของการจัดการป่าชุมชน

มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญให้ความหมายของการจัดการป่าชุมชนไว้หลายท่าน ดังนี้ ทวีชัย ใจพร (2552 : 22) ได้สรุปความหมายการจัดการป่าชุมชนว่า หมายถึง รูปแบบวิธีการนำเอาผลประโยชน์ของชุมชน

มาเป็นที่ตั้งในการจัดการ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนดำเนินการนำเอาทรัพยากร
อำนวยประโยชน์ในหลายมิติ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตและระบบนิเวศวิทยาของชุมชน

สุเมธ ทราญแก้ว (2536 : 36) ได้ให้ความหมายของการจัดการป่าชุมชนว่า การใช้วิธีการที่มี
ประสิทธิภาพในการนำเอาทรัพยากรป่ามาใช้ อำนวยประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่ขาดแคลนเกิดปัญหากระทบต่อ
การดำรงชีวิตของมนุษย์และระบบนิเวศวิทยา

กฤษฎา บุญชัย (2543 : 14) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกาจัดการป่าชุมชนว่าป่าชุมชน เป็นขบวนการทาง
สังคมหรือการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชน หรือบนเครือข่ายในระบบนิเวศแห่งหนึ่งเพื่อทำ
การใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินรวมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม
บนพื้นฐานของระบบความคิด ภูมิปัญญา อุดมการณ์ และสิทธิชุมชน ซึ่งเน้นหลักการทางศีลธรรมและความ
มั่นคงในการยังชีพของชุมชนและสถานะผู้นำเป็นสำคัญ

เสน่ห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ (2536 : 157) กล่าวว่ากาจัดการป่าชุมชนอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ป่า
เป็นสิทธิร่วมกันของชุมชน ป่ามิใช่ของรัฐหรือบุคคลภายนอก สมาชิกของชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม กันถึงสิทธิ
และหน้าที่ในการดูแลจัดการและใช้ประโยชน์จากป่าไปพร้อม ๆ กัน โดยมีการพัฒนาจารีต ประเพณี วิถีปฏิบัติ
และกฎระเบียบเกี่ยวกับการดูแลจัดการและใช้ประโยชน์จากป่าสืบทอดเรื่อยมาหลายชั่วอายุคน

การจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วม (2555 : ออนไลน์) การจัดการป่าชุมชน หมายถึง การใช้
ประโยชน์ของพื้นที่ป่า ประโยชน์ที่ต้องการจากป่าเป็นสิ่งที่กำหนดวัตถุประสงค์ในการรักษาป่าเหล่านั้นไว้ เช่น
เป็นแหล่งป่าไม้เพื่อการประกอบพิธีการต่าง ๆ ซึ่งแปรผันตามสภาพสังคมในแต่ละภูมิภาค การใช้แหล่งป่าไม้
เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธารของหมู่บ้าน การใช้แหล่งป่าไม้เป็นแหล่งไม้ใช้สอย จะเป็นจุดร่วมที่ประชาชนจะ
รวมตัวกันในการรักษาป่า นั้น ๆ ไว้ เพื่อการใช้สอยร่วมกัน หรือเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชน

อย่างไรก็ดี เนื่องจากมีความหลากหลายของการจัดการป่าชุมชนในประเทศไทยตามสภาพภูมิศาสตร์
วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น ทำให้การแบ่งประเภทของป่าชุมชนตามสภาพของการเกิด ได้แก่ การเกิด
จากความจำเป็นของประชาชนเอง หรือเกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐแต่เดิมจากหน่วยงานพัฒนา
เอกชน หรือจากการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานทั้งรัฐ และเอกชน ดังนั้น ปัจจุบันอาจจะไม่ได้สภาพที่
ชัดเจนเกี่ยวกับชุมชนที่แท้จริง (ธเนศ แดงสาตร์, 2550 : 14)

2. การจัดการป่าชุมชน

จำแนกระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนได้ 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 หลักการจัดการ ระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชน วางอยู่บนพื้นฐาน 4 ประการ คือ
ประการแรก การยอมรับในจารีต ประเพณีและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร ประการที่สอง การคำนึงถึง
ผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและความเป็นธรรมทางสังคม ประการที่สาม ความยั่งยืนของระบบการผลิต
และความสมดุลของระบบนิเวศ และประการที่สุดท้าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งหมดของชุมชน

2.2 วิธีการจัดการป่าชุมชน จำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

2.2.1 จำแนกประเภทของป่าออกเป็นประเภทต่าง ๆ และกำหนดขอบเขตของป่า
ชุมชน รวมทั้งขอบเขตป่าประเภทต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น การจำแนกตามประโยชน์ใช้สอยดังนี้

1) ป่าต้นน้ำ หรือ ป่าดง ป่าขุนห้วย และป่าน้ำซับ มีลักษณะเป็นป่าดงดิบหรือป่าเบญจพรรณ
ที่ปกคลุมภูเขาสูง ชาวบ้านถือว่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ใช้ในการเกษตร และหวงแหนไม่ให้ผู้ใดไปใช้
ประโยชน์ เพราะถือเป็น การรบกวนผิวน้ำซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยดูแลรักษาป่า ทำให้ป่าต้นน้ำมีความอุดม
สมบูรณ์ หากมีการใช้ประโยชน์ ก็พยายามใช้แต่น้อย เช่น เก็บเห็ด หน่อไม้ ผักต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้น
ในป่าอย่างต่อเนื่อง และพยายามใช้ทรัพยากร ต้นทุน (Stock Resources) ให้น้อยที่สุด

2) ป่าตามประเพณี เป็นป่าที่ผูกพันกับพิธีกรรม และความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนเคารพยำเกรง ไม่อนุญาตให้ผู้ใดล่วงล้ำเข้าไปรบกวนความสงบ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นป่าทึบ เป็นแหล่งน้ำซับ น้ำจืด และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของผีป่าและลักษณะที่สองเป็นป่าแพะที่ไม่เหมาะแก่การทำการเกษตร จึงใช้เป็นที่ตั้งหอผีอารักษ์ ป่าช้า ฯลฯ สภาพป่าส่วนใหญ่จึงมีความอุดมสมบูรณ์ และพื้นที่ป่าประเพณีอาจซ้อนทับอยู่ในเขตป่าต้นน้ำ หรือ ป่าใช้สอย

3) ป่าใช้สอย ชาวบ้านจะกั้นพื้นที่ป่าใกล้ที่ตั้งชุมชนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ เช่น เลี้ยงสัตว์ เป็นแหล่งอาหาร เก็บของป่า เก็บฟืน ไม่สร้างบ้าน สมุนไพร เป็นต้น เพราะป่าประเภทนี้ไม่เหมาะแก่การทำการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นดินลูกรัง ที่เรียกว่าป่าแพะ มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ไม่ให้ใช้ป่าจนหมดสภาพ แต่จะปล่อยให้อยู่ในสภาพที่ต้นไม้อาจขึ้นเองได้

2.2.2 มีการร่างกฎเกณฑ์และแนวทางการใช้ประโยชน์ให้สมาชิกชุมชนทราบเพื่อให้สมาชิกใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืน ตลอดจนมีการกำหนดบทลงโทษ ถ้ามีการฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชน

2.2.3 มีการประชุม ปรึกษาหารือ ระหว่างสมาชิกชุมชนเพื่อทบทวนกฎเกณฑ์ของชุมชน และจัดตั้งองค์กรของชุมชนขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแล ตรวจสอบและควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

2.3 รูปแบบการจัดการ มีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางกายภาพและสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของแต่ละพื้นที่ แบ่งรูปแบบการจัดการป่าชุมชนออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.3.1 รูปแบบการจัดการตามจารีตประเพณี หมายถึง การนำเอาอุดมการณ์ ความเชื่อ และวิถีคิดตามประเพณี มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรและที่ดินของหมู่บ้าน เช่น ความเชื่อในเรื่องผี วิถีคิดเรื่องสิทธิชุมชน มีการประกอบพิธีกรรม และการผลิตซ้ำอุดมการณ์ที่ผสมผสานไปกับวิถีชีวิต ระบบผลิต และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน

2.3.2 รูปแบบการจัดการแบบประยุกต์ ในพื้นที่บางแห่งที่สิทธิชุมชนไม่ได้รับการยอมรับ เช่น มีความขัดแย้งและการแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอกสูง เช่น มีการลักลอบตัดไม้หรือพื้นที่ป่าเริ่มเสื่อมสภาพ ชาวบ้านอาจนำเอารูปแบบและวิธีการจัดการแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการตามจารีตประเพณี เช่น การบวชต้นไม้ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษาป่าของชุมชน และเพื่อยับยั้งการลักลอบตัดไม้จากภายนอก เป็นต้น หรือการนำเอารูปแบบการจัดการแบบเป็นทางการมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น ร่างกฎระเบียบในการใช้พื้นที่ป่าเป็นลายลักษณ์อักษรจัดตั้งองค์กร ที่เป็นทางการ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

2.3.3 รูปแบบการจัดการที่เป็นขบวนการต่อรองทางการเมือง การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชนกับรัฐและนายทุน บางครั้งรูปแบบของการจัดการทรัพยากรถูกปรับเปลี่ยนให้กลายมาเป็นขบวนการต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธิของชุมชน และต่อต้านนโยบายของรัฐ เช่น การต่อสู้กับสัมปทานป่าไม้ การปลูกสร้างสวนป่า เป็นต้น โดยมีการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มเพื่อสร้างแผนงานในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชนเองเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการเมือง กล่าวโดยสรุป การจัดการป่าชุมชน คือ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพ การจัดการป่าควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้น ดูแลรักษาป่า การปลูกป่าทดแทน การส่งเสริมให้มีการรักษาป่า รักษาดินไม้ และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนให้คุ้มค่ามากที่สุด

3. พระราชบัญญัติ ป่าชุมชน

3.1 ลักษณะทางกายภาพของป่าชุมชน

ป่าชุมชน คือ ผืนป่าที่มีขนาดเล็กหรือใหญ่เท่าใดก็ได้แล้วแต่จะจัดหาได้ แต่ถ้าเป็นขนาดใหญ่จะต้องไม่ใหญ่เกินกว่าที่ชุมชนนั้น ๆ จะฟื้นฟูดูแลได้ ป่าชุมชนเป็นผืนป่าล้วน ๆ ไม่รวมพื้นที่อยู่อาศัย เช่น หมู่บ้านและที่ทำกิน สภาพอาจเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ หรือป่าเสื่อมโทรมที่รกร้างว่างเปล่าก็ได้

3.2 ลักษณะการจัดการป่าชุมชน

ป่าชุมชน คือ ผืนป่าที่ชุมชนช่วยกันจัดการฟื้นฟูดูแลรักษาทั้งจากปัญหาไฟป่า การบุกรุกแผ้วถางทำลายการป้องกันการหาของป่าจนเกินกำลังที่ป่าจะรับได้ โดยมีลักษณะคล้ายกันคือ ชุมชนหรือหมู่บ้านที่ดูแลป่าชุมชนใดจะมีกฎระเบียบในการดูแลและใช้ประโยชน์ เป็นต้นว่า การร่วมกันทำแนวกันไฟ การจัดเวรยามเดินลาดตระเวนกตึกาในการเก็บเห็ด เก็บหน่อ ฯลฯ ป่าชุมชนจะแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองบริเวณคือ บริเวณพื้นที่อนุรักษ์ และบริเวณพื้นที่ใช้สอย ส่วนสถานะทางกฎหมายของพื้นที่ที่จัดตั้งเป็นป่าชุมชน อาจเป็นป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่สาธารณประโยชน์ และอาจจะอยู่ในพื้นที่ของเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (กรณีประกาศเขตป่าอนุรักษ์ทับป่าสงวนแห่งชาติที่ใช้เป็นป่าชุมชนอยู่ก่อน)

3.3 เหตุผลสำคัญที่ควรสนับสนุนให้มีป่าชุมชนทั่วประเทศ

เหตุผลสำคัญของการจัดให้มีป่าชุมชนก็คือการอาศัยพลังของชุมชนท้องถิ่น ที่อยู่ใกล้ป่านั้น ๆ ฟื้นฟู ดูแลพื้นที่ป่า ให้เป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่มีประโยชน์ต่อการรักษาระบบนิเวศ ฟื้นฟูแหล่งน้ำ และความชุ่มชื้นตลอดจนการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งนี้ โดยชุมชนนั้น ๆ จะได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้วตลอดไปซึ่งประโยชน์ที่ได้รับนี้ก็จะเอื้อไปถึงประชาชนที่อยู่ไกลผืนป่าออกไป รวมถึงประชาชนที่อยู่ในลุ่มน้ำเดียวกันเป็นความยุติธรรมในสังคม พร้อมทั้งยังเป็นการเอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและรักษาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540

3.4 เหตุผลที่ไม่ควรมีป่าชุมชนในป่าอนุรักษ์

ป่าอนุรักษ์ อันได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่อันเป็นป่าต้นน้ำลำธารตลอดจนพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมอันควรแก่การอนุรักษ์ พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งพันธุกรรมของพรรณพืช เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ฯลฯ วิธีที่เหมาะสมที่สุดในการดูแลรักษาพื้นที่ที่มีสภาพเปราะบางต่อการสูญเสียเหล่านี้ก็คือ จะต้องดูแลในลักษณะที่ให้ธรรมชาติของสัตว์ป่าและพรรณพืช ได้มีโอกาสวิวัฒนาการด้วยตนเอง แต่โดยที่ป่าอนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ มีบางบริเวณที่มีธรรมชาติที่งดงามเหมาะแก่การนันทนาการ หรือใช้ประโยชน์ในการศึกษาธรรมชาติ งานวิจัยสัตว์ป่า พรรณพืช ฯลฯ จึงมีการโซนพื้นที่แบ่งเป็นเขตต่าง ๆ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงสงวนรักษาไว้มิให้สัตว์ป่าและพรรณพืชได้รับการรบกวนด้วยกิจกรรมของมนุษย์

3.5 ป่าชุมชน เป็นผืนป่าที่ชุมชนเข้าจัดการ เข้าหาของป่า, ทำไม้ใช้สอย, ลาดตระเวนดูแล ฯลฯ

มีกิจกรรมของมนุษย์ในผืนป่านั้นได้ ดังนั้นในพื้นที่ที่ประเทศไทยสงวนรักษาไว้เป็นป่าอนุรักษ์เป็นป่าผืนใหญ่ ที่รวบรวมพันธุ์สัตว์ป่า พันธุ์พืชจึงมีใช้พื้นที่ที่อนุญาตให้ชุมชนเข้าจัดการ แต่ควรให้ชุมชนรวมถึงประชาคมอื่น ๆ ในชาติได้มีส่วนร่วมในการคุ้มครองดูแลป่าอนุรักษ์ร่วมกับกรมป่าไม้ ซึ่งทำหน้าที่พิทักษ์ผืนป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายเพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการดูแลรักษา แต่ยังมีพื้นที่บางส่วนของผืนป่าอนุรักษ์ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้ดูแลและใช้ประโยชน์เป็นชุมชนแล้วเกินกว่า 5 ปี และปัจจุบันยังคงดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อยู่ เพื่อความเป็นธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้นจึงควรให้ใช้เป็นป่าชุมชนได้ต่อไป

3.6 การใช้ประโยชน์ป่าชุมชน

หากจะให้ป่าชุมชนนั้นคงอยู่อย่างยั่งยืน ต้องไม่ใช้การใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน แต่เป็นการใช้เพื่อลดรายจ่าย เช่นการเก็บผลิตผลจากป่าเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน การตัดไม้เพื่อใช้ในกรณีจำเป็นในครัวเรือนเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชนตามกตึกาที่ชุมชนกำหนดไว้ ป่าชุมชนจึงต้องฟื้นฟูและพัฒนาให้เป็นป่าธรรมชาติมิใช่กลายเป็นป่าเศรษฐกิจหรือหาวิธีใช้ประโยชน์ในเชิงสร้างรายได้อื่น ๆ ไม่สิ้นสุด ที่ต้องระบุไว้ให้ชัดเจนก็เพราะว่าป่าชุมชนของประเทศไทยในปัจจุบัน มี 2 ลักษณะคือ ป่าชุมชนที่รักษาระบบ

นิเวศเป็นป่าธรรมชาติ ซึ่งป่าชุมชนทั่วประเทศที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จัดให้มีขึ้น มีลักษณะเป็นป่าธรรมชาติที่ สอดคล้องหลักการและเหตุผลในร่าง พ.ร.บ.ป่าชุมชน แบบที่ 2 ป่าชุมชนที่ให้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เป็น สวนป่า ปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ยูคาลิปตัสเป็นป่าชุมชนที่กรมป่าไม้สนับสนุน เห็นว่าการจัดสร้างสวน ป่าไม้สมควรนำเข้ามาผูกกับ พ.ร.บ.ป่าชุมชน เพราะมี พ.ร.บ.สวนป่าอยู่แล้ว ชุมชนใดจะสร้างสวนป่าก็สามารถ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.สวนป่าได้

3.7 งดใช้นโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจโดยอาศัย พ.ร.บ.ป่าชุมชน

การเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่น่าทำ เพราะคนไทยยังต้องใช้ไม้ในชีวิตประจำวัน มากมาย แต่จะต้องแยกออกจากป่าชุมชนโดยเด็ดขาด ชุมชนใดสร้างป่าเศรษฐกิจให้ไปใช้ พ.ร.บ. สวนป่า และ ป่าเศรษฐกิจที่จะเพิ่มขึ้น ควรเพิ่มในพื้นที่ซึ่งเอกชนครอบครองอยู่ส่วนพื้นที่ซึ่งยังเป็นป่าธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม ที่สาธารณะ ที่หัวไร่ปลายนา ฯลฯ เหล่านี้จะพยายามส่งเสริมให้ชุมชนดูแล เป็นป่าชุมชนที่เป็นป่าธรรมชาติ เพราะนอกจากได้ประโยชน์ในเชิงป่าชุมชนดังกล่าวที่ทราบแล้ว ยังเป็นการ ป้องกันการบุกรุกยึดครองโดยปัจเจกบุคคลด้วย (รตยา จันทะเทียร. มูลนิธิสืบสานคละเสถียร พ.ร.บ. ป่าชุมชน. [Online]. เข้าถึงได้จาก : http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3:rataya&catid=1:2009-10-07-09-26-02&Itemid=2. (2555, ธันวาคม 20)

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ประวัติความเป็นมา

ราชอาณาจักรไทยประกอบขึ้นด้วยดินแดนที่เคยเป็นรัฐโบราณและหัวเมืองต่างๆ ในอดีต ผนวก รวมกันขึ้นเป็นรัฐสมัยใหม่ที่มีอาณาเขตพรมแดนที่แน่นอน แต่เนื่องจากความเข้มแข็งของ ผู้ปกครองในแต่ละ ยุคสมัย รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับรัฐเพื่อนบ้านและความพยายามที่จะเป็นอิสระของหัวเมืองต่างๆ ที่เคยมีอิสระมา แต่เดิม ทำให้พัฒนาการของราชอาณาจักรไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัยต้องเผชิญกับพลังอำนาจทั้งภายในและ ภายนอกราชอาณาจักรมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าหลังยุคการขยายอาณาเขตของชาติตะวันตกได้มีข้อตกลงที่ ชัดเจนเกี่ยวกับสถานภาพของรัฐต่างๆ ของราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย เปิดกว้างและรับรู้ความจริงเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ราชอาณาจักรไทย ย่อมดีกว่าการปฏิเสธ หรือปิดโอกาสการเรียนรู้ ซึ่งนอกจากจะสร้างทัศนคติที่คับแคบให้กับพลเมืองไทยแล้วยังเปิดโอกาสให้กลุ่ม เคลื่อนไหวกลุ่มต่างๆ นำจุดอ่อนดังกล่าวไปขยายผลให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอก ประเทศ จนพลังความขัดแย้งขยายตัวรุนแรงเกินกว่าที่คนไทยด้วยกันเองจะเยียวยาได้ในอนาคต ใน ช ว ง ระยะเวลาที่ผ่านมาทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายเคลื่อนไหวได้เลือกใช้ประวัติศาสตร์บางตอนให้เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตน โดยฝ่ายรัฐอ้างเรื่องการเสียดินแดนเพื่อปลุกสำนึกคนไทยทั้งประเทศ หวงแหนแผ่นดิน ขณะที่ฝ่ายเคลื่อนไหว ก่อความไม่สงบได้อ้างถึงรัฐปัตตานีและการทวงคืนอิสรภาพของชาวมลายูปัตตานี ซึ่งการใช้ประวัติศาสตร์ ดังกล่าวก่อให้เกิดการเผชิญหน้าและขัดแย้งขยายผลอย่างรุนแรงและรวดเร็ว จนกระทั่งคนไทยบางคนถึงกับ กล่าวหาว่า “ไม่จำเป็นต้องรับรู้ประวัติศาสตร์ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะปัจจุบันที่นี้คือแผ่นดินไทย” ขณะเดียวกันฝ่าย เคลื่อนไหวก็เผยแพร่ข้อความ “คนซีแยะ (สยาม) รุกรานคนมลายู จงขับไล่พวกมันออกไป” ปฏิกริยาต่อกันและ กันของคนไทยเพียง 2 ตัวอย่างนี้มากเกินพอที่จะกล่าวว่า ความขัดแย้งของคนไทยได้ขยายออกไปมากกว่าที่คิด การอธิบายความจริงทางประวัติศาสตร์ แม้ว่าจะไม่มีหลักประกันใดๆ ว่าความขัดแย้งจะยุติลงทันทีแต่ก็ต้อง ดำเนินการอย่างรีบด่วนให้คนไทยเข้าใจประวัติศาสตร์ของประเทศตนเองอย่างถูกต้อง มีทัศนคติที่เปิดกว้างมาก ขึ้นและไม่ควรนำความขัดแย้งไม่ว่าในอดีต หรือปัจจุบันไปขยายผลให้เกิดความเลวร้ายยิ่งขึ้นไปอีก มิเช่นนั้น

เท่ากับว่าคนไทยในยุคปัจจุบัน ได้สร้างประวัติศาสตร์ที่เลวร้ายกว่าอดีตไว้ให้ลูกหลานต่อไปอีก ในมุมมองที่ตรงกันข้าม ในด้านอารยธรรมและภูมิรัฐศาสตร์พบว่าประวัติศาสตร์สร้างสรรค์อารยธรรมที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของคนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้มากมาย จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษาเผยแพร่ความรู้ให้สาธารณชนได้รับทราบสิ่งที่ตั้งถามที่ปรากฏเป็นมรดกอารยธรรมสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ให้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

ลำดับพัฒนาการทางภูมิรัฐศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อันได้แก่ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ก่อนการจัดตั้งเป็นจังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2476 ดินแดนแถบนี้ผ่านอารยธรรมมา หลายยุคหลายสมัยดังนี้

1. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลักฐานการอยู่อาศัยของชนพื้นเมืองมาตั้งแต่ก่อน 3,000 ปีที่ผ่านมา เรียกโดยรวมว่า พวกโอริง อัสมิ (Orang Asli) ซึ่งได้แก่ กลุ่มนิกริโต (Nigrito) เช่น ชาโกและเซมิง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเซนอย (Senoi) เผ่ามองโกลอยด์ได้ ได้แก่ บรรพบุรุษของชาวสยามและชาวมลายูอยู่อาศัยมานานนับพันปีเช่นกัน หลักฐานที่สำคัญในสมัยนี้ได้แก่ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำศิลป์ จังหวัดยะลา เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ขวานหิน ซึ่งพบหลายแห่งตามถ้ำและที่ราบ

2. สมัยเริ่มประวัติศาสตร์ ประมาณ 2,000 ปีที่ผ่านมาถึงราว พ.ศ. 700 มีชาวอินเดีย และ ชาวอาหรับบางกลุ่มเดินทางมายังแถบนี้ พร้อมกับนำศาสนาและวัฒนธรรมมาเผยแพร่ ทำให้ ศาสนาฮินดูเริ่มเข้ามาในระยะนี้ ชนพื้นเมืองเริ่มค้าขายกับชนต่างถิ่น เริ่มตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม มากขึ้นบริเวณปากแม่น้ำและบริเวณที่มีการติดต่อค้าขายสะดวก แถบนี้กลายเป็นที่พบบนของ พ่อค้านักเดินเรือ ชุมชนบางแห่งขยายตัวเป็นเมืองในเวลาต่อมา

3. สมัยอาณาจักรโบราณลังยาซูหรือลังกาสุกะ ราว พ.ศ. 700 – 1400 ปรากฏในบันทึกการเดินทางของชาวจีนว่า มีรัฐต่างๆ เกิดขึ้นหลายแห่งคาบสมุทรมลายู โดยอยู่ภายใต้ อำนาจของอาณาจักรฟูนัน (Funan) ในจำนวนนั้นมีรัฐลังยาซู (Lang Ya Shiu) รวมอยู่ด้วย ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 11 ลังยาซูเป็นอิสระ มีหลักฐานการส่งทูตไปเยือนจีนเมื่อ พ.ศ. 1058, 1066, 1074 และ 1111 ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 – 14 ถือว่าเป็นยุครุ่งเรืองของลังยาซูหรือลังกาสุกะ แหล่งโบราณสถานแถบท่าสาป จังหวัดยะลา และอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีที่ยังคงปรากฏร่องรอย อยู่เป็นจำนวนมากถูกสร้างขึ้นมากในระยะนี้ โดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา

4. สมัยลังกาสุกะภายใต้การปกครองของศรีวิชัย ราวพุทธศตวรรษที่ 14 -15 ลังกาสุกะ ตกอยู่ภายใต้ อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งมีกำลังกองทัพเรือเป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้รับความนิยมมาก ชาวลังกาสุกะยอมรับนับถือศาสนาพุทธ ฝ่ายมหายานอย่างแพร่หลาย ศาสนาสถานหลายแห่ง และศิลปวัตถุในพุทธศาสนาถูกสร้างขึ้นมากในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ รวมทั้งพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ในถ้ำ คูหาภิมุข จังหวัดยะลา และพระพุทธรูปปางต่างๆ จำนวนมากก็ถูกสร้างขึ้นในสมัยนั้น

5. สมัยลังกาสุกะภายใต้อำนาจของโจฬะ ตั้งแต่ พ.ศ. 1535 เป็นต้นมา กองทัพโจฬะแห่งอินเดียเข้าโจมตีเมืองต่างๆ ของอาณาจักรศรีวิชัย เพื่อควบคุมเส้นทางการค้าในช่องแคบ มะละกา และเมืองหลายแห่งรวมทั้งลังกาสุกะซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของโจฬะในปี พ.ศ. 1567 แต่หลังจากนั้นชาวเมืองลังกาสุกะต่อสู้ยึดอำนาจคืนมาได้ในปี พ.ศ. 1587 แม้ว่าหลังจากนั้นศรีวิชัยจะกลับมามีอำนาจ แต่ก็พ่ายแพ้ต่ออาณาจักรที่ตั้งขึ้นใหม่ คือ มัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1836 ในระยะนี้ศาสนา อิสลามแผ่เข้ามามากขึ้นโดยพ่อค้าและนักเผยแผ่ศาสนาชาวอาหรับและชาติต่างๆ

6. สมัยลังกาสุกะภายใต้อำนาจสุโขทัย – อโยธยาและมัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1838 กองทัพ สุโขทัยซึ่งลงมาอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงร่วมกับกองทัพเรือ นครศรีธรรมราชลงไปทำสงครามเพื่อปกป้องเมืองต่าง ๆ บริเวณปลายแหลมมลายูไปจนถึงเตมาสิก (สิงคโปร์ในปัจจุบัน) ไปจนถึงเมืองปาไซ บนเกาะสุมาตรา ตำนานนครศรีธรรมราชบันทึกไว้ว่า “ไทยได้ส่งเจ้าเมืองไปปกครองหัวเมืองมลายูได้แก่ เมืองตานี (ลังกาสุกะ) เมืองสาย (สายบุรี) เมืองกลันตัน เมืองปาหัง เมืองไทร (ไทรบุรี) เมืองอะเจ (อาเจห์) ฯลฯ แต่ครองอำนาจได้ไม่นานอาณาจักร มัชปาหิตก็ขยายอำนาจมาปกครองหัวเมืองดังกล่าว โดยลังกาสุกะอยู่ภายใต้อิทธิพลของมัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1884 – 1907 ขณะเดียวกันศาสนาอิสลามก็แพร่ขยายเข้ามามากขึ้นในหมู่ประชาชนหัวเมืองมลายู โดยเฉพาะแถบเมืองปาไซและมะละกา

7. สมัยลังกาสุกะล่มสลายและกำเนิดเมืองปัตตานีในช่วงต้นสมัยอโยธยา มะละกามีอำนาจ มากขึ้นต่อมาได้ปฏิเสธอำนาจมัชปาหิตและสยาม ทำให้สยามต้องยกทัพไปปราบปรามมะละกา แต่ไม่สามารถเอาชนะได้ ในปี 1998 กองทัพมะละกาได้บุกเข้าโจมตีเมืองโกตามหลิฮัยของลังกาสุกะ และขยายอำนาจเข้าปกครองเมืองต่างๆ แถบปลายแหลมมลายู ทำให้ชาวเมืองหันมานับถือศาสนาอิสลามตามแบบอย่างมะละกามากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับปัตตานีนั้นพระยาอินทราโอรสของราชาศรีวิงสาแห่งโกตามหลิฮัยได้สร้างเมือง “ปัตตานี” ขึ้นใหม่ที่ริมทะเลบ้านกรือเซะ บานา ราว พ.ศ. 2000 ต่อมาทรงเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและเปลี่ยนพระนามเป็น สุลต่าน อิสมาอิล ซาห์ ปกครองเมืองปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2043-2073 นับจากนั้นเมืองปัตตานีเข้าสู่ยุคอิสลามโดยสมบูรณ์ มีความรุ่งเรืองมากทั้งในด้านการผลิตนักเผยแผ่อิสลามและเป็นกลางการศึกษาศาสนาอิสลาม จนได้รับการยกย่องว่า “ปัตตานีเป็นกระฉกเงาและเป็นระเบียบแห่งเมกกะ” ปัตตานีมีสุลต่าน หรือรายา เป็นเจ้าเมืองปกครองต่อเนื่องมาถึง 23 พระองค์ ในปี พ.ศ. 2351 จึงมีการปรับปรุงการปกครองเป็นระบบ 7 หัวเมือง

8. สมัยการปกครอง 7 หัวเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2351 เป็นต้นมา มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 7 เมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง ยะลา รามันห์ ระแงะ และสายบุรี แต่ละเมืองมีเจ้าเมืองซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลสยามที่กรุงเทพฯ เป็นผู้ปกครอง โดยมีหลักว่าเมืองใดมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากก็ให้มีเจ้าเมืองที่นับถือศาสนาอิสลาม เมืองใดที่มีผู้นับถือศาสนาพุทธมาก ก็ให้มีเจ้าเมืองที่นับถือศาสนาพุทธ แต่ในทางปฏิบัติประสบปัญหาอยู่เนื่องจากเจ้าเมืองกับรัฐบาลสยามรวมทั้งประชาชนในเมืองต่าง ๆ มีข้อขัดแย้งอันเนื่องจากการปกครองอยู่บ่อยครั้ง จึงต้องยกเลิกการปกครองรูปแบบนี้ไปในปี 2445 ปัจจุบันยังคงมีวังซึ่งเคยใช้เป็นที่พำนักของเจ้าเมือง เป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลาน แต่บางแห่งก็ทรุดโทรมและถูกทิ้งร้างไปตามกาลเวลา

9. สมัยมณฑลเทศาภิบาล ในปี พ.ศ. 2449 รัฐบาลสยามประกาศจัดตั้งมณฑลปัตตานีมีสมุหเทศาภิบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสยามเป็นผู้ปกครอง มีเมืองเข้าร่วมอยู่ในมณฑลปัตตานี 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี (รวมเมืองหนองจิก ยะหริ่ง และปัตตานี) ยะลา (รวมเมืองรามันห์และยะลา) สายบุรี และระแงะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 ได้ยกฐานะเมืองทั้งสี่เป็นจังหวัด ทำให้ปัตตานี ยะลา สายบุรี และนราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้นมา ในสมัยมณฑลเทศาภิบาล อำนาจและบทบาทของเจ้าเมืองในระบบเดิมซึ่งมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2043 สิ้นสุดลง ทำให้มีข้อขัดแย้งหลายกรณีเกิดขึ้น นำไปสู่การเคลื่อนไหวจัดตั้งองค์กร เพื่อเรียกร้องอิสรภาพปัตตานีในเวลาต่อมา

10. สมัยสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2474 รัฐบาลประกาศยกเลิกมณฑลปัตตานี และยุบจังหวัดสายบุรี ลดฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี โดยรวมจังหวัดทั้งสาม เข้าไว้ในการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองออกเป็นจังหวัดและอำเภอ ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลา และ

นราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดในระบบ ราชการบริหารส่วนภูมิภาคและมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารการปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน

จากลำดับพัฒนาการดังกล่าวทำให้เห็นว่าดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเจริญ รุ่งเรืองถึงระดับที่เรียกขานกันว่าเป็นอาณาจักรตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยซึ่งถือว่าเป็นเมืองหลวง แห่งแรกของราชอาณาจักรไทย ต่อมาอำนาจของเมืองหลวงคือ สุโขทัย ได้แผ่ขยายลงมาทางใต้ ต่อเนื่องมาถึงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยแต่ละช่วงสมัย ความสัมพันธ์ระหว่างสยาม หรือรัฐไทยกับปัตตานีหรือสามจังหวัดชายแดนใต้แตกต่างกันไปตามพลังอำนาจทางการเมืองและ ความเข้มแข็งของแต่ละฝ่าย ทำให้ประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวข้องกับปัตตานีและประวัติศาสตร์ปัตตานี ที่เกี่ยวกับรัฐไทยมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ดังนั้นการนำเสนอตามลำดับพัฒนาการทางภูมิรัฐศาสตร์ อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (กรมประชาสัมพันธ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. [Online]. เข้าถึงได้จาก : http://yeawya.prd.go.th/view_ebook.php?id=9. (2555, ธันวาคม 18)

2. สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 วิเคราะห์ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(1) เหตุการณ์ความไม่สงบหรือความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน

หลังจากการปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยอิทธิพลความคิดของการเป็นรัฐสมัยใหม่ได้กลายเป็นการเริ่มต้นของความไม่พอใจของเจ้าเมืองเก่าที่เคยมีอำนาจปกครองบริเวณเมืองปัตตานีเดิม จนกระทั่งมีการใช้นโยบายชาตินิยมที่มีการก่อร่างและได้ตกผลึกอย่างชัดเจนในรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยในช่วงดังกล่าวก็ได้มีการยื่นข้อเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่ให้มีการปกครองเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบเฉพาะภายใต้การนำของหะยีสุหลง บิน ฮัดดุลลาห์ ใน พ.ศ. 2490 หรือกรณีเหตุการณ์ดุชงญอ เมื่อ พ.ศ. 2491 ซึ่งได้กลายมาเป็นเหตุการณ์ที่ถูกนำมาเป็นบทเรียนให้แก่ฝ่ายรัฐและประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบันเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น และได้มีหลายฝ่ายที่ศึกษาปัญหาและออกมาให้ข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านการเมือง

กรอบความคิดหรือมุมมองของรัฐบาลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนา ซึ่งรัฐบาลมักมองปัญหาและกำหนดนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานของกระบวนการทัศน์จักรวาลนิยมแบบพุทธ เกิดเป็นนโยบายที่นอกจากไม่อาจแก้ไขปัญหาได้แล้ว ยังทำให้ปัญหาลุกลามเพิ่มขึ้น เช่น นโยบายแบบผสมกลมกลืน และยังเห็นได้ผ่านกลไกของรัฐในปัจจุบันในหลายกรณี นอกจากนี้ แล้วปัจจัยทางศาสนาในด้านที่เกี่ยวกับอิสลามได้ถูกนำมาตีความจากฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตน รวมถึงการสร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ต่างมองขัดกันระหว่างรัฐกับคนมุสลิมในพื้นที่ โดยฝ่ายแรกมองว่า ประวัติศาสตร์ของปัตตานีเป็นตัวอย่างของการกบฏต่อประเทศที่มีความพยายามแบ่งแยกดินแดนอยู่เสมอ ในขณะที่ฝ่ายหลังกลับมองว่า ประวัติศาสตร์ของปัตตานี คือการถูกผนวกเข้าสู่รัฐไทยและเต็มไปด้วยความห้าวหาญ มีความชอบธรรมที่ปลดออกจากตนเอง ออกจากรัฐไทย อีกนัยหนึ่งคือประวัติศาสตร์ที่น่าจดจำ มากกว่าที่จะยอมรับให้ถูกทำลาย จึงเห็นได้ว่าในประเด็นทั้ง 2 เรื่องนี้ไม่ได้ทำให้

เกิดปัญหาในตัวของมันเอง แต่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองและไปสู่สาเหตุความขัดแย้งที่ละเอียดอ่อนกระทบต่อความรู้สึกของคนมุสลิมในพื้นที่

สำหรับความเชื่อมโยงกับกลไกของรัฐ โดยกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้ปัญหาทวีความขัดแย้งและกลายเป็นความรุนแรงได้ โดยเกิดจากการบกพร่องของรัฐที่ไม่พยายามจะเข้าใจปัญหาและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ประกอบด้วยความอ่อนแอทางสังคมไทยที่กลายเป็นปัจจัยหนุนให้การกระทำของรัฐชอบธรรมยิ่งขึ้น

2) ด้านเศรษฐกิจ

กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ยังไม่มีความสอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะแผนงานและโครงการต่างๆ ล้วนถูกกำหนดและตัดสินใจจากส่วนกลางทั้งสิ้น โดยไม่ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงทำให้ผลของการพัฒนาไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ เพราะที่ผ่านมาการพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการพัฒนาระดับประเทศมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ และยังเป็นโครงการที่มุ่งสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าการพัฒนาพื้นที่ให้เจริญก้าวหน้ากว่าภูมิภาคอื่น ทำให้เป็นที่วิจารณ์จากคนในพื้นที่ตลอดว่านโยบายของรัฐบาลไม่มีความจริงใจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ แม้แต่งบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ต่างใช้โอกาสแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มหนึ่งเท่านั้นเอง

ความยากจนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการมีภาวะเจริญพันธุ์สูง และการไม่ได้รับการศึกษาในระบบสามัญเช่นเดียวกับประชากรในพื้นที่ของประเทศ หรือหากได้รับการศึกษาก็มีคุณสมบัติไม่ตรงกับงานที่มี จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ให้คนไทยมุสลิมออกไปหางานทำนอกพื้นที่

นอกจากเรื่องความยากจนแล้ว การถูกกลืนสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ยังเป็นอีกประเด็นที่ทำให้สภาพปัญหาความขัดแย้งยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง พบว่า ประชาชนในพื้นที่ขาดโอกาสในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน เนื่องจากกฎระเบียบของรัฐและอำนาจอิทธิพลของกลุ่มทุนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการอาศัยตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว สิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจากการวางกฎระเบียบของรัฐโดยปราศจากการคำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมและการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามมา

ปัญหาความยากจนที่เกิดจากสภาพสังคมแบบปิดของคนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะการว่างงาน ปัญหาการไร้การศึกษา ปัญหาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แก้ไขได้ยาก ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่เข้าใจวิธีการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ประกอบกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติหรือสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ นั่นคือ ความไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจทางกฎหมายเข้ามาปิดกั้นโอกาสในการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนกลายเป็นการกลืนสิทธิของชุมชนให้หมดไป

กล่าวโดยสรุป ปัญหาทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ รัฐบาลไม่เข้าใจวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง แม้ปัญหาตามแผนงานและโครงการต่าง ๆ ล้วนถูกกำหนดและตัดสินใจจากส่วนกลางทั้งสิ้น โดยไม่ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงทำให้ผลของการพัฒนาไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ นอกจากนี้จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและยั่งยืนได้แล้ว ยังทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ชีวิตความเป็นอยู่โดยวัฒนธรรมมลายูของคนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้คนมลายุมุสลิมในพื้นที่เลือกที่จะกำหนดอัตลักษณ์ของตนให้แตกต่างจากคนไทยตามแบบของรัฐ เพราะในขณะที่ทางการใช้เรียกกลุ่มนี้ว่า ไทยมุสลิมคือคนสัญชาติไทยและเชื้อสายไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่คนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลับเรียกตนเองว่าคนมลายู เชื้อสายมลายู เชื้อชาติมลายู และนับถือศาสนาอิสลาม จะยอมรับในการเป็นคนในสัญชาติไทย เพื่อประสงค์จะเดินทางไปต่างประเทศ เพื่อทำหนังสือเดินทาง ไปประกอบพิธีฮัจญ์ หรือการศึกษาต่อเท่านั้น ซึ่งมีนัยว่าปฏิเสธความเป็นคนไทย (เชื้อชาติไทย) ตามที่รัฐพยายามกำหนดให้ เพราะความเข้าใจของคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูเห็นว่าคนไทยที่มาจากคำว่า “สยาม” หมายถึงคนที่นับถือศาสนาพุทธ และเข้าใจว่าภาษาไทยคือภาษาของชาวพุทธศาสนา จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนมุสลิมส่วนหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษารัฐบาลในโรงเรียนสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ ความพยายามในการสร้างความเป็นไทยให้กับคนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยกลไกของรัฐในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีส่วนในการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในพื้นที่ จนทำให้คนมุสลิมบางส่วนปฏิเสธความเป็นคนไทยที่รัฐได้ยึดเยียดสร้างขึ้นมา

คนมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้ ด้วยการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ศาสนาและวัฒนธรรมตามแบบอิสลาม เพื่อการเป็นมุสลิมที่ดี ในขณะที่ด้าน รัฐไทยพยายามใช้กลไกของทุนผสมผสานกลืนสังคมนมลายุมุสลิมให้มีความเป็นไทยเหมือนคนส่วนใหญ่ของประเทศมากขึ้นเช่นกัน โดยผ่านการใช้กลไกของระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็นความพยายามเข้าไปปฏิรูปการจัดการศึกษาแบบอิสลาม หรือการเปลี่ยนชื่อสถานที่จากภาษามลายูท้องถิ่นให้เป็นภาษาไทย ด้วยยึดมั่นและศรัทธาในอัตลักษณ์ของความเป็นมลายุมุสลิม ทำให้เห็นว่าเครื่องมือของการรักษาอัตลักษณ์มลายุมุสลิมคือภาษามลายูและศาสนาอิสลาม แต่สำหรับคนมลายุมุสลิม ภาษามีความสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ ความศรัทธาในศาสนา อีกนัยหนึ่ง ดังที่พบว่าภาษามลายูท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าใครเป็นหรือไม่เป็นมลายู และเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความทรงจำกลับไปสู่ประวัติศาสตร์อันรุ่งเรืองของปัตตานี โดยเฉพาะในยุคที่ปัตตานีอยู่ใต้อิทธิพลของศาสนาอิสลามได้มีการนำอักษรอาหรับมาเขียนในระบบภาษามลายู ดังนั้น ภาษามลายูที่เขียนด้วยภาษาอาหรับจึงไม่เพียงมีคุณค่าในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางศาสนา ทั้งในแง่ของการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ ภาษามลายูเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของมลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นเกียรติภูมิของคนมลายุมุสลิมเชื้อสายมลายูเช่นเดียวกัน

การถือหลักปฏิบัติศาสนาอิสลามเป็นเรื่องที่มุสลิมให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการทำ การละหมาด การถือศีลอด การบริจาคทานแก่ผู้ยากไร้ ล้วนเป็นข้อพึงปฏิบัติสำหรับมุสลิมที่ดี ครอบคลุมทั้งเรื่องการเงิน การอยู่ การแต่งกาย และความประพฤติปฏิบัติต่างๆ เพราะฉะนั้นมุสลิมต้องปฏิบัติตามกรอบของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด

กล่าวโดยสรุป สังคมและวัฒนธรรมมลายูของคนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้ แต่ทางด้านรัฐไทยมีความพยายามสร้างความเป็นไทยให้กับคนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยกลไกของรัฐในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการยอมรับความแตกต่าง จึงกลายเป็นปัญหามาจนถึงปัจจุบัน

4) ด้านการศึกษา

ศาสนาอิสลามในฐานะที่เป็นสถาบันศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการศึกษาของมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง และการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่มุสลิมจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะการศึกษาทางศาสนาที่

กำหนดว่ามุสลิมทุกคนต้องศึกษาอิสลามให้รู้และเข้าใจเพื่อการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหลุมฝังศพ ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อว่าหากศาสนิกชนของอิสลามได้ศึกษาธรรมะมากเพียงใด ก็จะมีความซาบซึ้งต่อโอองการที่ปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์อัลกุรอานมากขึ้นเพียงนั้น เพราะฉะนั้นการจัดการตามศาสนาอิสลามในประเทศไทยแบบดั้งเดิมที่ว่าปอเนาะ (Pondok) เป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลาม และมีบทบาทในการจัดการศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มานาน โดยนอกจากปอเนาะจะเป็นสถาบันที่ให้การศึกษแก่เยาวชนแล้ว ยังเป็นสถาบันที่ให้การส่งเสริมประชาคมมุสลิมไม่ว่าด้านการศึกษา การส่งเสริมที่อยู่อาศัยแก่ผู้ด้อยโอกาส จนเป็นที่ยอมรับนับถือ เพราะได้ะครูหรือครูสอนศาสนาซึ่งเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามให้แก่นักเรียนในปอเนาะได้มีบทบาทต่อการสอนศาสนาอิสลามให้แก่ประชาชนทั่วไปด้วยในด้านที่ไม่เป็นทางการ จึงเห็นได้ว่าปอเนาะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของชุมชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาการจัดการสอนศาสนาของปอเนาะคือสมมติฐานของรัฐแต่เดิมที่เชื่อว่าปอเนาะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นความคิดที่อยู่บนฐานรากของสภาพการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากพิจารณาท่าทีของรัฐที่มีต่อการศึกษาของปอเนาะตั้งแต่แรกเริ่มนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามในการควบคุมบทบาทของสถาบันการศึกษาประเภทนี้เพื่อมิให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ เช่นเดียวกับการแก้ไขปัญหาด้านสังคมหรือการเมืองที่เป็นการกดทับความเป็นมุสลิมลงจนเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้ง

แม้ว่าในปัจจุบันรัฐสามารถเข้าไปจัดการศึกษาของปอเนาะให้กลายสภาพมาเป็นสถาบันการศึกษาประเภทต่างๆ เช่น ปอเนาะดั้งเดิมซึ่งยังคงมุ่งเน้นการสอนศาสนาเพียงอย่างเดียว โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีการเรียนการสอนทั้งสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและการจัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม รวมถึงการเข้าไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสามัญของรัฐในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา แต่ปัญหาตามมามีการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ อันเนื่องจากหลายสาเหตุ ที่สำคัญคือนักเรียนในระดับประถมศึกษาและในระดับมัธยมในโรงเรียนสามัญของรัฐและเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในวิชาสามัญอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา เช่น ครู

กล่าวโดยสรุป สถาบันการศึกษาปอเนาะเป็นการดำเนินการจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลาม และมีบทบาทในการจัดการศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มานาน รัฐมองว่าปอเนาะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ จึงพยายามเข้ามามีการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งการจัดการศึกษาของรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดความเข้าใจวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยมุสลิมในพื้นที่ และยังสร้างความรู้สึกรังเกียจและชิงชังในอำนาจอีกด้วย

5) ด้านกระบวนการยุติธรรม

การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนตลอดจนสร้างความขัดข้องใจในหมู่ประชาชนโดยไม่มีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิด เช่น กรณีกรือเซะและกรณีตากใบ เป็นต้น กลายเป็นการสร้างวัฒนธรรมของการไม่ต้องรับโทษและสร้างความชอบธรรมจากการกระทำดังกล่าว ด้วยเหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นวิธีคิดที่สามารถกระทำได้ แต่การรักษาความมั่นคงของมนุษย์และการรักษาสีหิมนุษยชนก็เป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดมิได้ ทั้งนี้ การหายตัวไปของ

ประชาชนในพื้นที่เป็นอีกกรณีหนึ่งที่แสดงถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะแม้จะมีเสียงเรียกร้องให้รัฐบาลใช้กลไกของตนสืบสวนหาผู้กระทำผิด แต่รัฐบาลยังคงมีท่าทีที่ไม่จริงจัง ด้วยการปฏิเสธที่จะเปิดเผยรายงานของทางการเกี่ยวกับข้อมูลการสูญเสียของประชาชน และการให้สัญญาว่า สักวันจะตามหาผู้กระทำผิดมาลงโทษ ก็เป็นเพียงการลดกระแสสังคมและลดแรงกดดันทางการเมืองเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ความยุติธรรมไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้ารัฐยังใช้อำนาจด้วยความรุนแรง และไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกฎหมายได้ให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐ ทำผิดแล้วไม่ต้องรับโทษ ทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และวินัย กล่าวได้ว่าอำนาจหน้าที่ของพระราชกำหนดฯ นี้ ตอกย้ำให้เห็นถึงความบ่มเพาะวัฒนธรรมของการไม่ต้องรับโทษของเจ้าหน้าที่รัฐให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงทำให้มี “ผู้ร้าย” เกิดขึ้นอีกมาก ความรุนแรงในพื้นที่จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้ไม่เกิดความยุติธรรมในพื้นที่ดำเนินต่อไป (คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร, 2553 : 12-21)

(2) วิเคราะห์เงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้ง

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากอดีตมาถึงปัจจุบัน สามารถ สรุปเงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้ง ได้ดังนี้

1) เงื่อนไขโดยรวม

จากรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งได้ศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีข้อสรุปเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาที่สอดคล้องกันว่า ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปมปัญหาและเงื่อนไขที่นำมาใช้ขยายวงของปมปัญหา เพื่อแสวงประโยชน์ เฉพาะกลุ่ม กล่าวคือ ปมปัญหาที่แท้จริง เป็นปัญหา การแบ่งแยกดินแดนที่เชื่อมโยงมาจากปมประวัติศาสตร์ ซึ่งกลุ่มก่อความไม่สงบ กำหนดเป็นเป้าหมายสุดท้ายในการเคลื่อนไหวต่อสู้เอาชนะโดยใช้ปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญ 3 ประการ เพื่อเคลื่อนไหวปลุกปั่นขยายวงของปมปัญหา ได้แก่

1. เงื่อนไขพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมสังคมที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ได้ถูกนำไปปลุกปั่นเพื่อปลุกฝังความคิดและความเชื่อที่ผิด ๆ รวมทั้งสร้างความรู้สึกแปลกแยกในหมู่ประชาชน

2. เงื่อนไขพื้นฐานทางการเมืองการปกครองซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ และความไม่เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมทำให้เจ้าหน้าที่เข้าไม่ถึงประชาชนและไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชน ได้ส่งผลให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ

3. เงื่อนไขพื้นฐานทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกับพื้นที่อื่น เนื่องจากระบบเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เข้มแข็ง และกระจายผลการพัฒนาอย่างไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน และความยากจนค่อนข้างมาก รวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำโดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขที่หล่อเลี้ยงปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ให้ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ นโยบายการแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง กับความต้องการของประชาชน และขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ที่ใช้ความรุนแรงต่อประชาชน การสนับสนุนจากต่างประเทศ ตลอดจนการปฏิบัติของกลุ่มผู้มีอิทธิพลค้ายาเสพติด และยาเสพติดที่มีแนวโน้มมีความรุนแรงสูงในพื้นที่ เงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นำมาขยายผลต่อเติมเสริมแต่ง หรือแม้แต่ถูกสร้างขึ้นใหม่ในรูปของข่าวลือ การบิดเบือนหลักศาสนาโดยกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบเพื่อจุดประสงค์ในการสร้างแนวร่วมและสร้างความเกลียดชังต่อเจ้าหน้าที่รัฐ และเมื่อผสมผสานกับ

ความเชื่อที่เจ็บปวดจากประวัติศาสตร์ในอดีตที่สะสมความรับรู้มาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นปัจจัยที่หล่อเลี้ยงความรุนแรงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2) เงื่อนไขความขัดแย้งในประวัติศาสตร์

ภูมิหลังของขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐ หรือสมัยหนึ่งที่ทางราชการเคยเรียกว่า ขบวนการแบ่งแยกดินแดน หรือขบวนการโจรก่อการร้าย หรือกลุ่มก่อความไม่สงบ ที่รู้จักกันในปัจจุบัน แท้จริงแล้วมีความเป็นมาที่ยาวนานคู่กับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทย ที่สำคัญคือ ได้มีนักวิชาการด้านความมั่นคงจำนวนมากเชื่อมั่นว่าภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของรัฐปัตตานีในอดีตคือพลัง 1 ใน 3 ส่วนของพลังแห่งอุดมการณ์การต่อสู้ของขบวนการแบ่งแยกดินแดนรุ่นใหม่ที่จะหวังพิชิตแดนภาคใต้ ซึ่งมีข้อมูล ภูมิหลังประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสังเขปนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันกล่าวคือ การเข้าใจประวัติศาสตร์ปัตตานีเพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความมั่นคงของชาตินั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล และความเป็นกลาง จุดเริ่มต้นจึงอยู่ที่การตั้งกรอบคิดที่เป็นกลาง และตามมาด้วยการตั้งสมมุติฐานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม ที่คู่กันอยู่ตลอดเวลา จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และเกิดปัญหาความแตกต่าง ในความเข้าใจของคนปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์ มองว่า การที่มีความเชื่อว่าหัวเมืองมลายูภาคใต้ เป็นดินแดนของใครมาก่อน ไม่อาจจะเข้าใจรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหา ในปัจจุบันที่เกิดจากอดีตได้ เนื่องจากการมองแบบดังกล่าวอาศัยฐานคิดว่าด้วยรัฐชาติสมัยใหม่ที่เห็นว่า ประเทศชาติต้องมีเอกลักษณ์และเอกภาพหนึ่งเดียว ในขณะที่เดียวกันก็เชื่อว่า เอกลักษณ์ และเอกภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากอดีตอันยาวนาน ในประวัติศาสตร์ แต่ความเป็นจริงก็คือ เอกลักษณ์ของชาติ ในรัฐชาติสมัยใหม่นี้ เป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา ประเทศและรัฐในปัจจุบันก็เป็นผลผลิตของกระบวนการทางการเมือง ในประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมาเท่านั้น จึงไม่ควรเอาบริบทของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่มาตีความอดีตที่เกิดขึ้นนานนับร้อยนับพันปีได้

ประเด็นที่ควรพิจารณาก็คือ ประวัติศาสตร์การกำเนิดของรัฐชาติสมัยใหม่ รวมทั้งไทยก่อตัวขึ้นในช่วงเวลาที่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างระบบอำนาจในดินแดนต่าง ๆ สถานการณ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์ระหว่างระบบอำนาจแบบไม่เท่าเทียมกันระหว่างศูนย์อำนาจใหญ่น้อย "ซึ่งต่างก็ไม่มีขอบเขตดินแดนที่แน่นอน" ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในขณะนั้นก็ไม่แน่นอนตามไปด้วย ขึ้นอยู่กับว่าท้องถิ่นใดเข้มแข็งมากกว่ากัน ปัญหาในอดีต จึงมิใช่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ส่วนกลางกับท้องถิ่นหรือชายขอบ แต่เป็นเรื่องที่ว่าท้องถิ่นใดเข้มแข็งและมีพลังอำนาจมากกว่าท้องถิ่นอื่นและท้องถิ่นทั้งสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร ในแต่ละช่วงเวลา การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความจริงในอดีตจึงต้องอาศัยการยึดถือ "ความเป็นจริง" ของท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง จึงจะเห็นภาพอดีตได้อย่างชัดเจนและนำมาสู่ ความเข้าใจการต่อสู้ และความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาถึงในปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและไร้ความลำเอียง เมื่อทำความเข้าใจอดีตโดยใช้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง สิ่งตามมาในการทำความเข้าใจการเมือง ของคาบสมุทรมลายูก็ต้องเข้าใจว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับรัฐปัตตานีในอดีตเกิดขึ้น รัฐไทยหรือสยาม คือราชอาณาจักรสยามที่มีกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงเทพเป็นศูนย์กลางในดินแดนลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนรัฐปัตตานีนั่น เป็นรูปแบบโครงสร้างทางการเมือง แบบที่ เรียกว่ารัฐสุลต่านปาตานี ความสัมพันธ์และการต่อสู้ทางอำนาจในภูมิภาคคาบสมุทรมลายูของหน่วยการเมืองทั้งสองแบบเกิดขึ้นในห้วงเวลาอันยาวนาน อย่างน้อยที่สุดเท่าที่มีเอกสารบันทึกไว้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 ถ้าสังเกตจากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นปัตตานี ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองทั้งสอง จนกระทั่งก่อนศตวรรษที่ 19 ก็ปรากฏให้เห็นชัดใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การให้บรรณาการและการทำสงครามระหว่างกัน การให้เครื่องราชบรรณาการจากปัตตานี และสยามส่งกำลังมารบเพื่อโจมตีปัตตานี เว้นแต่ครั้งแรก ในช่วงที่ฝ่ายปัตตานียกกำลังไปโจมตีกรุงศรีอยุธยา ในขณะที่ฝ่ายสยามกำลังรบกับกองทัพพม่า ลักษณะพิเศษของ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามก่อนศตวรรษที่ 19 ดังกล่าว จบลงด้วยการสูญเสียของอำนาจสุลต่านปัตตานีแก่รัฐสยามในปี พ.ศ. 2328 (ผ่านช่วงภายหลังการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์มาได้ 3 ปี) หลังจากนั้นความสัมพันธ์ก็เปลี่ยนไปเป็นรูปการปกครองแบบหัวเมืองขึ้นนอก กับศูนย์กลางคือกรุงเทพแต่การต่อสู้ในลักษณะสงคราม และการก่อการกบฏลุกขึ้นสู้ก็ยังเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จนกระทั่งเกิดการบูรณาการของประเทศไทยให้เป็นรัฐชาติสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 และปรับปรุงนโยบายการบริหารให้เหมาะสมกับยุคสมัยจากรัชกาลที่ 6 - รัชกาลปัจจุบัน ส่งผลให้สัมพันธ์ภาพทางอำนาจเปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบัน

3) สรุปภาพรวม

จากสถานการณ์ความขัดแย้งในอดีตระหว่างรัฐกับประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อภาพลักษณ์ของข้าราชการ ในสายตาประชาชนมุสลิมท้องถิ่น โดยเฉพาะข้าราชการตำรวจและฝ่ายปกครอง ซึ่งแม้ว่าวิกฤตการณ์ครั้งนั้น จะผ่านพ้นไปแล้ว แต่ความรู้สึกไม่พอใจและภาพลักษณ์ ดังกล่าว ก็คงมีอยู่ในหมู่ชาวมุสลิมทางภาคใต้เสมอ จนส่งผล ให้มีความไม่สงบเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 การก่อความไม่สงบในภาคใต้ก็คงเป็นการปฏิวัติ เชิงรัฐศาสตร์ ที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ ขณะที่รัฐบาลไทย กำลังมุ่งเน้นการเอาชนะ การขยายอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรง คู่ขนาน กับการทำงานจิตวิทยามวลชน ทำให้เหตุการณ์วิกฤตภาคใต้เริ่มสงบลงในช่วง พ.ศ. 2525 แต่ก็เป็นช่วงสั้น ๆ เท่านั้น

จากผลการศึกษารายงานการวิจัยและรายงานการศึกษาปัญหาของคณะทำงานต่างๆ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง ที่มีต่อสภาพปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่นั้นมีหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการเมืองการปกครอง การศึกษา การต่างประเทศ เศรษฐกิจ ยาเสพติด การแย่งชิง ผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อประชาชน ของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การกำหนดนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การขัดแย้งกันเองของเจ้าหน้าที่ การค้าของเถื่อน การประทุพติมิชอบในวงราชการ การเคลื่อนไหวต่อสู้กับอำนาจรัฐของ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน การไม่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา กระแสการเมือง ระดับสากลที่ส่งผล สะเทือนต่อเจตคติของประชาชนบางกลุ่มในประเทศ เช่น การปฏิวัติอิสลาม การปฏิเสธโลกาภิวัตน์ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ปัตตานี ผลพวงจากนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐในอดีต ความต้องการปกป้องอัตลักษณ์ของคนเชื้อสายมลายู ตลอดจนความผิดพลาดเชิงนโยบายของรัฐบาลที่ตัดสินใจยุบเลิกหน่วยงานสำคัญที่ยังจำเป็นต่อการกิจด้านความมั่นคง อันได้แก่ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ 43 (พตท.43) และเขตการศึกษา 2 แม้ผลการศึกษจะพบว่าปัญหาหลายประการทับซ้อนกันอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จนยากที่จะสังเกตแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นปัญหาหลักที่มีอิทธิพลต่อปัญหาอื่นๆ แต่เมื่อกำหนดให้สถานการณ์ความไม่สงบเป็นโจทย์แล้วหาคำตอบว่าอะไรคือปัญหาใจกลางของสถานการณ์ การค้นหาคำตอบดังกล่าวผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความคิดจิตใจที่เป็นกลางศึกษาพิจารณาปรากฏการณ์ และหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างรอบคอบ ไม่น้อมเอียง ไปกับความรู้สึกและประสบการณ์เดิมใด ๆ ของตน ผู้ศึกษาก็จะค่อย ๆ มองเห็นภาพความจริงของสถานการณ์ความไม่สงบอย่างชัดเจนได้ โดยอาศัยหลักการศึกษาข้อมูล รายงานการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรายงานการสอบสวนขยายผล ของเจ้าหน้าที่ภาคสนาม จากคำให้การของประชาชนผู้ประสบเหตุรุนแรงโดยตรง ตลอดจนคำรับสารภาพของสมาชิกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่ดังกล่าว ทำให้ทราบว่า "ผู้ก่อความไม่สงบที่แท้จริงขณะนี้ คือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีกลุ่ม B.R.N. Co-ordinate เป็นแกนนำ ฉะนั้นคำตอบต่อโจทย์ข้างต้นคือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน เป็นปัญหาใจกลางของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ ส่วนปัญหาอื่น ๆ เป็นเพียงปัจจัยรองและปัจจัยเสริมของปัญหาการเคลื่อนไหวต่อสู้กับอำนาจรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนเท่านั้น" (วิเคราะห์เงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้งของสามจังหวัดแดนภาคใต้. [Online]. เข้าถึงได้จาก : http://52011311204.blogspot.com/2011/04/blog-post_26.html (2555, ธันวาคม 18)

3. สถานการณ์ปัจจุบันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์โลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์หลังยุคสงครามเย็น ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งในเรื่องของความแตกต่างในสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และดุลอำนาจทางการเมือง การทหารของกลุ่มคนทั้งในและนอกประเทศ สถานการณ์ทั่วไปได้เปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพของการเผชิญหน้ากันของอภิมหาอำนาจของโลกที่ควบคุมกระแสโลกาภิวัตน์กับกลุ่มต่อต้าน ซึ่งได้ใช้ความเชื่อ ศรัทธา ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมเป็นเงื่อนไขทำสงครามกันในรูปแบบสงครามการก่อการร้าย อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงในหลายภูมิภาค และรวมถึงพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่พิเศษตามประกาศของรัฐบาล คือ มีลักษณะพิเศษในด้านการดำรงชีวิตของประชาชนทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและวัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นสังคมมุสลิมที่ใช้วัฒนธรรมอิสลามมีวิถีชีวิตเฉพาะที่แตกต่าง ทั้งการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งจากความแตกต่างทำให้เป็นเงื่อนไขที่กลุ่มขบวนการนำมาอ้าง เพื่อปลุกกระแสให้เกิดการต่อต้านอำนาจรัฐ และการก่อความไม่สงบในรูปแบบต่างๆ มาโดยตลอด (คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 68/2547. อ้างถึงในสมบัติ โยธาทิพย์, 2555 : 105)

(1) สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนและเงื่อนไขจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกื้อกูลให้กลุ่มขบวนการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แสวงหาประโยชน์จากการแอบอ้างศาสนาเข้าไปปลุกฝังอุดมการณ์ให้กับเยาวชนเพื่อสืบทอดในรุ่นต่อไป ประกอบกับสภาพพื้นที่พรหมแดนไทย-มาเลเซียง่ายต่อการหลบหนีหลังจากก่อเหตุร้าย ทั้งนี้ ที่ผ่านมการก่อความไม่สงบมีลักษณะกระจายในหลายพื้นที่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบโต้ ก่อวิน สร้างความสับสนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งส่งผลทางด้านจิตวิทยาและความเชื่อมั่นของประชาชน

(2) ปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากกระแสในตะวันออกกลางต่อต้านชาติตะวันตก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้กลุ่มก่อการร้ายเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากสถานการณ์ในภาคใต้ (3)

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีสาเหตุมาจากขบวนการต่างๆ กลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น กลุ่มอิทธิพลทางการเมือง และการไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นซ้ำซาก อันเป็นการบ่อนทำลายอำนาจรัฐ สำหรับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ต้องพบอุปสรรคคือ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงยากต่อการแก้ไข และทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น

(4) จากสภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปัจจุบันยังมีลักษณะต่างหน่วยต่างทำการควบคุม บังคับบัญชา และการติดต่อสื่อสารขาดประสิทธิภาพ การทำงานเป็นไปในลักษณะการตั้งรับ ไม่มีการปฏิบัติงานเชิงรุก ทำให้ข้าราชการเสียขวัญ ประชาชนไม่มั่นใจ ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องเร่งทำลายโครงสร้างของกลุ่มขบวนการต่างๆ ให้รัฐสามารถพัฒนาและสร้างสันติสุขในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นที่ว่าด้วยการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เสนห์ จามริกและคณะ (2536) ได้ศึกษาเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย พบว่า ชุมชนที่มีการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่ประสบผลสำเร็จอยู่ในปัจจุบัน แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องของขนาดชุมชน วิธีการผลิต ชาติพันธุ์ สถานที่ตั้งของชุมชน ความเก่า - ใหม่ของชุมชน เหล่านี้ก็ตาม แต่ในความแตกต่างนี้ชุมชนที่อนุรักษ์ป่าจะมีลักษณะร่วมกันอยู่ 8 ประการ คือ 1) มีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกของชุมชนอย่างเหนียวแน่น 2) มีทรัพยากรดินที่จะฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพที่สมบูรณ์ได้ 3) มีจิตสำนึกในการรักษาป่า 4) การมีผลประโยชน์ร่วมกัน 5) มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง 6) มีการจัดตั้งองค์กรประชาชน 7) มีจารีตของการจัดการทรัพยากรที่ถือว่าทรัพยากรเป็นสิทธิและทรัพย์สินร่วมของชุมชน และ 8) มีระบบการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

สุนทอน เหลือมมะโลลี (2549 : 86) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ต้นน้ำเขาสีต เมืองปากช่อง พบว่า การได้เรียนรู้จากผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องประชาชนในบริเวณป่าต้นน้ำได้มีความเข้าใจว่า ป่าต้นน้ำเป็นของชุมชนเอง มีการสร้างระบบจิตสำนึกใหม่ และเกิดความมั่นใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาชุมชนเองได้ให้มีความเข้มแข็ง

สุลีสเต วันนะวงศ์ (2544 : 125) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนลาวในการดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินและมอบที่ดินมอบป่า พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบประเมินในระดับปานกลาง

หนูเวียง วงศ์ประเทศ (2548 : 78) ได้ศึกษาเรื่องแนวคิดและวิธีการจัดการป่าสาธารณะประโยชน์ของชุมชน กรณีศึกษาป่าโนนแดง บ้านโนนเขว ตำบลโนนเขว อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า คนในชุมชนมีแนวทางในการจัดการป่าโนนแดง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ต้องการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรในป่าโนนแดง กลุ่มสอง ต้องการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่จากพื้นที่ป่าโนนแดง กลุ่มสาม ต้องการให้ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าโนนแดงเสียภาษีให้กับรัฐ เพื่อนำเงินภาษีมาพัฒนาชุมชนต่อไป คนในชุมชนรอบพื้นที่ป่าโนนแดงมีความสัมพันธ์กับป่าโนนแดงทางด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากป่ามากกว่าการดูแลรักษาฟื้นฟู แนวทางในการจัดการป่าของคนในชุมชนรอบพื้นที่ป่าโนนแดง จึงเป็นแนวทางด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและพื้นที่ป่าโนนแดงเป็นส่วนใหญ่

มานะ นาคำ (2543 : 68) ได้ศึกษาเรื่องระบบการจัดการป่าสาธารณะประโยชน์ขององค์กรชุมชน กรณีศึกษาป่าตะโกร้างโนนระกา ตำบลนาดี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้การจัดการป่าสาธารณะประโยชน์ประสบความสำเร็จ คือ 1) ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการป่าตะโกร้างโนนระกาทั้งนี้ผู้นำชุมชนต้องเห็นความสำคัญกับการจัดการป่า สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการจัดการป่า 2) การจัดการป่าสาธารณะภายใต้องค์กรชุมชนที่เป็นทางการซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ทำให้กฎเกณฑ์ในการจัดการได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม มีทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการป่าอย่างต่อเนื่อง และสามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้ด้วยดี 3) นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้องค์กรชุมชนมีอำนาจตามกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้องค์กรชุมชนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้ดี 4) การประสานงานระหว่างองค์กรชุมชนกับหน่วยงานภายนอกในการจัดการป่าชุมชนต้องรับรองอำนาจหน้าที่และการสนับสนุนกับองค์กร

ภายนอกในการจัดการป่า 5) ความเสื่อมโทรม กระตุ้นให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 6) ระบบคิดของชาวบ้านต่อป่าสาธารณะประโยชน์ โดยที่ชาวบ้านเห็นว่าป่าสาธารณะประโยชน์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ เก็บหาป่าร่วมกัน ระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพยากรจากป่าสาธารณะประโยชน์ มีความชัดเจนว่าเป็นของร่วมกัน 7) ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนที่เป็นเครือญาติกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นคนชาติพันธุ์เขมรเหมือนกัน และเป็นชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

ชัยรัตน์ วงศ์การ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านป่าแดงในการจัดการป่าชุมชน จังหวัดแพร่ พบว่า ระดับการศึกษาการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม การรับรู้ข่าวสาร การได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน การร่วมดำเนินการและการร่วมคิดตามประเมินผล นอกจากนี้ยังพบว่า เพศและรายได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน

พงษ์ชิตะ บุญเอก (2548 : 93) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนในการจัดการป่าดงใหญ่ พบว่า ชาวบ้านทุกคนมีหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน เช่น การเฝ้าระวังตระเวนรักษาป่า การปลูกป่า ซ่อมแซม การทำแนวกันไฟ การร่วมคิดกฎระเบียบของป่าดงใหญ่ เพื่อพิทักษ์ดูแลผืนป่าดงใหญ่ให้คงอยู่ตลอดไป และวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ชาวบ้านมีกิจกรรมหลักร่วมกัน คือ การลาดตระเวนป้องกันการลักลอบตัดไม้ และเฝ้าระวังไฟป่า การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้เกี่ยวกับป่า เตรียมวิทยากร เตรียมพื้นที่ในป่าบางส่วนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดฐานเพื่อการเรียนรู้และดูแลพัฒนาฐานตามโครงการแหล่งเรียนรู้ในป่าตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ไชยวัฒน์ อุปครุฑ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนบ้านนาสนวนพัฒนา หมู่ที่ 9 ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชุมชนบ้านนาสนวนพัฒนา หมู่ที่ 9 มีปัญหาป่าชุมชนถูกบุกรุกทำลายมากจึงจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการ ขาดความร่วมมือและรูปแบบที่เหมาะสมยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา คือ การอบรมความรู้ การศึกษาดูงาน การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในการจัดการป่าชุมชน และการติดตามช่วยเหลือและเสริมแรงเป็นระยะ ๆ ในส่วนของผลการประเมินประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์การพัฒนา พบว่า กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจเรื่องป่าชุมชนเพิ่มขึ้น กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นโดยใช้รูปแบบของกิจกรรมการแก้ปัญหาป่าชุมชนที่ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาร่วมกันกำหนดขึ้น 7 กิจกรรม ได้แก่ การดูแลและป้องกันไฟป่า การทำทางเดินสำรวจป่าเชิงนิเวศ การกำหนดแนวเขตป่าชุมชน การปลูกป่า การจัดทอดผ้าป่าเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนการทำป้ายป่าชุมชนด้วยหินอ่อน การทำบุญฉลองป่าชุมชน และการบวชป่าชุมชน สภาพของป่าชุมชนบ้านนาสนวนพัฒนา หมู่ 9 มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นกว่าเดิม และผลลัพธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ เกิดกองทุนอนุรักษ์ป่าชุมชนของบ้านนาสนวนพัฒนาขึ้นหนึ่งกองทุน และประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักในความสำคัญและมีความตื่นตัวในการร่วมกันจัดการป่าชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น

โยธิน คลองยุทธ์และคณะ (2543) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาบทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อการจัดการป่าแปลงเล็กแปลงน้อย ในพื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน กรมศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนรัง อำเภोजึงหวัดอุบลราชธานี พบว่า การบริหารจัดการป่าชุมชน ยังขาดความชัดเจนเป็นรูปแบบกระบวนการดำเนินงานเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม

ของสมาชิก อบต. ในการจัดการป่าชุมชนยังขาดประสิทธิภาพ จากการวิเคราะห์ยังพบว่ากระบวนการด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการมีผลต่อการพัฒนาบทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต. โนนรัง ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและป่าชุมชนระดับปานกลาง ส่วนกระบวนการด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่มีผลกระทบ ต่อกระบวนการพัฒนาบทบาทและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและป่าชุมชนในระดับที่ยอมรับได้

ทวีชัย ใจพร (2552 : 38) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการป่าชุมชนโดยชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนดงบก บ้านโนนหนองสิม ตำบลเขิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ป่าฮาลิเบอร์ตัน ในประเทศแคนาดา ที่เลือกใช้พื้นที่ 24,000 เฮกเตอร์นั้น มีความเหมาะสมอย่างมากเพราะเป็นทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ และมีการปรับสภาพสมดุลของป่าทั้งสัตว์ป่าและต้นไม้ แสดงความน่าเชื่อถือ ผลการประเมิน ร้อยละ 89 ตัวชี้วัดที่ 41 ที่แสดงค่าไปในทางบวก และตัววัด 17 ที่ยังคงแนวโน้ม เป็นกลางซึ่งในการจัดการป่าควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้น ดูแลรักษาป่า การปลูกป่าทดแทน และการส่งเสริมให้เยาวชนคนในประเทศมีการรักษาป่า รักต้นไม้

จำริญ ผดุงขอบ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลสระจรเข้ และคณะกรรมการป่าชุมชนโคกบึงปรือ ในการจัดการป่าชุมชนโคกบึงปรือ ตำบลสระจรเข้ อำเภอบึงนาราง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการป่าชุมชนมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมประเภทต่างๆ ในการจัดการและพัฒนาป่าชุมชน โดยรวมทุกกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บทบาทการนำสัตว์เข้าไปเลี้ยงในป่าชุมชน แต่มีบทบาทรายชื่ออยู่ในระดับมาก คือ ได้ความภาคภูมิใจจากการดำเนินงานป่าชุมชน และพบว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทส่วนร่วมโดยรวมและในกิจกรรมการได้รับประโยชน์จากป่าชุมชนมากกว่าคณะกรรมการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นราธิป อัจฉริยชีวิน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าโคกหนองตะครอง ตำบลหนองขาม อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปริมาณการรับรู้ข่าวสาร ความคาดหวังผลประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพศ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

พิบูลย์ สายแสง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) กระบวนการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมพบว่าการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนและการจัดองค์การอยู่ในระดับมาก ด้านการบังคับบัญชาและการประสานงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการควบคุมอยู่ในระดับน้อย 2) กระบวนการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อเปรียบเทียบแต่ละตำบลที่ดำเนินการบริหารจัดการป่าชุมชนทั้ง 5 ตำบล พบว่ามีความเห็นแตกต่างกัน โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ปัจจัยที่มีอิทธิพลได้แก่ การจัดเวทีประชาคม การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชน การกำหนดพื้นที่จัดการป่าชุมชน ความพร้อมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน บทบาทภารกิจของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกบำรุง การดูแลรักษาป่าชุมชนและการป้องกัน อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน

อารมณ ชมขวัญ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาแม่จองไฟ ตำบล ห้วยอ้อ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ชาวบ้านกะเหรี่ยงบ้านแม่จองไฟมีปรัชญาในการดำรงชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ มีความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติตามบรรพบุรุษสืบต่อกันมายาวนาน ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเรื่อง ป่ากับพิธีกรรม โดยเชื่อว่าในป่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีภูตผี นางไม้ และวิญญาณของบรรพบุรุษสิงสถิตอยู่ ทำให้วิถี ชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมีความผูกพันกับป่าตลอดเวลา และเชื่อว่าสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาตินี้สามารถดลบันดาลให้ เกิดสิ่งที่ดีและชั่วร้ายให้กับตนและชุมชนได้ จึงมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ การเลี้ยงผี เป็นวัฒนธรรมประเพณีสืบ ต่อกันมา

สมศักดิ์ สมานไทย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการป่า ชุมชน ตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก พบว่า ส่วนใหญ่ราษฎรมีความพึงพอใจ โดยยอมรับเกี่ยวกับ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎเกณฑ์ในการจัดการป่าชุมชนและมีความเห็นว่า การจัดการป่าชุมชนของท้องถิ่นมี การเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีขึ้น ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่ ราษฎรมีส่วนร่วมทั้งในด้านการประชุมวางแผน ด้านการปฏิบัติงานและด้านการติดตามประเมินผลการ ดำเนินการ

สุวรรณ เอี่ยมสุขประเสริฐ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการจัดการ ป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่ป่าโรงเรียนป่าไม้ จังหวัดแพร่ พบว่า ความพร้อมของราษฎร ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลาง ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูง มีระดับความเห็นในเชิงบวกต่อการจัดการป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วมในระดับสูง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการจัดการป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ภาวะการมีหนี้สิน อาชีพ หลัก และความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าไม้ที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในการ จัดการป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ถิร จงตระกูล (2543) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการป่าชุมชนโดย องค์กรชุมชนตำบลด่านขุนทด จังหวัด นครราชสีมา พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่าการจัดตั้งป่าชุมชนหนองประดู่ขึ้นมานั้นมี วัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เป็นแหล่งอาหาร เก็บหาของป่าและเป็นแหล่งไม้ใช้สอย ชุมชน ผู้นำชุมชน ให้ความร่วมมือในการปลูกป่าชุมชนหนองประดู่เป็นอย่างดี และสนับสนุนให้จัดตั้งเครือข่าย ป่าชุมชนให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอด่านขุนทด

นิตยา เมียนมิตร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสิ่งจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บ้านสันเจริญ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้หลักจากการทำสวนกาแฟและเลี้ยงสัตว์ การใช้ประโยชน์ทางตรงจาก ทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญของราษฎร ได้แก่ การเก็บหาของป่าเพื่อยังชีพ และการเก็บหาของป่าเพื่อการค้า สิ่งจูงใจที่มีความสัมพันธ์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของราษฎร ได้แก่ รายได้จากของป่า และปริมาณตัวที่เก็บได้ต่อปี ซึ่งปัจจัยทั้งสองสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการ จัดการทรัพยากรป่าไม้เหมาะสมเพื่อให้ป่าไม้นั้นอำนวยประโยชน์ต่อสังคมอย่างยั่งยืน

กฤษฎา เล็กมณี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ผลต่อการพัฒนาป่าชุมชนบ้านยางห้วยยะอุ อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก พบว่า การพัฒนาป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน การได้รับ ข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ การพบปะเจ้าหน้าที่ การได้รับการฝึกอบรมด้านป่าไม้ ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การ

ได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มป่าชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมป่าไม้

สุพรชัย มั่งมีสิทธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน ในโครงการขององค์กรพัฒนาชุมชน ศึกษากรณีโครงการป่าชุมชนที่ส่งเสริมโดยศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบท ผสมผสานบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน หรือ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านส่วนหนึ่งเกิดจากการมีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมประสานงานให้ความรู้การฝึกอบรม และเสนอแนะแนวทางร่วมกับชุมชน

บรรจง กนะกาศัย (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาป่าชายเลน ไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลน แต่ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชายเลน คือการติดต่อสื่อสารและการคาดหวังผลประโยชน์จากการร่วมพัฒนาป่าชายเลนของประชาชน

สมพร พิมสาร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการป่าชุมชนของบ้านป่าลั่น หมู่ที่ 5 ตำบลปงน้อย กิ่งอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า ชาวบ้านป่าลั่นมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยวิธีการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าของชุมชนบ้านป่าลั่นที่ลงมือทดลองดูมาหลายครั้ง การใช้ประสบการณ์ที่ได้ผ่านการปฏิบัติมาหลายครั้ง การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน การใช้ความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของป่าและพิธีกรรมต่าง ๆ มาหลายรุ่นมาเป็นสิ่งเชื่อมโยง ในลักษณะของการตัดสินใจรวมกลุ่มกัน โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความสมัครใจ เพื่อรวมความคิด คัดค้านปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับชุมชน

กนกวิชญ์ อิฐรัชฎ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและจัดการป่าชุมชน ดงใหญ่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า สิ่งที่สำคัญที่ทำให้การป้องกันและจัดการป่าชุมชนดงใหญ่สัมฤทธิ์ผลคือ ทศนคติที่ดีที่ชุมชนมีต่อป่าและการตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาและพนักงาน อบต. ที่จะป้องกันและจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ให้ยั่งยืน

อมรเทพ นันทาสาย (2551 : 20-21) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่กาดหลวง ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สลอด จังหวัดตาก พบว่า ประชาชนและองค์การให้ความสำคัญเรื่องการจัดการป่าชุมชน ทั้งในเรื่องบทบาทในด้านอนุรักษ์ การเสริมและบูรณะฟื้นฟู อบต. สามารถจัดทำแผนพัฒนาตำบลในการบำรุงดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกป่า โดยแบ่งออกเป็นปลูกป่าในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า การปลูกป่าในเขตป่าเสื่อมโทรม การปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน ริมถนน สถานที่ราชการ เป็นต้น ด้านการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ อบต. สามารถจัดตั้งงบประมาณ สนับสนุนจัดทำโครงการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในตำบล โดยให้ความรู้แก่สมาชิกประชาชนในพื้นที่ และยังมีแนวทางสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ และให้ความร่วมมือในการปลูกป่าชุมชน แต่ชุมชนและราษฎรยังขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในกระบวนการจัดการป่าชุมชน ตลอดจนผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากป่าชุมชน

คมเดช จันโทริ (2553 : 65-66) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง บ้านหนองโก หมู่ที่ 12 ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การเปลี่ยนแปลง

สภาพป่าชุมชนโคกสูงจากอดีต จนถึงปัจจุบัน พบว่า การเปลี่ยนแปลงของป่าชุมชน แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ.2538 เป็นช่วงการบุกรุก ล่าสัตว์และป่าไม้ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ.2538 - 2548 เป็นช่วงการตัดไม้แปรรูป และตัดไม้เพื่อเผาถ่าน ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ.2549 - ปัจจุบัน เป็นช่วงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน ซึ่งมีการจัดระเบียบและข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เช่น ห้ามบุกรุก ห้ามตัดไม้ เป็นต้น สำหรับปัญหาในการจัดการป่าชุมชนโคกสูง ได้แก่ ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าชุมชน ปัญหาประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ปัญหาประชาชน ขาดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าชุมชนร่วมกัน

เผด็จ ขำเพ็ง (2543) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน : ศึกษา เฉพาะกรณี หมู่บ้านทุ่งยาว ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของป่าก็คือความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่นั้นเอง เพราะชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้ในรูปแบบของป่าชุมชน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนอีกทางหนึ่งด้วย

วุฒิชัย พิรุณสุนทร (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่สำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่น กล่าวว่า ป่าชุมชนถือได้ว่าเป็นป่าเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ผลิตผลจากป่า เช่น ฟืน ถ่าน อาหารป่า ตลอดจนสมุนไพร ไม้พื้นบ้าน ฯลฯ สามารถอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการลดภาระค่าครองชีพของราษฎร รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินงานร่วมกันอยู่อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานจัดการป่าชุมชนได้รับการขานรับจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่าชุมชน ควรเน้นให้องค์กรชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับป่า และมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับป่า โดยมีหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงาน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมของรูปแบบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อความดำรงอยู่ของพื้นที่ป่าควบคู่ไปกับความเข้มแข็งของชุมชน

ชิน ศรีสวัสดิ์ (2543 : ออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการป่าไม้โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า วัฒนธรรมเด่นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมแบบชาวนา คือ มีการตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันแบบพี่น้อง และนับถือกันแบบเครือญาติ มีความเคารพผู้อาวุโสในชุมชน มีความผูกพันกับป่ามาก่อนในอดีต มีความกตัญญูรู้คุณในสิ่งที่มีคุณ มีความเชื่อในผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการยอมรับเชื่อถือในระบบราชการ มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง มีความเคารพเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่าในหมู่บ้าน เกรงกลัวต่ออันตรายจากป่า กลัวถูกตำหนิ กลัวถูกลงโทษทั้งทางกฎหมายและทางสังคม ความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายพอเพียง มีความสำนึกในความเป็นเจ้าของ มีความห่วงใยในอนาคตของลูกหลาน มีความเกรงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปส่งเสริม และได้รับการหนุนช่วยจากภายนอก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้มีความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีและขีดความสามารถของชุมชนมากขึ้น ซึ่งมิติทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้ส่งผลให้คนในชุมชนมีความรักสามัคคี เห็นคุณค่าของป่าชุมชน เคารพเชื่อฟังในผู้นำ และกฎระเบียบของชุมชน และมีการรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวเพื่อการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

อัจฉรา รักยุติธรรม และคณะ (2543) ได้ศึกษาเรื่องเครือข่ายป่าชุมชน : การจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การดูแลรักษาป่าของ ชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพื่อการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำที่ไหลหล่อเลี้ยงชุมชน การรักษาที่อยู่ของสัตว์ป่าและการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน แต่การรักษาป่าของชุมชนก็ยังประสบกับอุปสรรคสำคัญคือ ขาดการยอมรับและการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ชุมชนก็ยังยึดถือรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยชุมชนต่อไป

อาคม ใจแก้ว (2533 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านชุมชนที่เน้นความยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยด้านนโยบาย และปัจจัยด้านข้าราชการระดับล่าง โดยเฉพาะข้าราชการระดับล่างเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบาย ระดับนามธรรมสู่การปฏิบัติในพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม

ปิยนาค บุณนาค (2534 : 45-46) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2475-2516 พบว่า รัฐบาลไทยตระหนักถึงปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด นับตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน สำหรับในระหว่าง พ.ศ.2475 -2516 นั้น แม้รัฐบาลประกาศใช้นโยบายหลักเหมือนกันทั่วประเทศ แต่ในส่วนของจังหวัดภาคใต้จะตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้น เพื่อปรับนโยบายหลักนั้นให้เข้ากับสภาพบุคคลและพื้นที่ ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การสาธารณสุข และอื่น ๆ บางนโยบายรัฐบาลก็กำหนดขึ้นใช้เฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษ แม้กระนั้นก็ตาม รัฐบาลบางสมัยกระทำการประหนึ่งบีบบังคับชาวไทยมุสลิม โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดความไม่พอใจต่อรัฐบาลไทยในหมู่ชาวไทยมุสลิม เป็นโอกาสให้บุคคลบางกลุ่มถือเป็นเรื่องเข้าแทรกแซง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหา เป็นผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลมีนโยบายในการปกครองชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษตามภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา ปัญหาที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ที่นโยบายของรัฐบาล แต่อยู่ที่ข้าราชการของรัฐ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่มากกว่า รัฐบาลจึงควรจัดให้มีการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สันต ฒ นคร (2542 : 28-29) ได้ศึกษาเรื่องเจตคติของชาวไทยมุสลิมในตำบลกรงปินัง กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา ต่อการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ชาวไทยมุสลิม มีเจตคติเชิงไม่แน่ใจต่อสาเหตุการก่อการร้ายและสถานการณ์การก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเจตคติที่ไม่แน่ใจต่อสาเหตุการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางที่ระดับ .01

จุมพฏ พงษ์สุวรรณ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสถานการณ์การก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ในปี พ.ศ. 2531-2540 พบว่า การก่อการร้ายในประเทศไทยเกิดจากปัจจัยภายในประเทศ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยเสริม กล่าวคือ ปัจจัยภายในประเทศนั้น เกิดจากสาเหตุความเชื่อดั้งเดิมในอดีตของชาวไทยมุสลิม ว่าตนเองเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้เป็นคนไทย เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวไทยพุทธจึงต้องแบ่งแยกดินแดนออกไปเป็นอิสระ เกิดจากความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวไทยมุสลิม หรือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง และขยายไปสู่ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ท้ายที่สุดประเด็นความขัดแย้งขยายบานปลายเป็นประเด็นทางการเมือง

วชิระ อัลภาชน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของข้าราชการผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงต่อเหตุการณ์ การก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากสาเหตุด้านต่าง คือ 1) นักการเมืองในพื้นที่ที่สูญเสียผลประโยชน์ มักนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด 2) ปัญหาการสร้างเงื่อนไขจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นประเด็นที่สำคัญที่กลุ่มโจนก่อการร้ายนำไปกล่าวอ้างเรียกร้องในการก่อความไม่สงบเรียบร้อย เป็นสาเหตุรองลงมา 3) ปัญหาคนด้อยโอกาสทางสังคมและคุณภาพการศึกษา ยังเป็นสาเหตุสำคัญในการเกิดการก่อความไม่สงบเรียบร้อย 4) ประวัติศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จำรูญ ก้องศิริวงศ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของเยาวชนตอนนโยบายรัฐบาลในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาเยาวชนที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคยะลา พบว่า ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด และระดับประสบการณ์จากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ และมีประสบการณ์ตนเองเคยได้รับผลกระทบจากผู้ก่อความไม่สงบมากที่สุด

ดาวุฒิ ซา (2548) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้นำศาสนาอิสลามที่มีต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้นำศาสนามีความคิดเห็นว่าปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ แนวทางการบริหารจัดการของรัฐ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม และขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเอกลักษณ์พื้นฐานของประชาชนในพื้นที่

คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาปัญหา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา (2542 : 5-2) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาความไม่สงบ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล พบว่า ปัญหาซึ่งประกอบด้วย ปัญหาสังคมจิตวิทยา ปัญหาด้านการศึกษา และปัญหาความยากจน ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นตามมา ล้วนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล หรือเป็นทั้งเหตุทั้งผลซึ่งกันและกัน ตลอดจนบางปัญหามีลักษณะเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์ของปัญหามีความรุนแรงขึ้นด้วย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาในอนาคตจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกปัญหา และจะต้องแก้ไขในเชิงบูรณาการตั้งแต่ระดับนโยบายลงไปถึงระดับปฏิบัติ

สุรพงศ์ โสธนะเสถียร (2531) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมและการตอบสนองต่อรัฐบาล พบว่า รากฐานปัญหาที่สำคัญของชุมชนมุสลิมภาคใต้ ก็คือ ความหวาดหวั่นของชาวไทยชายแดนภาคใต้ในการสูญเสียความบริสุทธิ์ของศาสนา อันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมุสลิม

สันติ ลาติฟี (2545) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2537-2541 มีลักษณะการกำหนดนโยบายที่มาจากส่วนกลาง ประชาชนในพื้นที่ไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย จึงส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมิได้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

อิสมาแอ อาลี (2540 : 6-29) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ได้ข้อสรุปสำคัญดังนี้ คือ สิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนา และปฏิบัติตามหลักศาสนา รัฐต้องส่งเสริมให้ชาวมุสลิมมีวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอิสลามและหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพในการมีสถาบันทางสังคมหรือองค์กรบริหาร และจัดระบบการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่

เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในโครงสร้างการบริหารราชการ ให้มีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่บริหารกิจการอิสลาม ในระดับกระทรวงหรือทบวง จัดให้มีศาลอิสลาม สิทธิและเสรีภาพในการจัดการและส่งเสริมการศึกษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมุสลิม รัฐต้องจัดตั้งองค์กรผู้บริโภคมุสลิมที่ดำเนินการตามหลักศาสนาอิสลามทำหน้าที่รับรอง ตราฮาลาล สิทธิเสรีภาพในการมีสถาบันทางเศรษฐกิจตามหลักการอิสลาม

สมชาย วิริกรรมย์กุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา : ป่าชุมชนบ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเหือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน พบว่า อายุ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ป่าชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 อาชีพ ระยะทางจากบ้านถึงป่าชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพศ สถานภาพในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนปัจจัยทางด้านระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรส รายได้ครอบครัวต่อปี และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ด้านปัญหาอุปสรรคในการจัดการ ป่าชุมชน พบว่า ยังมีปัญหาเรื่องความไม่สมบูรณ์ของป่า การถูกบุกรุกกลางป่า ไฟป่า แนวเขตไม่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องอุปกรณ์ พันธุ์ไม้และความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาคือ ป่าชุมชนนี้มีแผนการจัดการที่ค่อนข้างง่ายซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นได้ รัฐควรให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับ ป่าชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป่าชุมชนมาก กว่านี้ รวมทั้งการส่งเสริมการปลูก อนุรักษ์ ปันฟู และการป้องกันป่าชุมชน กรรมการป่าชุมชน ควรสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์เป้าหมายของการจัดการป่าชุมชนให้แก่คนในชุมชน และแสวงหา ความร่วมมือระหว่างชุมชนในการระดมความคิดเพื่อผลักดันให้การจัดการป่าชุมชนเป็นเป้าหมายร่วมกัน

สิทธิโชค พุฒยีน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน : ป่าชุมชนกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า ความเชื่อถือในตัวผู้นำ การรับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมวางแผนและร่วมประชาสัมพันธ์ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน

สมหมาย เลิศนา (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา : ป่าชุมชนโคกขามป้อม ตำบลแคนเหนือ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนที่มีสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 7 คน และ 5 - 6 คน มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าประชาชนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 4 คน ประชาชนที่มีคณะกรรมการหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าสมาชิก อบต. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางสื่อมวลชน และเอกสารสิ่งพิมพ์ มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชุมหรืออบรมจากเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ และเอกชน

อรทิน สีลาภรณ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวงจรชีวิตการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนเขตเทศบาลนครยะลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับปฏิบัติเกือบทุกครั้ง โดยพบว่า มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างกลุ่มรายได้ เพศ การศึกษา อาชีพ ภูมิฐานะ และสถานภาพทางครอบครัวต่างกัน มีค่าไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มที่มีอายุน้อย จะมีความห่วงใยในสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย กลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม ย้ายมาจากจังหวัดอื่นๆ จะมีพฤติกรรมการอนุรักษ์

แตกต่างกัน และกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารมาก จะมีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม สูงกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารน้อย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In deep Interview) เป็นการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งคณะผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informant) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. สัมภาษณ์เจาะลึก 30 คน

2. การสัมภาษณ์กลุ่ม 10 คน

3. การศึกษาพื้นที่ๆ มีการจัดการป่าชุมชนต้นแบบ 1 แห่ง คือ บ้านลำโน หมู่ 2 ตำบลบ้านนา

อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

2. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของการป่าชุมชน

3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) เชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยแบ่งความรับผิดชอบตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ผู้รับผิดชอบแต่ละกลุ่มประสานวันเวลาในการสัมภาษณ์กลุ่ม

ก่อนการสัมภาษณ์กลุ่ม คณะผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปลงโดยส่งให้ผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมทราบและผู้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มถามประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มของผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละด้าน/ประเด็น จะเป็นการประมวลความคิดเห็นแล้วสรุปประเด็นที่สำคัญๆ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเรา ก็เกิดขึ้นมาเป็นเวลาอย่างยาวนานพอสมควรแล้วนะ ดูท่าทีแล้ว จะไม่เห็นโอกาสที่จะสงบ มีผลกระทบต่อประชาชนมากมาย ที่เห็นชัดๆ คือ กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในการดำรงชีวิต การทำงาน ป่าชุมชนซึ่งอยู่ในชุมชนย่อมมีผลกระทบด้วย เพราะว่าประชาชนเป็นห่วงถึงเรื่องความปลอดภัยในชีวิตของตนเอง ทำโน่นทำนี่ก็กลัว กลัวไปหมดทุกอย่าง ก็ต้องระวังไว้ก่อน เป็นธรรมดาอยู่แล้ว เมื่อเป็นอย่างนี้ไม่มีคนที่จะมาดูแลป่าชุมชน ป่าชุมชนก็ถูกปล่อย ไม่มีใครจะมาดูแล ทั้งๆที่ป่าชุมชนมีประโยชน์ต่อชุมชนมากมายมหาศาล เป็นแหล่งที่ทำรายได้ให้กับประชาชนและชุมชน แต่ว่าป่าชุมชนเป็นของส่วนรวม ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่งนะ เมื่อเป็นของส่วนรวมแล้วความรู้สึกเป็นเจ้าของจะน้อยมาก จึงไม่มีใครมาดูแล บางทีก็กลายเป็นป่าที่รกมาก ๆ ผมมองว่าในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บ้านเรานั้นมีผลต่อการจัดการป่าชุมชนแน่นอนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย ผมว่าหลายๆคนมีความคิดเห็นเหมือนกันกับผม

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าถึงแม้สถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น เราก็กต้องไม่ลืมความสำคัญในการจัดการป่าชุมชน เพราะว่าป่าชุมชนช่วยเหลือชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ การจัดการป่าชุมชนให้มีความสำเร็จ และมีความยั่งยืนนั้น ผมมองว่าผู้นำต้องทำความเข้าใจกับประชาชน อธิบายให้ประชาชนเห็นคุณค่าเห็นความสำคัญของป่าชุมชน รายได้บางส่วนก็มาจากป่าชุมชน เมื่อประชาชนเข้าใจในประเด็นนี้แล้ว ก็จะตระหนักและมีความรู้สึกหวงแหน ต้องการปกป้องไม่ยอมให้ใครมาทำลาย

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่อยู่ในชุมชนมีบทบาทอย่างมาก เป็นที่พึ่งของประชาชน ใครเดือดร้อนอะไรก็จะมาพบนายกองค์การบริหารส่วนตำบล . หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล . เพื่อให้ช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของประชาชนก็ต้องสร้างความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจจากประชาชน ฉะนั้น ผมว่าองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมานั่งคุย ปกปักรักษาหรือกับประชาชนในชุมชน เพื่อวางแผนร่วมกันในการจัดการป่าชุมชนในตำบลแต่ละตำบล ถ้าทุกตำบลคุยกัน และวางแผนร่วมกัน ป่าชุมชนจะอยู่ควบคู่กับชุมชนตลอดไป แต่ว่าน่าเสียดายปัจจุบันนี้ อบต. หลายๆ อบต. ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ผมว่าเราต้องรณรงค์ให้ อบต. ทุก อบต. มาสนใจป่าชุมชนให้มากขึ้น โดยทำงานร่วมกันกับประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล . จะทำฝ่ายเดียวไม่ได้หรอก ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากประชาชน พูดง่ายๆคือ ประชาชนก็ต้องร่วมมือกัน

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้นทุกวัน จะรอให้สงบก็ไม่ว่าจะสงบเมื่อไหร่ แต่วิถีชีวิต การดำรงชีวิตก็ต้องดำเนินการต่อไป ทรัพย์สินส่วนรวมที่อยู่ในชุมชน เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ หากเราดูป่าชุมชนนั้นส่วนใหญ่แล้วประชาชนจะไม่ให้ความสำคัญเท่าไร ไม่เห็นประโยชน์ของป่าชุมชน ฉะนั้นผมว่าการที่จะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชนนั้นเป็นบทบาทที่ยิ่งใหญ่ของผู้นำ ผู้นำต้องปฏิบัติต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน ซึ่งปกติแล้วผู้นำมักจะไม่นำ มีหน้าที่มาสั่งการอย่างเดียว ถ้าผู้นำเป็นผู้ทำเอง และทำจนเป็นแบบอย่างที่ดี ประชาชนก็จะปฏิบัติตาม เมื่อเห็นประโยชน์หรือความสำคัญไปแล้ว แน่่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะตามมา ยิ่งเห็นความสำคัญมากก็ยิ่งจะต้องมีส่วนร่วมมาก แม้ว่าในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังอยู่ในช่วงสถานการณ์ไม่สงบ การมีส่วนร่วมก็ต้องทำให้เกิดให้ได้

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ป่าชุมชนเป็นของส่วนรวมนะ อะไรก็แล้วแต่ในสังคมบ้านเราเนาะ เมื่อเป็นของส่วนรวมแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ก็คงจะไม่มีใครมาดูแลเอาใจใส่มากนัก ปล่อยปละละเลยให้เป็นไปตามสภาพของมันจะเป็น นำเสียดายมากๆเลย ฉะนั้นในความคิดของผมมองว่า ประเด็นหลักของปัญหา คือ การขาดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของ ประชาชนไม่รู้สึกรู้สึกว่าตัวเองเป็นเจ้าของ เมื่อไม่รู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของแล้วจะไม่รักและหวงแหนป่าชุมชนได้อย่างไร ปกติแล้วถ้าเราเป็นเจ้าของแล้วเราจะรักเป็นพิเศษ รู้สึกมีคุณค่า นี่แหละเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก เป็นปัญหาเริ่มต้นของการจัดการป่าชุมชน

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

เมื่อเรารู้ปัญหา เราก็ต้องแก้ตามปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างที่ผมได้นำเสนอสภาพปัญหา คือ ประชาชนขาดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของป่าชุมชน ไม่รู้สึกเลยนะครับ ผมขอเสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเรา หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ต้องกระตุ้นหรือรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนมีความสำนึกเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายมากๆ ผู้นำต้องสร้างบรรยากาศให้ประชาชนได้แสดงความเป็นเจ้าของ ปลุกจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ เห็นความสำคัญของป่าชุมชน อีกประเด็นหนึ่งที่ผมขอเสนอ คือ เราต้องกระตุ้นให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชนของเรา ได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของป่าชุมชนให้มาก

2. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะก้า อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ใครๆก็มองเหตุการณ์ความไม่สงบในบ้านเราหรือในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่น่ากลัวมากๆ โหดร้าย สื่อโทรทัศน์หลายๆ ช่อง ได้สร้างกระแส สำหรับผมแล้ว มองว่าเป็นเรื่องปกติของสังคมในสังคมย่อมมีความขัดแย้งบ้าง เป็นเรื่องปกติ เมื่อเกิดเหตุการณ์บ่อยๆ หรือมากขึ้น ก็กลายเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทุกคนต้องระมัดระวัง โดยเฉพาะความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีใครกล้าออกมาทำกิจกรรมอะไรที่สุ่มเสี่ยงต่ออันตราย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นปาก็ยังไม่มีใครมาทำกิจกรรม เมื่อไม่มีใครมาทำกิจกรรมแล้ว ป่าชุมชนก็จะถูกทอดทิ้ง ขาดคนดูแล ไม่มีใครมาจัดการ ผมจึงขอสรุปให้เห็นภาพมากขึ้นว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างแน่นอน

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

แม้ว่าเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า การดำรงชีวิตของทุกฝ่ายก็ยังต้องดำเนินการต่อ การบริการจากรัฐก็ยังดำเนินการต่อไป ป่าชุมชนก็เหมือนกัน เป็นทรัพย์สินของส่วนรวม ก็ต้องดำเนินการต่อไป ผู้นำประชาชนทุกคนก็ต้องมาช่วยเหลือไม่ให้มีผลกระทบ ก็ต้องช่วยกันอนุรักษ์ปกป้อง และสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนต่อไป เพื่อให้ประสบความสำเร็จ การจัดการป่าชุมชนให้มีความยั่งยืน ผมว่าเราต้องมีการตรวจ

ตรา ตรวจสอบป้องกัน การตัดต้นไม้ทำลายป่า จัดเวรยามไปเลย เมื่อมีการจัดเวรยาม ก็ไม่มีใครกล้ามาตัดต้นไม้ ประชาชนก็จะเห็นคุณค่าของต้นไม้ มีความภาคภูมิใจว่าพวกเขาสามารถปกป้องทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนให้คงอยู่กับประชาชนตลอดไป เมื่อต้นไม้ ป่าไม้สมบูรณ์ อะไรก็ดีตามไปด้วย ใครๆก็อยากอยู่ในชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อทุกคนช่วยกันปกป้อง ดูแล ความยั่งยืนก็จะตามมาประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นนะ ถ้ามว่าเพิ่มขึ้นจากไหน ก็ชาวบ้านสามารถนำพืชพันธุ์ต่างๆมาจำหน่ายแล้ว สามารถนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว อีกอย่างหนึ่งนะ ประชาชนก็จะได้รับโภชนาการที่ปลอดภัยพืชนั้นก็คุ้มแล้ว วงจรชีวิตก็จะเป็นอย่างนี้ ความสุขก็จะตามมา ความยั่งยืนก็จะเกิดขึ้น

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

คำถามนี้ยิ่งใหญ่สำหรับคนธรรมดาอย่างผม ที่ถามว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนของ อบต. ควรเป็นอย่างไร ผมว่า เราต้องเริ่มจากจุดเล็กๆก่อน ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นอำนาจอันยิ่งใหญ่ ถ้าการมีส่วนร่วมมากสิ่งนั้นก็จะประสบความสำเร็จ เราคงเห็นตัวอย่างจากหลายๆเหตุการณ์เหมือนใน อบต. ของผม ถ้าโครงการไหนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาก งานนั้นจะคุ้มพลัง ดูแล้วยิ่งใหญ่ ผู้บริหารทุกคนต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ เรื่องป่าชุมชนก็เช่นเดียวกัน เราต้องให้โอกาสกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ มีส่วนร่วมให้เยอะที่สุด แต่ผมมีข้อเน้นนะว่าการมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อันนี้สำคัญ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างอื่นก็จะตามมา เมื่อมาเชื่อมโยงกับปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ถือว่าเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ ยิ่งต้องทำงานหนักมากขึ้น ประชาชนก็ต้องมีความร่วมมือร่วมใจมากยิ่งขึ้น ก็ต้องช่วยกันสอดส่อง ตรวจสอบ ตรวจสอบ ติดตามความเคลื่อนไหวในชุมชนคอยสังเกตว่า สถานการณ์เป็นอย่างไร ผมจึงมองว่ารูปแบบในการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ คือการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ และทุกคนต้องช่วยกันตรวจสอบ ติดตาม ความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ประชาชนจะมีส่วนร่วมหรือไม่ มากหรือน้อย ผมว่าขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนแต่ละแห่งแต่ละที่ด้วย ผมเองในฐานะที่เป็นผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ก็ต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน คนเดียวไม่สามารถทำอะไรได้หรอก ต้องใช้พลังของประชาชน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการของการวางแผน ที่เราได้ยินบ่อยๆ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ ประเด็นแรกเลยคือให้ประชาชนช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผนว่าจะทำอะไรบ้าง ใครเป็นคนรับผิดชอบ ใครรับผิดชอบมาก ใครรับผิดชอบน้อยๆ ส่วนไหน และตอนไหน ขึ้นนี้แหละสำคัญ ถ้ามีส่วนร่วมในจุดนี้เป็นไปด้วยดีแล้ว อย่างอื่นก็จะตามมาก็ต้องช่วยกันทำ เพราะทุกคนรู้หน้าที่ รับผิดชอบ ของตัวเองแล้ว ก็ต้องมาช่วยกันทำ ทำอย่างไรกับป่าชุมชนท้ายที่สุดคือ ร่วมรับประโยชน์ ประเด็นนี้ก็สำคัญเช่นเดียวกัน ถ้าป่าชุมชนมีการจัดการเป็นอย่างดีแล้ว รายได้ของประชาชนก็จะดีตามไปด้วย จะได้ผลผลิตที่สมบูรณ์แล้ว ยังช่วยจัดการซื้อด้วย ก็คือการลดรายจ่าย ปัญหาปัจจุบันที่เป็นปัญหาหลักคือปัญหาค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของประชาชน เมื่อเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วยังเป็นภารกิจที่หนักสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำทุกคนอยากให้ปัญหาแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนจะได้ดำรงชีวิตตามปกติต่อไป สรุปก็คือว่าไม่ว่าสถานการณ์ในบ้านเรา

จะสงบหรือไม่สงบก็แล้วแต่ แต่สิ่งที่เราต้องดำเนินการต่อไปก็คือต้องให้ประชาชนมาให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพียงแต่ว่าต้องพูดกับประชาชนก็ต้องมีความระมัดระวัง อย่ามีความประมาท เพราะว่าความประมาทนำไปสู่ข้อผิดพลาดบางประการ ในชีวิตของประชาชน จากที่เคยอยู่แบบปกติธรรมดาก็ต้องมีการปรับตัวด้วย

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาในการจัดการป่าชุมชนที่ผมพบมากคือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เอาใจใส่ต่อป่าชุมชน เห็นป่าชุมชนเป็นเพียงทรัพยากรชนิดหนึ่งที่จะใช้อย่างไรก็ได้ จะใช้มากหรือใช้น้อยไม่มีใครมาว่า ไม่มีใครมาสนใจ สุดท้ายป่าชุมชนก็จะหมดไปจากชุมชน และมีผลกระทบตามมาอีกหลายอย่าง ประชาชนไม่มีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะเท่าที่ควรนะผมว่าใครจะทำอะไรก็ได้ กลายเป็นชุมชนที่ขาดระเบียบวินัย ไม่มีกฎกติกา ดูๆแล้วเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง เราต้องรีบแก้ไขปัญหานี้ เราต้องเริ่มเดี๋ยวนี้ อยู่เฉยๆเหมือนสมัยก่อนไม่ได้แล้ว

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ผมว่าเรื่องนี้เป็นประเด็นใหญ่พอสมควรนะ ทุกปัญหาต้องมีทางแก้ ฉะนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผมขอเสนอแนะว่าภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำต่างๆ ต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะ ทำอะไรก็ต้องนึกถึงเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่นึกถึงตัวเองเป็นหลัก ต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน และต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เร็วที่สุด เพราะสามจังหวัดมีอาการเหมือนกับคนกำลังป่วยต้องได้รับการรักษา ปัญหาสามจังหวัดก็เช่นเดียวกันต้องรีบแก้ไขให้เร็วที่สุด ถ้าปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สงบ การจัดการทรัพยากรต่างๆในชุมชนก็มีความสะดวกมากขึ้น ป่าชุมชนก็จะกลายเป็นสมบัติของชุมชนอีกต่อไป

3. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบูกิต อำเภอละเอนก จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาระดับชาติแล้วนะ เป็นวาระที่ต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน เปลี่ยนรัฐบาลก็หลายครั้งแล้ว ปัญหายังไม่จบ นี่คือการข้อสงสัยที่ประชาชนกำลังคิดกัน มีอะไรเป็นเงื่อนไขบ้าง ถ้าเราดูว่าสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร ปัญหาความไม่สงบมีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนแน่นอนอยู่แล้ว ก็ตามที่เรารู้กันอยู่แล้วผลกระทบเป็นอย่างไรบ้าง ชัดเจนนะว่าป่าชุมชนเป็นพื้นที่ที่อยู่ไกลไปจากบ้าน ไกลไปจากชุมชนชนิดหนึ่ง ถ้าพูดถึงความปลอดภัยแล้วก็ไม่ปลอดภัยแน่ แล้วที่ไหนปลอดภัย ป่าชุมชนบางที่อยู่ในที่มืด มีป่าล้อมรอบ ประชาชนไม่กล้าที่จะไปดูแล ก็จำเป็นต้องปล่อยให้รก ป่าชุมชนก็จะไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ นี่เป็นผลกระทบที่เราได้เห็นอย่างชัดเจน ถามว่าใครบ้างที่อยากให้เป็นอย่างนี้ ไม่มีใครหรอก แต่มันจำเป็นมากๆ ต้องให้ความปลอดภัยในชีวิตของตัวเอง

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ใครๆก็อยากให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ทำไปแล้วก็ต้องให้ประสบความสำเร็จ แต่บางครั้งความสำเร็จก็อาจจะล่าช้าหรือเกิดยาก ก็ลองคิดดูปัญหาเกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อพื้นที่มีปัญหาการจัดการป่าชุมชนก็มีปัญหาเหมือนกัน อาจารย์ว่าไหม? ผมว่าการจัดการป่าชุมชนในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เราต้องเอาใจมาก่อน เริ่มที่ความเข้าใจ เราต้องสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่อยู่ในชุมชน โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่มานาน ต้องเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นของส่วนรวม ไม่ใช่ของตระกูลโดยตระกูลหนึ่ง เป็นสมบัติของส่วนรวมที่ต้องช่วยกันดูแลอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้เห็นกัน ถ้าเราไม่

ช่วยกันดูแลลูกหลานเราอาจจะไม่รู้จักปากก็ได้ เราเป็นพ่อเป็นผู้ปกครองไม่อยากให้ลูกหลานของเราโชคร้ายนะ
เกิดมาไม่เห็นป่าไว้เห็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมาย

**คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร**

Model หรือรูปแบบในการจัดชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นต้องอาศัยองค์ความรู้และ
วิสัยทัศน์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ผมคิดว่าผู้ที่มีวิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่ดี เมื่อมี
วิสัยทัศน์ที่มีมุมมองต่อการบริหารในเชิงสร้างสรรค์ก็จะออกมา ดังนั้นผู้บริหารต้องแสดงวิสัยทัศน์ให้ประชาชน
ยอมรับแผนการพัฒนาชุมชน เมื่อมีแผนที่ดีแล้ว ก็ทำแผนนำไปใช้การปฏิบัติ แผนการจัดการป่าชุมชนต้องเป็น
แผนหนึ่งของการบริหาร อบต. ดังนั้นรูปแบบการจัดการป่าชุมชนของ อบต. นั้นผมว่า นายกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลและคณะผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่เริ่มต้น เมื่อ
ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรต่างๆที่มีในชุมชน

**คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่า
ชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร**

ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญอย่างมาก ผมดูๆแล้วเป็นกุญแจที่จะพาพวกเราไปสู่
ความสำเร็จในทุกๆด้านทุกมิติ การจะดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นความสามารถพิเศษ ความสามารถ
เฉพาะตัวของผู้บริหาร ผู้บริหารแต่ละคนไม่เหมือนกันนะ ส่วนตัวผมนั้นผมมีวิธีการที่จะทำอย่างไรให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน โดยให้ประชาชนตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
เมื่อรู้และเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนและการมีส่วนร่วมก็จะมาแน่นอน ทุกวันนี้เราปล่อยปละละเลยไม่
จริงจังและไม่ช่วยกัน ต่างคนต่างอยู่ซึ่งในปัจจุบันนี้เราจะอยู่แบบเดิมๆไม่ได้แล้ว โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปถึง
ไหนแล้ว เราต้องสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ได้

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ในสังคมทุกสังคมย่อมมีปัญหาทั้งนั้น ส่วนปัญหาในการจัดการป่าชุมชนในมุมมองของผม ผมดูๆแล้ว
น่าจะเป็นปัญหาของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่ เข้ามาใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างสุรุ่ยสุร่าย ไม่มีเหตุผล ใช้เกินความ
เป็นจริง ใช้มากผิดกว่าปกติ นี่คือปัญหาสำคัญที่พบๆอยู่ พอประชาชนรู้ว่าผู้มีอิทธิพลเข้ามาครอบงำทรัพยากร
ในชุมชนก็ไม่มีใครกล้าที่จะป้องกัน หรือกล้าตักเตือน ก็กลายเป็นปัญหามาอย่างยาวนาน นี่คือปัญหาหลักๆ
ส่วนปัญหาอื่นๆก็จะตามมา ยิ่งในสถานการณ์ความไม่สงบก็ยิ่งต้องระวัง เพราะต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่าง
มาก

**คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
อย่างไร**

ปัญหาทุกปัญหาย่อมมีทางแก้แน่นอนครับ อย่างมองปัญหาเป็นอุปสรรคที่จะทำท้ายการทำงาน ผมจึงมี
ข้อเสนอแนะว่าประชาชนต้องช่วยกันสอดส่องผู้มีอิทธิพลทั้งหลายอย่าได้เข้ามาทำลายป่าชุมชน ไม่เปิดช่อง
หรือเปิดโอกาสให้กับบุคคลเหล่านี้ อีกอย่างหนึ่งก็คือเราต้องสร้างเยาวชน คนรุ่นใหม่ให้มีความสำนึกและหวง
แหนป่าชุมชนเมื่อเยาวชนมีความห่วงแหน แล้วพวกเขาก็จะช่วยกันดูแลช่วยติดตาม สุดท้ายใครๆก็ไม่สามารถ
มาทำลายป่าชุมชนได้

4.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก เจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

**คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน
อย่างไร**

สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้เป็นเรื่องที่มีผลเสียมากมาย ทุกประเด็นนี้ ตั้งแต่เรื่องใกล้ตัวจนถึงเรื่องไกลตัว แต่ดูๆแล้ว เป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ การทำกิจกรรมในชุมชน สังคมและอื่นๆด้วย

พูดถึงป่าชุมชนแล้ว สถานการณ์ความไม่สงบก็มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือไม่มีใครกล้าที่จะลงพื้นที่หรือเข้ามาจัดการป่าชุมชน ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้นผมว่าป่าชุมชนจะถูกปล่อยให้รกร้าง ไม่มีคนมาเก็บเกี่ยวและทำให้ประชาชนขาดรายได้ เนื่องจากไม่ได้มาเก็บผลผลิต

ก่อนหน้านี้หรือก่อนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เจ้าหน้าที่จะเข้ามาเยี่ยมเยียนประชาชน มาแนะนำวิธีการอนุรักษ์รักษาป่าชุมชน เพื่อให้ป่าชุมชนอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป เด็กๆเยาวชน พวกคนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเห็นป่าไม้บ้าง ไม่ใช่ว่าเกิดมาแล้วไม่รู้ว่ามีป่าชุมชนหรือป่าไม้มีลักษณะอย่างไร บ้านเราเป็นพื้นที่ที่มีป่าไม้มาก ถ้าหากว่าเด็กรุ่นใหม่เกิดมาแล้วไม่มีป่าไม้ให้ดู เราจะให้คำตอบกับพวกเขาอย่างไร

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้อำนาจสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าเราต้องหาวิธีการหรือมาตรการที่จะดูแลให้ป่าชุมชนมีสภาพดีตลอดไป และมีความยั่งยืนของแบบนี้ทำคนเดียวไม่ได้นะ ต้องทำให้รูปแบบเป็นทีม จะให้ใครมาดูแลจัดการเพื่อคนเดียวไม่สำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ผู้นำทุกประเภทต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะว่าป่าชุมชนเป็นของส่วนรวมมีความยิ่งใหญ่ในตัวของมันเองอยู่แล้ว ดังนั้นผมว่าเราต้องมาช่วยกันคิด ช่วยกันหาทางออก เพื่อให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนตลอดไป คิดอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องช่วยกันทำด้วย ยิ่งคนมีความรู้ความสามารถต้องมาทุ่มเทให้มากกว่าคนอื่น

สถานการณ์ความไม่สงบกำลังเกิดขึ้น ป่าชุมชนก็ต้องดำเนินการต่อไป ผมคิดว่าการที่เราจะให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนได้นั้นเราต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ของป่า และไม่ลืมบอกโทษพิษภัยของการตัดไม้ทำลายป่า ถ้าดูเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผมว่าอาจารย์ก็คงเคยเห็นการตัดไม้ในยุคปัจจุบัน จะรวดเร็วมาก

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

ถ้าพูดไปแล้ว องค์กรการบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ไม่มีใครที่ไม่ยุ่งกับ องค์กรการบริหารส่วนตำบล ทุกคนเกี่ยวหมด อบต. เป็นที่พึ่งของชุมชนอยู่แล้ว ถ้าว่าไปแล้วรูปแบบการจัดการป่าชุมชนของ อบต. นั้นผมมองๆดูแล้ว ผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. ต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ของตัวเองให้เข้าใจเสียก่อนว่าตัวเองมีหน้าที่อะไรบ้าง ภายใน อบต. เมื่อถึงขั้นตอนของการดูแลป่าชุมชนแล้ว ผู้บริหารแล้ว สมาชิกต้องศึกษาวิธีการที่จะจัดการกับป่าชุมชนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เมื่อรู้หน้าที่หรือวิธีการจัดการแล้ว ต้องนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมให้ชัดเจนไปเลย

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

นี่คือ เรื่องใหญ่ เพราะว่าประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีส่วนร่วมในการจัดการและบางคนจะนิยมชอบทำลายป่าด้วยซ้ำไป จะทำอย่างไรก็ได้ไม่คิดถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น ฉะนั้นผมว่าพวกเราในฐานะที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น อาสาเข้ามาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ต้องกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชนให้ได้ เพราะว่าบางครั้งประชาชนยังขาดจิตสำนึกอยู่ ประกาศในวิทยุชุมชน หรือในวันประชุมต่างๆ ถ้าในชุมชนมุสลิมแล้วต้องใช้ช่วงเวลาที่ประชาชนมาละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิด ใช้เวทีนี้ให้เกิดประโยชน์ ถ้าสามารถ

สอดแทรกเนื้อหา คำสอนของศาสนาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน จะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนมีความรักหวงแหนต่อป่าชุมชน

เมื่อมีการหวงแหนแล้ว ผมว่าสิ่งที่จะตามมาก็คือ การมีส่วนร่วม อยากจะช่วยชุมชน ไม่ต้องการให้ใครมาฉวยผลประโยชน์ในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนหนุ่มๆสาวๆ คนรุ่นใหม่ทั้งหลายต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ ใครมีลูกก็ต้องสอนลูกให้มีส่วนร่วม ผมมีลูกผมก็สอนลูกผม อาจารย์มีลูกอาจารย์ก็สอนให้ลูกอาจารย์เข้ามามีส่วนร่วม ถ้าทุกคนสามารถทำแบบนี้ได้ ผมว่าเราแก้ปัญหาความไม่สงบได้ด้วย

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

คนเราหนีปัญหาไม่ได้หรอกนะ การจัดการป่าชุมชนก็ยังมีปัญหาเช่นกัน ผมมีวิธีแก้ปัญหारेื่องนี้ เราต้องส่งเสริมให้ลูกๆหลานๆ ได้มีโอกาสเข้าสู่ป่าชุมชน ปัญหาที่เราเห็นคือ ความไม่รู้และไม่เข้าใจ ในกระบวนการของการจัดการป่าชุมชน ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ใครจะทำอะไรก็ได้ ใครจะมาตัดก็ได้ เพราะเราไม่มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในการคุ้มครองป่าชุมชน

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ผมไม่ค่อยมีอะไรจะเสนอแนะ แต่อยากให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องป่าชุมชนของตัวเอง อย่าปล่อยให้ใครเข้ามาฉวยโอกาส มากอบโกยทรัพยากรที่มีคุณค่าในชุมชนของเรา องค์กรของเราไม่มีคนดูแล

5.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะแนะ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

ป่าชุมชนก็อยู่ในป่า ป่าก็คือป่านะ ถ้าขึ้นชื่อว่าป่าก็ต้องนึกถึงสถานที่ๆเปลี่ยว น่ากลัว ยิ่งในยุคปัจจุบัน หรือตอนนี้ ที่เรารู้กันอยู่ คือสถานการณ์ความไม่สงบ ยิ่งน่ากลัวไปอีก ในความคิดของผมในฐานะผู้นำท้องถิ่น ที่ตั้งใจ อาสาเข้ามาช่วยเหลือประชาชนก็ต้องทำงานให้เหมาะสมที่สุด

สถานการณ์ความไม่สงบในความคิดของผมนะ ผมว่ามีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าปล่อยให้สถานการณ์เกิดขึ้นนาน ยิ่งมีผลกระทบมากยิ่งขึ้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง เดี๋ยวจะอธิบายให้ชัดเจน

ผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชน ประเด็นแรกคือ ผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ หรือรายได้ของประชาชนในชุมชนจากเดิมที่ประชาชนเข้ามาเก็บผลผลิต พืชผักต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน แล้วเอามาขายในตลาด ทำให้มีรายได้ แต่ปัจจุบันนี้ ไม่ได้เป็นอย่างนั้นแล้ว ประเด็นที่สองคือ การดูแลรักษาป่าชุมชน สถานการณ์แบบนี้ใครบ้างละ ที่จะกล้ามาดูแลป่าชุมชนของตำบลหรือหมู่บ้านของตัวเอง ขนาดในส่วนของตนเองยังไม่กล้าที่จะเข้าไปเก็บผลผลิต ประเด็นที่สาม สิ่งที่ผมมองคือการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ประชาชนแทบไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเลย ซึ่งดูๆแล้วน่าเสียดายมากๆ

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เรื่องนี้ผมมองว่าเป็นเรื่องใหญ่ๆ จะทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จในด้านนี้อย่างยั่งยืน สถานการณ์ในสามจังหวัดก็เกิดขึ้นมายาวนานพอสมควรแล้ว การจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนทุกคน ทุกวัย ทุกเพศ ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังต้องกำหนดกลยุทธ์และวิธีการที่ชัดเจน ปฏิบัติได้อย่างให้เป็นนามธรรมมากเกินไป มองไม่ค่อยเห็น ลอยอยู่กลางอากาศ ต้องรู้ว่าป่าชุมชนต้องอยู่อย่างไร มีกฎเกณฑ์ถ้าบ้านเราเราเรียกว่า

สุกมปากะ เป็นสัญญาณใจ ข้อตกลงร่วมกันที่ทุกคนยอมรับ สามารถนำมาสู่การปฏิบัติได้ สัญญาใจหรือ สุกมปากะ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่น่าไปใช้ได้อย่างดีเลย มีบทลงโทษที่ไม่แรงเกินไป เพราะเป็นเรื่องราวภายในหมู่บ้าน ผมกล้ารับรองว่าในชุมชนใด ตำบลไหนก็แล้วแต่ ถ้ามีการทำสุกมปากะ ที่ปฏิบัติได้ ตำบลนั้นเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจระหว่างการทำงานของประชาชนกับเจ้าหน้าที่

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

พูดถึงเรื่องนี้แล้ว ผมรู้สึกท้อใจเพราะว่า ไม่สามารถเดินหน้าต่อเนื่องจากที่พวกเราได้วางแผนไว้ อบต. ของพวกเราต้องการสร้างผลงานเพื่อให้ อบต. มีส่วนช่วยกันผลักดันให้ อบต. อยู่คู่กับป่าชุมชนตลอดไป เพราะว่า อบต. เป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนระดับรากหญ้ามากที่สุด ถ้าเราเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นๆ ผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. เป็นคนในพื้นที่ พูดง่ายๆคือ รู้ปัญหาของ อบต. เป็นอย่างดีส่วนใหญ่เน้นมีอุดมการณ์อันแน่วแน่อยู่แล้ว ฉะนั้นผมว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีการจัดการป่าชุมชนแบบการช่วยเหลือของทุกคน ทุกคนต่างก็ต้องรู้หน้าที่ รูปแบบที่หนึ่งคือ อบต. ต้องมีการศึกษาสำรวจพื้นที่ของป่าชุมชนอย่างจริงจังและถูกต้องที่สุด หลังจากนั้นก็จะมอบหมายให้มีตัวแทนทำหน้าที่ประสานกับผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้อง ต่อมาก็คือการตรวจสอบผลผลิตว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

สิ่งนี้ไม่รู้ว่าเป็นภารกิจที่หนักมากสำหรับพวกเราชาว อบต. เราต้องปลูกฝังให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของป่าชุมชนให้ได้ โดยการให้สมาชิกในชุมชนกล้าตัดสินใจ รู้ว่าอะไรสมควรไม่สมควร ใครเข้ามาทำลายป่าชุมชนต้องรับผิดชอบแจ้งให้ผู้นำ ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ บางทีผู้นำดูแลไม่ทั่วถึงหรือต้องอาศัยประชาชน ดังนั้นประชาชนต้องกล้าหน้อย กล้าที่จะบอก กล้าที่จะตักเตือน กล้าที่จะว่าบุคคลที่เข้ามาทำลายป่าชุมชน ต่างคนต่างดูแล ผมว่าป่าไม้ของเราอยู่รอดแน่

ถึงแม้ว่าพวกเราอยู่ในสถานการณ์ความไม่สงบ เราก็ต้องดูแลป่าชุมชน ไม่ใช่มาอ้างว่าสถานการณ์ไม่สงบแล้วไม่กล้าทำอะไรเลย เราต้องตั้งสติให้ดีนะ อย่าลืมว่าผู้ก่อสถานการณ์ความไม่สงบคงไม่ทำลายใครง่ายๆ ผมดูๆแล้วหมู่บ้านแต่ละแห่งต้องจัดเวรให้ดีกว่าใครๆ เมื่อมีเวรยามแล้วไม่มีใครกล้ามาทำลายป่าชุมชนหรือที่เป็นข่าวว่ามีการทำลายป่าชุมชนนั้น เพราะว่าประชาชนไม่ดูแลกันเอง ปล่อยให้คนอื่นมาดูแล แล้วเราจะเหลืออะไร นั่นแหละที่ผมว่า ตัวเราเองจัดการได้ดีที่สุด

ผมขอเสนอแนะอีกหนึ่งวิธี เราต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในตำบลของเราได้ไปศึกษาดูงานพื้นที่ๆประสบความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน ว่าเขาทำกันอย่างไร เมื่อกลับมาแล้วจะรู้สึกเห็นคุณค่าของป่าไม้มากขึ้น

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ดูๆแล้วปัญหาการจัดการป่าชุมชนมีมากมาย ซึ่งที่พบมานั้นอย่างง่ายก็คือ ปัญหาการขาดการวางแผนที่ดีของผู้นำ ผู้นำไม่ได้คิด เมื่ออนาคตเลยๆ เราจะทำอะไรบ้าง จะจัดการอย่างไร เมื่อไม่มีการวางแผนมาก่อน ในระยะเวลาที่ผ่านมาพอสมควร อะไรๆก็จะกลายเป็นปัญหาตามมาหมด ไม่รู้จะวางแผนการปลูกป่าชุมชนอย่างไร จะให้ใครรับผิดชอบ ต่อไปก็คงเป็นปัญหาที่ต้องเนื่องมาจากการขาดการวางแผนคือ ปัญหาการขาดความรับผิดชอบ เพราะว่าไม่ได้มีการฝึกมาก่อน ไม่ได้กำหนดว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบ ก็เลยไม่มีใครรับผิดชอบ ผมว่าผู้นำมีส่วนสำคัญมาก ผมไม่ได้ว่าผู้นำรุ่นก่อนนะ ก็เป็นเรื่องธรรมดาของคนรุ่นนั้น แต่รุ่น

ปัจจุบันนี้แหละสำคัญ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์รู้จักใช้คน รู้จักเตรียมตัว พร้อมทั้งจะเจอกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ การเป็นผู้นำที่ดีปัญหาและอุปสรรคไม่ใช่เรื่องหนัก บางคนมองว่าปัญหาเป็นเรื่องที่น่าทำทนาย

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการประชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

ข้อเสนอแนะหรือ เอาอย่างนี้นะครับ เมื่อเรารู้ปัญหาเราก็ต้องแก้ปัญหที่เกิดขึ้น ผมจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขจากปัญหาที่ผมได้เสนอเมื่อก่อนหน้านี้ คือ คนที่จะเป็นผู้นำในชุมชนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องรู้จักหลักการบริหารจัดการโดยเฉพาะในกระบวนการวางแผน ที่ผ่านมาระหว่างเราทำงานแบบไม่มีแผนไง มันก็เลยสะเปะสะปะ อาจารย์ก็ลองทบทวนดูซิ ที่บ้านอาจารย์หรือที่บ้านผมก็จะมีปัญหาเหมือนกัน เราเคยได้ยินที่คนพูดว่า การวางแผนที่ดีถือว่ามิชัยชนะครึ่งหนึ่งแล้ว แล้วเราไม่คิดที่จะวางแผนเพื่ออนาคตอีกแล้วหรือ โดยเฉพาะประชุมชน อย่างที่สองคือ ผู้นำทั้งหลายต้องกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนเกิดความรับผิดชอบให้มากขึ้น ประชาชนชอบอยู่แบบสบายต่างคนต่างทำ ใครทำอะไรที่ได้ดีก็ไม่กล้าที่จะแนะนำตักเตือน ความรับผิดชอบนี้สำคัญมากนะครับที่เป็นปัญหาในปัจจุบันนี้ก็เพราะไม่มีความรับผิดชอบล้วนๆ

6. สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการประชุมชนอย่างไร

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เราคุ้นเคยกันอยู่เกิดขึ้นได้อย่างไร มาจากสาเหตุใด ใครเป็นผู้กระทำแน่นอนย่อมมีผลกระทบบ้าง แต่ในเรื่องของประชุมชนในบ้านเราในชุมชนเรา ผมดูๆแล้วไม่ค่อยจะเห็นว่ามีผลกระทบเท่าไรนัก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีผลกระทบต่อการทำงาน การดำรงชีวิต และความปลอดภัยในชีวิตซะมากกว่า ผมขอยืนยันว่าในความคิดของผม เหตุการณ์ไม่สงบ ไม่มีผลกระทบต่อการจัดการประชุมชนอย่างแน่นอน

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการประชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

การจัดการเป็นเรื่องสำคัญมาก ทุกเรื่องต้องมีการจัดการที่ดีชุมชนไหนมีการจัดการที่ดี ชุมชนนั้นก็จะอยู่อย่างสงบสันติ ไม่มีปัญหาประเด็นที่ถามว่าจะจัดการประชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืนนั้น เราต้องฝึกให้ประชาชนรักป่าเห็นความสำคัญ ต้องรู้ว่าประชุมชนมีประโยชน์อย่างไร ถ้าพวกเราทุกคนเข้าใจในจุดนี้ สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้ เมื่อรู้ว่าประชุมชนมีความสำคัญ มีประโยชน์อย่างไรก็ต้องมาช่วยกันอนุรักษ์ต่อ เราต้องเพิ่มพื้นที่ของประชุมชนให้มากขึ้น ส่วนไหนของชุมชนที่ยังว่างอยู่ก็ขอให้ปลูกป่าให้หมด ชุมชนไหนปลูกประชุมชนเยอะไม่เสียหายเลย มีแต่ได้กับได้ เมื่อต้องตัดหรือต้องใช้เพื่อทำอะไรก็แล้วแต่ ก็ต้องปลูกทดแทนทันที ถ้ามีแต่ตัดไม่มีการปลูกเพิ่มก็เหนื่อยนะ ต้องเจอปัญหาแน่ๆเลย บางครั้งประชาชนต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีความร่วมมือกันกับทุกฝ่าย

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการประชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

การจัดการประชุมชน เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายนะ แต่ อบต. อยู่ในชุมชน สมาชิกมาจากชุมชน ดูๆแล้วน่าจะมียุทธศาสตร์ในการจัดการนะ นายก อบต. สมาชิก อบต. ขอความร่วมมือจากประชาชนย่อมได้รับการตอบสนองเสมอ ซึ่งผมคิดว่าขึ้นอยู่กับวิถีคิด วิสัยทัศน์ของผู้นำนะ ของแบบนี้ แล้วบ้านเรามีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มากน้อยเพียงใด

ผมขอเสนอรูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นผู้นำต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการเข้ามาจัดรูปแบบ ต้องรณรงค์ เผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจถึงระบบนี้ให้ได้ ธรรมชาติได้แก่ อะไรบ้าง หลักคุณธรรม นายบ. ต้องรณรงค์ให้ประชาชนมีหลักคุณธรรมในการดำรงชีวิต เมื่อประชาชนมีคุณธรรมแล้ว ย่อมไม่ไปทำสิ่งที่ไม่ดี สิ่งของในชุมชนต้องไม่เอามาเป็นสมบัติส่วนตัว เช่นเดียวกัน ผู้นำต้องรณรงค์ให้ ประชาชนไม่ทำลายเพราะผิดคุณธรรม หลักต่อมา คือ คุ่มค่า ผู้นำต้องปลูกฝังให้ประชาชนรู้และเข้าใจถึงความคุ้มค่าของป่าชุมชน ป่าชุมชนมีประโยชน์ตรงไหน ถ้าตัดหรือทำลายจะคุ้มค่าไหม ต้องปลูกทดแทนกว่าจะโตอีกก็ต้องใช้เวลาเป็นปีๆ ต้องคิดให้หนักกว่าจะตัดหรือทำลายดีหรือไม่ หลักประหยัด คือ ถ้าจะใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชน หรือจะใช้ไม้จากป่าชุมชนก็ต้องใช้ให้ประหยัดที่สุด

รูปแบบที่น่าสนใจซึ่งมันไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ยังมีคนเอามาใช้น้อยมาก คือ การทำสัญญาใจพลเมือง คือเชิญประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกันและทำข้อตกลงร่วมกันว่า อะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ ประชาชนอยากจะให้รัฐจัดการป่าชุมชนอย่างไร

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

เราจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องใช้ความสามารถนะ เรื่องแบบนี้เป็นความสามารถเฉพาะตัว เลียนแบบไม่ได้ ที่เราเป็นปัญหาในปัจจุบันคือ เรื่องการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรภาคีรัฐไม่รู้จะพูดอย่างไรแล้ว เมื่อประชาชนไม่ค่อยอยากเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว เราในบทบาทของผู้นำต้องคิดหาสาเหตุ หรือเหตุผลที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม เป็นเรื่องปกติอยู่แล้วที่ประชาชนต้องถามว่า ถ้าเข้ามามีส่วนร่วมแล้วพวกเขาจะได้อะไรคือ โจทย์ที่ต้องหาคำตอบแสดงว่าตอนนี้อะไรก็ต้องการแลกเปลี่ยน ฉะนั้นนั้น การที่เราจะดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เราต้องอธิบายชี้แจงว่า การทำงาน การดูแลป่าชุมชนนั้นประชาชนจะได้อะไร เมื่อเกิดความเข้าใจแล้ว การทำงานก็ราบรื่นอาจจะมีการแข่งขันในเรื่องของการจัดการป่าชุมชน ว่าใครสามารถบริหารป่าชุมชนหรือผลผลิตของตัวเองได้มากที่สุด ก็จะได้รับรางวัลทำให้เกิดการเลียนแบบด้วย

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาการจัดการป่าชุมชนที่ผมสัมผัสคือ ปัญหาการไม่รู้จักคุณค่าของป่าชุมชน และการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องของการอนุรักษ์ รักษา ปกป้องป่าชุมชนเท่าที่ควร

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะของผมง่ายๆ สั้นๆ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนต้องแนะนำประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของป่าชุมชน โดยผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร ถ้าเป็นยุคปัจจุบันก็ต้องมี facebook เกี่ยวกับป่าชุมชน

กระตุ้นสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนให้มากขึ้น ต้องค้นหาสาเหตุให้พบว่าจะอะไรคือสาเหตุที่ประชาชนไม่ค่อยอยากจะทำงานร่วมกับรัฐ เพราะบางครั้งมีกฎระเบียบ มากเกินไป และไม่ทำให้เกิดความเข้าใจทั้งสองฝ่าย

7. สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยืดเยื้อมานานพอสมควรแล้วนะ ทุกคนก็รู้ว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร คนสามจังหวัดก็ต้องดำรงชีวิตต่อไป ถามว่าอยากให้สงบไหม มีใครบ้างไม่อยากให้สงบ เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น มีผลทำให้ป่าชุมชนถูกปล่อยให้รกร้าง ไม่มีใครมาดูแล ไม่มีใครกล้าเข้าไปในป่าชุมชนเพราะไม่รับรองกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในทางกลับกันเมื่อไม่มีคนดูแลหรือคนที่เข้าไปจัดการป่าชุมชนก็ไม่มี ก็ทำให้เกิดกลุ่มที่คิดไม่ดีต่อชุมชน เข้ามาลักลอบตัดไม้ใน บริเวณป่าชุมชนทำให้การตัดไม้ได้ง่ายขึ้น เพราะไม่มีใครมาว่าอะไร ผมว่าเจ็บปวดมากนะ และสูญเสียมากด้วย

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าเราต้องบริหารจัดการกับปัญหาความไม่สงบก่อน ซึ่งถ้าสามารถจัดการได้ ก็ถือว่าเป็นการแก้ไข ปัญหาที่ถูกต้องที่สุด ตรงจุดที่สุด คำถามที่ถามว่าจะทำอย่างไรให้มีการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน หรือประสบความสำเร็จ เราต้องเริ่มที่ตัวเราเองก่อน เมื่อถึงวันแห่งความสำเร็จเราก็ต้องแสดงออกให้เห็นถึงความสำเร็จของประชาชนก่อน เมื่อทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ชุมชนของเราก็จะพัฒนาและเป็นชุมชนต้นแบบก็ได้ ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนผู้นำต้องรู้จักประชาสัมพันธ์ด้วย ทั้งๆที่การประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เราต้องให้ประชาชนหรือชุมชนอื่นได้รู้ด้วยว่า ประชาชนในชุมชนก็กำลังทำอะไร กำลังคิดอะไร

ประการต่อมาคือ การขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและประชาชนในชุมชนทุกคน โดยเฉพาะเยาวชน อย่างคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่อย่างเดียว ไม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมก็ได้ ส่วนผู้ใหญ่ก็อย่ามองว่าเด็กไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน อย่ามองเยาวชนในแง่ลบหมดเลย ฉะนั้นผมว่า การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ย่อมมีผลทำให้การจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยั่งยืนและประสบความสำเร็จแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำถามนี้นั้นนะ ไม่ใช่คำถามที่ธรรมดา รูปแบบการจัดการป่าชุมชนเป็นเรื่องที่น่าติดตามมากๆเลย ว่าใครจะทำได้ ใครทำไม่ได้ ทำไมเราทำได้ ทำไมเขาทำไม่ได้ รูปแบบการจัดการป่าชุมชน ควรเป็นอย่างนั้นะ

1.การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ใครดูแลป่าส่วนไหน ปัจจุบันไม่มีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ส่วนใหญ่นั้นจะมีการเกาะกลุ่มกัน นั่งคุยกันตามประสาของคนในพื้นที่ ในพื้นที่แห่งนี้เราต้องแย่งพื้นที่รับผิดชอบเนื่องจากเวลามีจำกัด ต่างคนต่างดูแลตัวเอง การดูแลบริเวณป่าชุมชนอย่างดีก็ทำให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนตลอดไป

2.การใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด อาจารย์ลองดูในหมู่บ้านไหนๆ ก็แล้วแต่ มักจะใช้พื้นที่อย่างไม่คุ้มค่า ปล่อยให้พื้นที่ว่างเปล่า ไม่ได้ทำอะไรเลย ฉะนั้นผมว่าเราต้องใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด เมื่อพื้นที่ปลูกป่าชุมชนมากมายเป็นจำนวนมากความยั่งยืนหรือประสบความสำเร็จก็เกิดขึ้น

3.การพัฒนาการศึกษาหรืองาน ชุมชนอื่นๆที่สามารถจัดการด้านป่าชุมชนได้เป็นอย่างดี การศึกษางานมีประโยชน์มากนะ ทำให้เราเปลี่ยนแปลงอะไรหลายๆอย่าง เช่น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงค่านิยม เปลี่ยนแปลงความรู้ และทำให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ผู้นำต้องกระตุ้นให้คณะไปดูงาน ต้องศึกษาอย่างมีความตั้งใจทำให้รัก ห่วงแหนป่าชุมชนที่อยู่ในชุมชน ผมขอเสนอเพียงเท่านี้ก่อนนะ ถ้านี่อะไรออกเดี่ยวผมค่อยนำเสนอใหม่นะ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การทำงานกับคนจำนวนมาก ย่อมมีปัญหาแน่นอน ทำอะไรต้องถึงทุกคน ไปคุยกับใครสนิทกับใคร เป็นพิเศษก็ได้ การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ผู้นำต้องเข้าถึงกับทุกคน ไม่เลือกพรรคพวก ทุกคนสำคัญเท่าๆกัน มีความเสมอภาคกัน ถ้าสามารถทำได้ การมีส่วนร่วมก็จะตามมาอย่างแน่นอน ผมจึงมีความคิดว่าการเข้าถึงประชาชนทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ทำอะไรต้องมีการประชุมปรึกษาที่มีส่วนทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม เชิญตัวแทนของชุมชนให้เข้ามาประชุมและสามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆเพื่อให้ทุกคนได้รักกันมากขึ้น

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

คนทำงานจะรู้ปัญหาได้ดี ในส่วนตัวของผมในฐานะผู้นำชุมชน ปัญหาการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดนั้น คือ ปัญหาการประสานงานกันระหว่างผู้นำกับประชาชน ซึ่งดูๆแล้ว เหมือนกับว่าขาดการประสานงานกันนั้นห่างๆ ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำงาน เมื่อประสานงานไม่ดี กิจกรรมก็ไม่สำเร็จ เช่นเดียวกับการจัดการป่าชุมชนในตอนนี

ปัญหาการขาดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารด้วย ผู้บริหารไม่ค่อยมีประสบการณ์ บางครั้งดำรงตำแหน่งได้ไม่กี่ปีก็หมดวาระ ไม่ทันที่จะคิดวิสัยทัศน์ ทำให้ไม่มีวิธีหรือทักษะในการจัดการป่าชุมชน ผมเสียตายนามๆเลย สมบัติของชุมชนถูกปล่อยปละ ไม่มีผู้ใดเอาใจใส่ในเรื่องนี้

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะของผม ผมว่าเราต้องสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนกับผู้นำ ผู้นำต้องการอะไร ประชาชนอยากได้อะไร ก็คุยกัน ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างคิด ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี สามารถทำงานได้อย่างชัดเจน ข้อนี้ทำได้ไม่ยาก สามารถทำได้เลย โดยเฉพาะการประสานกันในเรื่องของการจัดการป่าชุมชน ข้อเสนอแนะที่สองคือ ต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถมองทิศทางในอนาคตเป็นอย่างไร ไม่เอาแล้วผู้นำแบบเดิมๆ ผู้นำแบบเก่าๆ จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ หากทำเสร็จแล้วก็สามารถลงไปใช้ในพื้นที่ได้

8. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดบ้านเรา เป็นเรื่องใหญ่ๆนะ สื่อบางชนิดนำไปขยาย วิเคราะห์แบบผิดๆ ออกอากาศซ้ำแล้วซ้ำอีก จนภาพของคนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลายเป็นบุคคลที่มีความอ่อนแอ ขาดความมั่นใจในตัวเอง ต้องคอยระวังอยู่ตลอดเวลาว่าอะไรจะมาบ้าง นอกจากนั้นนะคนภาคอื่นๆไม่ยอมมาเที่ยวสามจังหวัด ผมมีพรรคพวกที่มาจากกรุงเทพฯเยี่ยมที่บ้านผมนะ แล้วเขาพูดว่าข้อเท็จจริงกับความจริงไม่เหมือนกันเลย ข่าวสารทำให้คนบริโภคแล้วเชื่อไปตามข่าวนั้น

ขออภัยคำถามหน่อยละ คำถามข้อนี้ถามว่าเหตุการณ์ความไม่สงบมีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไรใช้ไหม เอาอย่างนี้นะ ผมว่าปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดมีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนแน่นอน ที่ผมว่าอย่างนี้เพราะว่า เหตุการณ์ความไม่สงบทำให้ทุกคนกลัว ไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง กลัวกันทุกคนนะ ทั้งมีตำแหน่งและไม่มีตำแหน่ง เมื่อเป็นแบบนี้ทุกคนต่างคนต่างอยู่ไม่มีใครกล้าออกมา

ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ประชาชนแทบไม่มีโอกาสที่จะมาเจอกัน ป่าชุมชนก็จะไม่ได้รับการดูแล ประชาชนขาดรายได้หรือรายได้ลดลงเพราะว่าไม่สามารถเก็บผลผลิตในป่าชุมชนมาจำหน่ายได้

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ใครๆก็ต้องการให้สำเร็จ การทำให้สำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น ผมว่าผู้นำมีส่วนอย่างยิ่ง โดยที่ผู้นำต้องแสดงศักยภาพความสามารถที่ตัวเองมีอยู่ออกมาให้หมด ต้องมีภาวะผู้นำต้องมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำ เมื่อผู้นำได้แสดงภาวะความเป็นผู้นำแล้วได้รับการยอมรับการทำงานกับประชาชนก็จะราบรื่นทุกคนทุ่มเทให้ความร่วมมือ

ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนของเราถ้าเป็นไปได้เราต้องทำเป็นไปได้เราต้องทำเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนไปเลย ใครอยากรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชนมาดูได้เลย เด็กๆก็สามารถมาศึกษา มาดูถ้าสามารถส่งเข้าประกวดรางวัลต่างๆก็ดีนะ ถ้าชุมชนเราได้รับรางวัล เราก็ต้องดูแลตลอดไปให้สมกับที่ได้รับรางวัล เราคงได้ยินที่เขาพูดว่าเป็นแชมป์นั้นง่าย รักษาแชมป์นั้นยาก ควรบรรจุเป็นแผนชุมชนด้วย เพราะว่าถ้าเราบรรจุเป็นแผนชุมชนพวกเราก็ต้องทำ เมื่อทำแล้วก็ต้องเกิดความยั่งยืน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนในความรู้สึก หรือความคิดของผม ผมมองว่าผู้นำหรือคณะกรรมการชุมชนต้องช่วยกันออกแบบว่าป่าชุมชนของเราควรไปในทิศทางใด เราจะสนับสนุนหรือพัฒนามากน้อยเพียงใด ซึ่งเหมือนกันกับการวางแผนนั้นแหละ ต้องมาประชุมวางแผนกันก่อนว่า จะทำอย่างไรกับเรื่องนี้ เมื่อมีแผนและมีการกำหนดจุดมุ่งหมายเรียบร้อยแล้ว เราก็ต้องเดินหน้าต่อไป เราจะเดินหน้าอย่างไร ก็ต้องมีการจัดคนหรือออกแบบโครงสร้างของคณะกรรมการของเราที่ทำงานด้านป่าชุมชน ใครเก่งอะไร ใครมีความสามารถด้านไหนก็ให้คนนั้นทำ หรือที่ใครๆก็ชอบพูดว่า put the man in the right job ที่ขาดไม่ได้คือ การแบ่งงานกันนะ คนเดียวทำไม่ได้หรือของแบบนี้ต้องทำงานเป็นทีม ใครรับผิดชอบอะไร ซึ่งก็จะต้องมาซ้ำซ้อนประการสุดท้ายที่ผมมองคือ การติดตามผล ที่เรามีปัญหาคือเราขาดการติดตามผล มอบหมายงานเสร็จก็เจียบแล้วมาประเมินผลว่าสิ่งที่พวกเราได้ช่วยกันทำนั้นมีข้อไหน หรือขาดตกบกพร่องตรงไหน จะได้แก้ไขให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

ประการต่อมาคือ รูปแบบที่ผมอยากจะให้มีคือ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการป่าชุมชน ซึ่งถ้าเราทำได้ ผมถือว่าประสบความสำเร็จแน่นอน

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การมีส่วนร่วมหรือจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญก่อน ผมขอแยกแยะคำสองคำนี้ก่อนนะ เพราะว่าคำถามมีอยู่ 2 คำ คือคำว่า ความสำคัญและมีส่วนร่วม ผมขอเริ่มที่ความสำคัญก่อน ในฐานะที่ผมเป็นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เรื่องนี้สำคัญมาก เราจะทำอย่างไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญก่อน เราต้องให้ประชาชนเห็นความจริง เราก็ต้องพูดความจริงให้กับประชาชนพูดจริง ทำจริง และเห็นผลจริง ได้ผลจริงประชาชนเห็นแน่ ก็แสดงให้เห็นว่ามันมีความสำคัญ ประชาชนรู้ว่ามีความสำคัญ เมื่อเห็นความสำคัญก็ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมแน่นอน ใครบ้างไม่อยากจะเห็นสิ่งดีๆในชุมชนของตัวเอง ผมขอสรุปสั้นๆนะว่า เราจะทำอย่างไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน คือ เราต้องพูดความจริง ทำให้เห็นจริง ได้ผลจริง ชุมชนได้ประโยชน์ ทุกอย่างก็จบ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ทุกชีวิตมีปัญหา และทุกชุมชนก็ย่อมมีปัญหา ทำอะไรก็แล้วแต่ย่อมมีปัญหาทั้งนั้น เราหนีปัญหาไม่ได้นะ ปัญหาสอนเราเยอะมาก ปัญหาคือบทเรียน ปัญหาที่เราพบคือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ทุกคนก็คงรู้สาเหตุว่าทำไมประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วม ผมคงไม่พูด ปัญหาต่อมาคือปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ลงตัว ทุกคนอยากได้ แต่บางครั้งมีบางคนไม่ได้ก็กลายเป็นปัญหาอีก ต่อมาก็ปัญหาการขาดความสามัคคีภายในชุมชน เรามีการแบ่งพรรคพวกที่ชัดเจน การเมืองทำให้คนในชุมชนทะเลาะกัน เมื่อทะเลาะกันทำอะไรก็ไม่สำเร็จ

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะนั้นผมขอเสนอให้มีการรณรงค์สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ขึ้นอยู่กับเทคนิคกลยุทธ์ของผู้บริหาร ถ้าสามารถทำได้ถือว่าแก้ปัญหาได้ ทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ยิ่งมากยิ่งขึ้น

9. สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะนะ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

เรื่องนี้ผมว่าเป็นประเด็นใหญ่นะ เพราะว่า สถานการณ์ความไม่สงบเกิดมาหลายปีแล้ว เปลี่ยนนายกรัฐมนตรีก็หลายคนแล้วปัญหายังไม่จบ มันสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ปัญหายังไม่ตรงจุด ถึงอย่างไรก็แล้วแต่ ชีวิตพวกเราที่ต้องดำเนินต่อไป ก็ขอพรขอศุภชัยให้สงบเร็วขึ้นนะ พวกเราจะได้ทุ่มเทเต็มที่กับการทำงานของเรา ถามว่าพวกเราเต็มใจไหมกับการทำงานพวกเราเต็มใจนะ แต่เหมือนมีอุปสรรคบางอย่างมาขัดขวางการทำงานของพวกเรา ที่ถามเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบมีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนไหม ผมขอตอบเลยว่าผลกระทบแน่นอน สิ่งแรกคือ ใครจะมาดูแลป่าชุมชน เพราะทุกคนต่างก็ไม่มั่นใจที่จะออกมาเดินเล่น หรือออกมาทำงานในป่า สถานการณ์ความไม่สงบทำให้คนกลัวไปหมด ไม่มั่นใจในความปลอดภัยเมื่อมีคนมาดูแลป่าชุมชน ป่าก็จะถูกปล่อยให้รก ประชาชนมีรายได้ลดลง เพราะในชนบทนั้น รายได้ของคนบางคนมาจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มาจากป่า เช่น ผัก ผลไม้ จนถึงผลไม้ที่สามารถทำเป็นผัก เช่น ผักกูด ที่บ้านเราเรียกว่า บู่จะปากู ถ้าชาวบ้านมาเก็บแล้วสามารถขายเป็นมัดๆ ละ 5 บาทบ้าง 10 บาทบ้าง นี่แหละคือรายได้ที่ใช้ภายในครอบครัว บางครอบครัวส่งลูกเรียนหนังสือโดยเอารายได้มาจากการขายผักกูดในตลาดหรือในเมืองใหญ่ๆ ประการต่อมาที่ผมมองคือ การใช้ที่ดินอย่างไม่คุ้มค่า เพราะยังมีที่ดินอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้ใช้ในการเพาะปลูก

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมขอใช้คำพูดที่พวกเราได้ยินบ่อยๆ คือ ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น คำนี้ผมว่ายังใช้ได้ตลอดไป เราจะให้การจัดการป่าชุมชนสำเร็จ เราถามตัวเองแล้วยังว่า เรามีความพยายามแค่ไหน พยายามแล้วยัง พยายามนั้นสำคัญมาก

การที่เราจะให้การจัดการป่าชุมชนในตำบลเราสำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น ผมดูๆแล้วเราต้องเริ่มที่การสร้าง ความเข้าใจ คือ ความเข้าใจระหว่างผู้นำกับประชาชนและเข้าใจความสำคัญตลอดจนประโยชน์ของป่าชุมชน ถ้าสามารถทำให้ความยั่งยืนเกิดขึ้นแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าเราต้องเริ่มที่การทำประชาคมก่อน เพราะประชาคมเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ ฟังว่าประชาชนต้องการแบบไหน แล้ว อบต. เราต้องการแบบไหน มาเจอกันครึ่งทางนี้น่าจะเป็นรูปแบบที่ง่าย ๆ ที่เราได้ดำเนินการแล้ว เหมือนกับที่เราเรียกว่าการทำสัญญาประชาคม

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การทำอะไรก็แล้วแต่จะสำเร็จหรือไม่อยู่ที่การมีส่วนร่วมนะ การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนนั้น เราต้องปลูกฝังความสำคัญของทรัพยากร ทรัพยากรสิ่งต่างๆ ของชุมชนตั้งแต่วัยเด็กๆ ตั้งแต่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถม โรงเรียนศตึกา ครูต้องปลูกฝังเรื่องนี้ให้มาก ส่วนวัยผู้ใหญ่ขึ้น ต้องมีการพูดกัน การปะกัน หรือโดยการให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เอกสารแผ่นพับ เรื่องป่าไม้ ทรัพยากรต่างๆ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหามีไว้แก่ ทุกปัญหาเราแก้ได้นะผมว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน คือ ชาวบ้านไม่ค่อยรู้ ขาดความเข้าใจในเรื่องของการจัดการ ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร ประชาชนไม่มีเวลาที่จะมาดูแลป่าชุมชน เพราะว่าต้องออกไปทำงาน บางคนออกจากหมู่บ้านตั้งแต่เช้ามีด กลับมาก็ค่ำแล้ว ไม่มีเวลามาดูแลป่าชุมชน ส่วนเวลาที่จะมาคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกนั้นคงไม่ต้องพูดถึง

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

เมื่อรู้จักปัญหาเป็นอย่างนี้ ผู้บริหารหรือผู้นำต้องคิดหาวิธีการ หรือช่วยเหลือประชาชนให้ทำงานในพื้นที่ต้องหางานให้กับประชาชน ซึ่งมันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายๆ นอกจากตั้งนักธุรกิจมาลงทุนในหมู่บ้านของเรา แล้วถามว่าช่วงนี้นักธุรกิจที่ไหนบ้างกำลังลงทุนในบ้านเรา พูดแล้วเสียดายโอกาสจริงๆ

ผมว่าเราต้องแนะนำ อบรมให้ประชาชนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เดี่ยวนี้การบริหารจัดการมีความสำคัญอย่างมากนะ

10. สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเสา อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

คำถามนี้เป็นคำถามที่ผมมีความรู้สึกเสียใจนะ พวกเราอยู่อย่างนี้มาหลายปีแล้วนะ ลำบากกันทุกคนถามว่ามีใครบ้างไม่เดือดร้อน เมื่อสักครู่อจารย์ถามผมว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนไหม จะให้ผมตอบคำถามข้อนี้แบบไหนดี เอาละผมขอตอบแบบคร่าวๆ นะ คือบางพื้นที่ผมว่ากระทบนะ แต่บางพื้นที่ไม่กระทบ พื้นที่ๆ กระทบเป็นพื้นที่ๆ เกิดเหตุการณ์บ่อยมาก แต่พื้นที่ๆ ไม่กระทบเป็นพื้นที่ๆ ไม่มีเหตุการณ์

ผมขอพูดในส่วนที่กระทบกับการจัดการป่าชุมชนก็แล้วกัน ชุมชนที่เกิดเหตุการณ์กลายเป็นชุมชนที่ทุกคนต้องอยู่อย่างระมัดระวัง หวาดระแวง เมื่ออยู่ในสภาพเช่นนี้ ใครจะออกมาดูแลป่าชุมชน จะให้ผู้นำหรือผู้นำก็กลัวเหมือนกัน จะให้ประชาชนธรรมดาที่ไม่มีตำแหน่งอะไร ก็กลัวเหมือนกัน สรุปคือ ทุกคนกลัวกันหมด

ความกลัวเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดการป่าชุมชนมีปัญหา ไม่มีใครมาดูแล ไม่มีใครมาจัดการ ความร่วมมือก็ไม่มี ทุกคนไม่ได้โทษใคร เพราะปัญหานี้เป็นปัญหาของทุกคน บางครอบครัวจำเป็นต้องออกจากชุมชน เพราะอยู่ในชุมชนไม่ได้ อยู่ไปก็กลัวเกิดเหตุการณ์กับครอบครัวของตัวเอง บางพื้นที่ในหมู่บ้านเหลือแต่คนแก่และผู้หญิง เพราะว่าผู้ชายและเยาวชนผู้ชาย ออกจากหมู่บ้านไปทำงานที่อื่น ผมไปทำธุระที่เชียงใหม่เจอเด็กบ้านเรามา เป็นเด็กปั๊มที่เชียงใหม่ ผมก็ถามเขาว่าทำไมมาทำงานไกลขนาดนี้ เขาบอกว่าอยู่บ้านกลัว ที่นครสวรรค์ผมก็เคยเจอเด็กบ้านเรามาขายโรตี่ และชาชัก

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ในมุมมองของผมนะ เราจะทำอย่างไรให้การจัดการป่าชุมชนเกิดความยั่งยืน ยั่งยืนคือความสำเร็จและคงกระพัน อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ผมดูๆแล้ว เราต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน ทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องนี้ให้มากๆ ช่วยกันปลูก ช่วยกันดูแล ช่วยกันเก็บผลผลิต ช่วยกันขายหรือปลูกต่อ ปลูกทดแทนตลอด ถ้าทำแบบนี้ ผมมั่นใจว่ายั่งยืนแน่ อีกวิธีหนึ่งก็จะมี การจัดตั้งกระบวนการหมู่บ้านที่ดูแลป่าชุมชน ต้องช่วยกันสอดส่องว่าใครทำอะไร ป่าชุมชนเป็นอย่างไร คณะกรรมการต้องดูแลตลอด ถ้าเป็นภาระก็แบ่งงานกันระหว่างคณะกรรมการด้วยกัน เดียวนี้จะหาคนอยู่บ้านเฉยๆยากแล้วนะ เพราะทุกคนต้องออกไปทำงาน บางหมู่บ้านโชคดีนะที่มีผลผลิตที่อยู่ภายในชุมชน เยาวชนหนุ่มสาวสามารถทำงานในพื้นที่ได้ไม่ต้องทิ้งบ้านเพื่อไปทำงานข้างนอก บางครั้งผมผลิตที่ขายได้นั้น เอาเงินที่ได้มาเป็นกองกลาง ไว้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมส่วนรวม เมื่อประชาชนยอมรับการทำงานของผู้นำ ก็จะทำให้ความร่วมมือ เมื่อทำงานร่วมกันแล้วทุกคนมีเป้าหมาย ทุกคนรู้ประโยชน์ ทุกคนมีจิตอาสา ไม่ได้หวังผลตอบแทน ความยั่งยืนก็เกิดขึ้น

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผมคิดว่าเราต้องปลูกฝังความเชื่อ ความสำคัญของป่าชุมชนแบ่งความรับผิดชอบใครมีหน้าที่ดูแลอะไรบ้างก็ให้คนนั้นที่ทำจะได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ต่อมาก็ต้องวางแผนร่วมกันว่าจะเดินหน้าอย่างไร กำหนดจุดประสงค์ร่วมกัน ผมว่าการมีจัดการชุมชนแบบมีธรรมาภิบาลด้วย คือยึดหลักการบริหารด้านต่างๆ เช่น หลักนิติธรรม ทำอะไรก็ต้องมีกฎกติกา มีระเบียบ หลักการมีส่วนร่วม ต้องดึงให้ทุกเพศทุกวัย ทุกตำแหน่ง ทุกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน หลักความคุ้มค่า ทำอะไรก็ต้องคิดให้รอบคอบ ทำแล้วได้อะไร ลงทุนแล้วคุ้มไหม อีกวิธีหนึ่งของการจัดการป่าชุมชนคือ เราต้องรู้จักหาต้นไม้ที่เป็นพันธุ์ใหม่ๆมาปลูกในชุมชนของเรา ปลูกต้นไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจมีมูลค่าเพิ่ม ปลูกวันนี้อีก 10 ปีให้ผลผลิตที่เป็นกอบเป็นกำ ชาวบ้านสามารถนำเงินนั้นไปลงทุนทำธุรกิจส่งลูกเรียนหนังสือสูงๆ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

เราจะทำอย่างไรดีละ กับการดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ ผมว่าประเด็นนี้ต้องเป็นทักษะเฉพาะตัวของผู้บริหารนะ ประการแรกคือความเป็นผู้นำ Leadership ถ้าผู้นำดีทุกคนก็จะเชื่อใจ มั่นใจ และอยากจะช่วยเหลือ อยากทำงานด้วย ประการที่สองคือ การประสานงาน การสื่อสาร การพูดการจา กับประชาชนต้องให้ความสำคัญด้วย พูดอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ บางทีแค่คำพูดสั้นๆง่ายๆ เข้าใจง่าย ประชาชนก็อยากมาช่วย แค่ว่าบางคนพูดจาไม่ค่อยเข้าหู พูดไม่น่าฟัง ใครจะออกมา บางครั้งผู้นำต้อง

ทำให้ดูด้วย ไม่ใช่คอยสั่งอย่างเดียว ถ้าผู้นำทำเองด้วย ความเกรงใจก็จะมา ขนาดผู้นำของเรายังทำ แล้วเราจะไม่ทำหรือ ข้อนี้คือผู้นำต้องเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างในเรื่องการทำงานนะ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่เจอก็คือ การไม่ออกมามีส่วนร่วมของประชาชนเวลามีโครงการหรืองานอะไรก็แล้วแต่ โดยเฉพาะ โครงการเกี่ยวกับการปลูกป่า ชาวบ้านไม่ค่อยออกมามีส่วนร่วม อาจจะเป็นเพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนทำงานนอกชุมชนมากขึ้น อยู่ในชุมชนไม่รู้จะทำงานอะไร ไม่มีงานให้ทำในชุมชน ก็ต้องออกมาไม่มีใครมาดูแลป่าชุมชน และบางครั้งมีผู้ไม่หวังดีที่ไม่รู้ใครมาเก็บเกี่ยวผลผลิตของป่าชุมชนโดยไม่ได้แจ้งให้รู้ กลายเป็นการสูญเสียรายได้ให้กับชุมชน

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ผมขอเสนอแนะอย่างนั้นนะอาจารย์ เราต้องประชุมโดยเฉพาะผู้นำทั้งหลาย ตั้งมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สาเหตุหลักๆที่ชาวบ้านไม่ค่อยออกมามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน อาจจะเป็นเพราะสมาชิกของชุมชน บางส่วนที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือไปศึกษาดูงานในชุมชนอื่นที่เขาทำจนสำเร็จ มีความยั่งยืนอย่างน้อยที่สุด ประชาชนที่ไปดูงานจะเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ความอ่าน ความรู้สึก แล้วอยากมาช่วยเหลือหรือมาทำงานเพื่อการจัดการป่าชุมชน ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

11 สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกลาสิกา อำเภอร่องแงะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

ก่อนอื่นผมก็ขอขอบคุณอาจารย์และทีมวิจัยอย่างสูงที่ให้เกียรติสัมภาษณ์ผมในวันนี้ คำถามข้อที่ 1 ถามว่าสถานการณ์ความไม่สงบมีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร เอาอย่างนี้พูดให้ตรงประเด็น สถานการณ์ความไม่สงบมีผลต่อการจัดการป่าชุมชนไหม คำตอบคือ มีผลกระทบแน่นอน หลีกเลียงไม่ได้เลย กระทั่งตรงไหนบ้าง คือ เมื่อคนกลัวไม่มีใครกล้าออกมา ทำงานเพื่อส่วนรวม เพราะว่าไม่มั่นใจในสถานการณ์ เดียวพอลงไปในพื้นที่แล้วมีคนมาทำร้ายเรา ใครบ้างจะยอมเสียชีวิต เราอยู่แต่ในบ้านดีกว่าทุกคนก็ไม่ออกมาดูแลป่าชุมชน เมื่อไม่มีใครดูแลแล้วป่าชุมชนก็จะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ป่าชุมชนบางชนิดตายไปเลย เพราะไม่มีใครมาดูแล รายได้ก็จะลดลง ประชาชนบางคนมีรายได้จากการเก็บผักที่มีอยู่ในป่าชุมชน แล้วเอาไปขายต่อเมื่อไม่กล้าไปเก็บก็ไม่มีรายได้ เมื่อไม่มีรายได้ก็ต้องซื้อของที่จำเป็นเท่านั้น บางครั้งไม่สามารถซื้อขนมหรืออาหารดีๆให้ลูก เชื่อไหมบางคนถึงขนาดไม่สามารถส่งลูกเรียนในระดับที่สูงขึ้น ผลกระทบที่หนักมากคือ ไม่มีใครเป็นห่วงชุมชนของตนเอง ต่างคนก็อยากทำงานข้างนอก เมื่อทุกคนออกไปทำงานนอกชุมชนเป็นจำนวนมากแล้ว จะรู้สึกอ้างว้าง รู้สึกเดียวดาย ผมขอสรุปอีกครั้งว่าสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้เป็นเรื่องราวน่าที่มีความยาวพอสมควร

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าถึงแม้เราจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็แล้วแต่เราก็ต้องคิดอยู่ตลอดเวลาว่า จะบริหารอย่างไรให้สำเร็จผมว่าเราต้องมีการกำหนด กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อบังคับที่สมาชิกในชุมชนช่วยกันสร้างขึ้นมา ในกรณีที่มีคนฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบ เราต้องมีการลงโทษ จำเป็นต้องมีการลงโทษนะ ถึงแม้เราจะอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันถ้าทำผิดก็ต้องลงโทษ บางครั้ง

เราทุกคนต้องมาช่วยกันมาประชุมปรึกษาหารือ ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เพื่อจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นเพื่อทำ
หน้าที่ดูแล ตรวจสอบและควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

**คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร**

เราต้องช่วยกัน การกำหนดรูปแบบหรือ model นั้นผมว่ามันไม่ใช่เรื่องง่ายๆนะ ต้องทำงานกับคนหมู่
มากด้วยยังต้องมีเทคนิคมีความรู้และมีความสามารถพิเศษนะ ผมว่ารูปแบบที่เป็นไปได้ในที่สุดในมุมมองของ
ผมนะ ผมว่าการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต้องสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึก โดยที่เมื่อไรมี
ปัญหาทุกคนก็จะออกมาระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหา

ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆทางรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านเกษตร ต้องทำงานอย่างใกล้ชิด มี
อะไรสามารถคุยได้สามารถปรึกษาหารือได้ หน่วยงานราชการจะช่วยในด้านความรู้ทางวิชาการ และเทคนิค
ใหม่ๆด้วย ส่วนประชาชนในชุมชนก็ใช้พลังความสามัคคีในการจัดการป่าชุมชน

ต้องรณรงค์ปลูกฝังให้คนสามารถอยู่กับป่าได้ คนรุ่นใหม่อาจจะมีความรู้สึกไม่สะดวกกับการอยู่กับป่า
ต้องมีคนเก่าคนแก่ที่มีประสบการณ์มาช่วยถ่ายทอดให้รู้การเรียนรู้อยู่กับป่าได้ก็ถือว่าเป็นการจัดการป่าด้วยนะ

เราต้องสร้างความเป็นเครือญาติให้เข้มแข็ง โดยพื้นฐานแล้วพวกเราเป็นญาติกันอยู่แล้ว มาจากบรรพ
บุรุษเดียวกัน เมื่อเวลาเปลี่ยนไปความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนจะเริ่มห่างๆมากขึ้น เราต้องรณรงค์ให้
เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นให้มากกว่าเดิม ถึงคำว่าญาติออกมาให้ได้ ที่เป็นปัญหาในตอนนี้คือ ต่างคนต่างอยู่
ต่างคนต่างทำ ซึ่งดูแล้วไม่ค่อยมีพลังนะ

**คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่า
ชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร**

ประชาชนคือกำลังสำคัญในชุมชน เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม ขึ้นก็ขึ้นอยู่กับบทบาทและหน้าที่ของแต่ละ
คน เราจะดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนได้อย่างไรใช้ไหม การมีส่วนร่วมมี
ความสำคัญมากในความคิดของผม การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะ
ความเป็นผู้นำ การยอมรับของผู้บังคับการ และความไว้วางใจของผู้นำ ผมขอเริ่มต้นที่ผู้นำก่อน ผู้นำต้องทำ
ก่อน ทำให้เห็นความร่วมมือ และทำให้ชุมชนมีความสำเร็จ ผู้นำต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่าง

ประชาชนจะมีส่วนร่วมมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะส่วนตอบแทนหรือ
ผลประโยชน์เราจะทำอย่างไร ให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าได้ประโยชน์ เมื่อได้ประโยชน์จากป่าชุมชนก็
จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ต้องให้ประชาชนได้รู้ว่าตัวเองจะได้อะไรบ้าง ถ้าเข้ามามีส่วน
ร่วมกับการจัดการป่าชุมชน ต้องให้ประชาชนรู้ถึงอันตรายและโทษของการไม่ดูแลป่าชุมชน เราต้องสร้างป่า
ชุมชนในหมู่บ้านของเราให้เขียวชอุ่ม ใครๆก็อยากมาดูมาชม สุดท้ายอาจจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ได้ ใครผ่านไป
ผ่านมาก็แวะมาเที่ยวทำให้หมู่บ้านของเรามีรายได้

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

พูดถึงปัญหาในการจัดการป่าชุมชน ผมว่าลำดับแรกคือ การไม่เห็นความสำคัญของป่าชุมชน จะปล่อยให้
ให้รกก็ได้ไม่มีใครดูแล ทั้งๆที่ดินส่วนนั้นมีเจ้าของแล้ว ต้องช่วยกันทำเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าให้มากที่สุด
ลำดับที่สองที่ผมดู คือ ปัญหาการขาดความสามัคคีของคนในชุมชน

**คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
อย่างไร**

ข้อเสนอแนะหรือครับ ผมว่าผู้นำหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีข้อมูล และต้องเชี่ยวชาญเรื่องการบริหารจัดการบ้าง การทำงานกับคนจำนวนมากต้องวางตัวให้เหมาะสมอย่างไร ผู้นำต้องกระตุ้นให้ประชาชนในประเทศไทยมีความคุ้นเคย เห็นความสำคัญของการจัดการป่าชุมชน

12. สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ก่อนอื่นผมขอขอบคุณคุณอาจารย์และทีมวิจัยที่มาสัมภาษณ์ผมในวันนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากๆ เพราะว่าป่าชุมชน อยู่ในชุมชน เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง กับคำถามที่ว่า สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนหรือไม่ ผมขอตอบเป็นกลางๆ คือว่าหมู่บ้านไหนหรือชุมชนไหนมีป่าชุมชนมากหรือมีการบริหารที่ดีก็มีผลกระทบมาก แต่หมู่บ้านที่ไม่ค่อยมีป่าชุมชน หรือป่าชุมชนไม่ได้รับการดูแลจากชาวบ้าน ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะมีผลกระทบอะไร

หมู่บ้านที่มีผลกระทบระดับ ประการแรกคือ ชาวบ้านไม่กล้าไม่มั่นใจที่จะออกมาเก็บผลผลิตจากป่าชุมชน เมื่อไม่ออกมาเก็บสิ่งที่สูญเสียคือ ไม่ได้กินผลผลิตจากป่าชุมชน เมื่อไม่ออกมาเก็บสิ่งที่สูญเสียคือไม่ได้กินผลผลิตที่บริสุทธิ์ ที่มาจากป่าชุมชน นอกจากไม่ได้กินไม่ได้บริโภคแล้ว ไม่ได้รายได้ อีกคือขาดรายได้เมื่อก่อนเคยได้ ตอนนี้ไม่ได้ ผลกระทบที่ตามมาเมื่อมีรายได้ลดน้อยลงคือ รายจ่ายไม่เพียงพอกับรายได้ เคยกินอย่างฟุ่มเฟือยก็ต้องลดมากินแบบประหยัด เคยซื้อของที่ไม่จำเป็นก็ต้องงดซื้อ ลูกๆไปโรงเรียนก็ต้องลดเงินค่าอาหารที่พาไปโรงเรียน บางครอบครัวอาจจะต้องหยุดเรียนก็มีนะ

เกิดความสูญเสียทางทรัพยากรคือว่า ถ้าพื้นที่ตรงไหนไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ พื้นที่ตรงนั้นความสมบูรณ์ตามไปด้วย เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจด้วยนะผมว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ไม่มีใครออกมาปลูกพืช ครอบครัวยังไม่มีรายได้ ถ้าทุกครอบครัวไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ลดน้อยลงละเงินหมุนเวียนในชุมชนก็จะลดน้อยลง ผมรู้สึกเป็นห่วงนะ

เราไม่ค่อยได้เจอกันแล้วเพราะว่าเมื่อก่อนนั้นตอนเย็นๆทุกคนจะออกมาทำสวน มาปลูกอะไรเล็กๆน้อยๆในที่ดินของตนเอง แต่ตอนนี้ไม่มีใครออกมา ความสัมพันธ์ก็เริ่มลดน้อยลง ดีที่เรามีการละหมาดที่มัสยิดพอได้เจอกันบ้าง แต่ถามว่าก็คนที่ครอบครัวยังมาละหมาดที่มัสยิด นอกจากวันศุกร์วันเดียวที่ผู้ชายทุกคนออกมาละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิด

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ใครๆก็ต้องการให้มีความยั่งยืน ฉะนั้นผมว่าการจัดการป่าชุมชนให้มีความยั่งยืนนั้น ผมว่าเราต้องกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นความสำคัญของป่าชุมชน และใช้หรือบริโภคทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด บางครั้งผมมองๆดูแล้วการที่เราจะจัดการให้เกิดความยั่งยืน เราต้องทุ่มเทและทำงานอย่างเต็มที่ เติบโตความสามารถซึ่งการทำงานแบบนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ด้วย การตกเตื่อนก็มีความสำคัญนะ คนเราต้องรู้จักการตกเตื่อน เพราะว่าการตกเตื่อนเป็นสิ่งที่ดี และมีประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย ผู้เตื่อนก็ได้ ผู้ถูกเตื่อนก็ได้รับประโยชน์

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนในความคิดของผม ในฐานะที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผมว่าการจัดการป่าชุมชนต้องเริ่มต้นที่การวางแผนก่อนนะครับ วางแผนไปเลยว่า เราจะปลูกต้นไม้ชนิดไหน ปลูกเพื่ออะไร เพื่อบริโภคและปลูกเพื่อเชิงพาณิชย์ จะปลูกมากน้อยขนาดไหน การเริ่มต้นที่การวางแผน ซึ่งใครๆก็เริ่มกันแบบนี้ เมื่อวางแผนเสร็จแล้ว เราก็ต้องจัดโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนของพวกเรา ควรมีกี่ตำแหน่ง มีกี่คน ตำแหน่งอะไรบ้าง เมื่อรู้ว่าต้องใช้ทรัพยากรบุคคลซึ่งเราต้องเลือกเอาคนในชุมชนของเรานั้นแหละ ต้องดูว่ามีใครบ้างที่พอจะเอามาช่วยชุมชนของเราได้ จะให้ใครขึ้นมาเป็นผู้นำ เป็นประธานคณะกรรมการ ใครที่จะมาเป็นฝ่ายเลขานุการ ใครจะมาเป็นฝ่ายปฎิคม ใครจะมาเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ ใครจะมาเป็นฝ่ายปฏิบัติการ หรือใครจะมาเป็นคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการไม่ต้องตั้งมากหรอก มากคนยิ่งมากเรื่อง เอาให้พอดีไม่มากและไม่น้อยเกินไป ที่สำคัญคือต้องเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถ ถ้าจบด้านเกษตรยิ่งดี และที่สำคัญผมว่าเราต้องเลือกคนที่เข้ามาทำงานจริงๆเป็นคนที่จะเรียนรู้ และพร้อมที่จะสู้งาน ถ้ามัวในหมู่บ้านเรามีไหมคนแบบนี้ คำตอบง่ายๆคือ มีแต่เราไม่ได้เลือกมาใช้ คนที่พร้อมจะทำงานเพื่อส่วนรวมมีอีกมากแต่ไม่ได้รับการเลือก

ต้องเน้นการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ และที่สำคัญต้องโตเร็ว ได้ผลผลิตเร็ว เราก็รู้กันอยู่ ทุกคนก็เห็นด้วย อันเป็นปัจจัยสำคัญ เงินเป็นความต้องการของคน การปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจได้เงินแน่นอน การปลูกพืชมีแต่ได้กับได้ ไม่มีเสีย ยิ่งปัจจุบันนี้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ถ้าเราสามารถปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจที่โตเร็วแล้วได้เงินเร็ว นี่ทุกคนอยากได้ ชาวบ้านบางคนคิดหนักไม่รู้จะใช้หน้อย่างไร หาเงินก็ไม่ได้ วิธีแก้ปัญหาคือ ปลูกป่าใช้หนี้ ฉะนั้นผมว่าถ้าเราจะปลูกป่าชุมชนเราต้องหันมาปลูกพืชเชิงพาณิชย์ ที่โตเร็ว และที่สำคัญต้นไม้ชนิดนั้นต้องเป็นที่ต้องการของตลาดด้วย รายได้ที่ได้มาจากรายได้ สามารถเอามาสร้างบ้านหรือซื้อเครื่องใช้ภายในบ้านก็ยังได้

หลักการใช้ที่ดินให้คุ้มค่าที่สุด ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ที่ไหนว่างหรือที่ดินใครว่างก็ให้ปลูกพืช เราอย่าปล่อยให้ที่ดินว่างเปล่า โดยไม่ได้ทำอะไร คนที่เห็นความสำคัญ และเห็นประโยชน์ของที่ดินนั้น เขาจะเสียตายนะ ถ้าเห็นที่ดินว่างเปล่าไม่ได้ทำอะไร

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

คำถามนี้ดีมากครับ การมีส่วนร่วม ถ้าเราดูในปัจจุบัน คนบ้านเรามีส่วนร่วมน้อยนะ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหรือเพื่อส่วนรวม ซึ่งผมว่ามันก็มีหลายสาเหตุที่ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เช่น การทำงานของชาวบ้านไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมหรือรายได้ของชาวบ้าน ถ้าเข้ามามีส่วนร่วมแล้วทำให้เสียรายได้ใครจะยอม ดังนั้นเราต้องเข้าใจจุดนี้ให้ได้ ต้องเรียนรู้ปัญหาของประชาชน ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนก่อน เมื่อประชาชนรู้จักอ้อม สามารถอยู่ได้ มีรายได้ที่มั่นคง การมีส่วนร่วมก็จะตามมาจะผมว่า ชาวบ้านบางทีพูดไม่ยากนะ ขึ้นอยู่กับเทคนิคของผู้นำมากกว่า

การที่เราจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนนั้น ผมว่าหรือในความคิดของผม เราต้องสร้างหรือกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน ประโยชน์ของป่าชุมชน ประชาชนได้อะไรเมื่อมีป่าชุมชนที่ดี มีความสมบูรณ์ อย่างนี้ต่างหากที่เราต้องพูดถึง เมื่อชาวบ้านเข้าใจแล้ว ความร่วมมือก็จะมาเองนั่นแหละ บางครั้งผู้นำต้องทำเองก่อน ผู้นำต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่างเป็นแบบอย่าง และทำให้ประสบความสำเร็จ เมื่อสำเร็จแล้วประชาชนจะเลียนแบบเอง เราก็รู้กันอยู่แล้วว่าส่วนใหญ่คนบ้านเรานั้นชอบเลียนแบบ เห็นใครทำแล้วสำเร็จมาได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เขาก็จะตามเอง ผมว่าแบบนี้เป็นอีกวิธีหนึ่ง ทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน

การขอความร่วมมือ เราต้องขอความร่วมมือกับประชาชน การขอความร่วมมือบางครั้งก็ยาก บางครั้งก็ง่าย เราต้องขอความร่วมมือ ทำอย่างไรก็ได้ พูดอย่างไรก็ได้ ให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเขาสำคัญ ถ้าเขาเขาแล้วไม่ได้แน่ เมื่อเขาารู้ว่ารู้สึกว่าเขาสำคัญ การมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้น อีกอย่างหนึ่งคือ ผมว่าการซื้อใจโดยการให้รางวัล ใครทำได้ดี มีรางวัลให้ ใครก็อยากได้รางวัล การมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาในการจัดการป่าชุมชนนั้น ดูๆแล้วจะไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไรนัก เพราะเราได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในพื้นที่ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่แล้วเป็นปัญหาเล็กๆ ที่คนในชุมชนสามารถแก้ไขเองได้ ปัญหาการสื่อสาร บางครั้งก็เกิดความผิดพลาดในการสื่อสาร ทำให้งานออกมาไม่ค่อยเป็นที่ประทับใจมากนัก

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

การแก้ปัญหาต้องแก้ไขตรงจุด แก้ตามกฎระเบียบข้อบังคับของชุมชน เมื่อเจอปัญหาการสื่อสารในองค์กรเราต้องรีบแก้ไขปัญหานั้นๆ ต้องทำความเข้าใจกับการสื่อสารของผู้นำของเรา ผมว่า ผู้นำหรือผู้สอนต้องเข้าใจบทบาทของประชาชนในแต่ละคน

13. สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ผมขอตอบข้อนี้แบบมั่นใจเลยนะครับอาจารย์ มีผลกระทบแน่นอน มีผลกระทบอย่างแรงด้วย ยิ่งในชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลจากตัวอำเภอก็จะมีผลกระทบมากขึ้น มีผลกระทบอย่างไรบ้าง เดี๋ยวผมจะอธิบายให้อาจารย์ฟังนะครับ ผลกระทบอันดับแรกเลยก็คือ การรณรงค์ปลูกฝังให้มีการปลูกป่าให้มากๆไม่สามารถทำได้ เพราะการปลูกมากทำให้ได้กลับมากด้วย ในชุมชนจะเริ่มพูดคุยกับผู้นำ หลายนๆคน หลายนๆองค์กร กำลังคิดตามอยู่ว่า พวกเราทำได้แค่ไหน

ผลกระทบประการต่อมาคือ การเก็บเกี่ยวผลผลิตให้กับชุมชน เมื่อไม่มีคนดูแลขาดคนดูแล เราก็กังหันดูดูแลให้หมด ดูแลทำไม เพราะว่าเดี๋ยวนี้พวกมิจฉาชีพจะแอบมาลุ่มในจุดต่างๆ โดยการตัดไม้ทำลายป่า เป็นปัญหาของคนที่อยู่นอกพื้นที่

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เอาอย่างนี้แม้ว่าสถานการณ์ไม่สงบจะเกิดขึ้นอย่างไรแล้วแต่หน้าที่ของเราก็คือหน้าที่ การทำให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนผมว่าเป็นงานที่ทำท้าทายความสามารถของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนะ ที่นี้เราจะทำอย่างไรให้เกิดความยั่งยืน เราต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ทำตลอดเวลา ไม่ใช่ทำเป็นช่วงๆ ถ้าเราทำตลอดเวลาความยั่งยืนเกิดขึ้นแน่นอน ผู้นำต้องรู้จักหาตลาดที่รับซื้อผลผลิตของพวกเรา ถ้ามีคนซื้อผลผลิตของพวกเรา พวกเราก็อยากทำต่อไปเรื่อยๆ มีกำลังใจ ที่สำคัญมีรายได้ เมื่อเป็นแบบนี้ความยั่งยืนก็เกิดขึ้น อีกอย่างหนึ่งคือเราต้องมีคณะกรรมการทำหน้าที่เฝ้าระวังติดตามความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้ที่จะมาทำงาน มาปลูกพืชให้เกิดความมั่นใจว่าปลอดภัยแน่

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นต้องเริ่มต้นที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกันคิดว่าจะเอาอย่างไรประชาชนคิดอย่างไร และประชาชนคาดหวังอะไรกับป่าชุมชน อย่าลืมว่าเราทำงานกับประชาชน เราทำงานกับคนนวนมาก มีหลายความคิด มีหลายประสบการณ์ ผมว่าเราต้องเริ่มที่การพูดคุยกันก่อน เมื่อได้ข้อสรุปว่าเราจะเดินหน้าอย่างไร เราก็ต้องช่วยกันออกแบบ ช่วยกันวางแผนว่าป่าชุมชนของเราควรเป็นอย่างไร จะปลูกอะไรบ้าง จะแบ่งโซนกันอย่างไร

เราต้องมีการติดตามประเมินผลด้วย ไม่ใช่ว่าปล่อยให้ชาวบ้านเขาทำงานตามลำพัง เราต้องมาดู ต้องมาถามความก้าวหน้าด้วย เขามีปัญหาอุปสรรคตรงไหน อบต. ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องอยู่ในชุมชน เป็นที่พึ่งเป็นความหวังของเขา เราก็ต้องดูแลต้องร่วมกันประเมินด้วย นอกจากนั้นแล้ว เราต้องช่วยกันหาตลาด หรือสถานที่จำหน่ายสินค้า ผลผลิตของพวกเขา หรือเราต้องหาพ่อค้ามาซื้อผลผลิตของพวกเขาถึงในสวน แต่เราต้องเลือกพ่อค้าที่มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบประชาชน ที่สำคัญเราต้องรวมกลุ่มชาวบ้านที่ปลูกพืชต้องมีการรวมตัวให้เหนียวแน่น ดูแล้วมันจะมีพลัง มีความเข้มแข็ง ถ้ามีพลังตรงนี้แล้ว งานอื่นๆก็จะเร็วขึ้น

อีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญคือ ผู้นำผู้บริหารต้องใช้หลักธรรมาภิบาลเข้ามาในการจัดการ เพราะว่าการหลักธรรมาภิบาลเป็นการบริหารที่ดีที่สุด ที่ทุกคนให้การยอมรับ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

จะอย่างไรหรือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำอย่างไรดีการชักจูงหรือดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น บางครั้งก็ยาก บางครั้งก็ง่าย ดูๆแล้วก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคและประสบการณ์ของผู้บริหาร หรือผู้นำ ผู้นำต้องมีคุณสมบัติที่เป็นนักบริหาร

เราต้องปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนให้เขาเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ให้นึกถึงส่วนรวมเป็นหลัก ให้นึกถึงชื่อเสียงของหมู่บ้าน ถ้าทำข้อนี้สำเร็จแล้วการมีส่วนร่วมก็เกิดขึ้น

เราต้องให้ความสำคัญกับพวกเขา ให้ประชาชนมีความรู้สึกรู้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าขาดเขาหรือถ้าเขาไม่ให้ความร่วมมือหมู่บ้านของเรามีปัญหาแน่ โดยการไม่สำเร็จแน่ เมื่อถึงจุดนี้ความร่วมมือก็จะเกิดขึ้นแน่นอน

ผู้นำหรือ อบต. ควรมีโอกาสศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ โดยคัดหรือเลือกผู้นำในชุมชน หรือผู้ที่กำลังทำเรื่องป่าชุมชน ให้ไปดูงาน ถ้าเขาไปดูงานแล้ว อย่างน้อยเขาต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเปลี่ยนแปลงความรู้ของเขาก็เกิดความตื่นตัว มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างจริงจัง ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่พบอยู่บ่อยๆก็คือ การทำงานที่ไม่ต่อเนื่องมีการหยุดบ้าง เมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุน ทุกคนไม่ค่อยเต็มใจกับการปลูกป่าชุมชน ต่อมาก็มีผลทำให้มีรายได้หรือผลผลิตไม่แน่นอน บางครั้งได้มาก บางครั้งได้น้อย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาตามสภาพปัจจุบัน ยังมีบางกลุ่มที่ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้บริหารหรือผู้นำ นำเสียดายอย่างยิ่งเลย

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

พวกเราต้องนึกถึงคำนี้ไว้ตลอดไปเลยนะ ปัญหาไม่มีแก้ ดังนั้นมีข้อเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาตามปัญหาที่เกิดขึ้นจริง คือเราต้องทำอะไรให้มีความต่อเนื่อง อย่าไปรอความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเดียว บางครั้ง

เราต้องทำเอง เราต้องช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้พวกเรามีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้มากขึ้นเราจะปลูกพืชอะไรดี และสุดท้ายผมว่าเราต้องใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคให้ทุกคนทุกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านของเรา ให้เข้ามามีส่วนร่วมให้หมด และตลอดไป

14. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเรานั้นะ มีผลกระทบทุกด้านครับ ตอนเกิดเหตุการณ์ใหม่ๆ ผมคิดว่ามันเป็นเรื่องไกลตัว แต่ในปัจจุบันนี้ไม่ใช่ไกลตัวแล้ว เริ่มเข้ามาใกล้ตัวเรามากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งทุกคนก็ต้องระมัดระวังตัวเอง คำถามที่ถามว่าสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร มีผลกระทบแน่นอนชัดเจนหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าถามว่าคุณกล้าไหมที่จะออกมาทำงานในป่า ทุกคนต้องตอบว่ากลัวอยู่แล้ว นี่ก็คือผลกระทบที่พวกเราทุกคนเห็นๆกันอยู่ ไม่มีใครกล้าออกไปทำงานในป่าชุมชนหรือในสวน เมื่อทุกคนอยู่นิ่งๆอยู่เฉยๆ ป่าชุมชนก็จะกลายเป็นที่มีป่ามาปกคลุม ไม่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ต้นไม้บางประเภทไม่เป็นที่ต้องการดันขึ้นมาเป็นอย่างดี และโตเร็วด้วย ส่วนต้นไม้ที่มีมูลค่าสูงๆกลับไม่โต ...

ผลกระทบอีกอย่างหนึ่งคือ รายได้ของประชาชนในชุมชนลดน้อยลงโดยเฉพาะพวกที่รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ก็จะไม่มีปัญหา เมื่อไม่สามารถเข้าไปในสวนได้ ก็ถูกปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นต่อได้ด้วย

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เราทำอะไรต้องตั้งใจ ต้องมีความมุ่งมั่น แน่ใจจะประสบผลสำเร็จ การจัดการป่าชุมชนก็เช่นเดียวกัน บางครั้งก็สุขบางครั้งก็ยังมีอะไรที่ต้องรีบแก้ไข เด็กๆอย่างน้อยต้องได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว เมื่อมีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว สิ่งอื่นๆอย่างอื่นก็จะตามมา

ควรเป็นป่าที่มีการปลูกพืชร่วมสมัย พืชที่ช่วยเป็นร่มเงาให้กับชุมชนแล้ว ต้องเป็นพืชที่มีราคาด้วย วิธีการหนึ่งที่จะทำให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนคือ เราต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลป่าชุมชนประจำตำบลหรือประจำหมู่บ้านขึ้นมา 2 ชุดๆแรกทำหน้าที่ดูแล ตรวจสอบป้องกัน ไม่ให้มีใครมาตัดไม้อีกชุดหนึ่งคือฝ่ายหาข่าวติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าด้วย ถ้าคณะกรรมการทั้ง 2 ชุดประสานกันได้ดี มีผลทำให้เป็นป่าไม่อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป และไปสู่ความยั่งยืนได้

เราต้องปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับป่าชุมชนพาพวกเขาขึ้นไปดูบนเขาที่เป็นป่า เยาวชนจะได้สำนึกเห็นคุณค่าของป่าชุมชน จะได้ไม่ทำลายต่อไป หรืออย่างน้อยคนรุ่นหลังได้มีโอกาสเห็นทรัพยากรที่มีคุณค่าได้

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

ทางเดียวในการจัดการป่าชุมชนนั้น เราต้องคิดให้ดีคิดให้รอบคอบ คิดให้ตกผลึกจริง และเป็นที่ยอมรับของทุกคน อย่างแรกเลยถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นเลยนะ ผมว่าเราต้องมีกฎระเบียบของป่าชุมชนของหมู่บ้านเรา หรือตำบลเรา กฎระเบียบก็มาจากพวกเรา พวกเราช่วยกันคิด เพื่อหามาตรการในการควบคุมป่า

ชุมชนของพวกเขา และทุกคนลงมิต้องทำอย่างนี้ๆ นี่คือการมาขอถูกระเบียบป่าชุมชน เมื่อมีระเบียบของชุมชนแล้วทุกคนต้องปฏิบัติตามจะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างที่สอง คือ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลป่าชุมชน จะตั้งชื่ออย่างไรก็แล้วแต่ ขอให้เกี่ยวข้องกับการป้องกันป่าชุมชนก็แล้วกัน ซึ่งคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ก็จะทำหน้าที่ตรวจสอบติดตามว่าสถานการณ์ของป่าชุมชนในปัจจุบันเป็นอย่างไร คณะกรรมการต้องตรวจติดตามอย่างสม่ำเสมอ ไม่ปล่อยเวลานานเกินไป คณะกรรมการต้องมีฝ่ายหาข่าวด้วยนะ เพราะว่าอาจจะมีความคิดที่จะมาตัดไม้ในชุมชนก็ได้ ถ้ามีการติดตามข่าวก็จะเป็นสิ่งที่ดี อย่างที่สามคือ เราต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการป่าชุมชน เพราะว่าหลักธรรมาภิบาลครอบคลุมหลายด้าน ทุกคนยอมรับและเป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้วย อย่างที่สี่คือ การสร้างเครือข่ายกับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ทำงานด้านป่าชุมชน ผมเห็นว่าการสร้างเครือข่าวนั้นจะเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน และสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันระหว่างเครือข่าย ที่สำคัญประการหนึ่งของการทำงานเครือข่ายคือการประหยัดงบประมาณด้วยนะ อย่างที่ห้าคือ การทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงาน ผู้นำต้องพาคณะกรรมการป่าชุมชน และประชาชนส่วนหนึ่งไปศึกษาดูงานเปิดหูเปิดตา ไปดูหมู่บ้านหรือตำบลที่สามารถบริหารจัดการป่าชุมชนได้เป็นอย่างดี การที่เราไปดูคนอื่นทำนั้นเป็นการเรียนรู้อย่างรวดเร็วมาก เราไปเรียนรู้ว่าเขาทำอย่างไร ทำแบบไหน แล้วเอาข้อมูลความรู้นั้นมาประยุกต์กับหมู่บ้านของเรา

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การมีส่วนร่วมสำคัญมากนะครับ เรากระตุ้นอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนให้มากๆ ผมว่าเราต้องทำอย่างนั้นๆ เราต้องสร้างคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นนักกิจกรรมที่มีจิตอาสาเพื่อทำงานด้านนี้ ส่งเสริมให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก เยาวชนหรือวัยรุ่น เขาก็มีเพื่อนของเขา การเลียนแบบหรือการทำกิจกรรมร่วมกันของเยาวชนเป็นสิ่งที่ทำหยาบมาก เราต้องมีเขตห้ามตัดไม้ทุกคนต้องระวัง และต้องปฏิบัติตามกฎกติกา เมื่อไม่มีใครมาตัดต้นไม้แล้ว ต้นไม้ก็จะใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทุกคนเห็นต้นไม้ใหญ่ก็เกิดรักกับต้นไม้ขึ้นมาก็จะดูแลต้นไม้ต่อไป บางครั้งชาวบ้านในหมู่บ้านต้องการตัดไม้เพื่อไปปลูกบ้าน เราก็ต้องมีข้อตกลงว่าตัดได้ครอบคลุมอะไรก็ตัด ต้องควบคุมให้ดี ทุกคนมีส่วนร่วมหมดเลย

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในหมู่บ้านผม ผมดูๆ แล้วไม่ใช่เรื่องหนักอะไรมากมาย เราอย่าทำให้เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่ ต้องทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก ปัญหาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนยังน้อยอยู่ ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจ

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะรัฐบาลต้องบริหารจัดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบให้เร็วที่สุด ให้พื้นที่บ้านเราเกิดสันติภาพ มีสันติสุข เพราะว่าชาวบ้านทั้งภาคใต้ตอนล่างกำลังเดือนร้อนกันทั้งเมือง ต้องสนับสนุนให้ประชาชนมีความคิดที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมกันให้มากๆ

15.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสากอ อำเภอสุนทราราม จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ผมเสียตายนากๆ เสียใจจริงๆ ที่สถานการณ์บ้านเรายังไม่สงบสักที ผมอยากจะให้สงบเร็วๆ ไม่ไหวแล้วนะที่ถามว่ามีผลกระทบไหม ผมขอตอบเลยว่ามีผลกระทบอย่างยิ่ง คนไม่ได้อยู่ในพื้นที่อาจจะไม่รู้หรือว่ามันมีผลกระทบอย่างไร ป่าไม้ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามีพลัง และมีประโยชน์ การที่คนกลัวกับสถานการณ์ความไม่สงบแล้วไม่ได้ทำอะไรเลย มันก็สูญเสียอย่างยิ่ง ป่าไม้ที่เคยมีคนดูแลก็จะไม่มีคนดูแล

ผลกระทบอย่างแรกเลยคือ ชาวบ้านไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างคุ้มค่า ในสมัยก่อนประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากต้นไม้ ป่าไม้อย่างเต็มที่นะ ทุกคนสนุกสนาน มีความสุข ได้ใช้ชีวิตที่สัมพันธ์กับป่าไม้ ซึ่งปัจจุบันมันไม่ใช่อย่างนั้นแล้ว บางคนแทบไม่ได้เข้าไปในสวนของตัวเองเลย ผมเองก็เหมือนกัน ผมไม่ได้เข้าสวนของผมเองมานานมากแล้ว ไม่รู้ว่าต้นไม้ในสวนของผมเป็นอย่างไรบ้างก็ 모르 รุนลุกๆ ก็ไม่เข้าสวนอีก แล้วอะไรจะเกิดขึ้นกับป่าของหมู่บ้านของเรา

ประชาชนขาดรายได้ หรือมีรายได้ลดน้อยลงเพราะว่า ไม่สามารถออกมาเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ได้ เพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง เมื่อมีรายได้ลดลง การใช้ชีวิตต้องประหยัด เพื่อไม่ให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ ปัจจุบันสิ่งของต่างๆ ราคาแพงขึ้นนะ ปัญหาที่โดนกันทุกบ้านเลยนะ ในช่วงเก็บผลผลิตด้านผลไม้ เช่น ลองกอง ทุเรียน ก็ไม่สามารถขายในราคาที่สูงได้เพราะไม่มีพ่อค้ามาซื้อในพื้นที่ บางคนปล่อยให้ผลผลิตร่วงลงมาจากต้นเพราะไม่ไปเก็บ เนื่องจากว่าค่าจ้างเก็บแพงมาก แต่ราคาของผลผลิตถูกไม่รู้จะแก้อย่างไร ปัญหานี้เกิดขึ้นมานานแล้วนะ

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ทุกคนต้องการให้เกิดความยั่งยืนนะ ทำอะไรก็แล้วแต่ล้วนต้องการความยั่งยืน เราจะจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความยั่งยืนนั้น จะทำได้อย่างไร ผมว่าเราต้องมีการวางแผนการใช้ป่าชุมชนนะ โซนไหนจะปลูกอะไร และจะตัดเพื่อใช้บริโภคเมื่อไร ถ้ามีการวางแผนที่ดี ความยั่งยืนก็เกิดขึ้นแน่นอนนะผมว่า

ต้องจัดตารางหรือช่วงเวลาในการตัดไม้ มีช่วงเวลาที่เหมาะสม การกำหนดช่วงเวลาชัดเจนถือว่าเป็นการควบคุมไม่ให้ตัด ถ้าปล่อยให้มีการตัดทั้งปี ต้นไม้จะโตไม่ทัน และมีเวลาในการต้นไม้มาก เมื่อตัดแล้วต้องปลูกทดแทนด้วย ผมว่าเราต้องปลูกพืชที่โตเร็วด้วย จะปลูกพืชที่โตช้าอย่างเดียวก็ไม่ทันเหมือนกัน เรามีต้นไม้โตเร็วหลายชนิดนะที่เราสามารถเอามาปลูกได้ หรือเราอาจเรียกว่า สัญญาใจของคนในหมู่บ้าน เป็นสัญญาระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น เป็นการถือโอกาสควบคุมการทำงานของครอบครัวด้วย ต้องกำหนดให้ชัดเจนไปเลยว่าประชาชนต้องการอะไรที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ถ้าข้อไหนที่ผู้นำรับไม่ได้ ไม่สามารถทำได้ ซึ่งเราก็สามารถพูดคุยได้

ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะ จะได้ควบคุมดูแลการทำงาน เมื่อประชาชนทุกคนมีจิตสำนึกที่ดี และสุดท้ายคือต้องมีคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลด้านการจัดการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านโดยตรงไปเลย คัดเลือกหรือรับสมัครอาสาสมัครที่มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจ เข้ามาทำงานด้านนี้โดยเฉพาะไปเลย ถามว่ามีไหมคนอยากมาช่วย มีเยอะอยู่แล้ว บางคนอยากทำงานเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสาแต่ไม่ได้รับการเลือกมาใช้

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนที่ผมคิดว่าน่าจะได้ผลมากที่สุดโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่เหมือนภาคอื่นๆ ของประเทศไทย หลายๆท่านเรียกว่าพื้นที่พิเศษ ผมขอเสนอความเห็น ว่า รูปแบบการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นดังนี้ครับ

1. เราต้องมีการกำหนดหรือออกกฎระเบียบของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน ซึ่งระเบียบนี้ต้องมาจากความคิดเห็น ความต้องการของประชาชนจริงๆ ซึ่งการที่เราจะได้กฎระเบียบที่มาจากประชาชนจริงก็ต้องมีการประชุมหรือทำประชาคมด้านนี้โดยตรงไปเลย บางครั้งเราเรียกภาษาชาวบ้านว่า “สุกมปากัด” เพื่อให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนคู่กับหมู่บ้าน อะไรที่ทำได้ อะไรบ้างที่ทำได้
2. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบความเคลื่อนไหวของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้ทำลายป่า ผมว่าถ้าเราคิดจะจัดการให้จริงจังเราต้องมีคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน
3. ต้องมีเขตควบคุมเพื่อไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่าประจำหมู่บ้านเป็นบริเวณที่ห้ามตัดไม้เด็ดขาด เพื่อสร้างป่าให้มีความสมบูรณ์ และอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้ดู
4. สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ ซึ่งบางครั้งเราต้องพึ่งพาจากรัฐด้วย เราจะปล่อยปะโดยไม่สนใจภาครัฐก็ไม่ได้ การได้รับความร่วมมือที่ดีจากรัฐก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ รัฐอาจจะสนับสนุนทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชนมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับพวกเราก็ได้ บางครั้งรัฐอาจจะสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนพันธุ์ไม้ดี ๆ เพื่อมาปลูกในพื้นที่ของเรา
5. ต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้นำต้องบริหารจัดการอย่างมีหลัก ธรรมาภิบาล
6. ต้องมีเครือข่ายหรือสร้างเครือข่ายการจัดการป่าชุมชนให้เกิดขึ้น ผมดูๆแล้ว องค์กรที่ทำงานด้านป่าชุมชนมีมากมายในประเทศเรา เราต้องรู้จักสร้างเครือข่าย เพราะว่าเครือข่ายได้ช่วยเหลือกัน ในเชิงของความรู้ บุคลากร และงบประมาณ
7. ต้องสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งรวมความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน ประชาชนในหมู่บ้านสามารถมาเรียนรู้ได้ หรือเมื่อมีคนนอกมาตุ้งถามเราก็สามารถให้ข้อมูลได้

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ใครๆก็ชอบพูดว่าประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ถ้าเป็นอย่างนั้นเราก็ต้องสร้างความร่วมมือหรือปลูกจิตสำนึกให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น การที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนให้มากขึ้นทำได้หลายวิธีนะครับผมว่า

เราต้องทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ให้มากที่สุดและต้องให้เขาได้รู้ด้วยว่าเขาได้ประโยชน์จากตรงไหนบ้าง เมื่อรู้ว่าตัวเองได้รับประโยชน์แล้ว ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมทันที

ต้องให้รางวัลสำหรับบุคคลที่ทุ่มเทในเรื่องของการปลูกป่า เรื่องการดูแลผลผลิตของตัวเองเขาเอง เมื่อเขาได้รับรางวัลแล้วจะเป็นกำลังใจสำหรับเขา ก็ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเพราะเห็นความสำคัญของป่าชุมชน คนที่ไม่ได้รับรางวัลก็อยากได้รางวัลด้วย ก็เลยปฏิบัติเหมือนกันกับคนที่ได้รับรางวัล

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่เราพบคือ ประชาชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ได้ใช้อย่างประหยัด ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย กว่าเราจะได้ต้นไม้ใหญ่สักต้น ต้องใช้เวลา มันไม่ใช่เรื่องง่าย แต่พวกเราลืม พวกเราไม่ค่อยเห็นความสำคัญ

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

เราต้องรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนให้มากขึ้น ประชาชนจะได้รักและหวงแหนทรัพยากร โดยเฉพาะป่าไม้ จะได้ใช้อย่างประหยัด

หน่วยงานจากรัฐที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สงบให้เร็วที่สุด เราอยู่ยากจริงๆ ไม่รู้จะอยู่อย่างไรแล้วนี่

16.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบตาง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ประเด็นมีอยู่ว่ามีผลกระทบทุกหมู่บ้านไหม วันนี้ผมตอบได้เลยนะว่าไม่เสมอไป บางหมู่บ้านก็สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง บางหมู่บ้านหรือบางชุมชนอาจจะหยุดชะงักไปเลย ไม่สามารถบริหารจัดการ พุดง่ายๆคือหยุดเลย

อะไรบางอย่างที่มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนในบ้านเรา สิ่งแรกคือการสูญเสียความสมดุลตามธรรมชาติ เพราะว่าทรัพยากรบางชนิดไม่ได้ถูกนำมาใช้ มันมีผลกระทบ ต้นไม้บางชนิดถูกปล่อยให้โตขึ้นมาเอง โดยไม่มีการมาควบคุมหรือมาตัดตกแต่งกิ่งไม้ให้มีความสมบูรณ์ กลายเป็นพืชที่สามารถขายได้ในราคาที่แพงขึ้น

ชุมชนและประชาชนในชุมชนขาดรายได้ หรือทำให้รายได้ลดลง เพราะไม่สามารถไปเก็บผลผลิต เนื่องจากว่าไม่มั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน นำเสียดายมากๆเลยครับ โอกาสมีแต่ไม่สามารถใช้โอกาสนั้นได้ คิดๆแล้วมันทรมานนะมันเจ็บปวดนะ ที่เราทำอะไรไม่ได้ และมีผลกระทบมาถึงตัวเราด้วย

ต่างคนต่างระแวงกัน บางทีคนในหมู่บ้านเดียวกันยังระแวงเลยไม่ไว้วางใจกัน ไม่กล้าทำอะไรกลัวไปหมด กลัวคนรอบข้างคิดไม่ดีต่อตัวเอง คนในชุมชนไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กัน การที่จะมาดูแลจัดการป่าชุมชนหรือทรัพยากรต่างๆ มันก็ไม่มี

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ถึงแม้สถานการณ์ไม่สงบยังไม่หยุด ชีวิตของเราก็ต้องเดินหน้าต่อไป ป่าไม้คือชีวิตของคนในชุมชนนะ การทำมาหากินเออ รายได้เออ บางคนต้องอาศัยป่าไม้ ผูกพันอย่างมาก ถึงแม้สถานการณ์ความไม่สงบยังไม่หยุด พวกเราก็ต้องหาทางป้องกันเพื่อให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืน ถ้าอย่างนั้นเราต้องทำให้ได้ ทำให้สำเร็จ ซึ่งผู้บริหาร ผู้นำ ต้องกำหนดให้ได้นะ ผมว่าเราควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้งานสำเร็จไปแล้วระดับหนึ่งนะ ต้องสร้าง ต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้เยอะไปเลย ยิ่งมีส่วนร่วมมากยิ่งดี การมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนรักชุมชนมากขึ้น สร้างโอกาสหรือความรู้สึกความเป็นเจ้าของ ซึ่งบางครั้งพวกเราก็ลืมประเด็นนี้

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบไหนดีครับ เอาเป็นว่าเราควรกำหนดรูปแบบของการจัดการป่าชุมชนในสถานการณ์ความไม่สงบให้ตรงกับพื้นที่ให้มากที่สุด ผมว่าพื้นที่ต่างกัน การจัดการก็ต้องต่างกัน จะให้เหมือนกันหมดทุกที่เป็นไปไม่ได้นะ รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนนั้นให้นึกถึงหลักธรรมาภิบาลด้านต่างๆ ด้านหลักค้ำค้ำ ก็เห็นภาพชัดเจนที่สุด จะทำอะไรก็แล้วแต่จะคำนึงถึงความค้ำค้ำของการลงทุน เราลงทุนเท่าไหนผลผลิตหรือผลประโยชน์ ก็ต้องออกมาเท่านั้นหรือต้องได้มากกว่าทุนที่ลงทุนไปแล้ว ถ้าผู้บริหารให้หลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการจัดการป่าชุมชนก็จะได้เห็นผลแน่นอน ประการต่อมาคือ การเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เราต้องมีหรือจัดตั้ง “กองทุนบริหารจัดการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน” เพื่อเอางบประมาณมาลงทุนเพื่อใช้ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาป่าชุมชน เมื่อมีรายได้ก็คืนให้กับกองทุน ซึ่งทำให้กองทุนเกิดความยั่งยืน สามารถดึงหรืองบประมาณมาใช้เพื่อการพัฒนาต่อไป บางครั้งเมื่อหมู่บ้านเรามีกองทุนที่สามารถบริหารจัดการได้ดีแล้ว จะมีแหล่งทุนเข้ามาสนับสนุนให้ทำกิจกรรมต่อไป

เราต้องมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ข้อบังคับเป็นการควบคุมไม่ให้มีการตัดไม้ หรือใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย เป็นธรรมาภิบาลของมนุษย์เรานะไม่ยอมปฏิบัติตามกฎชอบแหกกฎ ถ้ามีการควบคุมการใช้ทรัพยากรทำให้ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรต่างกฎระเบียบไม่ใช้ทรัพยากรตามอารมณ์ตามความต้องการ ต้องมีการปรับหรือลงโทษ เมื่อมีผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของการจัดการป่าชุมชนที่สมาชิกในชุมชนช่วยกันร่างให้เป็นรูปเป็นร่าง

เราต้องมีการสนับสนุนการขยายพันธุ์พืชใหม่ๆ เป็นพืชเศรษฐกิจที่เป็นความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งการขยายพันธุ์นั้นเป็นสิ่งที่มีมองภาพอนาคตได้อย่างชัดเจน

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

เราจะทำอย่างไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมได้มาก ผมว่าให้เรามองตัวเองว่าเราอยากได้อะไร เราต้องการอะไร ทำไมเราชอบ ทำไมเราไม่ชอบ ทำไมเราอยากมีส่วนร่วมและทำไมเราถึงไม่อยากมีส่วนร่วม ถ้าเราสามารถให้คำตอบต่างๆ เหล่านี้ได้เพราะว่าเรารู้ความต้องการของเราจริงๆ

เราต้องการให้ชีวิตมีความสุขสบาย ดังนั้นเมื่อเราต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เราต้องดูแลความต้องการด้านต่างๆ ของประชาชนเอง ซึ่งบางครั้งมันก็ยากและบางครั้งมันก็ง่าย การตอบสนองให้กับประชาชนโดยได้รับเหมือนกับประชาชน การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นแน่นอน

เราต้องทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย บางครั้งประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วม แต่ติดกับข้อบังคับบางส่วน ผู้นำต้องรู้จักลดหย่อนบ้างในกรณีที่ประชาชนไม่ลำบากกับที่פקของตัวเอง

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

เราไม่ได้สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เห็นความสำคัญของป่าชุมชน ผมก็อยากไปช่วย กระตุ้นเยาวชนเหล่านี้ ผมว่าเป็นงานที่ทำหาย แต่ละเอียดของงานมันมีเยอะ อบต. มีงานเยอะจริงๆ จึงอยากจะฝากให้ผู้ดูแลได้ดูความพร้อมของเจ้าหน้าที่ด้านนี้โดยตรง

ผมอยากจะเห็นว่า ที่ไหนก็ตามในหมู่บ้าน พวกเราสามารถนอนหรือใช้เป็นสถานที่พักผ่อนได้ โดยไม่ต้องไปกลัว หรือกังวล

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ปัญหาที่พวกเราพบมีอยู่มาก ทุกปัญหาต่างๆมีทางแก้ หรือทางออกเสมอ หรือปัญหาที่มีไว้ให้เรา ก็ต้องแก้ปัญหามาตามปัญหาข้อแรกๆ ปัญหาต่างๆที่กำลังเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เราต้องหาทางออก ร่วมกัน คนที่รู้ปัญหาได้ดีที่สุดก็คือ คนบ้านเรา

17.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลูโบะยือไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

ผลกระทบหรืออาจารย์ กระทบทุกอย่าง กระทบหลายอย่างก็แล้วกัน ป่าชุมชนกระทบใหม่ ผมมองว่า บางพื้นที่ก็กระทบแต่บางพื้นที่ก็ไม่กระทบ ส่วนในพื้นที่ของผมที่ผมดูแลแล้วมีผลกระทบบ้างแต่ไม่มากนัก เช่น ชาวบ้านหรือประชาชนไม่กล้าออกมาเก็บเกี่ยวผลผลิต ปล่อยให้ผลไม้ร่วงลงมา พ่อค้าก็ไม่กล้าลงมาซื้อจากสวน ซึ่งไม่เหมือนเมื่อก่อน เมื่อถึงฤดูผลไม้ ชาวบ้านจะคึกคักนะ บางคนสามารถนำเงินไปต่อเติมบ้าน บางคนไปซื้อรถใหม่ เมื่อก่อนเราจะเห็นคนสามจังหวัดซื้อรถป้ายแดงเยอะมาก แต่ปัจจุบันไม่เป็นอย่างนั้นแล้ว เป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ยิ่งใหญ่ของภาคใต้ เราไม่เคยมีสภาพทางเศรษฐกิจอย่างนี้ ความคล่องตัวในการซื้อของประชาชนไม่มีเลย

ความไม่สงบมีผลกระทบในด้านการพัฒนาสายพันธุ์พืช พ่อค้าที่ผลิตพันธุ์พืชก็ไม่สามารถขยายพันธุ์พืชได้ ทำให้ผู้ที่มีความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ที่เป็นชาวบ้านไม่สนใจที่จะขยายพันธุ์พืชใหม่ๆที่มีคุณภาพ เพราะไม่มีใครมาซื้อ บางคนถึงกับเปลี่ยนมาประกอบอาชีพอื่นๆ ถ้าอาจารย์มาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจารย์จะเห็นสถานที่ขายพันธุ์พืชอยู่ริมถนนเต็มไปหมดเลย ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ลองกอง พันธุ์มังคุด พันธุ์ทุเรียน ปัจจุบันไม่มีแล้ว น่าเสียดายมากๆเลย

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ใครๆก็อยากจะให้การทำการกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ก็อยากจะให้เกิดความยั่งยืน ป่าชุมชนก็เช่นเดียวกัน ซึ่งบางครั้งยาก ทำงานกับคนจำนวนมาก ที่หลายครอบครัว หลายความคิดยังเป็นเรื่องยาก ถ้ามองว่าเราจะทำให้เกิดความยั่งยืนนั้นเราจะทำอย่างไรก่อน

ประเด็นแรกผมว่าใจสำคัญมาก ถ้าใจมาอย่างอื่นก็คงตามมาด้วย ฉะนั้นใจของผู้นำและใจของประชาชนต้องประสานกัน ต้องทำงานกันได้ ถ้าใจประสานใจ หรือใจถึงใจผมว่า ความยั่งยืนเกิดขึ้นแน่นอน

ประเด็นที่สอง ผมว่าเราต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย และประชาชนต้องให้เกียรติผู้นำ การให้ความสำคัญซึ่งกันและกันนำไปสู่การทำงานที่มีความสุขและสุดท้ายนำไปสู่การทำงานที่มีความยั่งยืน

ประการที่สามคือ ทุกคนต้องขยัน และมีความมุ่งมั่นการทำอะไรต้องมีความขยัน ความขยันต้องมาก่อน ถ้าทุกคนขยัน งานก็ประสบความสำเร็จ เหมือนกับที่คนรุ่นก่อนๆพูดว่า ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น

ประเด็นที่สี่ คือ การสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้ทุกคนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน เมื่อมีจิตสำนึกแล้วก็จะทำอย่างต่อเนื่อง ทำตลอดไป บางคนก็มีจิตสำนึกแล้วหยุดไม่ได้ ต้องดูแล ต้องรักษาป่าชุมชนให้ดำรงอยู่ชุมชนตลอดไป

ประเด็นที่ห้า ผมว่าเราต้องทำให้ประชาชนเกิดรายได้มีรายได้จากการทำป่าชุมชน ทำให้ชีวิตมีความสุข ถ้าเป็นอย่างนี้ทุกคนก็ชอบ ทุกคนก็ทุ่มเท ป่าชุมชนก็มีความยั่งยืนตลอดไป

สิ่งนี้เป็นที่ทุกคนอยากจะเห็น อยากจะได้แต่ก็ต้องใช้เวลา ต้องใช้ทักษะในการบริหารจัดการและต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ด้วยถึงจะเกิดความยั่งยืนได้

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผมว่ามีหลายรูปแบบนะครับ ในทัศนะของผมว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนในสถานการณ์ความไม่สงบนั้นเราต้องหันหน้ามาพูดคุยกันระหว่างประชาชนในหมู่บ้านเดียวกันก่อน คุยกันเพื่อหาทางออก หาวิธีป้องกัน หรือมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้มีผลกระทบต่อบ้านของเรา พวกเราจะได้อยู่อย่างมีความสุข เราต้องช่วยกันกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงกันเอง ระหว่างสมาชิกภายในชุมชน สิ่งใดทำได้สิ่งใดทำไม่ได้ ทุกคนจะรู้และจะได้ปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีกฎระเบียบแล้วพวกเราต้องเลือกตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการป่าชุมชน ทรัพยากรที่มีค่าทั้งหลายที่อยู่ในชุมชน ทำหน้าที่ตรวจสอบติดตามป้องกันเพื่อไม่ให้ใครมาคิดตัดต้นไม้ หรือดึงไม้สอยๆออกไปจากป่าของชุมชนของพวกเรา เราต้องตรวจสอบว่าใครนำเครื่องจักรไปใช้ในการตัดไม้

เราต้องบริหารจัดการป่าชุมชนแบบมีธรรมาภิบาล โดยยึดหลักความเสมอภาค หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม เข้ามาใช้ให้ทุกคนทั้งผู้ปฏิบัติและผู้นำได้ใช้

เราต้องปลูกพืชเศรษฐกิจ ปลูกพืชที่เป็นความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบันด้วย โดยเฉพาะไม้ที่โตเร็ว ปัจจุบันนี้สิ่งของหรือเครื่องใช้ต่างๆนิยมทำมาจากไม้ ถ้าเรามีไม้ที่มีลายสวยๆ มีความทนทาน ย่อมมีราคาแพงกว่าต้นไม้อื่น ฉะนั้นผมว่าเราต้องปลูกพืชที่สามารถสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนที่น่าสนใจคือ การจัดตั้งกองทุนสำหรับประชาชนที่ต้องการปลูกต้นไม้ บางครั้งการปลูกป่าต้องมีค่าใช้จ่ายสูงพอสมควร ถ้าปลูกเป็นจำนวนมากก็ต้องใช้งบในการลงทุนเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกัน ถ้ามีกองทุนอย่างน้อยก็ช่วยแบ่งเบาภาระให้กับผู้ที่สนใจจะปลูกพืช รายได้ส่วนหนึ่งก็ให้กลับมาที่กองทุน

การหาลูกค้าก็สำคัญด้วยนะ เมื่อเราปลูกพืชแล้วเราต้องหาลูกค้าเพื่อมาซื้อผลิตภัณฑ์ของเรา หรือถ้าเราสามารถทำให้ประชาชนที่มีทุนและมีความสามารถดำเนินการเปิดโรงงานเพื่อผลิตสินค้าที่มาจากต้นไม้ อันนี้ผมว่าน่าสนใจนะ ยังช่วยให้เด็กๆในหมู่บ้านได้มีงานทำด้วย เด็กๆก็จะได้อยู่ในหมู่บ้านไม่ต้องออกไปทำงานข้างนอก

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ผมว่าเราต้องทำงานเป็นทีม เป็นกลุ่ม การมีส่วนร่วมจากประชาชนถึงมีความสำคัญครับ เราจะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ บางครั้งประชาชนในหมู่บ้านก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เข้าออกไปกลับมาก็ตอนเย็น แต่ไม่ใช่ทุกคนนะครับ อย่างไรก็ตามแล้วแต่ประชาชนเหล่านั้นอาจจะมีความเห็นที่เหมือนกัน ส่วนใหญ่คนบ้านเราในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะหยุดงานในวันศุกร์ ผมเสนอว่าผู้นำผู้บริหารต้องนัดกับบรรดาสมาชิกและประชาชนในหมู่บ้าน รวมตัวกันในวันศุกร์ เดือนละครั้งก็ยิ่งดี ให้ทุกคนมาทำใน

ที่ดินของตัวเอง และที่ดินที่เป็นส่วนกลาง ซึ่งเราต้องประชาสัมพันธ์หรือขอความร่วมมือจากประชาชน ผมว่าวันศุกร์ก่อนละหมาดวันศุกร์หรือหลังละหมาดวันศุกร์แล้ว เราก็นัดกันว่าจะเริ่มทำสัปดาห์ไหน

ผมมีความคิดว่าเราต้องมีการจัดโซนแบ่งโซนให้ชัดเจนว่าในหมู่บ้านของเรามีกี่โซน แต่ละโซนใครเป็นผู้นำ ผู้นำแต่ละโซนก็จะบริหารกันเอง จะนัดกันทำตอนไหน หรือวันไหนก็ได้ที่ไม่ใช่วันศุกร์ ซึ่งผมว่าการแบ่งโซนทำให้กลุ่มเล็กลง ง่ายต่อการดูแล และง่ายต่อการติดตาม การทำงานก็จะได้ผล การมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้น

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในบ้านเรานั้นปัญหาหลักๆก็คือ สถานการณ์ความไม่สงบ ที่เห็นเหตุอะไรหลายๆอย่างต้องหยุดชะงัก หลายคนถึงกับปล่อยเกียร์ว่างไม่ยอมทำอะไร ปัญหาอย่างอื่นก็คงเป็นปัญหาเล็กๆ เช่น การขาดความร่วมมือ ผลผลิตของเกษตรกรราคาถูก ไม่มีใครกล้ามาซื้อในชุมชน

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะก็คงต้องแก้ตามปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างแรกก็ต้องแก้ปัญหาความไม่สงบให้เกิดให้ได้ ถ้าแก้ได้อย่างอื่นก็คงดีตามไปเอง

18. สัมภาษณ์รองนายกเทศบาลตำบลชากอ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

ปัญหาความไม่สงบเป็นปัญหาใหญ่เลยในสามจังหวัดบ้านเรา ทุกคนรู้ดี ถ้าถามว่ามีผลกระทบไหม ผมขอตอบเลยนะว่ามีผลกระทบแน่นอนหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย เพราะว่าสถานการณ์ความไม่สงบนำมาสู่ปัญหาต่างๆที่จะตามมามากมาย ผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างมากเลย เมื่อก่อนพวกเราก็อยู่อย่างปกติ อยู่เรื่อยๆ ไม่ต้องระวังอะไรมากมาย ไม่ต้องเตรียมความพร้อม การจัดการป่าชุมชนต้องอาศัยประชาชนจากหลายๆฝ่าย ดังนั้นเราต้องใช้วิธีการหรือกระบวนการมากมาย ผลกระทบที่เราต้องระวังมากๆ คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อไม่มีความปลอดภัยแล้วใครบ้างที่จะกล้าออกมาทำงานในป่า ใครบ้างที่จะกล้าออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านอย่างเปิดเผย หลายคนต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยกล้าที่จะทำงานร่วมกัน

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ความสำคัญและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เราจะทำอย่างไรให้สำเร็จสำหรับพวกเราซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ก็พยายามที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ สิ่งแรกที่เราต้องริบดำเนิการคือการจัดตั้งสภาประชาชนในหมู่บ้านของเรา ซึ่งสภาประชาชนจะช่วยกันดูแลช่วยกันตักเตือนหรือปรับทัณฑ์ให้สวยงามมากขึ้น

เมื่อมีเครื่องมือเครื่องมือในการพัฒนาทำให้ป่าชุมชนมีความคงทนต่อไป ต้องอาศัยความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้านหรือในกำปงให้ดี เพราะว่าความร่วมมือกันคนละนิดคนละหน่อย งานก็จะเดินไปด้วยดี และที่สำคัญที่สุดที่ผมมองคือเราต้องทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและมีความสำนึกมีจิตวิญญาณเพื่อที่จะดูแลป่าชุมชนให้อยู่ดีกับหมู่บ้านตลอดไป ผมว่าประสบความสำเร็จแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

พื้นที่ของเราเป็นพื้นที่พิเศษ ผมว่าการจัดการป่าชุมชนของเราต้องมีความพิเศษด้วย เราต้องจัดสรรหรือกันพื้นที่ส่วนหนึ่งให้เป็นของกลาง เพื่อที่จะได้เก็บเกี่ยวรายได้เข้ามาสู่กองกลางซึ่งเงินส่วนนี้สามารถ

นำไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป เพราะว่าหมู่บ้านต้องใช้งบประมาณในการพัฒนา บางครั้งเราก็ไม่ต้องใช้งบหลวงก็ได้ ในกรณีที่งบประมาณไม่มากนัก เป็นการฝึกให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตัวเองด้วย ซึ่งการที่จะมีส่วนที่จะเป็นส่วนกลางก็ต้องมีคนดูแล เราต้องมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์หรือรายได้ของป่าชุมชนที่เป็นส่วนกลางนอกจากดูแลเรื่องรายได้แล้วต้องดูแลเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้ใครมาตัดต้นไม้ในชุมชน เรามีคณะกรรมการอย่างเดียวบางครั้งทำอะไรไม่ค่อยได้นะ เราต้องมีข้อตกลงหรือมีกฎระเบียบประจำหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน ซึ่งผมมองว่ากฎระเบียบนี้ต้องทำร่วมกันระหว่างประชาชนกับผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ข้อนี้สำคัญมากนะ ผมดูแล้วว่าเราจะทำอะไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน การเห็นความสำคัญต้องมาก่อน เมื่อรู้และเห็นด้วย การมีส่วนร่วมก็จะตามมา ซึ่งสองอันนี้นั้นเป็นของคู่กันอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับพวกเราว่าเราจะทำอะไร ซึ่งบางครั้งประเด็นนี้ก็เป็นความสามารถพิเศษ ต้องมีเทคนิคพิเศษของผู้แนะนำ ผมว่าเราต้องพูดคุยกันบ่อยๆ คุยให้มากๆ รมนงค์ให้มากๆ เปิดวิทยุชุมชนของเราให้พูดเรื่องป่าชุมชน ทำอย่างไรก็แล้วแต่เพื่อให้ประชาชนได้ยินได้ฟังบ่อยๆ จนเข้าใจและเห็นด้วย

ต้องพาประชาชนและคณะกรรมการที่ดูแลป่าชุมชนในหมู่บ้านไปดูงานในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ จะได้เรียนรู้และเห็นภาพว่าเขาทำกันอย่างไร อะไรบ้างที่เราสามารถนำไปใช้ในหมู่บ้านของเรา การดูงานเป็นการเรียนรู้กันหลายๆคน การเห็นภาพก็จะเห็นกันหลายๆคน เห็นในเรื่องเดียวกัน เมื่อกลับมาที่หมู่บ้านของตัวเอง ทุกคนก็จะเห็นภาพเหล่านั้น และจะไปในทิศทางเดียวกันเพราะไปดูที่เดียวกัน นี่เป็นประโยชน์ของการศึกษาดูงาน การดูงานไม่จำเป็นต้องไปไกลๆ ดูนครกริลล์หมู่บ้านเรานี้แหละดีที่สุด เพราะจะได้ประหยัดค่าน้ำมันและประหยัดเวลาด้วย ผู้นำต้องทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดรายได้ให้กับประชาชน เพราะว่ารายได้มีความสำคัญมาก เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จะทำอะไรให้ประชาชนเห็นด้วย และยอมรับว่าทำกิจกรรมนี้แล้วมีรายได้เพิ่มตามมา เมื่อทุกคนมีรายได้ความร่วมมือก็จะเกิดขึ้น

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหานี้มีมากมาย ซึ่งเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากปัญหาได้เลย ปัญหาที่เราประสบคือ ชาวบ้านไม่ค่อยเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ไม่คำนึงถึงเพื่อส่วนรวม ทำอะไรก็นึกถึงวันนี้ ไม่ได้นึกถึงอนาคต ความเป็นอยู่ในชุมชนในปัจจุบันก็เริ่มจะเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ตอนเช้าหลายคนก็ต้องออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงาน เย็นๆ ก็กลับ ต่างคนต่างก็เหนื่อยต้องการพักผ่อน ความร่วมมือหรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ก็จะเริ่มห่างเหินกันมากขึ้น

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

พวกเราคงเคยได้ยินคำคมที่ว่า ปัญหาไม่มีแก้ ฉะนั้นเมื่อเราเจอปัญหาเราก็ต้องแก้ และแก้ให้ตรงจุด เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ เราต้องกระตุ้นรมนงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน เราต้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่ให้ประชาชนทั้งหมู่บ้าน ทั้งตำบลออกมาช่วยเหลือกัน อย่างน้อยก็ได้เห็นหน้าเห็นตากัน ได้คุยกันในประเด็นเกี่ยวกับป่าชุมชน และประเด็นอื่นๆ ในเมื่อหลายคนออกไปทำงานนอกพื้นที่ เราก็ต้องมีเวทีหรือช่วงเวลานั้นเพื่อให้ทุกคนได้ออกมาคุยกัน

สุดท้ายที่ผมอยากเสนอทางแก้คือ รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องรีบแก้ไขปัญหาความไม่สงบให้เร็วที่สุด ก่อนที่สังคมในบ้านเราหมดไปจาก

19.สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเรานี้แหละ เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากมีรัฐบาลไม่รู้กี่รัฐบาลแล้วนะ บอกว่าต้องแก้ให้เร็ว สุดท้ายก็ยังไม่มีการแก้ได้ ซึ่งผมและทุกคนคงเห็นเหมือนกันว่ามีผลกระทบต่อชุมชน วิถีชีวิตต่างๆมากมาย ป่าชุมชนมีผลกระทบไหม อันนี้ตอบได้เลยว่า มีผลแน่นอน โดยเฉพาะผลต่อการจัดการป่าชุมชน ซึ่งทุกคนก็อยากจะให้มีการจัดการที่ดี

ความปลอดภัยในพื้นที่นี้ไม่ค่อยดีเท่าไหร่นะ ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ต่างคนต่างก็ระแวงกัน ซึ่งเมื่อไม่มีความปลอดภัยแล้วประชาชนก็จะไม่ยอมมาดูแลหรือจัดการกับป่าชุมชน ซึ่งปกติแล้วทุกคนก็จะมีที่ของตัวเอง เมื่อเป็นอย่างนี้ทุกคนก็จะปล่อยให้ที่ดินของตัวเองรก เต็มไปด้วยพืชที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่มีราคา

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เราในฐานะที่เป็นองค์กรเล็กๆ อยู่ในระดับตำบล ซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอยู่ การทำงาน และหลายๆด้าน เรื่องป่าชุมชนนั้นเราก็อยากจะให้เกิดความยั่งยืนนะเพราะว่าประโยชน์ที่ได้นั้นคือประชาชนล้วนๆ ผมว่าวิธีการที่เราจะทำให้ป่าชุมชนในตำบลของเราให้เกิดความยั่งยืนนั้นเราต้องเริ่มต้นที่การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ทำอะไรนึกถึงส่วนรวมให้มากๆ คิดเพื่อตำบล ไม่ได้คิดเพื่อส่วนตัว มันเป็นเรื่องยากนะ แต่ว่าเราก็ต้องทำให้ได้ โดยเฉพาะเด็กๆเยาวชนรุ่นใหม่เราต้องปลูกฝังเรื่องนี้ เราต้องรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจค่าว่าเสียสละ รู้จักคำว่า เสียสละ เราอยู่ในสังคมเราต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมกันให้มากๆ เมื่อเอาสองคำนี้แล้วมันก็จะกลายเป็นการมีส่วนร่วม ซึ่งสำคัญมากเราได้ยินมาเยอะแล้ว ฉะนั้นประเด็นแรกเลยก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นพลังนำไปสู่ความยั่งยืน

เราต้องปลูกพืชที่มีราคาสูง คือพืชเศรษฐกิจที่ทำให้มีรายได้มากในระยะยาว เมื่อถึงเวลาตัดประชาชนก็จะได้เงินก่อนสามารถนำมาใช้จ่ายในครอบครัว สามารถซื้อของที่ยากได้ในขณะเดียวกันก็ต้องปลูกพืชที่สามารถให้ผลผลิตอย่างรวดเร็วมีรายได้ทุกวัน เอาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว

เราต้องมีการจัดตั้งกองทุนหรือเงินกองกลางไว้ใช้ โดยเก็บเงินจากประชาชน เพราะเราต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ถ้าเรามีเงินกองกลางทำให้งิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับป่าชุมชนก็สามารถเดินหน้าต่อไปได้ ดีไม่ดีเงินกองทุนนี้จะมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นสามารถนำไปใช้ทำกิจกรรมอย่างอื่นก็ได้

เราต้องมีการประชุมพบปะกันให้บ่อยๆการประชุมทำให้เราได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันว่ากำลังเกิดอะไรขึ้น ใครมีปัญหาตรงไหน จะได้หาทางออกร่วมกัน บางครั้งปัญหาเล็กๆ คนๆเดียวก็หาวิธีแก้ไม่ได้นะ ถ้าประชุมแล้วทุกคนเสนอวิธีแก้ซึ่งมีความหลากหลาย เราก็เลือกวิธีที่ดีที่สุด กิจกรรมที่เกี่ยวกับป่าชุมชน ก็ได้รับการแก้ไขเกิดความยั่งยืนแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนในทัศนะหรือมุมมองของผมในฐานะที่เป็นกลไกเล็กๆ คนหนึ่งในตำบลของเรา ผมขอเริ่มต้นที่การรู้จักพื้นที่ของตัวเองก่อน คืออะไร ประชาชนในตำบลต้องรู้ว่าพื้นที่ของเราเป็นอย่างไร เหมาะสำหรับปลูกอะไร อะไรปลูกได้ อะไรปลูกแล้วไม่ขึ้น ควรปลูกแบบไหนวิธีไหนถ้าทุกคนรู้ก็ถือว่าเป็นมูลค่าหรือเป็นทุนที่มีความสำคัญอย่างมาก หลักจากนั้นเราก็ต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน คือว่า เราต้องมีมติว่าเราจะเอากันอย่างไร อะไรคือสิ่งที่ทำได้ อะไรคือสิ่งที่ทำ

ไม่ได้ ซึ่งมันก็จะกลายมาเป็นกฎระเบียบของชุมชนที่ว่าด้วยเรื่องการจัดการป่าชุมชน ที่ได้มาจากข้อเสนอของประชาชนที่ประชาชนช่วยกันทำ เมื่อมีกฎระเบียบแล้วก็ต้องมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารเกี่ยวกับป่าชุมชนซึ่งกรรมการนี้ต้องเป็นคนที่ประชาชนให้ความเคารพ มีทักษะทางการบริหารพอสมควร สามารถสื่อสารกับประชาชนได้อย่างดี

เราต้องมีการสร้างเครือข่ายป่าชุมชนให้เกิดขึ้นซึ่งเครือข่ายนี้ผมว่าไม่ต้องไปสร้างไกลๆหรือเอาใกล้ๆนี้แหละดีที่สุด เพราะมีค่าใช้จ่ายพอสมควร การมีเครือข่ายเราสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้

เราต้องมีการแบ่งโซนให้ชัดเจน โซนไหนปลูกอะไรโซนไหนปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนไหนปลูกพืชที่โตแล้วการแบ่งเป็นโซนทำให้ง่ายต่อการควบคุมติดตาม และสายด้วย เราก็ต้องการบรรยากาศและทิวทัศน์ที่สวยงาม

อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญผมมองว่าเราต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการดูแลจัดการป่าชุมชนของเรา ซึ่งหลักธรรมาภิบาลได้รับการยอมรับทั่วโลกมาแล้ว เราต้องใช้หลักการนี้มาบริหารจัดการ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

เราต้องยอมรับนะครับว่า บางครั้งประชาชนก็อยู่เฉยๆไม่สนใจอะไรเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งตรงนั้นมันเป็นช่องว่าง เราต้องมีการสื่อสารให้ชัดเจน เราต้องดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ วิธีการนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลของผู้นำ การที่เราจะดึงให้เขามามีส่วนร่วมนั้น เราต้องแสดงให้เห็นก่อนว่า มาแล้วได้อะไร ปกติก็ชาวบ้านถ้าอยู่แล้วมาแล้วได้อะไร เราต้องทำให้เห็นก่อนเลยไม่ต้องให้ประชาชนถามว่ามาแล้วได้อะไร ให้เขาอยากเข้ามามีส่วนร่วมเอง ผมว่าเราต้องทำให้เขาเห็น ทำให้ดูเป็นตัวอย่างสัก 10 คน 20 คน คนที่เหลืตามมาแน่นอน เพราะว่าคนเราชอบเลียนแบบนะอย่าลืม เห็นใครได้ดีก็อยากได้เหมือนเขา อยากทำเหมือนเขา ป่าชุมชนก็เหมือนกัน

เราต้องแนะนำให้ประชาชนรวมกลุ่มกันให้เยอะๆ แต่กลุ่มไม่ต้องใหญ่มาก มีสัก 5-10 คน จะได้พูดคุยกัน ปรึกษาหารือกันหาทางออกร่วมกัน ทำให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นแน่นอนเลย

เราต้องรณรงค์ให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนดูว่าเงินเข้า เงินออกเท่าไร มีเงินเก็บเท่าไร ทำให้รู้ผลเลยว่าสถานะทางการเงินเป็นอย่างไร ยิ่งถ้าได้เปรียบเทียบก่อนและหลังทำเรื่องป่าชุมชน ทำให้เราเห็นภาพชัดเจนขึ้น เมื่อรู้ว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นแน่นอน การมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้น เพราะว่าเงินหรือรายได้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เรามองข้ามไม่ได้เลย

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาสำคัญหรือปัญหาเล็กๆ ผมดูแล้วไม่ค่อยมีนะ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเล็กๆเท่านั้นเอง เช่น การขาดการมีส่วนร่วมประชาชนต่างคนต่างอยู่ และปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะของผมคือ รัฐและผู้นำในชุมชนต้องทำงานประสานกัน ผู้นำต้องขอความช่วยเหลือหรือขอการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการจากข้างนอกด้วย และผู้นำต้องกระตุ้นสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ สุดท้ายคือพวกเราทุกคนและเจ้าหน้าที่ต้องหาทางและวิธีการสร้างให้บ้านเรามีความสงบทุกคนอยู่อย่างมีความสุข

20.สัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

กระทบมากครับ สถานการณ์ทำให้วิถีชีวิต การทำมาหากินการทำงาน การพบปะ ระหว่างประชาชนด้วยกันยังมีปัญหาเลยกับป่าชุมชนก็มีผลกระทบเหมือนกันนะ ป่าชุมชนก็อยู่ในชุมชนเมื่อเกิดเหตุการณ์บ่อยๆ ประชาชนก็กลัวกันหมดเลย ไม่กล้าที่จะทำอะไรในพื้นที่ ปลุกต้นไม้จะเข้าไปในสวนก็ยังไม่กล้า ยิ่งพวกมีตำแหน่งในหมู่บ้านต้องระวังตัวอย่างมาก ปกติถ้าเราเข้าสวนเราก็จะจับจอบ มีด พร้า เข้าไปทำงานกรณีเหตุการณ์ปกติ ประชาชนก็จะยึดถือวิถีชีวิตเป็นปกติ ถ้าเกิดเหตุการณ์ ก็ไม่มีใครกล้าเข้าไปเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ได้จากสวน ทำให้รายได้ลดลง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตด้วยนะ เด็กๆบางคนแต่ไม่ใช่ทุกคน ไม่ได้เขียนหนังสือนะ เด็กๆบางคนแต่ไม่ใช่ทุกคน ไม่ได้เรียนหนังสือนะ เพราะว่าพ่อแม่ไม่สามารถส่งเรียนได้ จะซื้อของใช้ในครอบครัวยังต้องประหยัดเลย

ความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับป่าชุมชนไม่ค่อยมีเพราะสังคมเงียบ ไม่มีใครจะมาสนใจหรือมาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชในชุมชนของบ้านเรา และชุมชนใกล้เคียง

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เหตุการณ์ความไม่สงบก็ยังแก้ไม่ได้ แต่การปลูกป่าชุมชนก็ยังต้องดำเนินการต่อไป ผมว่าวิธีการที่ทำแล้วสำเร็จและยั่งยืนได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆฝ่าย ฝ่ายแรกคือ ประชาชนในพื้นที่ ต้องให้ความสนใจ มีอุดมการณ์ มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และอยากให้ชุมชนเป็นสีเขียว ฝ่ายที่สองคือ ภาครัฐ หรือองค์กรของรัฐที่อยู่ในพื้นที่และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนเรื่องของความรู้ เทคนิคใหม่ๆ การเพาะพันธุ์ การเพาะพันธุ์ก็สำคัญนะ เราต้องมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ด้วย

ผู้นำต้องรู้จักที่จะดึงพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามาซื้อผลผลิตที่ได้จากป่าชุมชน พ่อค้ามาซื้อถึงที่เลยทำให้ประชาชนสามารถขายสินค้าในราคายุติธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบจากข้างนอก พ่อค้าที่เราพาเข้ามาซื้อกับพวกเราต้องคืนกำไรให้กับประชาชนด้วย เพื่อนำเงินเหล่านี้ไปใช้ในกิจกรรมต่างๆในชุมชน

ผมว่าผู้นำและประชาชนในพื้นที่ต้องช่วยกันคิดช่วยกันออกแบบว่า จะปลูกอะไรที่ให้ผลผลิตเร็วและมีกำไรมากกว่ากัน คุ้มค่า พอตันไม้โตได้เต็มที่สามารโค่นได้ และก็ปลูกใหม่ซ้ำ เกิดความยั่งยืนอย่างชัดเจน

ผมว่าเราต้องคุยกันระหว่างพวกเราว่าเราจะเดินหน้าต่อไปได้อย่างไรต่อ ต้องเชิญนักกิจกรรมเหล่านั้นมาพูดคุยหาทางออกร่วมกัน เมื่อมีปัญหาปรากฏว่ามาใส่เสื้อผ้า

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

เราในฐานะที่เป็นมุสลิมคนหนึ่งในพื้นที่และสามารถเป็นแบบอย่างให้คนอื่นได้ดูด้วย ก็น่าจะเป็นเชิงอนุรักษ์ การจัดการป่าชุมชนขององค์กรบริหารส่วนตำบล ก็ต้องอาศัยหรือใช้หลักการของศาสนาอิสลาม อิสลามก็ได้สอนเกี่ยวกับการดูแลทรัพยากร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประชาชนในตำบลนั้นต้องใช้พื้นที่ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ต้องแบ่งโซนให้ชัดเจนว่าโซนอะไรมีประโยชน์อย่างไรบ้าง แต่ละหมู่บ้านต้องช่วยกันปลูกใครมีดินเท่าไรคิดเป็นสัดส่วนเลยว่า จะเป็นที่ไหนสำหรับอยู่อาศัยสำหรับปลูกพืชสวน สำหรับปลูกป่าชุมชนแบบนี้ น่าจะเป็นรูปแบบที่ดีนะ

ที่ไหนก็แล้วแต่ต้องมีกฎกติกาชุมชนว่าด้วยการจัดการป่าชุมชน เพราะฉะนั้นในชุมชนของเราต้องมีระเบียบการดูแลและการจัดป่าชุมชน ทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้ ใครฝ่าฝืนก็ต้องลงโทษ จะหนักหรือเบาอยู่ที่การกระทำ ผมมองดูแล้วถ้าเรามีกฎระเบียบคนบ้านเราจะไม่กล้าทำผิดกฎระเบียบ

ต้องกำหนดระยะเวลาในการตัดไม้ ถือว่าเป็นการควบคุมแบบหนึ่งต้องกำหนดเลยว่าพืชแบบนี้จะตัดได้เมื่อต้นไม้มียายุเท่านี้ๆ การควบคุมแบบนี้ผมว่าดูแลแล้วทำให้ตำบลของเราเต็มไปด้วยป่ามีความเป็นสีเขียว ถ้าปล่อยให้ต้นไม้อย่างไรราคาก็ยิ่งสูงขึ้น ประชาชนก็มีรายได้มากขึ้น ที่สำคัญคือเมื่อตัดแล้วต้องปลูกทดแทนพื้นที่ ไม่ต้องปล่อยให้ดินว่างเปล่า

ตำบลของเราต้องสร้างเครือข่ายกับเครือข่ายอื่นๆ เดี่ยวนี้เครือข่ายสำคัญมาก ถ้าเรามีเครือข่ายแล้วเราสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ เพราะว่าแต่ละเครือข่ายมีจุดเด่นมีผลงานที่ไม่เหมือนกัน ส่วนไหนดีของเครือข่ายอื่นๆ ก็เอามาใช้ในตำบลของเรา มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และผลงานซึ่งกันและกัน อีกประเด็นหนึ่งคือเราต้องไปศึกษาตำบลที่มีการจัดการป่าชุมชนที่เป็นต้นแบบ หรือได้รับรางวัลจนเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ การดูงานทำให้พวกเราที่ไปดูงานได้รับความรู้ ทักษะ วิธีคิด ทักษะคติ ต่อการจัดการป่าชุมชนได้มากขึ้น เห็นช่องทางวิธีการที่สามารถนำไปสู่จุดนั้นได้เหมือนกัน ทำให้กลับมาแล้วอยากทำให้เกิดเป็นรูปธรรมจริงๆ

ผมว่าเราต้องสร้างกลุ่มเยาวชนที่จะมาดูแลแทนพวกผู้ใหญ่ต่อไป คนรุ่นเราถึงเวลาหนึ่งก็ต้องไป ฉะนั้นผมว่าเราต้องรีบจัดการสร้างเด็กรุ่นใหม่ให้เห็นความสำคัญของป่าชุมชน

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

พวกเราจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ อันนี้เป็นภาระอันหนักของพวกเรา การที่จะให้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมมากหรือน้อยนั้น บางทีก็เป็นเรื่องยาก บางทีก็เป็นเรื่องง่าย บางทีก็เป็นกระแสหรือเป็นช่วงๆ ถ้าเป็นกระแสหรือเป็นช่วงๆพวกเราจะต้องมีมาตรการหรือวิธีการเพื่อให้มีกิจกรรมตลอดไป ผมว่าพวกเราต้องกระตุ้น หนุนแรงค์ พูดคุยกันให้มากๆ ที่ไหนก็แล้วแต่ถ้ามีโอกาสคุยแลกเปลี่ยนก็คุยเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นที่โรงเรียน มัสยิด ที่อ่านหนังสือ ร้านกาแฟ ร้านตัดออ แม้กระทั่งในวิทยุชุมชน เราต้องคุยตลอด บางครั้งผมว่าเราต้องกระตุ้นให้คนพูด หรือคนที่ชอบพูดแล้วมีคนฟังนั้นและเป็นคนพูด ถ้าเป็นชุมชนพวกเราซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม ช่วงวันศุกร์เราก็คุยได้ไม่ต้องคุยนานหรอก คุยให้พอดี หอมปากหอมคอพอ เพื่อสร้างจิตสำนึกเห็นความสำคัญและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในตำบลของตัวเอง

ผมดูแล้วว่าเราต้องมีกิจกรรมประกวดครอบครัวที่มีการจัดการเรื่องป่าชุมชน ในช่วงของการประกวดทุกคนก็มีความตั้งใจทุ่มเทเพื่อให้ได้รางวัล ทำจนเคยชิน และตัดแล้วกลายเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของตัวเอง ก็จะทำตลอด ทำให้การมีส่วนร่วมมากขึ้น พฤติกรรมเลียนแบบก็มีเยอะ เด็กๆก็จะเลียนแบบผู้ใหญ่ เมื่อทำนานๆก็ติดกลายเป็นนิสัย ยิ่งทำตั้งแต่เป็นเด็ก ก็ยิ่งติดอีก ไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องการมีส่วนร่วมแน่นอน ผมว่าเราต้องให้ความสำคัญกับประเด็นการมีส่วนร่วมให้มากๆ และให้เกิดตลอดไป

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่ผมสัมผัสคือการไม่ใส่ใจหรือไม่จริงจังของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ทุ่มเทเท่าที่ควร เพราะว่าไม่รู้ตัวตัวเองจะได้อะไร ไม่มั่นใจกับรายได้ที่จะได้รับจากการเสียสละหรือทุ่มเทเพื่อป่าชุมชน ปัญหาต่อมาคือประชาชนบางคนอยากจะช่วยทำ แต่ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ไม่รู้จะทำที่ไหน น่าเสียดายนี้คือความไม่เท่าเทียมกันในสังคม บางคนมีที่แต่บางคนไม่มีที่

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะง่ายๆ นะครับสั้นๆ คือ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ต้องร่วมมือกัน และต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า ป่าชุมชนมีประโยชน์ มีผลดีต่อชุมชนอย่างไรในปัจจุบันและในอนาคต ผู้นำต้องใช้ที่ดินที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้นำมาใช้ทำอะไร มาใช้ให้เกิดประโยชน์ดีกว่า ปล่อยให้ที่ดินว่างเปล่า โดยไม่ได้ใช้เป็นประโยชน์

21.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกรงปินัง อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเราหรือในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นะ เป็นเรื่องที่น่ากลัวมากๆ สำหรับผมหรือความคิดส่วนตัวผมแล้ว ถือว่ามันกลายเป็นเรื่องปกติของสังคมบ้านเราไปแล้ว ปกติในสังคมย่อมมีความขัดแย้งบ้างเป็นเรื่องธรรมดาเนะ เมื่อเกิดเหตุการณ์บ่อยๆ หรือมากขึ้น ก็กลายเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทุกคนต้องระมัดระวังตัว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีความสำคัญมาก ไม่มีใครกล้าออกมาทำกิจกรรมอะไรที่เสี่ยงต่ออันตราย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นป่า ก็ยังไม่มีใครมาทำกิจกรรม ป่าชุมชนก็จะถูกทอดทิ้ง ขาดคนดูแลรับผิดชอบ ไม่มีใครมาจัดการ ผมจึงขอพูดว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างมากเลย เกิดความที่เราคาดคิดเสียอีก ผมว่าเรื่องนี้ น่าจะสงบได้แล้วนะ เราสูญเสียมาเยอะแล้ว ผมไม่รู้จะพูดอย่างไรแล้วนี้ ไม่มีใครอยากจะพูดแล้วนะ

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า เกิดทุกวันจนชินแล้ว การดำรงชีวิตของทุกฝ่าย ก็ยังต้องดำเนินการต่อ การบริการจากรัฐก็ต้องดำเนินการไปต่อเรื่อยๆ ป่าชุมชนก็เหมือนกัน เป็นทรัพย์สินของส่วนรวม ก็ต้องดำเนินการต่อไป ผู้นำ ประชาชนทุกคน ก็ต้องมาช่วยเหลือไม่ให้มีผลกระทบ ก็ต้องช่วยกันอนุรักษ์ รักษา ปกป้อง และสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนต่อไป เพื่อให้ประสบความสำเร็จ การจัดการป่าชุมชนให้มีความยั่งยืน เราต้องมีการตรวจตรา ตรวจสอบ ป้องกัน การตัดต้นไม้ทำลายป่า จัดเวรยามสลับกันไปเลย เมื่อมีการจัดเวรยาม ก็ไม่มีใครกล้ามาตัดต้นไม้ ประชาชนก็จะเห็นคุณค่าของต้นไม้ มีความภาคภูมิใจว่า พวกเขาสามารถปกป้องทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนให้คงอยู่กับประชาชนตลอดไป เมื่อต้นไม้ป่าไม้สมบูรณ์ อะไรก็ดีตามไปด้วย ใครๆ ก็อยากอยู่ในชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อทุกคนช่วยกันปกป้องดูแล ความยั่งยืนก็จะตามมา ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นนะ ถ้าวางเพิ่มขึ้นจากไหน ก็ชาวบ้านสามารถนำพืชพันธุ์ต่างๆ มาจำหน่ายแล้ว สามารถนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว อีกอย่างหนึ่งนะ ประชาชนก็จะได้รับโภชนาหารที่ปลอดภัยพืชนั้นก็คุ้มค่าอยู่แล้ว วงจรชีวิตก็จะเป็นอย่างนี้ ความสุขก็จะตามมา ความยั่งยืนก็จะเกิดขึ้น

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

เป็นคำถามที่ดีคำถามหนึ่ง และคำถามนี้นั้นก็มากสำหรับคนธรรมดาอย่างผม ที่ถามว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเป็นอย่างไร ผมว่า เราต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นอำนาจอันยิ่งใหญ่ ถ้าการมีส่วนร่วมมากสิ่งนั้นก็จะประสบความสำเร็จ เราคงเห็นตัวอย่างจากหลายๆ เหตุการณ์เหมือนใน อบต. ของผม ถ้าโครงการไหนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาก งานนั้นจะดูมีพลัง ดูแล้วยิ่งใหญ่ ผู้บริหารทุกคนต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ เรื่องป่าชุมชนก็เช่นเดียวกัน เราต้องให้โอกาสกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ มีส่วนร่วมให้เยอะที่สุด แต่ผมมีข้อแนะนำว่าการมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อันนี้สำคัญ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างอื่นก็จะตามมา เมื่อมาเชื่อมโยงกับปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ถือว่าเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ ยิ่งต้องทำงานหนักมากขึ้น ประชาชนก็ต้องมีความร่วมมือร่วมใจมากยิ่งขึ้น ก็ต้องช่วยกันสอดส่องตรวจสอบ ตรวจตรา ติดตามความเคลื่อนไหวในชุมชน คอยสังเกตว่า สถานการณ์เป็นอย่างไร ผมจึงมองว่ารูปแบบในการจัดการปาฐุมนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ คือการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น และทุกคนต้องช่วยกันตรวจสอบ ติดตาม ความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปาฐุมนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทุกวัน จะรอให้สงบก็ไม่รู้ว่าจะสงบเมื่อไหร่ แต่วิถีชีวิตการดำรงชีวิตก็ต้องดำเนินการต่อไป ทรัพยากรส่วนรวมที่อยู่ในชุมชน เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ หากเราดูปาฐุมนนั้นส่วนใหญ่แล้วประชาชนจะไม่ให้ความสำคัญเท่าไร ไม่เห็นประโยชน์ของปาฐุมน ฉะนั้นผมว่าการที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญของปาฐุมนนั้นเป็นบทบาทที่ยิ่งใหญ่ของผู้นำ ผู้นำต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างก่อน ซึ่งปกติแล้วผู้นำมักจะไม่นำ มีหน้าที่สั่งการอย่างเดียว ถ้าผู้นำเป็นผู้ทำเอง และทำจนเป็นแบบอย่างที่ดี ประชาชนก็จะปฏิบัติตาม เมื่อเห็นประโยชน์หรือความสำคัญไปแล้ว แน่นนอนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะตามมา ยิ่งเห็นความสำคัญมากก็ยิ่งจะมีส่วนร่วมมาก แม้ว่าในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังอยู่ในช่วงสถานการณ์ไม่สงบ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการปาฐุมนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาในการจัดการปาฐุมนที่ผมพบมาคือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เอาใจใส่ต่อปาฐุมน เห็นปาฐุมนเป็นเพียงทรัพยากรชนิดหนึ่งที่จะใช้อย่างไรก็ได้ จะใช้มากหรือใช้น้อยไม่มีใครมาว่า ไม่มีใครมาสนใจ สุดท้ายปาฐุมนก็จะหมดไปจากชุมชน และมีผลกระทบตามมาอีกหลายอย่างประชาชนไม่มีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะ เท่าที่ควรนะผมว่าใครจะทำอะไรก็ได้ กลายเป็นชุมชนที่ขาดระเบียบวินัย ไม่มีกฎกติกา ดูๆแล้วเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง เราต้องรีบแก้ไขปัญหานี้ เราต้องเริ่มเดี๋ยวนี้ อยู่เฉยๆเหมือนสมัยก่อนไม่ได้แล้ว

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการปาฐุมนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ผมว่าเรื่องนี้ประเด็นใหญ่พอสมควรนะ ทุกปัญหาต้องมีทางแก้ ฉะนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผมขอเสนอแนะว่าภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำต่างๆ ต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะ ทำอะไรก็ต้องนึกถึงเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่คิดถึงตัวเองเป็นหลัก ต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของปาฐุมน และต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เร็วที่สุด เพราะสามจังหวัดมีอาการเหมือนกับคนกำลังป่วยต้องได้รับการรักษา ปัญหาสามจังหวัดก็เช่นเดียวกันต้องรีบแก้ไขให้เร็วที่สุด ถ้าปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สงบ การจัดการทรัพยากรต่างๆในชุมชนก็มีความสะดวกมากขึ้น ปาฐุมนก็จะกลายเป็นสมบัติของชุมชนอีกต่อไป

22. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการปาฐุมนอย่างไร

ถ้าเราสังเกตให้ดีๆ คำถามนี้เป็นคำถามที่ทำให้ผมมีความรู้สึกเศร้าใจและเสียใจนะครับ พวกเราอยู่ในสภาพอย่างนี้มาหลายปีแล้วนะ ลำบากกันทุกคน มีใครบ้างที่ไม่เดือดร้อน เมื่อสักครู่อจารย์ถามผมว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลกระทบต่อการจัดการปาฐุมนไหม จะให้ผมตอบคำถามข้อนี้อย่างไรดี ผมขอตอบคร่าวๆนะ คือ บางพื้นที่ผมว่ากระทบนะ แต่บางพื้นที่ไม่กระทบ พื้นที่ๆ

กระทบต่อการจัดการป่าชุมชนนั้นส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ๆเกิดเหตุการณ์บ่อยมาก แต่พื้นที่ๆไม่กระทบเป็นพื้นที่ๆไม่มีเหตุการณ์

ผมขอพูดในส่วนที่กระทบกับการจัดการป่าชุมชนก็แล้วกัน ชุมชนที่เกิดเหตุการณ์กลายเป็นชุมชนที่ทุกคนต้องอยู่อย่างระมัดระวัง หวาดระแวง เมื่ออยู่ในสภาพที่มีปัญหาเช่นนี้ ใครละครับจะออกมาดูแลป่าชุมชน ออกมาเล่นกับป่าชุมชน จะมอบให้ผู้นำหรือ ผู้นำก็กลัวเหมือนกัน จะให้ประชาชนคนธรรมดาที่ไม่มีตำแหน่งอะไรเลยในสังคม ก็กลัวเหมือนกัน สรุปคือ ทุกคนกลัวกันหมด กลัวทั้งหมู่บ้าน ความกลัวเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดการป่าชุมชนมีปัญหา ไม่มีใครมาดูแล ไม่มีใครมาจัดการ ความร่วมมือก็ไม่มี ทุกคนไม่ได้โทษใคร เพราะปัญหานี้เป็นปัญหาของทุกคน บางครอบครัวถึงกับต้องออกจากชุมชน เพราะทนอยู่ในชุมชนไม่ได้นะครับ อยู่ไปก็กลัวเกิดเหตุการณ์กับครอบครัวของตัวเอง บางพื้นที่ในหมู่บ้านเหลือแต่คนแก่ๆ และผู้หญิง เพราะว่าผู้ชายและเยาวชนผู้ชาย ออกจากหมู่บ้านไปทำงานที่อื่น ผมไปทำธุระที่เชียงใหม่เจอเด็กบ้านเรามาเป็นเด็กปั๊มที่เชียงใหม่ ผมก็ถามเขาว่าทำไมไม่ทำงานใกล้ขนาดนี้ เขาบอกว่าอยู่บ้านกลัว ที่นครสวรรค์ผมก็เคยเจอเด็กบ้านเรามาขายโรตี่ และชาชัก

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ในความคิดของผมนะ เราจะทำอย่างไรให้การจัดการป่าชุมชนเกิดความยั่งยืน อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ผมดูๆแล้ว เราต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน จะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องนี้ให้มากๆ ช่วยกันปลูก ช่วยกันดูแล ช่วยกันเก็บผลผลิต ช่วยกันขายหรือปลูกต่อ ปลูกทดแทนตลอด ถ้าทุกคน ทุกหลังคาเรือน ทำแบบนี้ ผมมั่นใจว่าเกิดความยั่งยืนแน่ อีกวิธีหนึ่งก็จะมี การจัดตั้งกระบวนการหมู่บ้านที่ดูแลป่าชุมชน ต้องช่วยกันสอดส่องว่าใครทำอะไร ป่าชุมชนเป็นอย่างไร คณะกรรมการต้องดูแลตลอด ถ้าเป็นภาระก็แบ่งงานกันระหว่างคณะกรรมการด้วยกัน เดียวนี้จะหาคนอยู่บ้านเฉยๆยากแล้วนะ เพราะทุกคนต้องออกไปทำงาน บางหมู่บ้านโชคดีนะที่มีผลผลิตที่อยู่ภายในชุมชน เยาวชนหนุ่มสาวสามารถทำงานในพื้นที่ได้ไม่ต้องทิ้งบ้านเพื่อไปทำงานข้างนอก บางครั้งผลผลิตที่ขายได้นั้น เอาเงินที่ได้มาเป็นกองกลางไว้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมส่วนรวม เมื่อประชาชนยอมรับการทำงานของผู้นำ ก็จะทำให้ความร่วมมือ เมื่อทำงานร่วมกันแล้ว ทุกคนมีเป้าหมาย ทุกคนรู้ประโยชน์ ทุกคนมีจิตอาสา ไม่ได้หวังผลตอบแทน ความยั่งยืนก็เกิดขึ้น เราต้องมีผู้นำกลุ่มที่ดีด้วยจะได้ช่วยมากเลย

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผมคิดว่าเราต้องปลูกฝังความเชื่อ ความสำคัญของป่าชุมชนแบ่งความรับผิดชอบใครมีหน้าที่ดูแลอะไรบ้างก็ให้คนนั้นที่ทำจะได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ต่อมาก็ต้องวางแผนร่วมกันว่าจะเดินหน้าอย่างไร กำหนดจุดประสงค์ร่วมกัน ผมว่าการมีจัดการชุมชนแบบมีธรรมาภิบาลด้วย คือยึดหลักการบริหารด้านต่างๆ เช่น หลักนิติธรรม ทำอะไรก็ต้องมีกฎกติกา มีระเบียบ หลักการมีส่วนร่วม ต้องดึงให้ทุกเพศทุกวัย ทุกตำแหน่ง ทุกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน หลักความคุ้มค่า ทำอะไรก็ต้องคิดให้รอบคอบ ทำแล้วได้อะไร ลงทุนแล้วคุ้มไหม อีกวิธีหนึ่งของการจัดการป่าชุมชนคือ เราต้องรู้จักหาต้นไม้ที่เป็นพันธุ์ใหม่ๆมาปลูกในชุมชนของเรา ปลูกต้นไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจก็มีมูลค่าเพิ่ม ปลูกวันนี้อีก 10 ปีให้ผลผลิตที่เป็นกอบเป็นกำ ชาวบ้านสามารถนำเงินนั้นไปลงทุนทำธุรกิจ สามารถส่งลูกเรียนหนังสือสูงๆ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

จะอย่างไรหรือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำอย่างไรดีการชักจูงหรือดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น บางครั้งก็ยาก บางครั้งก็ง่าย ดูๆแล้วก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคและประสบการณ์ของผู้บริหาร หรือผู้นำ ผู้นำต้องมีคุณสมบัติที่เป็นนักบริหาร ผู้นำต้องปลุกจิตสำนึกให้กับประชาชนให้เขาเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ให้นึกถึงส่วนรวมเป็นหลัก ให้นึกถึงชื่อเสียงของหมู่บ้าน ถ้าทำข้อนี้สำเร็จแล้วการมีส่วนร่วมก็เกิดขึ้น ผู้นำต้องให้ความสำคัญกับพวกเขา ให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าขาดเขา หรือถ้าเขาไม่ให้ความร่วมมือหมู่บ้านของเรามีปัญหาแน่ โดยการไม่สำเร็จแน่ เมื่อถึงจุดนี้ความร่วมมือก็จะเกิดขึ้นแน่นอน ผู้นำหรือ สมาชิกอบต. ควรมีโอกาสศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ โดยคัดหรือเลือก ผู้นำในชุมชน หรือผู้ที่กำลังทำเรื่องป่าชุมชน ให้ไปดูงาน ถ้าเขาไปดูงานแล้ว อย่างน้อยเขาต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเปลี่ยนแปลงความรู้ของเขาก็เกิดความตื่นตัว มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างจริงจัง ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่พบอยู่บ่อยๆ ก็คือ การทำงานหรือโครงการที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่ถาวร มีการหยุดโครงการ เมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุน ประชาชนไม่เต็มใจกับมัน ประการต่อมาคือประชาชนมีรายได้หรือผลผลิตไม่แน่นอน บางครั้งได้มาก บางครั้งได้น้อย และยังมีบางกลุ่มที่ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้บริหารหรือผู้นำ

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

การจัดการป่าชุมชน พวกเราต้องนึกถึงคำนี้ไว้ตลอดไปเลยนะ ปัญหาไม่ว่างค์ ดังนั้นมีข้อเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาตามปัญหาที่เกิดขึ้นจริง คือเราต้องทำอะไรให้มีความต่อเนื่อง อย่าไปรอความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเดียว บางครั้งเราต้องทำเอง เราต้องช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้พวกเรามีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้มากขึ้น เราจะปลูกพืชอะไรดี และสุดท้ายผมว่าเราต้องใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคให้ทุกคนทุกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านของเราให้เข้ามามีส่วนร่วมให้หมด และตลอดไป

23. สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบาโงสะโต อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

เหตุการณ์ความไม่สงบในบ้านเรานั้น เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากมีรัฐบาลไม่รู้กี่รัฐบาลแล้วนะ บอกว่าต้องแก้ให้เร็ว สุดท้ายก็ยังไม่มีใครแก้ได้ ซึ่งผมและทุกคนคงเห็นเหมือนกันว่ามีผลกระทบต่อชุมชน วิธีชีวิตต่างๆมากมาย ป่าชุมชนมีผลกระทบไหม อันนี้ตอบได้เลยว่า มีผลแน่นอน โดยเฉพาะผลต่อการจัดการป่าชุมชน ซึ่งทุกคนก็อยากจะให้มีการจัดการที่ดี

ความปลอดภัยในพื้นที่นี้ไม่ค่อยดีเท่าไรนะ ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ต่างคนต่างก็ระแวงกัน ซึ่งเมื่อไม่มีความปลอดภัยแล้วประชาชนก็จะไม่ยอมมาดูแลหรือจัดการกับป่าชุมชน ซึ่งปกติแล้วทุกคนก็จะมีที่ของตัวเอง เมื่อเป็นอย่างนี้ทุกคนก็จะปล่อยให้ที่ดินของตัวเองรก เต็มไปด้วยพืชที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่มีราคา

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เราเป็นองค์กรเล็กๆ อยู่ในระดับตำบล ซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอยู่ การทำงาน และหลายๆด้าน เรื่องป่าชุมชนนั้นเราก็คงอยากให้มีความยั่งยืนนะ เพราะว่าประโยชน์ที่ได้มันคือ

ประชาชนล้วนๆ ผมว่าวิธีการที่เราจะทำให้ป่าชุมชนในตำบลของเราให้เกิดความยั่งยืนนั้นเราต้องเริ่มต้นที่การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ทำอะไรนี้ถึงส่วนรวมให้มากๆ คิดเพื่อตำบล ไม่ได้คิดเพื่อส่วนตัว มันเป็นเรื่องยากนะ แต่ว่าเราก็ต้องทำให้ได้ โดยเฉพาะเด็กๆเยาวชนรุ่นใหม่เราต้องปลูกฝังเรื่องนี้ เราต้องรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจ คำว่าเสียสละ รู้จักคำว่า เสียสละ เราอยู่ในสังคมเราต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมกันให้มากๆ เมื่อเอาสองคำนี้แล้วมันก็กลายเป็นการมีส่วนร่วม ซึ่งสำคัญมากเราได้ยินมามากแล้ว ฉะนั้นประเด็นแรกเลยก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นพลังนำไปสู่ความยั่งยืน

ชุมชนต้องปลูกพืชที่มีราคาแพง คือพืชเศรษฐกิจที่ทำให้มีรายได้มากในระยะยาว เมื่อถึงเวลาตัดประชาชนก็จะได้เงินก่อนสามารถนำมาใช้จ่ายในครอบครัว สามารถซื้อของที่ยากได้ในขณะเดียวกันก็ต้องปลูกพืชที่สามารถให้ผลผลิตอย่างรวดเร็วมีรายได้ทุกวัน เอาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ชุมชนต้องมีการจัดตั้งกองทุนหรือเงินกองกลางไว้ใช้ โดยเก็บเงินจากประชาชน เพราะเราต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ถ้าเรามีเงินกองกลางทำให้กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับป่าชุมชนก็สามารถเดินหน้าต่อไปได้ ดีไม่ดีเงินกองทุนนี้จะมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นสามารถนำไปใช้ทำกิจกรรมอย่างอื่นก็ได้

ชุมชนต้องมีการประชุมพบปะกันให้บ่อยๆการประชุมทำให้เราได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันว่ากำลังเกิดอะไรขึ้น ใครมีปัญหาตรงไหน จะได้หาทางออกร่วมกัน บางครั้งปัญหาเล็กๆ คนๆเดียวก็หาวิธีแก้ไม่ได้นะ ถ้าประชุมแล้วทุกคนเสนอวิธีแก้ซึ่งมีความหลากหลาย เราก็เลือกวิธีที่ดีที่สุด กิจกรรมที่เกี่ยวกับป่าชุมชน ก็ได้รับการแก้ไข เกิดความยั่งยืนแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนในมุมมองของผมในฐานะที่เป็นกลไกเล็กๆ คนหนึ่งในตำบลของเรา ผมของเริ่มต้นที่การรู้จักพื้นที่ของตัวเองก่อน คืออะไร ประชาชนในตำบลต้องรู้ว่าพื้นที่ของเราเป็นอย่างไร เหมาะสำหรับปลูกอะไร อะไรปลูกได้ อะไรปลูกแล้วไม่ขึ้น ควรปลูกแบบไหนวิธีไหนถ้าทุกคนรู้ก็ถือว่าเป็นมูลค่าหรือเป็นทุนที่มีความสำคัญอย่างมาก หลักจากนั้นเราก็ต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน คือว่า เราต้องมีมติว่าเราจะเอากันอย่างไร อะไรคือสิ่งที่ทำได้ อะไรคือสิ่งที่ทำไม่ได้ ซึ่งมันก็จะกลายมาเป็นกฎระเบียบของชุมชนที่ว่าด้วยเรื่องการจัดการป่าชุมชน ที่ได้มาจากข้อเสนอของประชาชนที่ประชาชนช่วยกันทำ เมื่อมีกฎระเบียบแล้วก็ต้องมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารเกี่ยวกับป่าชุมชนซึ่งกรรมการนี้ต้องเป็นคนที่ประชาชนให้ความเคารพ มีทักษะทางการบริหารพอสมควร สามารถสื่อสารกับประชาชนได้อย่างดี

ต้องมีการสร้างเครือข่ายป่าชุมชนให้เกิดขึ้น ซึ่งเครือข่ายนี้ผมว่าไม่ต้องไปสร้างไกลๆหรอกเอาใกล้ๆนี้แหละดีที่สุด เพราะมีค่าใช้จ่ายพอสมควร การมีเครือข่ายเราสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลด้วยกันได้

ผู้นำต้องมีการแบ่งโซนให้ชัดเจน โซนไหนปลูกอะไรโซนไหนปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนไหนปลูกพืชที่โตเร็วแล้ว การแบ่งเป็นโซนทำให้ง่ายต่อการควบคุมติดตาม และสะดวก เราต้องการบรรยากาศและทิวทัศน์ที่สวยงาม

สิ่งหนึ่งที่สำคัญผมมองว่าเราต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการดูแลจัดการป่าชุมชนของเรา ซึ่งหลักธรรมาภิบาลได้รับการยอมรับทั่วโลกมาแล้ว เราต้องใช้หลักการนี้มาบริหารจัดการให้ยอดเยี่ยมที่สุด ทุกคน ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การมีส่วนร่วมหรือจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญก่อน เราแยกแยะคำสองคำนี้ก่อนนะเพราะว่า คำถามมีอยู่ 2 คำ คือคำว่า ความสำคัญและมีส่วนร่วม ผมขอเริ่มที่ความสำคัญก่อน ในฐานะที่ผมเป็นผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล เรื่องนี้สำคัญมาก เราจะทำอะไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญก่อน เราต้องให้ประชาชนเห็นความจริง เราก็ต้องพูดความจริงให้กับประชาชนพูดจริง ทำจริง และเห็นผลจริง ได้ผลจริง ประชาชนเห็นแน่ ก็แสดงให้เห็นว่ามันมีความสำคัญ ประชาชนรู้ว่ามีความสำคัญ เมื่อเห็นความสำคัญก็ต้องการ เข้ามามีส่วนร่วมแน่นอน ใครบ้างไม่อยากจะเห็นสิ่งดีๆ ในชุมชนของตัวเอง ผมขอสรุปสั้นๆ นะว่า เราจะอย่างไร ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน คือ เราต้องพูดความจริง ทำให้เห็นจริง ได้ผลจริง ชุมชนได้ประโยชน์ ทุกอย่างก็ดีไปเองครับ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

สิ่งของทุกอย่าง ทุกชีวิตมีปัญหา และทุกชุมชนก็ย่อมมีปัญหา ทำอะไรก็แล้วแต่ย่อมมีปัญหา เราหนีกับปัญหาไม่ได้นะ ปัญหาให้บทเรียนและสอนเราเยอะมาก ปัญหาที่เราพบคือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ทุกคนก็คงรู้สาเหตุว่าทำไมประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วม ผมคงไม่พูด ปัญหาต่อมาคือปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ลงตัว ทุกคนอยากได้ แต่มีบ้างที่บางคนไม่ได้รับสิ่งนั้น ก็กลายเป็นปัญหาที่ยุ่งยากอีกต่อไป

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะนั้นผมขอเสนอให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มีการรณรงค์ สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น อันนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิคกลยุทธ์ของผู้บริหาร ถ้าสามารถทำได้ถือว่าแก้ปัญหาได้

24.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเรียง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

ปัญหาความไม่สงบเป็นปัญหาใหญ่ในสามจังหวัดบ้านเรา ทุกคนรู้ดี ถ้าว่ามีผลกระทบไหม ผมขอตอบเลยนะว่ามีผลกระทบแน่นอนหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย เพราะว่าสถานการณ์ความไม่สงบนำมาสู่ปัญหาต่างๆ ที่ จะตามมามากมาย ผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างมากเลย เมื่อก่อนพวกเราก็อยู่อย่างปกติ อยู่เรื่อยๆ ไม่ต้องระวังอะไรมากมาย ไม่ต้องเตรียมความพร้อม การจัดการป่าชุมชนต้องอาศัยประชาชนจากหลายๆ ฝ่าย ดังนั้นเราต้องใช้วิธีการหรือกระบวนการมากมาย ผลกระทบที่เราต้องระวังมากๆ คือ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน เมื่อไม่มีความปลอดภัยแล้วใครบ้างที่จะกล้าออกมาทำงานในป่า ใครบ้างที่จะกล้าออกมาใช้ชีวิต นอกบ้านอย่างเปิดเผย หลายคนต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยกล้าที่จะทำงานร่วมกัน

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เราจะอย่างไรให้สำเร็จสำหรับพวกเราซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ก็พยายามที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ สิ่งแรกที่เราต้องรับดำเนินการคือการจัดตั้งสภาประชาชนในหมู่บ้านของเรา ซึ่งสภาประชาชนจะช่วยกันดูแล ช่วยกันตัดสินใจ ช่วยกันคิดว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร

การพัฒนาทำให้ป่าชุมชนมีความคงทนต่อไป ต้องอาศัยความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้านหรือในกำปงให้ดี เพราะว่าความร่วมมือกันคนละนิดคนละหน่อย งานก็จะเดินไปด้วยดีและที่สำคัญที่สุดที่ผมมองคือเรา

ต้องทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและมีความสำนึกมีจิตวิญญาณเพื่อที่จะดูแลป่าชุมชนให้อยู่ดีกับหมู่บ้านตลอดไป ผมว่าประสบความสำเร็จแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

บ้านเราเป็นพื้นที่พิเศษ ผมว่าการจัดการป่าชุมชนของเราต้องมีความพิเศษด้วย เราต้องจัดสรรหรือกันพื้นที่ส่วนหนึ่งให้เป็นของกลาง เพื่อที่จะได้เก็บเกี่ยวรายได้เข้ามาสู่กองกลางซึ่งเงินส่วนนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านต่อไป เพราะว่าหมู่บ้านต้องใช้งบประมาณในการพัฒนา บางครั้งเราก็ไม่ต้องใช้งบหลวงก็ได้ ในกรณีที่งบประมาณไม่มากนัก เป็นการฝึกให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตัวเองด้วย ซึ่งการที่จะมีส่วนที่จะเป็นส่วนกลางก็ต้องมีคนดูแล เราต้องมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์หรือรายได้ของป่าชุมชนที่เป็นส่วนกลาง นอกจากดูแลเรื่องรายได้แล้วต้องดูแลเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้ใครมาตัดต้นไม้ในชุมชน เรามีคณะกรรมการอย่างเดียวบางครั้งทำอะไรไม่ค่อยได้นะ เราต้องมีข้อตกลงหรือมีกฎระเบียบประจำหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน ซึ่งผมมองว่ากฎระเบียบนี้ต้องทำร่วมกันระหว่างประชาชนกับผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

พูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ประชาชนจะมีส่วนร่วมหรือไม่ มากหรือน้อย ผมว่าขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนแต่ละแห่ง ผมเองในฐานะที่เป็นผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ก็ต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน คนเดียวไม่สามารถทำอะไรได้หรอก ต้องใช้พลังของประชาชน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการของการวางแผน ที่เราได้ยินบ่อยๆ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ ประเด็นแรกเลยตั้งให้ประชาชนช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผนว่าจะทำอย่างไรบ้าง ใครเป็นคนรับผิดชอบ ใครรับผิดชอบมาก ใครรับผิดชอบน้อยๆ ส่วนไหน และตอนไหน ขั้นนี้แหละสำคัญ ถ้ามีส่วนร่วมในจุดนี้เป็นไปด้วยดีแล้ว อย่างอื่นก็จะตามมา ก็ต้องช่วยกันทำ เพราะทุกคนรู้หน้าที่ รับผิดชอบ ของตัวเองแล้ว ก็ต้องมาช่วยกันทำ ทำอย่างไรกับป่าชุมชนท้ายที่สุดคือ ร่วมรับประโยชน์ ประเด็นนี้ก็สำคัญเช่นเดียวกัน ถ้าป่าชุมชนมีการจัดการเป็นอย่างดีแล้ว รายได้ของประชาชนก็จะได้ตามไปด้วย จะได้ผลผลิตที่สมบูรณ์แล้ว ยังช่วยจัดการซื้อด้วย ก็คือการลดรายจ่าย ปัญหาปัจจุบันที่เป็นปัญหาหลักคือปัญหาค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของประชาชน เมื่อเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วยังเป็นภารกิจที่หนักสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำทุกคนอยากให้ปัญหาแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนจะได้ดำรงชีวิตตามปกติต่อไป สรุปก็คือว่าไม่ว่าสถานการณ์ในบ้านเราจะสงบหรือไม่สงบก็แล้วแต่ แต่สิ่งที่เราต้องดำเนินการต่อไปก็คือต้องให้ประชาชนมาให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพียงแต่จะต้องพูดกับประชาชนก็ต้องมีความระมัดระวัง อย่ามีความประมาท เพราะว่าความประมาทนำไปสู่ข้อผิดพลาดบางประการ ในชีวิตของประชาชน จากที่เคยอยู่แบบปกติธรรมดาก็ต้องมีการปรับตัวด้วย

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาในการจัดการป่าชุมชนที่ผมสัมผัสมาก็ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เอาใจใส่ต่อป่าชุมชน เห็นป่าชุมชนเป็นเพียงทรัพยากรชนิดหนึ่งที่จะใช้อย่างไรก็ได้ จะใช้มากหรือใช้น้อยไม่มีใครมาว่า ไม่มีใครมาสนใจ สุดท้ายป่าชุมชนก็จะหมดไปจากชุมชน และมีผลกระทบตามมาอีกหลายอย่างประชาชนไม่มีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะเท่าที่ควรนะผมว่าใครจะทำอะไรก็ได้ กลายเป็นชุมชนที่ขาดระเบียบวินัย ไม่มีกฎกติกา ดูๆแล้วเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง เราต้องรีบแก้ไขปัญหานี้ เราต้องเริ่มเดี๋ยวนี้ อยู่เฉยๆเหมือนสมัยก่อนไม่ได้แล้ว

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ผมว่าเรื่องนี้เป็นประเด็นใหญ่พอสมควรนะ ทุกปัญหาต้องมีทางแก้ ฉะนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผมขอเสนอแนะว่าภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำต่างๆ ต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะ ทำอะไรก็ต้องนึกถึงเพื่อส่วนรวม ต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน และต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เร็วที่สุด เพราะสามจังหวัดมีอาชญากรรมเหมือนกับคนกำลังป่วยต้องได้รับการรักษา ปัญหาสามจังหวัดก็เช่นเดียวกันต้องรีบแก้ไขให้เร็วที่สุด ถ้าปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สงบ การจัดการทรัพยากรต่างๆในชุมชนก็มีความสะดวกมากขึ้น ป่าชุมชนก็จะกลายเป็นสมบัติของชุมชนอีกต่อไป

25.สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เรารู้กันอยู่ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เราไม่อยากให้มี เมื่อมีแล้วแน่นอนย่อมมีผลกระทบหลายอย่าง แต่ในเรื่องของป่าชุมชนในบ้านเราในชุมชนเรา ผมดูๆแล้วไม่ค่อยจะเห็นว่ามีผลกระทบเท่าไรนัก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีผลกระทบต่อการทำางาน การดำรงชีวิต และความปลอดภัยในชีวิตซะมากกว่า ผมขอยืนยันว่าในความคิดของผม เหตุการณ์ไม่สงบ ไม่มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างแน่นอน

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

การจัดการเป็นเรื่องสำคัญมาก ทุกเรื่องต้องมีการจัดการที่ดีชุมชนไหนมีการจัดการที่ดี ชุมชนนั้นก็จะอยู่อย่างสงบสันติ ไม่มีปัญหาประเด็นที่ถามว่าจะจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืนนั้น เราต้องฝึกให้ประชาชนรักป่าเห็นความสำคัญ ต้องรู้ว่าป่าชุมชนมีประโยชน์อย่างไร ถ้าพวกเราทุกคนเข้าใจในจุดนี้ สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้ เมื่อรู้ว่าป่าชุมชนมีความสำคัญ มีประโยชน์อย่างไรก็ต้องมาช่วยกันอนุรักษ์ต่อ เราต้องเพิ่มพื้นที่ของป่าชุมชนให้มากขึ้น ส่วนไหนของชุมชนที่ยังว่างอยู่ก็ขอให้ปลูกป่าให้หมด ชุมชนไหนปลูกป่าชุมชนเยอะไม่เสียหายเลย มีแต่ได้กับได้ เมื่อต้องตัดหรือต้องใช้เพื่อทำอะไรก็แล้วแต่ ก็ต้องปลูกทดแทนทันที ถ้ามีแต่ตัดไม่มีการปลูกเพิ่มก็เหนื่อยนะ ต้องเจอปัญหาแน่ๆเลย บางครั้งประชาชนต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีความร่วมมือกันกับทุกฝ่าย

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

การจัดการป่าชุมชน เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายนะ แต่ อบต. อยู่ในชุมชน สมาชิกมาจากชุมชน ดูๆแล้วน่าจะมามีบทบาทในการจัดการนะ นายก อบต. สมาชิก อบต. ขอความร่วมมือจากประชาชนย่อมได้รับการตอบสนองเสมอ ซึ่งผมคิดว่าขึ้นอยู่กับวิถีคิด วิสัยทัศน์ของผู้หน้านะ ของแบบนี้ แล้วบ้านเรามีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มากน้อยเพียงใด

ผมขอแนะนำเสนอรูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นผู้นำต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการเข้ามาจัดรูปแบบ ต้องรณรงค์ เผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจถึงระบบนี้ให้ได้ ธรรมาภิบาลได้แก่อะไรบ้าง หลักคุณธรรม นายก อบต. ต้องรณรงค์ให้ประชาชนมีหลักคุณธรรมในการดำรงชีวิต เมื่อประชาชนมีคุณธรรมแล้ว ย่อมไม่ไปทำสิ่งที่ไม่ดี สิ่งของในชุมชนต้องไม่เอามาเป็นสมบัติส่วนตัว เช่นเดียวกัน ผู้นำต้องรณรงค์ให้ ประชาชนไม่ทำลายเพราะผิดคุณธรรม หลักต่อมา คือ คุ่มค่า ผู้นำต้องปลูกฝังให้ประชาชนรู้และเข้าใจถึงคามคุ้มค่าของป่าชุมชน ป่าชุมชนมีประโยชน์ตรงไหน ถ้าตัดหรือทำลายจะคุ้มค่าไหม ต้องปลูกทดแทน

กว่าจะโตอีกก็ต้องใช้เวลาเป็นปีๆ ต้องคิดให้หนักกว่าจะตัดหรือทำลายดีหรือไม่ หลักประหยัด คือ ถ้าจะใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชน หรือจะใช้ไม้จากป่าชุมชนก็ต้องใช้ให้ประหยัดที่สุด

รูปแบบที่น่าสนใจซึ่งมันไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ยังมีคนเอามาใช้น้อยมาก คือ การทำสัญญาใจพลเมือง คือ เชิญประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกันและทำข้อตกลงร่วมกันว่า อะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ ประชาชนอยากจะให้รัฐจัดการป่าชุมชนอย่างไร

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

เราจะทำอย่างไรดีละ กับการดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ ผมว่าประเด็นนี้ต้องเป็นทักษะเฉพาะตัวของผู้บริหารนะ ประการแรกคือความเป็นผู้นำ Leadership ถ้าผู้นำดีทุกคนก็จะเชื่อใจ มั่นใจ และอยากจะช่วยเหลือ อยากทำงานด้วย ประการที่สองคือ การประสานงาน การสื่อสาร การพูดการจา กับประชาชนต้องให้ความสำคัญด้วย พูดอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ บางทีแค่คำพูดสั้นๆง่ายๆ เข้าใจง่าย ประชาชนก็อยากมาช่วย แค่ว่าบางคนพูดจาไม่ค่อยเข้าหู พูดไม่น่าฟัง ใครจะออกมา บางครั้งผู้นำต้องทำให้ดูด้วย ไม่ใช่คอยสั่งอย่างเดียว ถ้าผู้นำทำเองด้วย ความเกรงใจก็จะมา ขนาดผู้นำของเรายังทำ แล้วเราจะไม่ทำหรือ ข้อนี้คือผู้นำต้องเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างในเรื่องการทำงานนะ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่เจออีกคือ การไม่ออกมามีส่วนร่วมของประชาชนเวลามีโครงการหรืองานอะไรก็แล้วแต่ โดยเฉพาะ โครงการเกี่ยวกับการปลูกป่า ชาวบ้านไม่ค่อยออกมามีส่วนร่วม อาจจะเป็นเพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนทำงานนอกชุมชนมากขึ้น อยู่ในชุมชนไม่รู้จะทำงานอะไร ไม่มีงานให้ทำในชุมชน ก็ต้องออกมาไม่มีใครมาดูแลป่าชุมชน และบางครั้งมีผู้ไม่หวังดีที่ไม่รู้ใครมาเก็บเกี่ยวผลผลิตของป่าชุมชนโดยไม่ได้แจ้งให้รู้ กลายเป็นการสูญเสียรายได้ให้กับชุมชน

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ผมขอเสนอแนะอย่างนั้นะครับอาจารย์ เราต้องประชุมโดยเฉพาะผู้นำทั้งหลาย ต้องมานั่งมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สาเหตุหลักๆที่ชาวบ้านไม่ค่อยออกมามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน อาจจะเป็นเพราะสมาชิกของชุมชน บางส่วนที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือไปศึกษาดูงานในชุมชนอื่นที่เขาทำจนสำเร็จ มีความยั่งยืน อย่างน้อยที่สุดประชาชนที่ไปดูงานจะเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ความอ่าน ความรู้สึก แล้วอยากมาช่วยเหลือหรือมาทำงานเพื่อการจัดการป่าชุมชน ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

26.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะรือโบตก อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชน อย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้เป็นเรื่องที่มีผลเสียมากมาย ทุกประเด็นนะ ตั้งแต่เรื่องใกล้ตัวจนถึงเรื่องไกลตัว แต่ดูๆแล้ว เป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ การทำกิจกรรมในชุมชน สังคมและอื่นๆด้วย

ถ้าพูดถึงป่าชุมชนแล้ว สถานการณ์ความไม่สงบก็มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือไม่มีใครกล้าที่จะลงพื้นที่หรือเข้ามาจัดการป่าชุมชน ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้นผมว่าป่าชุมชนจะปล่อยให้กร้าง ไม่มีคนมาเก็บเกี่ยวและทำให้ประชาชนขาดรายได้ เนื่องจากไม่ได้มาเก็บผลผลิต

ในสมัยก่อนหรือก่อนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เจ้าหน้าที่จะเข้ามาเยี่ยมเยียนประชาชน มาแนะนำวิธีการอนุรักษ์รักษาป่าชุมชน เพื่อให้ป่าชุมชนอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป เด็กๆเยาวชน พวกคนรุ่นใหม่ได้มีโอกาส

เห็นป่าไม้บ้าง ไม่ใช่ว่าเกิดมาแล้วไม่รู้ว่ามีลักษณะอย่างไร บ้านเราเป็นพื้นที่มีป่าไม้มาก ถ้าหากว่าเด็กรุ่นใหม่เกิดมาแล้วไม่มีป่าไม้ให้ดู เราจะให้คำตอบกับพวกเขาอย่างไร

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าเราต้องหาวิธีการหรือมาตรการที่จะดูแลให้ป่าชุมชนมีสภาพดีตลอดไป และมีความยั่งยืนของแบบนี้ทำคนเดียวไม่ได้นะ ต้องทำให้รูปแบบเป็นทีม จะให้ใครมาดูแลจัดการเพื่อคนเดียวไม่สำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ผู้นำทุกประเภทต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะว่าป่าชุมชนเป็นของส่วนรวม มีความยิ่งใหญ่ในตัวของมันเองอยู่แล้ว ดังนั้นผมว่าเราต้องมาช่วยกันคิด ช่วยกันหาทางออก เพื่อให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนตลอดไป คิดอย่างเดียวน่าไม่พอ ต้องช่วยกันทำด้วย ยิ่งคนมีความรู้ความสามารถต้องมาทุ่มเทให้มากกว่าคนอื่น

สถานการณ์ความไม่สงบกำลังเกิดขึ้น ป่าชุมชนก็ต้องดำเนินการต่อไป ผมคิดว่าการที่เราจะให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนได้นั้นเราต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ของป่า และไม่ลืมบอกโทษพิษภัยของการตัดไม้ทำลายป่า ถ้าดูเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผมว่าอาจารย์ก็คงเคยเห็นการตัดไม้ในยุคปัจจุบัน จะรวดเร็วมาก

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

ถ้าพูดไปแล้ว องค์กรการบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ไม่มีใครที่ไม่ยุ่งกับ อบต. ทุกคนเกี่ยวหมด อบต. เป็นที่พึ่งของชุมชนอยู่แล้ว ถ้าว่าไปแล้วรูปแบบการจัดการป่าชุมชนของ อบต. นั้นผมมองๆดูแล้ว ผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. ต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ของตัวเองให้เข้าใจเสียก่อนว่าตัวเองมีหน้าที่อะไรบ้าง ภายใน อบต. เมื่อถึงขั้นตอนของการดูแลป่าชุมชนแล้ว ผู้บริหารแล้ว สมาชิกต้องศึกษาวิธีการที่จะจัดการกับป่าชุมชนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เมื่อรู้หน้าที่หรือวิธีการจัดการแล้ว ต้องนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมให้ชัดเจนไปเลย

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

เราจะทำอย่างไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมได้มาก ผมว่าให้เรามองตัวเองว่าเราอยากได้อะไร เราต้องการอะไร ทำไมเราชอบ ทำไมเราไม่ชอบ ทำไมเราอยากมีส่วนร่วมและทำไมเราถึงไม่อยากมีส่วนร่วม ถ้าเราสามารถให้คำตอบต่างๆเหล่านี้ได้เพราะว่าเรารู้ความต้องการของเราจริงๆ

เราต้องการให้ชีวิตมีความสุขสบาย ดังนั้นเมื่อเราต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น เราต้องดูแลความต้องการด้านต่างๆของประชาชนเอง ซึ่งบางครั้งมันก็ยากและบางครั้งมันก็ง่าย การตอบสนองให้กับประชาชนโดยได้รับเหมือนกับประชาชน การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นแน่นอน

เราต้องทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย บางครั้งประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วม แต่ติดกับข้อบังคับบางส่วน ผู้นำต้องรู้จักลดหย่อนบ้างในกรณีที่ประชาชนไม่ลำบากกับที่พักของตัวเอง

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง
ปัญหาเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของป่า เราจะโทษเขาก็ไม่ได้นะ เพราะโลกมันเปลี่ยนแปลงมากเลย ผมเองก็อยากไปช่วยให้เต็มที่ แต่งานการบริหารมีเยอะมาก จึงอยากจะฝากให้ผู้ดูแลหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องให้จริงจัง

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ปัญหาที่พวกเราพบ หรือ ปัญหาต่างๆมีทางแก้ หรือทางออกอยู่แล้ว หรือปัญหามีไว้ให้เราต้องแก้ปัญหามาตามปัญหาข้อแรกๆ ปัญหาต่างๆที่กำลังเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบ ซึ่งมีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างมากเลย

27.สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปาเสยาวอ อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยืดเยื้อมานานพอสมควรแล้วนะ ทุกคนก็รู้ว่ามันมีที่มันไปอย่างไร คนสามจังหวัดก็ต้องดำรงชีวิตต่อไป ถามว่าอยากให้สงบไหม มีใครบ้างไม่อยากให้สงบ เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น มีผลทำให้ป่าชุมชนถูกปล่อยให้รกร้าง ไม่มีใครมาดูแล ไม่มีใครกล้าเข้าไปในป่าชุมชนเพราะไม่รับรองกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในทางกลับกันเมื่อไม่มีคนดูแลหรือคนที่เข้าไปจัดการป่าชุมชนก็ไม่มี ก็ทำให้เกิดกลุ่มที่คิดไม่ดีต่อชุมชน เข้ามาลักลอบตัดไม้ในบริเวณป่าชุมชนทำให้การตัดไม้ได้ง่ายขึ้น เพราะไม่มีใครมาว่าอะไร ผมว่าเจ็บปวดมากนะ และสูญเสียมากด้วย

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าเราต้องบริหารจัดการกับปัญหาความไม่สงบก่อน ซึ่งถ้าสามารถจัดการได้ ก็ถือว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องที่สุด ตรงจุดที่สุด คำถามที่ถามว่าจะทำอย่างไรให้มีการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน หรือประสบความสำเร็จ เราต้องเริ่มที่ตัวเราเองก่อน เมื่อถึงวันแห่งความสำเร็จเราก็ต้องแสดงออกให้เห็นถึงความสำเร็จของประชาชนก่อน เมื่อทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ชุมชนของเราก็จะพัฒนาและเป็นชุมชนต้นแบบก็ได้ ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนผู้นำต้องรู้จักประชาสัมพันธ์ด้วย ทั้งๆที่การประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เราต้องให้ประชาชนหรือชุมชนอื่นได้รู้ด้วยว่า ประชาชนในชุมชนก็กำลังทำอะไร กำลังคิดอะไร

ประการต่อมาคือ การขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและประชาชนในชุมชนทุกคน โดยเฉพาะเยาวชน อย่างคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่อย่างเดียว ไม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมก็ได้ ส่วนผู้ใหญ่ก็อย่ามองว่าเด็กไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน อย่ามองเยาวชนในแง่ลบหมดเลย ฉะนั้นผมว่า การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ย่อมมีผลทำให้การจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยั่งยืนและประสบความสำเร็จแน่นอน

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนเป็นเรื่องที่น่าติดตามมากๆเลย ว่าใครจะทำได้ ใครทำไม่ได้ ทำไมเราทำได้ ทำไมเขาทำไม่ได้ รูปแบบการจัดการป่าชุมชน ควรเป็นอย่างนั้นนะ มีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจนว่าใครดูแลป่าส่วนไหน ปัจจุบันไม่มีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ส่วนใหญ่นั้นจะมีการเกาะกลุ่มกัน นั่งคุยกันตามประสาของคนในพื้นที่ ในพื้นที่แห่งนี้เราต้องแย่งพื้นที่รับผิดชอบเนื่องจากเวลาจำกัด ต่างคนต่างดูแลตัวเอง การดูแลบริเวณป่าชุมชนอย่างดียิ่งก็ทำให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนตลอดไป .ดำเนินการใช้พื้นที่ปลูกป่าให้คุ้มค่าที่สุด อาจารย์ลองดูในหมู่บ้านไหนๆ ก็แล้วแต่ มักจะใช้พื้นที่อย่างไม่คุ้มค่า ปล่อยให้พื้นที่ว่างเปล่า ไม่ได้ทำอะไรเลย ฉะนั้นผมว่าเราต้องใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุด เมื่อพื้นที่ปลูกป่าชุมชนมากมายเป็นจำนวนมากความยั่งยืนหรือประสบความสำเร็จก็เกิดขึ้น .จัดให้มีการทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงาน ชุมชนอื่นๆที่สามารถจัดการด้านป่าชุมชนได้เป็นอย่างดี การศึกษาดูงานมีประโยชน์มากนะ ทำให้เราเปลี่ยนแปลงอะไรหลายๆอย่าง เช่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงค่านิยม เปลี่ยนแปลงความรู้ และทำให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ผู้นำต้อง

กระตุ้นให้คณะไปดูงาน ต้องศึกษาอย่างมีความตั้งใจทำให้รัก หวงแหวนป่าชุมชนที่อยู่ในชุมชน ผมขอเสนอเพียงเท่านี้ก่อนนะ ถ้านี้ก็จะไร้ออกเดียวผมค่อนข้างเสนอใหม่นะ

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ในมุมมองของผมส่วนตัวนะครับ การทำอะไรก็แล้วแต่จะสำเร็จหรือไม่อยู่ที่การมีส่วนร่วมนะ การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนนั้น เราต้องปลูกฝังความสำคัญของทรัพยากร ทรัพยากรสินต่างๆของชุมชนตั้งแต่วัยเด็กๆ ตั้งแต่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถม โรงเรียนตาดีกา ครูต้องปลูกฝังเรื่องนี้ให้มาก ส่วนวัยผู้ใหญ่ขึ้นต้องมีการพูดคุยกัน การปะกั้น หรือโดยการให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เอกสารแผ่นพับ เรื่องป่าไม้ ทรัพยากรต่างๆ

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาทุกปัญหาไม่ว่ากัน ทุกปัญหาเราแก้ได้นะผมว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน คือชาวบ้านไม่ค่อยรู้ ขาดความเข้าใจในเรื่องของการจัดการ ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร ประชาชนไม่มีเวลาที่จะมาดูแลป่าชุมชน เพราะว่าต้องออกไปทำงาน บางคนออกจากหมู่บ้านตั้งแต่เช้ามืด กลับมาก็ค่ำแล้ว ไม่มีเวลามาดูแลป่าชุมชน ส่วนเวลาที่จะมาคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกนั้นคงไม่ต้องพูดถึง

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

เมื่อรู้จักปัญหาเป็นอย่างนี้ ผู้บริหารหรือผู้นำต้องคิดหาวิธีการ หรือช่วยเหลือประชาชนให้ทำงานในพื้นที่ต้องทำงานให้กับประชาชน ซึ่งมันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายๆ นอกจากตั้งนักธุรกิจมาลงทุนในหมู่บ้านของเรา แล้วถามว่าช่วงนี้นักธุรกิจที่ไหนบ้างกำลังลงทุนในบ้านเรา พูดแล้วเสียดายโอกาสจริง ๆ

ผมว่าเราต้องแนะนำ อบรบให้ประชาชนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เคียงกับการบริหารจัดการมีความสำคัญอย่างมากนะ

28. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ผมขอชื่นชมอาจารย์และขอขอบคุณอาจารย์และทีมวิจัยที่มาสัมภาษณ์ผมในวันนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากๆ เพราะว่าป่าชุมชน อยู่ในชุมชน เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง กับคำถามที่ว่า สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลกระทบต่อการจัดการป่าชุมชนหรือไม่ ผมขอตอบเป็นกลางๆ คือว่าหมู่บ้านไหนหรือชุมชนไหนมีป่าชุมชนมากหรือมีการบริหารที่ดีก็จะมีผลกระทบมาก แต่หมู่บ้านที่ไม่ค่อยมีป่าชุมชน หรือป่าชุมชนไม่ได้รับการดูแลจากชาวบ้าน ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะมีผลกระทบอะไร

อย่างแรกเลย คือ ชาวบ้านไม่กล้าไม่มั่นใจที่จะออกมาเก็บผลผลิตจากป่าชุมชน เมื่อไม่ออกมาเก็บสิ่งที่สูญเสียคือ ไม่ได้กินผลผลิตจากป่าชุมชน เมื่อไม่ออกมาเก็บสิ่งที่สูญเสียคือไม่ได้กินผลผลิตที่บริสุทธิ์ ที่มาจากป่าชุมชน นอกจากไม่ได้กินไม่ได้บริโภคแล้ว ไม่ได้รายได้ อีก คือขาดรายได้เมื่อก่อนเคยได้ ตอนนี้ไม่ได้ผลกระทบที่ตามมาเมื่อมีรายได้ลดน้อยลงคือ รายจ่ายไม่เพียงพอกับรายได้ เคยกินอย่างพุ่มเฟียกก็ต้องลดมา กินแบบประหยัด เคยซื้อของที่ไม่จำเป็นก็ต้องงดซื้อ ลูกๆไปโรงเรียนก็ต้องลดเงินค่าอาหารที่พาไปโรงเรียน บางครอบครัวอาจจะต้องหยุดเรียนก็มีนะ

เกิดความสูญเสียทางทรัพยากรคือว่า ถ้าพื้นที่ตรงไหนไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ พื้นที่ตรงนั้นความสมบูรณ์ตามไปด้วย เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจด้วยนะผมว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ไม่มี

ใครออกมาปลูกพืช ครอบครัวยังไม่มีรายได้ ถ้าทุกครอบครัวไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ลดน้อยลงละเงินหมุนเวียนในชุมชนก็จะลดน้อยลง ผมรู้สึกเป็นห่วงนะ

พวกเราไม่ค่อยได้เจอกันแล้ว เพราะว่าเมื่อสมัยก่อนนั้น ตอนเย็นๆทุกคนจะออกมาทำสวน มาปลูกอะไรเล็กๆน้อยๆในที่ดินของตนเอง แต่ตอนนี้ไม่มีใครออกมา ความสัมพันธ์ก็เริ่มลดน้อยลง ดีที่เรามีการละหมาดที่มีสยิดพอได้เจอกันบ้าง แต่ถามว่าก็คนที่ครอบครัวมาละหมาดที่มีสยิด นอกจากวันศุกร์วันเดียวที่ผู้ชายทุกคนออกมาละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิด

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ทุกคน ทุกระดับบนะต้องการให้มีความยั่งยืน ฉะนั้นผมว่าการจัดการป่าชุมชนให้มีความยั่งยืนนั้น ผมว่าเราต้องกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นความสำคัญของป่าชุมชน และใช้หรือบริโภครักษาทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด บางครั้งผมมองๆดูแล้วการที่เราจะจัดการให้เกิดความยั่งยืน เราต้องทุ่มเทและทำงานอย่างเต็มที่ เติบโตความสามารถซึ่งการทำงานแบบนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ด้วย การตัดเต๋อนก็มีความสำคัญนะ คนเราต้องรู้จักการตัดเต๋อน เพราะว่า การตัดเต๋อนเป็นสิ่งที่ดี และมีประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย ผู้เต๋อนก็ได้ ผู้ถูกเต๋อนก็ได้รับประโยชน์

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนในความคิดของผม ในฐานะที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผมว่าการจัดการป่าชุมชนต้องเริ่มต้นที่การวางแผนก่อนนะครับ วางแผนไปเลยว่า เราจะปลูกต้นไม้ชนิดไหน ปลูกเพื่ออะไร เพื่อบริโภคและปลูกเพื่อเชิงพาณิชย์ จะปลูกมากน้อยขนาดไหน การเริ่มต้นที่การวางแผน ซึ่งใครๆก็เริ่มกันอย่างนี้ เมื่อวางแผนเสร็จแล้ว เราก็ต้องจัดโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนของพวกเรา ควรมีกี่ตำแหน่ง มีกี่คน ตำแหน่งอะไรบ้าง เมื่อรู้ว่าจะต้องใช้ทรัพยากรบุคคลซึ่งเราต้องเลือกเอาคนในชุมชนของเรา นั้นแหละ ต้องดูว่ามีใครบ้างที่พอจะเอามาช่วยชุมชนของเราได้ จะให้ใครขึ้นมาเป็นผู้นำ เป็นประธานคณะกรรมการ ใครที่จะมาเป็นฝ่ายเลขานุการ ใครที่จะมาเป็นฝ่ายกฎหมาย ใครที่จะมาเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ ใครจะมาเป็นผู้ปฏิบัติการ หรือใครจะมาเป็นคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการไม่ต้องตั้งมากหรอก มากคนยิ่งมากเรื่อง เอาให้พอดีไม่มากและไม่น้อยเกินไป ที่สำคัญคือต้องเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถ ถ้าจบด้านเกษตรยิ่งดี และที่สำคัญผมว่าเราต้องเลือกคนที่เข้ามาทำงานจริงๆเป็นคนที่พร้อมที่จะเรียนรู้ และพร้อมที่จะสู้งาน ถามว่าในหมู่บ้านเรามีใครคนแบบนี้ คำตอบง่ายๆคือ มีแต่เราไม่ได้เลือกมาใช้ คนที่พร้อมจะทำงานเพื่อส่วนรวมมีอีกมากแต่ไม่ได้รับการเลือก

กระตุ้น หรือ ต้องเน้นการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ และที่สำคัญต้องโตเร็ว ได้ผลผลิตเร็ว เราก็รู้กันอยู่ทุกคนก็เห็นด้วย อันเป็นปัจจัยสำคัญ เงินเป็นความต้องการของทุกคน การปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจได้เงินแน่นอน การปลูกพืชมีแต่ได้กับได้ ไม่มีเสีย ยิ่งปัจจุบันนี้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ถ้าเราสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจที่โตเร็วแล้วได้เงินเร็ว นี่ทุกคนอยากได้ ชาวบ้านบางคนติดหนี้ไม่รู้จะใช้หนี้อย่างไร หาเงินก็ไม่ได้ วิธีแก้ปัญหาคือปลูกป่าใช้หนี้ ฉะนั้นผมว่าถ้าเราจะปลูกป่าชุมชนเราต้องหันมาปลูกพืชเชิงพาณิชย์ ที่โตเร็ว และที่สำคัญต้นไม้ชนิดนั้นต้องเป็นที่ต้องการของตลาดด้วย รายได้ที่ได้จากขายได้ สามารถเอามาสร้างบ้านหรือซื้อเครื่องใช้ภายในบ้านก็ยังได้ หลักการใช้ที่ดินให้คุ้มค่าที่สุด ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ที่ไหนว่างหรือที่ดินใครว่างก็ให้ปลูกพืชเราอย่าปล่อยให้ที่ดินว่างเปล่า โดยไม่ได้ทำอะไร คนที่เห็นความสำคัญ และเห็นประโยชน์ของที่ดินนั้น เขาจะเสียตายนะถ้าเห็นที่ดินว่างเปล่าไม่ได้ทำอะไร

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

ผมดูแล้วว่าเราจะทำอย่างไรให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน การเห็นความสำคัญต้องมาก่อน เมื่อรู้และเห็นด้วย การมีส่วนร่วมก็จะตามมา ซึ่งสองอันนี้มันเป็นของคู่กันอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับพวกเราว่าเราจะทำอย่างไร ซึ่งบางครั้งประเด็นนี้ก็มีความสามารถพิเศษ ต้องมีเทคนิคพิเศษของผู้นำนะ ผมว่าเราต้องพูดคุยกันบ่อยๆ คุยให้มากๆ ธรรมะก็ให้มากๆ เปิดวิทยุชุมชนของเราให้พูดเรื่องป่าชุมชน ทำอย่างไรก็แล้วแต่เพื่อให้ประชาชนได้ยินได้ฟังบ่อยๆ จนเข้าใจและเห็นด้วย

ต้องมีการพาประชาชนและคณะกรรมการที่ดูแลป่าชุมชนในหมู่บ้านไปดูงานในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ จะได้เรียนรู้และเห็นภาพว่าเขาทำกันอย่างไร อะไรบ้างที่เราสามารถนำไปใช้ในหมู่บ้านของเรา การดูงานเป็นการเรียนรู้กันหลายๆคน การเห็นภาพก็จะเห็นกันหลายๆคน เห็นในเรื่องเดียวกัน เมื่อกลับมาที่หมู่บ้านของตัวเอง ทุกคนก็จะเห็นภาพเหล่านั้น และจะไปในทิศทางเดียวกันเพราะไปดูที่เดียวกัน นี่เป็นประโยชน์ของการศึกษาดูงาน การดูงานไม่จำเป็นต้องไปดูไกลๆ ดูนครใกล้ๆหมู่บ้านเรานี้แหละดีที่สุด เพราะว่าจะได้ประหยัดค่าน้ำมันและประหยัดเวลาด้วย ผู้นำต้องทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดรายได้ให้กับประชาชน เพราะว่ารายได้มีความสำคัญมาก เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จะทำอย่างไรให้ประชาชนเห็นด้วย และยอมรับว่าทำกิจกรรมนี้แล้วมีรายได้เพิ่มตามมา เมื่อทุกคนมีรายได้ความร่วมมือก็จะเกิดขึ้น

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหามีมากมาย เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากปัญหาได้เลย ปัญหาที่เราประสบคือ ชาวบ้านไม่ค่อยเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ไม่คำนึงถึงเพื่อส่วนรวม ทำอะไรก็นึกถึงวันนี้ ไม่ได้นึกถึงอนาคต ความเป็นอยู่ในชุมชนในปัจจุบันก็เริ่มจะเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ตอนเช้าหลายๆคนก็ต้องออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงาน เย็นๆ ก็กลับ ต่างคนต่างก็เหนื่อยต้องการพักผ่อน ความร่วมมือหรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้นำตาม ก็จะเริ่มห่างเหินกันมากขึ้น

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

พวกเราเคยได้ยินคำคมที่ว่า ปัญหาไม่มีแก้ ฉะนั้นเมื่อเราเจอปัญหาเราก็ต้องแก้ และแก้ให้ตรงจุด เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ เราต้องกระตุ้นธรรมะให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชน เราต้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่ให้ประชาชนทั้งหมู่บ้าน ทั้งตำบลออกมาช่วยเหลือกัน อย่างน้อยก็ได้เห็นหน้าเห็นตากัน ได้คุยกันในประเด็นเกี่ยวกับป่าชุมชน และประเด็นอื่นๆ ในเมื่อหลายๆคนออกไปทำงานนอกพื้นที่ เราก็ต้องมีเวทีหรือช่วงเวลานั้นเพื่อให้ทุกคนได้ออกมาคุยกัน

สุดท้ายที่ผมอยากเสนอทางแก้คือ รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องรีบแก้ไขปัญหาคความไม่สงบให้เร็วที่สุด ก่อนที่สังคมในบ้านเราหมดไปจาก

29. สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งปาดิ อำเภอสุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

ผมมีคำถามอยู่ในใจตลอดเวลาว่าเมื่อไร สถานการณ์บ้านเราจะสงบสักที ผมอยากจะให้สงบเร็วๆ ไม่ไหวแล้วนะที่ถามว่ามีผลกระทบไหม ผมขอตอบเลยว่ามีผลกระทบอย่างยิ่ง คนไม่ได้อยู่ในพื้นที่อาจจะไม่รู้หรือกว่ามันมีผลกระทบอย่างไร ป่าไม้ถือว่าทรัพยากรที่มีคุณค่ามีพลัง และมีประโยชน์ การที่คนกลัวกับสถานการณ์ความไม่สงบแล้วไม่ได้ทำอะไรเลย มันก็สูญเสียอย่างยิ่ง ป่าไม้ที่เคยมีคนดูแลก็จะไม่มีคนดูแล

ผลกระทบอย่างแรกเลยคือ ชาวบ้านไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างคุ้มค่า ในสมัยก่อนประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากต้นไม้ ป่าไม้อย่างเต็มที่นะ ทุกคนสนุกสนาน มีความสุข ได้ใช้ชีวิตที่สัมพันธ์กับป่าไม้ ซึ่งปัจจุบันมันไม่ใช่อย่างนั้นแล้ว บางคนแทบไม่ได้เข้าไปในสวนของตัวเองเลย ผมเองก็เหมือนกัน ผมไม่ได้เข้าสวนของผมเองมานานมากแล้ว ไม่รู้ว่าต้นไม้ในสวนของผมเป็นอย่างไรบ้างก็ไม่รู้ รุนลุกๆ ก็ไม่เข้าสวนอีก แล้วอะไรจะเกิดขึ้นกับป่าของหมู่บ้านของเรา

ประชาชนขาดรายได้ หรือมีรายได้ลดน้อยลงเพราะว่า ไม่สามารถออกมาเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ได้ เพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง เมื่อมีรายได้ลดลง การใช้ชีวิตต้องประหยัด เพื่อไม่ให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ ปัจจุบันสิ่งของต่างๆราคาแพงขึ้นนะ ปัญหาที่โดนกันทุกบ้านเลยนะ ในช่วงเก็บผลผลิตด้านผลไม้ เช่น ลองกอง ทุเรียน ก็ไม่สามารถขายในราคาที่สูงได้เพราะไม่มีพ่อค้ามาซื้อในพื้นที่ บางคนปล่อยให้ผลผลิตร่วงลงมาจากต้นเพราะไม่ไปเก็บ เนื่องจากว่าค่าจ้างเก็บแพงมาก แต่ราคาของผลผลิตถูกไม่รู้จักแก้อย่างไร ปัญหานี้เกิดขึ้นมานานแล้วนะ

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ทุกคนต้องการให้เกิดความยั่งยืนนะ ทำอะไรก็แล้วแต่ล้วนต้องการความยั่งยืน เราจะจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความยั่งยืนนั้น จะทำได้อย่างไร ผมว่าเราต้องมีการวางแผนการใช้ป่าชุมชนนะ โซนไหนจะปลูกอะไร และจะตัดเพื่อใช้บริโภคเมื่อไร ถ้ามีการวางแผนที่ดี ความยั่งยืนก็เกิดขึ้นแน่นอนผมว่า

ต้องจัดตารางหรือช่วงเวลาในการตัดไม้ มีช่วงเวลาที่เหมาะสม การกำหนดช่วงเวลาชัดเจนถือว่าเป็นการควบคุมไม่ให้ตัด ถ้าปล่อยให้มีการตัดทั้งปี ต้นไม้จะโตไม่ทัน และมีเวลาในการต้นไม้มาก เมื่อตัดแล้วต้องปลูกทดแทนด้วย ผมว่าเราต้องปลูกพืชที่โตเร็วด้วย จะปลูกพืชที่โตช้าอย่างเดียวก็ไม่ทันเหมือนกัน เรามีต้นไม้โตเร็วหลายชนิดนะที่เราสามารถเอามาปลูกได้ หรือเราอาจเรียกว่า สัญญาใจของคนในหมู่บ้าน เป็นสัญญาระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น เป็นการถือโอกาสควบคุมการทำงานของครอบครัวด้วย ต้องกำหนดให้ชัดเจนไปเลยว่าประชาชนต้องการอะไรที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ถ้าข้อไหนที่ผู้นำรับไม่ได้ ไม่สามารถทำได้ ซึ่งเราก็สามารถพูดคุยได้

ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึกเพื่อสาธารณะ จะได้ควบคุมดูแลการทำงาน เมื่อประชาชนทุกคนมีจิตสำนึกที่ดี และสุดท้ายคือต้องมีคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดูแลด้านการจัดการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านโดยตรงไปเลย คัดเลือกหรือรับสมัครอาสาสมัครที่มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจ เข้ามาทำงานด้านนี้โดยเฉพาะไปเลย ถ้ามามีไหมคนอยากมาช่วย มีเยอะอยู่แล้ว บางคนอยากทำงานเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสาแต่ไม่ได้รับการเลือกมาใช้

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนที่ผมคิดว่าน่าจะได้ผลมากที่สุดโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่เหมือนภาคอื่นๆ ของประเทศไทย หลายๆท่านเรียกว่าพื้นที่พิเศษ ผมขอเสนอความเห็น ว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นดังนี้ครับ เราต้องมีการกำหนดหรือออกกฎระเบียบของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน ซึ่งระเบียบนี้ต้องมาจากความคิดเห็น ความต้องการของประชาชนจริงๆ ซึ่งการที่เราจะได้กฎระเบียบที่มาจากประชาชนจริงก็ต้องมีการประชุมหรือทำประชาคมด้านนี้โดยตรงไปเลย บางครั้งเราเรียกภาษาชาวบ้านว่า “ฮูก่มปากัด” เพื่อให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนคู่กับหมู่บ้าน อะไรที่ทำได้ อะไรบ้างที่ทำไม่ได้

แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบความเคลื่อนไหวของประชาชนที่เกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า ผมว่าถ้าเราคิดจะจัดการให้จริงจังเราต้องมีคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน

เราต้องมีเขตควบคุมเพื่อไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่าประจำหมู่บ้านเป็นบริเวณที่ห้ามตัดไม้เด็ดขาด เพื่อสร้างป่าให้มีความสมบูรณ์ และอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้ดู สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ ซึ่งบางครั้งเราต้องพึ่งพาจากภาครัฐด้วย เราจะปล่อยปละโดยไม่สนใจภาครัฐก็ได้ การได้รับความร่วมมือที่ดีจากรัฐก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ รัฐอาจจะสนับสนุนทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชนมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับพวกเราก็ได้ บางครั้งรัฐอาจจะสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนพันธุ์ไม้ดี ๆ เพื่อมาปลูกในพื้นที่ของเรา

ต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้นำต้องบริหารจัดการอย่างมีหลักธรรมาภิบาล ต้องมีเครือข่ายหรือสร้างเครือข่ายการจัดการป่าชุมชนให้เกิดขึ้น ผมดูๆแล้ว องค์กรที่ทำงานด้านป่าชุมชนมีมากมายในประเทศเรา เราต้องรู้จักสร้างเครือข่าย เพราะว่าเครือข่ายได้ช่วยเหลือกัน ในเชิงของความรู้ บุคลากร และงบประมาณ ต้องสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งรวมความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน ประชาชนในหมู่บ้านสามารถมาเรียนรู้ได้ หรือเมื่อมีคนนอกมาดูงานเราก็สามารถให้ข้อมูลได้

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

การทำงานกับคนจำนวนมาก ย่อมมีปัญหาแน่นอน ทำอะไรต้องถึงทุกคน ไปคุยกับใครสนิทกับใครเป็นพิเศษก็ได้ การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ผู้นำต้องเข้าถึงกับทุกคน ไม่เลือกพรรคพวก ทุกคนสำคัญเท่าๆกัน มีความเสมอภาคกัน ถ้าสามารถทำได้ การมีส่วนร่วมก็จะตามมาอย่างแน่นอน ผมจึงมีความคิดว่าการเข้าถึงประชาชนทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ทำอะไรต้องมีการประชุมปรึกษาก็มีส่วนทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม เชิญตัวแทนของชุมชนให้เข้ามาประชุมและสามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆเพื่อให้ทุกคนได้รักกันมากขึ้น

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

คนทำงานจะรู้ปัญหาได้ดี ในส่วนตัวของผมในฐานะผู้นำชุมชน ปัญหาการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดนั้น คือ ปัญหาการประสานงานกันระหว่างผู้นำกับประชาชน ซึ่งดูๆแล้ว เหมือนกับว่าขาดการประสานงานกันนั้นห่างๆ ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำงาน เมื่อประสานงานไม่ดี กิจกรรมก็ไม่สำเร็จ เช่นเดียวกับการจัดการป่าชุมชนในตอนนั้น

ปัญหาการขาดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารด้วย ผู้บริหารไม่ค่อยมีประสบการณ์ บางครั้งดำรงตำแหน่งได้ไม่กี่ปีก็หมดวาระ ไม่ทันที่จะคิดวิสัยทัศน์ ทำให้ไม่มีวิธีหรือทักษะในการจัดการป่าชุมชน ผมเสียตายมาๆเลยสมบัติของชุมชนถูกปล่อยปละ ไม่มีผู้ใดเอาใจใส่ในเรื่องนี้

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะของผม ผมว่าเราต้องสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนกับผู้นำ ผู้นำต้องการอะไร ประชาชนอยากได้อะไร ก็คุยกัน ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างคิด ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี สามารถทำงานได้อย่างชัดเจน ข้อนี้ทำได้ไม่ยาก สามารถทำได้เลย โดยเฉพาะการประสานกันในเรื่องของการจัดการป่าชุมชน ข้อเสนอแนะที่สองคือ ต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถมองทิศทางในอนาคตเป็นอย่างไร ไม่เอาแล้วผู้นำแบบเดิมๆ ผู้นำแบบเก่าๆ จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ หากทำเสร็จแล้วก็สามารถลงไปใช้ในพื้นที่ได้

30. สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

คำถามที่ 1 : สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้เป็นเรื่องที่มีผลเสียมากมาย ทุกประเด็นนี้ ตั้งแต่เรื่องใกล้ตัวจนถึงเรื่องไกลตัว แต่ดูๆแล้ว เป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจ การทำกิจกรรมในชุมชน สังคมและอื่นๆด้วย

พูดถึงป่าชุมชนแล้ว สถานการณ์ความไม่สงบก็มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือไม่มีใครกล้าที่จะลงพื้นที่หรือเข้ามาจัดการป่าชุมชน ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้นผมว่าป่าชุมชนจะถูกปล่อยให้รกร้าง ไม่มีคนมาเก็บเกี่ยวและทำให้ประชาชนขาดรายได้ เนื่องจากไม่ได้มาเก็บผลผลิต

ก่อนหน้านี้หรือก่อนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เจ้าหน้าที่จะเข้ามาเยี่ยมเยียนประชาชน มาแนะนำวิธีการอนุรักษ์รักษาป่าชุมชน เพื่อให้ป่าชุมชนอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป เด็กๆเยาวชน พวกคนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเห็นป่าไม้บ้าง ไม่ใช่ว่าเกิดมาแล้วไม่รู้ว่ามีป่าชุมชนหรือป่าไม้มีลักษณะอย่างไร บ้านเราเป็นพื้นที่มีป่าไม้มาก ถ้าหากว่าเด็กรุ่นใหม่เกิดมาแล้วไม่มีป่าไม้ให้ดู เราจะให้คำตอบกับพวกเขาอย่างไร

คำถามที่ 2 : ท่านคิดว่าการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผมว่าเราต้องหาวิธีการหรือมาตรการที่จะดูแลให้ป่าชุมชนมีสภาพดีตลอดไป และมีความยั่งยืนของแบบนั้นทำคนเดียวไม่ได้นะ ต้องทำให้รูปแบบเป็นทีม จะให้ใครมาดูแลจัดการเพื่อคนเดียวไม่สำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ผู้นำทุกประเภทต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะว่าป่าชุมชนเป็นของส่วนรวมมีความยิ่งใหญ่ในตัวของมันเองอยู่แล้ว ดังนั้นผมว่าเราต้องมาช่วยกันคิด ช่วยกันหาทางออก เพื่อให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนตลอดไป คิดอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องช่วยกันทำด้วย ยิ่งคนมีความรู้ความสามารถต้องมาทุ่มเทให้มากกว่าคนอื่น

สถานการณ์ความไม่สงบกำลังเกิดขึ้น ป่าชุมชนก็ต้องดำเนินการต่อไป ผมคิดว่าการที่เราจะให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนได้นั้นเราต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ของป่า และไม่ลืมบอกโทษพิษภัยของการตัดไม้ทำลายป่า ถ้าดูเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผมว่าอาจารย์ก็คงเคยเห็นการตัดไม้ในยุคปัจจุบัน จะรวดเร็วมาก

คำถามที่ 3 : ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ควรเป็นอย่างไร

ถ้าพูดไปแล้ว องค์กรการบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ไม่มีใครที่ไม่ยุ่งกับ อบต. ทุกคนเกี่ยวหมด อบต. เป็นที่พึ่งของชุมชนอยู่แล้ว ถ้าว่าไปแล้วรูปแบบการจัดการป่าชุมชนของ อบต. นั้นผมมองๆดูแล้ว ผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. ต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ของตัวเองให้เข้าใจเสียก่อนว่าตัวเองมีหน้าที่อะไรบ้าง ภายใน อบต. เมื่อถึงขั้นตอนของการดูแลป่าชุมชนแล้ว ผู้บริหารแล้ว สมาชิกต้องศึกษาวิธีการที่จะจัดการกับป่าชุมชนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เมื่อรู้หน้าที่หรือวิธีการจัดการแล้ว ต้องนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมให้ชัดเจนไปเลย

คำถามที่ 4 : ท่านมีวิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบอย่างไร

จะทำอย่างไรหรือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำอย่างไรดีการชักจูงหรือดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น บางครั้งก็ยาก บางครั้งก็ง่าย ดูๆแล้วก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคและประสบการณ์ของผู้บริหาร หรือผู้นำ ผู้นำต้องมีคุณสมบัติที่เป็นนักบริหาร

มีการต้องปลุกจิตสำนึกให้กับประชาชนให้เขาเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ให้นึกถึงส่วนรวมเป็นหลัก ให้นึกถึงชื่อเสียงของหมู่บ้าน ถ้าทำข้อนี้สำเร็จแล้วการมีส่วนร่วมก็เกิดขึ้น มีการให้ความสำคัญกับพวกเขา ให้ประชาชนมีความรู้สึกรู้ว่าเขเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าขาดเขา หรือถ้าเขาไม่ให้ความร่วมมือหมู่บ้านของเรามีปัญหาแน่ โดยการไม่สำเร็จแน่ เมื่อถึงจุดนี้ความร่วมมือก็จะเกิดขึ้นแน่นอน

ผู้นำควรมีโอกาสศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จ โดยคัดหรือเลือก ผู้นำในชุมชน หรือผู้ที่กำลังทำเรื่องป่าชุมชน ให้ไปดูงาน ถ้าเขาไปดูงานแล้ว อย่างน้อยเขาต้องเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม และเปลี่ยนแปลงความรู้ของเขาก็เกิดความตื่นตัว มีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างจริงจัง ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

คำถามที่ 5 : ท่านคิดว่าปัญหาของการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

ปัญหาที่พบอยู่บ่อยๆก็คือ การทำงานที่ไม่ต่อเนื่องมีการหยุดบ้างเมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุน ไม่เต็มที่กับมัน ต่อมาก็รายได้หรือผลผลิตไม่แน่นอน บางครั้งได้มาก บางครั้งได้น้อย ยังมีบางกลุ่มที่ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้บริหารหรือผู้นำ

คำถามที่ 6 : ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร

พวกเราต้องนึกถึงคำนี้ไว้ตลอดไปเลยนะ ปัญหาไว้แก้ ดังนั้นมีข้อเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง คือเราต้องทำอะไรให้มีความต่อเนื่อง อย่าไปรอความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเดียว บางครั้ง เราต้องทำเอง เราต้องช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้พวกเรา มีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้มากขึ้นเราจะปลูกพืชอะไร ดี และสุดท้ายผมว่าเราต้องใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคให้ทุกคนทุกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านของเรา ให้เข้ามามีส่วนร่วม ให้หมด และตลอดไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการสนทนากลุ่ม (focus group)

ผลการศึกษาการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน สถานการณ์ความไม่สงบ

จากการสนทนากลุ่มในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ประโยชน์และความสำคัญของป่าชุมชน

ลำดับที่	ประโยชน์และความสำคัญของป่าชุมชน
1	ป่าชุมชนมีประโยชน์มากมายที่สำคัญคือป่าชุมชนช่วยทำให้ประชาชนมีรายได้เพราะนำผล จากป่าไปขาย และประชาชนลดค่าใช้จ่ายเพราะว่าประชาชนสามารถบริโภคผลผลิตจากป่าได้ เลย ไม่ต้องซื้อ ผลผลิตจากป่ายังมีความอุดมสมบูรณ์ และไม่มีสารพิษอันตรายต่างๆ
	ตารางที่ 1 ประโยชน์และความสำคัญของป่าชุมชน (ต่อ) ะชาชนด้วยกัน เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวร่วมกัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ กลายเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับ คนในและคนนอกพื้นที่ ทำให้มีรายได้เข้าสู่ชุมชนด้วย
3	ป่าชุมชนยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรต่างๆ ใครต้องการปลูกพืชชนิดไหนก็มาปลูกพืชชนิดนั้น บางครั้งพวกเราก็จะเอาต้นไม้ที่ไม่มีในหมู่บ้าน หรือต้นไม้ที่มาจากภูมิภาคอื่นๆ หรือต้นไม้จาก ต่างประเทศ หรือต้นไม้สายพันธุ์ใหม่ๆมาปลูกในบ้านเรา ทำให้พวกเราได้เห็นและได้บริโภค ต้นไม้ที่เราไม่เคยเห็นมาก่อน
4	ป่าชุมชนมีประโยชน์จริงๆ เมื่อต้นไม้โตแล้วชาวบ้านสามารถตัดเพื่อมาสร้างบ้านที่อยู่อาศัย ผลิอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน ซึ่งถือเป็นการช่วยประหยัดของประชาชนด้วย และ

ลำดับที่	ประโยชน์และความสำคัญของป่าชุมชน
	สิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมีความสวยงามแล้วยังมีความคงทนด้วย
5	ป่าชุมชนเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ชนิดต่างๆด้วย ที่ไหนมีป่าชุมชนที่นั่นก็จะมีสัตว์มาอยู่ ทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ และทำให้ประชาชนและเด็กๆ รุ่นใหม่ได้ดูสัตว์ด้วย ไม่ใช่ดูสัตว์ในสารคดีในโทรทัศน์ หรือในหนังสือเท่านั้น ดูของจริงไปเลย
6	ถ้าเรามีป่าชุมชนในหมู่บ้านของเราหรือในตำบลของเรา ก็จะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าในชุมชน คนในชุมชนเอง เยาวชนหรือผู้สนใจจากข้างนอกได้มาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และได้ฝึกให้คนในชุมชนมีความรักหวงแหนที่จะให้ป่าชุมชนอยู่ควบคู่กับชุมชนต่อไป
7	ป่าชุมชนทำให้พวกเราได้มีอากาศบริสุทธิ์ในการหายใจ ในปัจจุบันนี้เราจะหาพื้นที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ยากมากแล้ว ถ้าหมู่บ้านเรามีป่าชุมชน อากาศบ้านเราก็จะบริสุทธิ์ พวกเราก็จะมีความสุข มีสุขภาพจิตดี ใครๆก็อยากได้อากาศบริสุทธิ์
8	ป่าชุมชนเป็นสถานที่ให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ใครมีที่ดินก็จะไปปลูกต้นไม้ในที่ดินของตัวเอง ทุกคนก็จะไปในที่ดินของตัวเอง แล้วทำให้ได้เจอกัน และได้คุยกัน ปัจจุบันนี้เราจะหากิจกรรมมาทำร่วมกันยากขึ้นแล้วนะ เพราะทุกคนก็ยุ่งกับงานและกิจกรรมของตัวเอง บางครั้งสมาชิกในครอบครัวเดียวกันก็จะออกมากันทั้งบ้าน เพื่อมาทำกิจกรรมในที่ดินของตัวเอง เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้พ่อแม่และลูกๆได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และทำให้เด็กๆได้เรียนรู้รสชาติความลำบากในการทำงานของพ่อแม่ของเขาด้วย
9	ป่าชุมชนมีประโยชน์อย่างยิ่ง ที่สำคัญก็คือป่าชุมชนช่วยไม่เกิดภัยแล้ว ที่ไหนมีป่าชุมชนที่นั่นก็จะร่มรื่นเขียวขจี เหมาะสำหรับการปลูกพืชชนิดต่างๆด้วย
10	ป่าชุมชนเป็นการสร้างจิตสำนึกชุมชน เพราะว่าป่าก็คือป่า ชุมชนก็คือชุมชน ป่าชุมชนจึงเป็นความต้องการของประชาชนที่ต้องการประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการที่พวกเราใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนนั้น เราต้องสร้างป่าชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีความพร้อม แล้วเราจึงนำประโยชน์มาใช้ได้ ในกรณีที่ป่าชุมชนยังไม่อุดมสมบูรณ์ เราก็ต้องรอ ถ้าไม่ต้องการรอก็ต้องมีวิธีการให้ต้นไม้ใหญ่เร็วๆ

ตารางที่ 2 ทำอย่างไร ให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืน

ลำดับที่	ทำอย่างไรให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืน
1	ผู้นำต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญ ประโยชน์ของป่าชุมชน ถ้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็จะเห็นความสำคัญของป่าชุมชน ทุกคนก็จะมาช่วยกันปลูก ช่วยกันดูแล ช่วยกันอนุรักษ์ ทำให้ป่าชุมชนก็จะอยู่เคียงคู่กับชุมชนตลอดไป
2	ต้องกระตุ้นหรือสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้สึกตัวตัวเองเป็นเจ้าของหมู่บ้าน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงถึงความต้องการที่แท้จริงของพวกเขา เมื่อเราเปิดโอกาสให้กับประชาชน ประชาชนก็จะรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า มีความสำคัญ แล้วก็เกิดความ เป็นเจ้าของหมู่บ้าน เจ้าของชุมชน ก็เลยมีส่วนร่วมมากขึ้น
3	ต้องพาประชาชนหรือผู้สนใจไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีการจัดการป่าชุมชนดีเด่น หรือชุมชนที่

ลำดับที่	ทำอย่างไรให้ปาชุมชนมีความยั่งยืน
	ได้รับรางวัลด้านการจัดการปาชุมชน ระดับประเทศเพื่อแรงกระตุ้น แรงจูงใจ ให้กับประชาชน จะได้นำปรับมาใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บางครั้งถ้าไม่มีตัวอย่างให้ดู คิดไม่ออกว่าจะเริ่มต้นทำอย่างไร จะเริ่มโดยวิธีไหน ถ้ามีโอกาสได้มาดูของคนอื่นทำ จะได้รับรู้วิธีการทำ จะทำให้ทำได้เร็วขึ้น ทำได้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น สรุปลง่ายๆคือมกำลังใจทำมากขึ้น
4	เราต้องให้ประชาชนเรียนรู้การใช้ปาชุมชน ปาชุมชนเป็นของประชาชน ประชาชนไม่ใช่คนอื่น ดังนั้นเราจำเป็นต้องให้ประชาชนใช้ปาชุมชนอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ถูกหลัก แล้วคุ้มค่าที่สุด ถ้าใช้อย่างถูกต้อง ความยั่งยืนก็เกิดขึ้น
5	ต้องสอนหรือแนะนำให้ประชาชนอยู่กับปาชุมชนให้ได้ โดยมีการปรับตัวอยู่กับปาชุมชน ไม่เบียดเบียนหรือทำลายปาชุมชน จนเกินความจำเป็น
6	ผู้นำและประชาชนต้องมีการศึกษา เรียนรู้ ด้านการเพาะพันธ์ การขยายพันธ์ จนเกิดความชำนาญ เพราะจะได้ขยายพันธ์เอง ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากองค์กรอื่นๆ หรือจากหน่วยงานภายนอก
7	สนับสนุนให้แต่ละบ้านแต่ละหลังคาเรือนได้ทำบัญชีครัวเรือน เพราะเขาจะรู้ว่าแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ และแต่ละเดือนพวกเขามีรายได้เพิ่มขึ้นเท่าไร รายจ่ายลดลงเท่าไร ถ้าทุกหลังคาเรือนทำบัญชีครัวเรือน และเห็นผลได้ชัดเจนว่ามีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครอบครัวมีความสุข ความยั่งยืนเกิดขึ้นแน่นอน
8	ต้องมีพื้นที่ส่วนกลาง คือ เป็นพื้นที่ปลูกปาเพื่อไว้ใช้ในยามจำเป็นจริงๆเท่านั้น คือ จัดสรรที่ดินส่วนหนึ่งให้เป็นของกลาง ปลอมให้ต้นไม้ขึ้นเองไปเรื่อยๆ จนเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม่จำเป็นไม่ตัด ให้ใหญ่ตลอดไปเลย ลูกหลานจะได้ดู เป็นความภาคภูมิใจของชุมชนด้วยนะ
ตารางที่ 2 ทำอย่างไร ให้ปาชุมชนมีความยั่งยืน (ต่อ) ประชาชนเข้าใจ และยอมรับจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมสุดท้ายแล้วนำไปสู่การปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติได้เป็นอย่างดีแล้ว ความยั่งยืนก็เกิดขึ้น การให้กำลังใจก็เป็นส่วนสำคัญเหมือนกัน ผู้นำต้องให้กำลังใจกับผู้ปฏิบัติ	
10	การออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมไม่ให้ใครมาบุกรุก หรือมาตัดไม้ทำลายปาในชุมชน โดยเป็นกฎระเบียบที่มีความเคร่งครัด ทำให้เกิดความเกรงกลัวที่จะทำเมื่อไม่มีใครมาตัดไม้ ต้นไม้ก็จะใหญ่ขึ้นและมีความยั่งยืนได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 3 รูปแบบการจัดการปาชุมชน

ลำดับที่	รูปแบบการจัดการปาชุมชน
1	ชุมชนต้องมีคณะกรรมการที่ทำงานด้านปาชุมชนที่เป็นคนในชุมชนเอง การมีคณะกรรมการทำให้มีการประชุมปรึกษาหารือ หาข้อตกลงหรือทางออกของปัญหาร่วมกัน การมีคณะกรรมการทำให้ดูการทำงานเป็นทีม มีพลัง มีความเชื่อถือ และมีความคิดที่หลากหลาย แต่สามารถนำมติที่ประชุมมาเป็นข้อสรุปในการทำงาน การตั้งคณะกรรมการต้องมี 2 ชุด คือ ชุดดูแลทั่วไป และชุดติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ
2	ต้องนำหลักศาสนามาใช้ในการทำงาน เพราะศาสนาอิสลามก็ได้สอนในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ศาสนาสอนอย่างไร เราก็ต้องปฏิบัติตามที่ศาสนาสอน ซึ่งมีครบถ้วนสมบูรณ์ ตลอดจนการอยู่กับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีความสุขอยู่ได้อย่างไร
3	ทุกคนต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการปาชุมชน เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นที่ยอมรับ

ลำดับที่	รูปแบบการจัดการป่าชุมชน
	ของทุกฝ่าย ทุกคน ถ้าใช้หลักธรรมาภิบาลแล้ว ทุกอย่างมันก็จะมีความสมบูรณ์ และเป็นที่ยอมรับกันถ้วนหน้า
4	เราต้องมีเครือข่าย การทำงานเป็นเครือข่ายกับตำบลอื่นๆ ที่กำลังดำเนินการป่าชุมชน เพราะว่าการทำงานเป็นเครือข่ายเราจะได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน นอกจากแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ เรายังสามารถใช้บุคลากร วัสดุ และงบประมาณร่วมกันก็ได้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก ถ้าเราสามารถทำงานเป็นเครือข่าย เครือข่ายยิ่งมากยิ่งขึ้น
5	การอบรมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าการอบรมนั้นทำให้เราเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเช่น เปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ ความคิด ทักษะคติ โดยเฉพาะการอบรมเรื่อง การบริหารและจัดการและควรมีการอบรมเรื่องการขยายพันธุ์พืชด้วย
6	ต้องมีการศึกษาดูงาน เพราะว่าการดูงานทำให้พวกเราได้รับความรู้ และเทคนิคใหม่ จากองค์กรที่เราไปดูงาน ถ้าเราไปดูงานจากองค์กรที่มีความยิ่งใหญ่ และประสบความสำเร็จ เราก็จะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีขึ้นนะ สามารถนำมาใช้ในการจัดการป่าชุมชนของพวกเราได้ต่อ
7	ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีราคาและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และเป็นพืชที่โตเร็วด้วย การปลูก ตารางที่ 3 รูปแบบการจัดการป่า (ต่อ) ได้เพิ่มขึ้น เมื่อมีรายได้สามารถนำรายได้มาใช้ในการดำรงชีวิต หรือมาขอสงวนของทนายและที่ที่ต้องการบางครอบครัวสามารถนำเงินที่ได้จากการขยายผลผลิตมาใช้หนี้ก็ได้
8	เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน ความคืบหน้าของป่าชุมชนในตำบลของตัวเอง เพื่อให้คนอื่นได้รู้ว่าเรากำลังทำอะไรบ้าง ปัจจุบันเรามีวิธีการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ และรวดเร็วกว่าสมัยก่อนมาก เช่น ประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ในเฟสบุ๊ค ในไลน์ ในหนังสือ และวารสารต่างๆ ได้
9	มอบรางวัลให้กับครอบครัวที่ดำเนินการเรื่องป่าชุมชน ซึ่งต้องเป็นครอบครัวที่มีผลงานดีเด่น มีผลงานเชิงประจักษ์ เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นแรงจูงใจให้กับครัวใหม่ ๆ
10	สร้างบรรยากาศของป่าชุมชนในบ้านเราให้เป็นบรรยากาศของการท่องเที่ยว ใครๆ มาเที่ยวในสามจังหวัดเราก็พามาเที่ยวชมป่าชุมชนของเรา ซึ่งมีความสุขทั้งคนพาไปและคนมาเที่ยว
11	โมเดลความเสียสละ ต้องรณรงค์กระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม เราต้องรณรงค์เรื่องการเสียสละตั้งแต่เด็กๆ เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความเสียสละและมีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม
12	ในชุมชนที่มีการปลูกป่าชุมชน ต้องทำสัญญาใจหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ว่าการปลูกป่าชุมชนนั้น ผู้ปลูกได้อะไรบ้าง อะไรที่ทำได้และอะไรที่ทำไม่ได้
13	การกำหนดบริเวณปลูกป่าชุมชน และกำหนดจำนวนพื้นที่ปลูกป่าชุมชนว่า ต้องใช้พื้นที่กี่เปอร์เซ็นต์หรือกี่ส่วน
14	การจัดการป่าชุมชน เราต้องมีเครือข่ายด้วย เพราะว่าเครือข่ายจะช่วยให้ได้มากเลย เช่น ช่วยเหลือในเรื่องของความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากรมนุษย์ และอื่นๆ เท่าที่แต่ละเครือข่ายจะช่วยให้
15	กำหนดระยะเวลาในการตัดให้ชัดเจน ต้นไม้ขนาดไหน อายุเท่าไรถึงจะตัดได้ ตัดได้จำนวนกี่ส่วนของป่าที่ปลูก

ลำดับที่	รูปแบบการจัดการป่าชุมชน
16	ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีราคาสูง และโตเร็วด้วย คือว่า ปลูกต้นไม้ที่คนทั่วไปสนใจ และต้องใช้ในการนำผลิตภัณฑ์ หรือสร้างบ้านก็ได้ เนื้อไม้มีคุณภาพดี มีความทนทาน ทำให้ราคาสูงและต้นไม้ต้องโตเร็ว ใช้เวลาไม่นานสามารถขายได้

ตารางที่ 4 ปัญหาการจัดการป่าชุมชน

ลำดับที่	ปัญหาการจัดการป่าชุมชน
1	ประชาชนบางส่วนยังไม่รู้คุณค่า และประโยชน์ของป่า ปลูกป่าแล้วได้อะไร ทำให้ประชาชนขาดความร่วมมือ และขาดการมีส่วนร่วมในการปลูกป่าชุมชน
2	ประชาชนไม่ค่อยดูแลป่าที่มีอยู่แล้ว เพราะต่างคนต่างคิดว่าเป็นของส่วนรวม และประชาชนยังไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
3	สถานการณ์ความไม่สงบที่เป็นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนไม่มีความมั่นใจในตัวเอง กลัวว่า จะมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นกับตัวเอง ก็เลยไม่มีใครออกมาดูแลออกมาปลูกป่า
4	เมื่อมีการตัดแล้วประชาชนไม่ได้ปลูกทดแทนใหม่ ทำให้จำนวนป่าลดน้อยลง
5	การใช้ป่าไม่เกินความจำเป็น ชาวบ้านหรือประชาชนจะตัดไม้โดยไม่มีการวางแผนมาก่อนว่า จะใช้ไม้จำนวนไหน บางครั้งเมื่อตัดแล้วจะเหลือไม้ที่ไม่ใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก
6	ประชาชนขาดความรู้ในเชิงของการจัดการ ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นและมีวิธีการดำเนินการอย่างไรบ้าง ที่ทำไปก็ทำตามวิถีปฏิบัติทั่วไป แบบความเคยชินหรือแบบลองผิดลองถูกไปเรื่อยๆ จะยึดเป็นหลักไม่ได้
7	ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ลักลอบมาตัดต้นไม้ ไม่มีใครกล้าตักเตือนและเอาโทษ เพราะเกรงกลัวในบารมีและอิทธิพลของบุคคลเหล่านั้น
8	ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างผู้นำในตำบลกับประชาชนบางครั้งผู้นำคิดอีกแบบ ประชาชนคิดอีกแบบ ต่างคนต่างคิด ไม่มีโอกาสได้มาเจอกัน การประสานงานที่ดีก็ไม่เกิดขึ้น กลายเป็นว่าต่างคนต่างทำ คิดคนละแบบกัน
9	การแบ่งปันรายได้ที่ไม่ลงตัว บางครั้งคนนั้นได้มาก คนนี้ได้น้อย กลับกันคนทำงานมากได้น้อย คนทำงานน้อยได้มาก เมื่อเป็นอย่างนี้ทำให้หลายๆคนไม่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน
10	ประชาชนขาดความสามัคคี เพราะทุกคนมุ่งแต่ผลประโยชน์ของตัวเองทั้งนั้น ไม่มีเวลาที่จะมาทำงานด้านป่าชุมชน กลัวว่าทำงานด้านนี้แล้วจะเหนื่อยคนเดียว คนอื่นไม่มาช่วย ทุกคนก็ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยไม่ได้รับประโยชน์
11	ผู้นำหรือผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ในเรื่องของการบริหารโดยเฉพาะการบริหารสิ่งแวดล้อม ป่าชุมชนก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในชุมชน ซึ่งทุกคนต้องให้ความสำคัญ และต้องดูแลจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ด้านนี้
12	ประชาชนไม่มีเวลาที่จะมาช่วยกันดูแลเพราะว่าหลายๆคนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งไม่มีเวลาแล้ว กลับมาถึงบ้านก็มีดค่าแล้ว สาเหตุที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านก็เพราะว่าทำงานนอกบ้านมีรายได้มากกว่าทำงานในหมู่บ้าน

ลำดับที่	ปัญหาการจัดการประชุมชน
13	ปัญหาการสื่อสาร บางครั้งประชาชนกับประชาชนสื่อสารกันไม่ค่อยเข้าใจกัน ตีความคนละแบบกัน การสื่อสารระหว่างผู้นำกับผู้ตามก็มีบ้างที่สื่อสารแล้วไม่เข้าใจกัน
14	ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ บางครั้งเมื่อมีงบประมาณหรือมีผู้นำในการดำเนินโครงการประชุมชน ชาวบ้านก็จะออกมาทำกัน เมื่อมีงบประมาณไม่มี หรือหมดงบ ผู้นำก็ไม่มี โครงการก็หยุดชะงัก กว่าจะได้เริ่มใหม่อีก ก็ต้องใช้เวลามาก ความต่อเนื่องของโครงการจะไม่มี
15	ปัญหาความไม่สงบในบ้านเราก็คือผลทำให้การทำงานหรือการจัดการประชุมชนมีปัญหา

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะในการจัดการประชุมชน

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ
1	หน่วยงานต่างๆที่อยู่ในตำบล ผู้นำประเภทต่างๆต้องกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้เห็นความสำคัญของประชุมชน และมาร่วมมือกันปลูกประชุมชนให้มากๆ
2	สร้างบรรยากาศหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของหมู่บ้าน เจ้าของโครงการ เพราะที่ผ่านมาประชาชนบางส่วนถูกปิดโอกาสก็เลยไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
3	ผู้นำ และประชาชนต้องช่วยกันสอดส่อง ตรวจสอบดูแล เพื่อป้องกันไม่ให้ใครก็แล้วแต่ มาตัดไม้ทำลายป่าในชุมชนของพวกเรา ต้องรีบดำเนินการ
4	ภาครัฐ และองค์กรต่างๆตลอดจนประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องช่วยกันแก้ปัญหาความไม่สงบให้จบให้เร็วที่สุด เกิดความสันติสุขให้เร็ว เพราะเมื่อมีความสันติสุข ปัญหาต่างๆก็จะได้รับการแก้ไขปัญหาประชุมชนที่ได้รับการแก้ไขและทุกคนก็พร้อมที่จะเดินหน้าเพื่อสร้างประชุมชนให้มีความเขียวขจีต่อไป
5	ผู้นำในชุมชนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. นายก อบต. ต้องมาช่วยกันวางแผนว่าเราจะดำเนินอย่างไรต่อกับปัญหาเหล่านี้เพราะการทำงานแบบมีการวางแผน งานก็จะดำเนินการไปด้วยดี ไม่มีปัญหา เพราะว่าพวกเราได้คิดแล้วว่าปัญหาอะไรที่จะเกิดขึ้น เราได้มีมาตรการในการรองรับปัญหาต่างๆเหล่านั้นแล้ว
6	รัฐต้องแก้ไขระเบียบ หรือลดขั้นตอนในการทำงาน ในการทำโครงการ การมีหลายขั้นตอนมากเกินไปทำให้ประชาชนไม่สะดวกที่จะทำงานเป็นผลทำให้ความร่วมมือจากประชาชนก็จะมี
7	ต้องประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเรื่องประชุมชนให้มากขึ้นโดยต้องใช้สื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน ได้แก่ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ค หรือ ไลน์
8	เราต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการของยุคสมัย ซึ่งปัจจุบันนี้ต้องอาศัย ต้องมีผู้นำรุ่นใหม่เข้ามาบริหาร ดังนั้นเราต้องเตรียมตัวสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ผู้นำรุ่นเก่าก็ต้องเข้าใจด้วยอย่างคิดว่าเด็กรุ่นใหม่จะมามีอำนาจผู้นำรุ่นก่อนๆ
9	ต้องสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำและผู้ตาม ผู้นำต้องเข้าใจและต้องรู้ความต้องการของผู้ตามด้วย
10	ต้องมีการอบรมเรื่องการจัดการให้มากขึ้น เพราะว่าการจัดการมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน
11	ประชาชนและภาครัฐต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุดเพื่อร่วมมือกันในการหาทางแก้ไขปัญหาความไม่สงบในบ้านเรา การแก้ไขปัญหาความไม่สงบต้องใช้เวลา ต้องใช้ความคิด ต้องใช้ความอดทนอย่างมาก ต้องร่วมมือ ให้คนใดคนหนึ่งแก้ไขไม่ได้

ตอนที่ 3 ศึกษาข้อมูลชุมชนบ้านลำใน ต้นแบบการจัดการป่าชุมชน

คณะนักวิจัย เรื่อง “การจัดการป่าชุมชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ” ได้ไปศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่หมู่ 2 บ้าน ลำใน ตำบลบ้านนา อำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดูงานใน ครั้งนี้ เพื่อศึกษาและเรียนรู้ว่า คณะกรรมการหมู่บ้านลำในมีวิธีการจัดการป่าชุมชนจนประสบความสำเร็จนั้น มีวิธีการหรือกลยุทธ์อย่างไรบ้าง การศึกษาดูงานครั้งนี้ได้มีโอกาสพบกับผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วย

1. นายสมหมาย นิม่วน	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายเสริม ช่วยคิด	ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. นายบุญชู ชูเกตุ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายจบ อ่อนแก้ว	ปราชญ์ชาวบ้าน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

นายเสริม ช่วยคิด ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้เล่าให้ฟังว่า บ้านลำในเป็นหมู่บ้านเล็กๆ อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านจากตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และบางส่วนอพยพมาจากจังหวัดตรัง มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้เมื่อปี พ.ศ. 2438 ขึ้นอยู่กับตำบลบ้านนา โดยมีตาขุนเพชรเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก สภาพพื้นที่ที่โอบล้อมด้วยขุนเขาและผืนป่า ทั้งด้านตะวันออกและตะวันตก ทำให้มีลำห้วยหลายสายไหลผ่านลงสู่หมู่บ้าน เช่น ห้วยช้างตาย ห้วยลำทับ คลองลำใน คลองใหญ่ เป็นต้น จึงเป็นที่มาของชื่อ “บ้านลำใน” และชาวบ้านได้อาศัยเส้นทางเรือขนส่งผลผลิตเกษตรไปขายยังตลาด

บ้านลำในได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านแห่งความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งผลไม้นานาชนิด ทั้งทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำปาตะ ลางสาด มังคุด เงาะ ที่ปลูกคลเคล้ารวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีไม้ใหญ่ขึ้นปะปน พื้นล่างเต็มไปด้วยพืชผัก เห็ด สมุนไพร อันเป็นลักษณะของ “สวนสมรม” หรือสวนดั้งเดิม สวนโบราณของภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันยังหลงเหลืออยู่มากมาย เมื่อมีจำนวนประชากรมากขึ้นชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างวัดลำในขึ้น โดยมีหลวงตาพลับเป็นผู้ดำเนินการสร้างและเป็นแกนนำการพัฒนาหมู่บ้าน มีการสร้างถนนและสะพานขึ้น และได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีถนนหนทางใช้ การคมนาคมสะดวกสบาย มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น บ้านลำในจึงแยกออกไปเป็นหมู่ต่างๆ ปัจจุบันคงเหลือราษฎรอยู่ในหมู่ 2 บ้านเดิมจำนวน 57 ครัวเรือน โดยมีเนื้อที่ 9,375 ไร่ อยู่ในเขตตำบลบ้านนา อำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

สำหรับการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านลำใน ซึ่งห่างจากอำเภอเมืองพัทลุงประมาณ 27 กิโลเมตร ถนนเพชรเกษม พัทลุง - ตรัง ก่อนเข้าสู่หมู่บ้านลำในเจอสามแยกบ้านต้นไทร ให้เลี้ยวซ้ายเข้ามาประมาณ 2 - 3 กิโลเมตร ก็จะถึงหมู่บ้านลำใน หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านนา อำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง การคมนาคมสะดวก

สาเหตุที่ประชาชนในหมู่บ้านลำในต้องมาร่วมกันจัดการป่าชุมชน

1. วิกฤตแห่งผืนป่า วิกฤตแห่งศรัทธา

อาชีพหลักของชาวบ้านลำใน คือ การทำสวนยางพารา และการทำสวนผลไม้ น้ำจึงเปรียบเหมือนชีวิตของเกษตรกร แต่ชาวบ้านลำในไม่เคยต้องประสบปัญหา เพราะพื้นที่โอบล้อมอยู่ คือแหล่งผลิตน้ำที่ไม่เคย

เหือดแห้ง พืชผลจึงงอกงามอุดมสมบูรณ์ แต่การใช้สอยทรัพยากรป่าไม้ในอดีตนั้นใช้อย่างอย่างฟุ่มเฟือย ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษสืบเนื่องมาถึงรุ่นลูกหลาน ชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านและต่างอำเภอ บุกรุกขึ้นไปตัดไม้บนเขา ผืนถางขยายพื้นที่ทำกิน เพราะนโยบายของภาครัฐในยุคนั้นมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ในช่วงพุทธศักราช 2500 ทำให้ป่าถูกทำลาย นายจบ อ่อนแก้ว ได้เสริมว่า ในช่วงนั้นพื้นที่นี้เป็นเขต “พื้นที่สีแดง” ฐานที่ตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ทำให้ทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปในทางลบ ขาดความเชื่อถือศรัทธา สาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านคิดเช่นนี้ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน เข้าร่วมกลุ่มนายทุนแสวงหาผลประโยชน์ ลักลอบตัดไม้ในป่า แม้จะไม่เห็นด้วยแต่ชาวบ้านก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะไม่มีหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. จากวิกฤตธรรมชาติ สู่หมู่บ้านรักษป่า

ผลของการบุกรุกทำลายตัดไม้ มีการขยายพื้นที่ทำกิน ทำให้ป่าถูกทำลายเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว สายน้ำในลำห้วยทั้ง 4 สายที่ไหลผ่านหมู่บ้านเริ่มเหือดแห้ง พืชผักผลไม้ได้ผลน้อยลง ไม้ใช้สอยในหมู่บ้านขาดแคลน ต้องออกไปหาจากที่ห่างไกล มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น และในที่สุด ก็แสดงตัวอย่างให้เห็นเมื่อเกิดอุทกภัยและภูเขาถล่มที่บ้านเขาคราม ซึ่งอยู่ติดกับบ้านลำในเมื่อปี พ.ศ. 2524 สร้างความเดือดร้อนอย่างใหญ่หลวงแก่ชาวบ้านเขาคราม เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นบทเรียนทำให้ชาวบ้านลำใน ตระหนักและเห็นคุณค่าของผืนป่า หันหน้ามาร่วมกัน หาสาเหตุและแนวทางแก้ไข แต่เนื่องจากในขณะนั้นยังมีความขัดแย้งทางการเมือง เป็นช่วงสุญญากาศทางการเมือง ไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านจึงขาดการชี้แนะและ เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาเหตุการณ์เริ่มสงบลง การรวมตัวของชาวบ้านจึงเกิดขึ้นอีกครั้ง ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานทั้งป่าไม้ เกษตร พัฒนาชุมชน สาธารณสุข ปลัดอำเภอ ครู เข้ามาให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ความรู้ สัมผัสกับชาวบ้านมากขึ้น ความรู้สึกชิงชังในใจจึงค่อยๆ คลี่คลายกลายเป็นความเข้าใจ จากความคิดที่ขัดแย้ง การต่อสู้กับกลุ่มข้าราชการและนายทุนที่บุกรุกป่าแบบ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ก็เปลี่ยนเป็นการ “สานศัตรูให้เป็นมิตร” ดังที่นายเสริม ช่วยชีวิต อดีตผู้ใหญ่บ้านลำใน บอกว่า “เราต้องทำศัตรูให้เป็นมิตร เอาเขามาเป็นพวก เพื่อให้การต่อต้านน้อยลง ด้วยการจับเข่านั่งคุยกันอย่างเป็นมิตร ใช้ความอ่อนน้อม อธิบายให้เข้าใจ ด้วยความอดทนไม่ย่อท้อ” ฤกษ์แห่งความเข้าใจถูกไขออกแล้ว นำไปสู่ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านและสำนักงาน ป่าไม้อำเภอในที่สุด “หมู่บ้านรักษป่า” จึงถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2535

หลังการประกาศให้บ้านลำในเป็นหมู่บ้านรักษป่า กระบวนการจัดการป่าก็เริ่มขึ้นด้วยการกำหนดแนวทางในการดูแลและพัฒนาป่าไม้โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและเสนอแนวคิดแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ร่วมกันตั้งกฎระเบียบป่าชุมชนประกาศให้คนในหมู่บ้านและชาวบ้านจากที่อื่นรับทราบ จัดตั้งคณะกรรมการ 2 ชุด มีหน้าที่ตรวจสอบป่า 1 ชุด ประกอบด้วยกรรมการ 10 คน ส่วนอีกชุดหนึ่งประกอบด้วยกรรมการ 5 คน มีหน้าที่หาข่าว มีการผลัดเปลี่ยนกันตามความเหมาะสมทุกเดือน ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้น คณะกรรมการจะทำการตรวจป่าเป็นประจำทุกเดือน เดือนละไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง เมื่อเกิดปัญหาก็จะมีการประชุมคณะกรรมการโดยยึดหลักระเบียบของหมู่บ้าน หากเกินขีดความสามารถก็จะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยกระบวนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการจัดการแบบ “ป่า 4 ชั้น” ซึ่งป่า 4 ชั้น ประกอบด้วย 1) ป่าแก่ 2) ป่าอนุรักษ์ดั้งเดิม 3) ป่าส่วนบุคคล และ 4) ป่าใช้สอยชุมชน โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 18,000 ไร่ ป่าชุมชนบ้านลำในถูกแบ่งออกเป็นหลายชั้นก็เพื่อการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

“หมู่บ้านรักษป่า” เป็นชื่อที่ชาวบ้านหมู่ 2 บ้านลำใน กำเนิดขึ้นตามแนวคิดที่จะรักษา ต้นน้ำลำธารไว้ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันในปัจจุบันและอนาคต ประกาศให้คนในหมู่บ้านและชาวบ้านจากที่อื่นรับทราบ ถึง

กฎระเบียบป่าชุมชนห้ามตัดไม้ทำลายป่าและเปิดโอกาสให้ทุกคน มีส่วนร่วมรับผิดชอบ เสนอแนวความคิดแก้ไข ปัญหาข้อบกพร่องโดยชั้นแรกได้จัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนขึ้น 2 ชุด ประกอบด้วย ชุดเจ้าหน้าที่ตรวจป่า 10 คน และชุดหาข่าว 5 คน แต่เมื่อมีความจำเป็นชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านก็พร้อมจะร่วมมือกัน

กฎระเบียบวิธีการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้าน

ด้วยพื้นที่ของหมู่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านนา อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง มีเขตติดต่อกับภูเขาและ ป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำเป็นต้องอาศัยน้ำในการประกอบอาชีพ ในการทำนา ทำไร่ ตลอดปี น้ำเป็นปัจจัยอันดับ 1 ในการยังชีพของราษฎร การที่แหล่งน้ำจะอุดมสมบูรณ์อยู่ได้ ตลอดต้องอาศัยป่าไม้ หมู่บ้านที่ได้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น และได้ตระหนักในเรื่องนี้ จึงได้มีการรณรงค์ รักษาป่าไม้เสมอมา และมีเจตนาแน่วแน่ที่จะรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป แต่ยังมีข้อบกพร่องที่สมควรได้รับการ ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

นายสมหมาย นิมวุ่น ผู้ใหญ่บ้าน ได้เล่าว่า เพื่อให้การรักษาป่าไม้ของหมู่บ้านเป็นไปอย่างได้ผลสูงสุด หมู่บ้าน จึงได้ออกระเบียบว่าด้วยการรักษาป่าไม้ของหมู่บ้านไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- ข้อ 1 ระเบียบใช้ชื่อว่า ระเบียบการรักษาป่าและพัฒนาป่าไม้ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านนา
- ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ออกระเบียบเป็นต้นไป
- ข้อ 3 คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการ อพป. มีหน้าที่ช่วยกันรักษาระเบียบนี้ให้เกิด ประโยชน์ต่อส่วนรวมสืบไป
- ข้อ 4 การรักษาป่าไม้และการพัฒนาป่าไม้ เป็นที่โดยตรงของคณะกรรมการหมู่บ้านและ คณะกรรมการ อพป. ต้องรับผิดชอบร่วมกัน
- ข้อ 5 คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการ อพป. จะคัดเลือกบุคคลขึ้นคณะหนึ่งไม่น้อยกว่า 5 คน เป็นคณะกรรมการตรวจป่าของชุมชน ตลอดจนเปลี่ยนแปลงบุคคลในหมู่บ้านในกรณีที่ไม่สามารถไป ปฏิบัติงานได้
- ข้อ 6 คณะกรรมการตรวจป่า มีหน้าที่ตรวจป่า ประชาสัมพันธ์ สืบข่าวเกี่ยวกับตัดไม้ทำลายป่า
- ข้อ 7 ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างหมู่บ้าน ตำบล คณะกรรมการตรวจป่า กับส่วนราชการหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการรักษาป่า
- ข้อ 8 ราษฎรในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านนา ที่มีความประสงค์ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย ให้แจ้งการใช้ไม้ต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน และหากบุคคลใดขาดแคลนไม้ใช้สอยที่จะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ว่าด้วย การป่าไม้ คณะกรรมการหมู่บ้านจะเสนอเรื่องราวประสานงานกับส่วนราชการเพื่อหาหนทางช่วยเหลือสนับสนุน ต่อไป

ข้อ 9 คณะกรรมการหมู่บ้าน จะทำการส่งเสริมปลูกป่าเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยในครัวเรือน การ ปลูกป่าชุมชน การปลูกป่าในเชิงพาณิชย์ เพื่อเป็นการพัฒนาป่าไม้

กฎระเบียบการรักษาป่าได้มีการใช้ตั้งแต่ออกกฎ ปัจจุบันก็ยังใช้อยู่อย่างเคร่งครัด ผลจากการใช้ ระเบียบนี้ ทำให้ชุมชนบ้านนาสามารถอนุรักษ์ป่าในอดีตถึงปัจจุบัน

ลักษณะของชุมชนปัจจุบัน

1. **ผู้นำที่มีความรู้และการบริหารจัดการที่ดี** มีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแก่แกนนำตามความสามารถในด้านต่างๆ เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน นับเป็นชุมพลที่สำคัญของชุมชนในการพัฒนามีเอกลักษณ์เป็นตัวของตัวเอง มุ่งสู่เป้าหมายตามที่ชุมชนท้องถิ่นต้องการ

2. **การมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ** โดยที่ประชาชนในชุมชน ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย เข้ามารับรู้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา นำมาซึ่งความร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อการป้องกันและฟื้นฟูป่าอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลายครั้ง อย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนขึ้นในที่สุด

3. **ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ** โดยเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงาน ทั้งป่าไม้อำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการชุมชน ครู ฯลฯ ได้ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งร่วมดำเนินกิจกรรมก่อให้เกิดความเข้าใจและความเป็นหนึ่งเดียวในการพัฒนาชุมชน

4. **ความรู้ฝังลึก** เป็นความรู้ได้มาจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เน้นเรื่องการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยความรู้นั้นมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่า “ทำอะไรให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้” โดยกลุ่มได้นำความรู้จากประสบการณ์ของคนที่เคยปฏิบัติมาก่อนร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาปรับใช้ในการดำรงชีวิต เพื่อให้คนกับป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้ ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักภาวะเปียกในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

5. **ทำให้เกิดกระบวนการจัดการป่าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น** โดยสังเคราะห์จากบทเรียนและประสบการณ์ที่ตนประสบ กลั่นเป็นความรู้ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี เป็นไปตามศักยภาพที่ตนมี โดยไม่หวังพึ่งภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพียงฝ่ายเดียว มุ่งแสวงหาความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เป็นจริง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

6. **ความเป็นเครือญาติมากขึ้น** เดิมเป็นเครือญาติอยู่แล้ว แต่ต่างคนต่างทำมาหากิน โดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ความร่วมมือของเครือญาติหรือชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ทำให้เกิดความรักระหว่างเครือญาติมากขึ้น การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย และได้รับสิ่งตอบแทนที่คุ้มค่า

7. **ประชาชนมีรายได้เสริม** ซึ่งโดยปกติแล้วอาชีพหลักของคนในบ้านลำใน จะตัดยางรายได้เสริมของประชาชน คือ การปลูกผักกูด เป็นพืชที่เติบโตได้ดีในที่โล่งแจ้งมีน้ำขึ้นและ และไม่มีสารเคมีในดิน เป็นผักที่ช่วยบอกสภาวะแวดล้อมให้เราได้ว่า บริเวณไหนอากาศไม่ดี ดินไม่บริสุทธิ์ หากนำผักกูดไปปลูกในบริเวณดังกล่าว ผักกูดจะไม่ยอมขึ้นหรือแตกต้นขยายออก แสดงว่าในบริเวณนั้นดินไม่ดี ชาวบ้านลำในนำผักกูดมาทำเป็นพืชเชิงพาณิชย์ ปลูกเพื่อขาย ปลูกเป็นแปลง ดูแลเป็นอย่างดี วิธีการเก็บผลผลิตก็จะแบ่งเป็น 4 โซน เช่น วันที่ 1 โซนที่ 1 วันที่ 2 โซนที่ 2 จนครบ 4 โซน การเก็บผลผลิตอย่างนี้จะทำให้สามารถเก็บผักกูดได้ทุกวัน เพราะว่า ผักกูดใช้เวลาเพียงแค่ 2 วันต่อการแตกต้นขยายออกไปใหม่ ผักกูดราคากิโลกรัมละ 20 บาท จากการสัมภาษณ์นายสมหมาย นิม่วน กล่าวว่าการเก็บผลผลิตได้ประมาณ 600 - 800 บาท/วัน ซึ่งจะมีมัดรวมกันเป็นมัดละ 10 กิโลกรัม และที่สำคัญเป็นพืชผักที่เพิ่มมูลค่าให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ใครเป็นคนบริโภคผักกูดและใช้ในโอกาสไหน ผักกูดจะนิยมบริโภคในครอบครัว เป็นผักที่มีคุณประโยชน์และอร่อยด้วย นอกจากนี้ในงานบุญต่างๆ ก็จะนำผักกูดมาเป็นอาหารในสำรับด้วย ถ้าขาดผักกูดแล้วเหมือนขาดรสชาติไปเลย

8. **วิถีชีวิตแบบพอเพียง** ภูมิปัญญาการทำมาหากินของบรรพบุรุษในรูปแบบสวนสมรม ลักษณะเดียวกับวนเกษตร หรือแนวคิดทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสานที่กำลังพูดถึงในปัจจุบัน ถูกนำมาพลิกฟื้นประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละครอบครัว โดยมีนายจบ อ่อนแก้ว เป็นแกนนำตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นมามีสมาชิกกว่า 40 คน โดยทดลองปฏิบัติด้วยตนเองก่อนนำออกเผยแพร่แก่เพื่อนบ้าน ด้วยหลักการปลูก

พืชหลายชั้น หลากหลายชนิด ในพื้นที่เดียวกัน เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง จำปาตะ ฯลฯ ทำให้มีรายได้ตลอดทั้งปี ตลอดจนนำพืชผักพื้นบ้านที่ถูกมองข้ามไป เช่น ผักกูด ผักเหมียง ฯลฯ มาปลูกอย่างจริงจัง สามารถเก็บขายเป็นรายได้เสริม รวมทั้งเพาะชำ ขายกิ่งพันธุ์พืชผล เหล่านี้จำหน่ายได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ยังรวมกลุ่มส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพ แทนยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี ทำให้สิ่งแวดล้อมและสุขภาพดีขึ้น ทุกวันนี้ชาวบ้านลำไยบอกว่า พวกเขาค้นพบตัวเองแล้ว สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขด้วยหลักเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานไปหางานทำที่อื่น

9. ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติฯ และเขตรักษาพันธุ์ฯ รวมทั้งป่าอนุรักษ์ดั้งเดิมพื้นดินสู่ความสมบูรณ์ มีไม้ขนาดใหญ่ที่คนโอบจำนวน 8 คน ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชนที่มีป่าชุมชน และทำให้เยาวชนรุ่นหลังได้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่า เยาวชนเกิดความรักป่ามากขึ้น

10. ความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากจะร่วมกันปลูกป่าเพิ่มในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน ปลูกไม้ใช้สอยในพื้นที่ป่าชุมชนของหมู่บ้านแล้ว ชาวบ้านยังร่วมกันปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นเพื่อการใช้สอยในอนาคต ลดการรบกวนป่ามาพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางที่ชุมชนยึดถือมาโดยตลอด บทเรียนที่ผ่านมาในอดีตทำให้รู้ว่าเมื่อรักษาป่าได้แล้ว ชุมชนต้องอยู่ได้ด้วย แต่เนื่องจากพื้นที่อยู่ในวงล้อมของเทือกเขา และนโยบายการปิดป่าของชุมชนเพื่อให้ป่าได้ฟื้นตัว พวกเขาจึงต้องหาหนทางที่จะอยู่ให้ได้ในพื้นที่จำกัด โดยไม่บุกรุกทำลายป่า เพื่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมที่จะตกทอดสู่ลูกหลาน พื้นที่ทุกตารางนิ้วจึงต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เริ่มจากการรวมกลุ่มเพื่อการพึ่งตนเอง เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่ปัจจุบันมีเงินทุนกว่า 285,600 บาท ให้คนในชุมชนได้กู้ยืม และใช้พื้นฐานการออม ชักชวนให้เด็กฯ เข้าร่วมฝากเงินเล็กๆ น้อยๆ เพื่อปลูกฝังนิสัยการออม ส่วนเงินงบประมาณที่ได้จากภาครัฐก็นำมาจัดสรรให้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มข้าวสาร กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

ประชาชนได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

1. ป่าชุมชนกลับคืนมา เนื่องจากผลการบุกรุก ตัดไม้ทำลายป่า ขยายพื้นที่ทำกิน ทำให้ป่าถูกทำลายเสื่อมโทรมอย่างมาก สายน้ำในลำห้วยทั้ง 4 สายที่ไหลผ่านหมู่บ้านเริ่มเหือดแห้ง พืชผักผลไม้ได้ผลน้อยลง ไม้ใช้สอยในหมู่บ้านขาดแคลน และในที่สุดก็เกิดอุทกภัย ก็แสดงตัวอย่างให้เห็น เมื่อเกิดอุทกภัยและภูเขาถล่มที่บ้านเขาคราม ซึ่งอยู่ติดกับบ้านลำไยเมื่อปีพ.ศ. 2524 สร้างความเดือดร้อนอย่างใหญ่หลวงแก่ชาวบ้านเขาคราม เหตุการณ์ครั้งนี้ เป็นบทเรียน ทำให้ชาวบ้านลำไย ตระหนักและเห็นคุณค่าของผืนป่า หันหน้ามาร่วมมือกันหาสาเหตุและแนวทางแก้ไข เพื่อฟื้นฟูป่าให้กลับคืนมาสู่ชุมชน

2. เขตอุทยาน ในหมู่บ้านลำไยจะมีเขตอุทยานอยู่ใกล้กับวัด เป็นเขตที่ชุมชนร่วมมือกันปลูกต้นไม้เพื่อใช้สอยเพื่อส่วนรวมในหมู่บ้าน สำหรับประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่มีไม้เพื่อสร้างบ้าน สามารถขอไม้มาตัดจากคณะกรรมการหมู่บ้านได้ ช่วยให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัย สามารถประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ป่าไม้จัดว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหลบภัยที่สำคัญที่สุดของสัตว์ป่า ซึ่งสัตว์เหล่านี้มีความสำคัญต่อมนุษย์ เช่น เป็นอาหาร ยารักษาโรค ช่วยขจัดแมลงและประดับป่าไม้ให้เกิดความงดงาม การทำลายพื้นที่ป่าจึงเสมือนทำลายสัตว์ป่าด้วย

4. **เป็นแนวป้องกันลมพายุ** เมื่อลมพายุพัดมาปะทะพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นสิ่งกีดขวางความเร็วและลมพายุจะลดลง ดังนั้นลมพายุที่พัดผ่านแนวป่าไม้จะมีความเร็วช้ากว่าพัดผ่านที่โล่งแจ้ง ช่วยลดความเสียหายของสิ่งก่อสร้าง ป่าไม้จึงเป็นกำแพงธรรมชาติที่ช่วยป้องกันความรุนแรงของลมพายุได้

5. **การพักผ่อนหย่อนใจ** ธรรมชาติของป่าไม้จะเต็มไปด้วยสีสน ความเขียวขจี ร่มเย็น ก่อให้เกิดความสบายตาเมื่อพบเห็น ความสดสวยงดงามของดอกไม้ ความชุ่มชื้น น้ำในลำธารที่ใสสะอาด ความเงียบสงบจากเสียงรบกวนของชุมชน ความน่าชมและน่ารักของสัตว์ป่า ทำให้เขตป่าไม้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ในช่วงวันหยุดต่างๆ จะพบเห็นประชาชนทั้งในท้องถิ่นและในเมืองจำนวนมากเดินทางไปเที่ยวหรือพักผ่อนหย่อนใจในเขตอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ สวนป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น ป่าไม้จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างหนึ่งไปด้วย

6. **ช่วยลดมลพิษทางอากาศ** เนื่องจากป่าไม้เป็นตัวช่วยดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อนำไปใช้ในการสังเคราะห์อาหาร แล้วปลดปล่อยก๊าซออกซิเจนมาให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บนโลก สมดุลระหว่างคาร์บอนไดออกไซด์และออกซิเจนในอากาศจึงเกิดขึ้น และเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า พืชในตระกูลสูงสามารถดูดกลืนก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ แล้วเปลี่ยนแปลงให้เป็นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ปล่อยออกสู่บรรยากาศแล้วจึงดึงกลับมาใช้ในการสังเคราะห์อาหารในเวลากลางวัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าต้นไม้มีประโยชน์มากในการช่วยกำจัดคาร์บอนมอนอกไซด์และคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศ ในเมืองใหญ่ๆ ซึ่งมีแต่ป่าคอนกรีตและไม่ค่อยมีต้นไม้ อากาศในเมืองจึงมีปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์สูง การปลูกต้นไม้มากๆ จะช่วยลดปริมาณก๊าซทั้งสองชนิดนี้ลงได้

หมู่บ้านได้รับรางวัลอะไรบ้าง

นายเสริม ช่วยคิด ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้พูดให้พวกเราได้ฟังว่า “เป็นความภาคภูมิใจของผู้นำชุมชนและชาวบ้านลำในที่ได้ร่วมมือร่วมใจกันสร้างป่าชุมชนจนประสบความสำเร็จ และสิ่งตอบแทนที่ภาคภูมิใจ คือ รางวัลมากมาย” รางวัลที่ได้ ได้แก่

1. ได้รับพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่ารักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ในปี พ.ศ.2551 เป็นหมู่บ้านแรกของจังหวัดพัทลุง

2. รางวัลชุมชนดีเด่นที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ในปี พ.ศ.2544 ซึ่งรับรางวัลกับอดีตนายกรัฐมนตรีนายอานันท์ ปันยารชุน

3. โล่ประกาศเกียรติคุณจากกรมป่าไม้ในปี พ.ศ.2535

ความยั่งยืนของหมู่บ้านลำในในการจัดการป่าชุมชน

นายบุญชู อ่อนแก้ว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคนหนึ่งให้ข้อมูลกับทีมวิจัย ได้สะท้อนให้เห็นว่า “เกิดความยั่งยืนแน่นอน คิดว่าคงไม่มีปัญหาในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ของการอนุรักษ์ป่า เพราะว่าการคณะกรรมการหมู่บ้านลำในแนะนำ ได้ปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาผืนป่าในกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านให้มาช่วยกันรักษาป่า” เยาวชนในหมู่บ้านจะขึ้นไปตรวจป่าด้วย โดยที่ผู้ใหญ่ได้ชวนเยาวชนให้ขึ้นไปตรวจป่า เป็นการเปิดโลกทัศน์ของเยาวชน ทำให้เยาวชนรู้คุณค่า ความสำคัญของป่าไม้ และมีความคิดอุดมการณ์นี้ ที่จะรักษาผืนป่าให้ยืนหยัดถาวรตลอดไป ดังนั้นการทำงานต้องร่วมมือกันหลายๆ ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ ผู้นำ และเยาวชน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ความไม่สงบ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1) สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างไร

สถานการณ์ความไม่สงบทำให้ประชาชนไม่พร้อมและไม่กล้าที่จะออกมามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน เนื่องจากไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีผลทำให้ป่าชุมชนถูกปล่อยให้รกร้าง และทำให้ประชาชนสูญเสียรายได้จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อออกมาจำหน่าย นอกจากนี้มีผลทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมภายในชุมชนด้วย

2) การจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้ความสำเร็จและยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ผู้บริหารและผู้นำต้องดึงหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกระตือรือร้นหรือสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของป่าชุมชน มีการปลูกทดแทนทุกครั้งเมื่อมีการตัด ผู้นำต้องทำให้เป็นแบบอย่างหรือเป็นตัวอย่างให้ประชาชนเห็นว่าทำแล้วประสบความสำเร็จ ทำแล้วได้อะไรให้การอบรมกับประชาชนในด้านของการเพาะพันธุ์ และการขยายพันธุ์ เพื่อให้ได้พันธุ์พืชใหม่ๆ และจำนวนผลที่จะมาปลูกในชุมชน ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ตกลงกันหรือเห็นด้วยกับทุกคน ซึ่งเป็นกฎระเบียบเกี่ยวกับการตัดไม้ เพราะว่าถ้าไม่มีกฎระเบียบแล้ว มีคนมาตัดเกินความจำเป็น และใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไม่เกิดประโยชน์แน่นอน ต้องมีพื้นที่ส่วนกลางอนุรักษ์ต้นไม้ไม่ให้มีการตัด เพื่อเก็บไว้เป็นสมบัติของชุมชนและเด็กรุ่นหลังได้ดูป่าชุมชนด้วย ความยั่งยืนต้องเกิดขึ้น

3) รูปแบบการจัดการป่าชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบควรเป็นอย่างไร

รูปแบบในการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ เราต้องเอาหลักศาสนาใช้ในการควบคุม โดยเฉพาะในประเด็นของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เราต้องสร้างเครือข่ายชุมชนตำบลที่มีการจัดการป่าชุมชนในภูมิภาคต่างๆ ต้องมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่กำกับดูแลป่าชุมชน มีทั้งคณะกรรมการบริหารจัดการและคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจสอบติดตามความเคลื่อนไหวของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตัดต้นไม้ ผู้บริหารและประชาชนต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการป่าชุมชน มีการอบรมเรื่องการบริหารจัดการให้กับประชาชน ต้องให้ความสำคัญกับการปลูกพืชเศรษฐกิจและต้นไม้ที่โตเร็ว มีการกำหนดบริเวณปลูกป่าชุมชนและจำนวนพื้นที่ในการปลูกป่าชุมชน ต้องกำหนดระยะเวลาในการตัดต้นไม้ด้วย มีการมอบรางวัลหรือเกียรติบัตรให้กับครอบครัวที่สามารถปลูกป่าชุมชนและมีผลงานดีเด่นจนเป็นที่ยอมรับสร้างบรรยากาศป่าชุมชนในชุมชนเพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนด้วย กระตุ้นให้ประชาชนมีความเสียสละกันให้มากๆ และต้องทำข้อตกลงกับประชาชนเกี่ยวกับการปลูกป่าชุมชน มีการนำประชาชนไปดูงาน สถานที่ๆสามารถจัดการป่าชุมชนได้ดีเด่นด้วย เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และมีการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านการจัดการป่าชุมชนให้สาธารณะได้รับรู้ด้วย

4) วิธีการสร้างให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน สามารถทำได้ โดยที่ผู้นำต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน ผู้บริหารต้องใช้เทคนิคและทักษะเฉพาะตัวที่สามารถกระตุ้นและเป็นนักประสานงาน สื่อสารให้กับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทักษะในการสื่อสารคุยง่าย เข้าใจง่าย ผู้นำต้องพูดความจริงกับประชาชน ผู้นำต้องรู้ความต้องการของประชาชน พูดจริง ทำจริง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการของการวางแผน จนถึงขั้นตอนสุดท้าย ต้องพาไปดูงานในชุมชนที่จะประสบความสำเร็จด้านการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้มีแรงจูงใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ผู้นำต้องไม่เลือกพรรคพวกของตัวเอง ต้องความสำคัญกับทุกคน กระตุ้นให้ประชาชนนึกถึงการสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน ต้องบอกกับประชาชนว่าเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะได้อะไรบ้าง เราต้องปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรตั้งแต่เด็กๆ ต้องให้ขวัญและกำลังใจกับครอบครัวที่ดำเนินการด้านป่าชุมชนที่ดีเด่น ต้องทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ต้องทำงานเป็นทีมและแบ่งโซนว่าโซนนี้ใครดูแล ใครรับผิดชอบเป็นโซนๆไป

5) ปัญหาในการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชาชนไม่ให้ความสำคัญและไม่ค่อยดูแลป่าชุมชนเพราะมีความคิดว่าเป็นของส่วนรวม ตัดป่าแล้วไม่ได้ปลูกทดแทน ไม่ได้มีการวางแผนในการตัดไม้ การสื่อสารที่ไม่ค่อยดีนัก เข้าใจคนละแบบ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างผู้นำกับประชาชน บางครั้งมีการจัดสรรรายได้ที่ไม่ลงตัว ประชาชนขาดความสามัคคี ผู้บริหารยังขาดวิสัยทัศน์ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานนอกหมู่บ้านจึงไม่มีเวลามาดูแลหรือมาทำด้านป่าชุมชน ผู้มีอิทธิพลบางคนเข้ามาตัดไม้ในชุมชน ความไม่สงบเป็นปัญหาลำดับแรกๆที่ทำให้มีปัญหาด้านการจัดการป่าชุมชน

6) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้นำและผู้เกี่ยวข้องต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญ ประโยชน์ของป่าชุมชน สร้างบรรยากาศให้กับประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน สร้างบรรยากาศให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน บางครั้งกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆทำให้เกิดความยุ่งยากก็ต้องแก้ไขกฎระเบียบ ต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ด้วย ต้องสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำและผู้ตาม ต้องมีการอบรมเรื่องการจัดการให้มากขึ้น และต้องแก้ไขสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เร็วที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (focus group)

1. ประโยชน์และความสำคัญของป่าชุมชน

ป่าชุมชนช่วยให้ประชาชนมีรายได้ ลดรายจ่าย เป็นแหล่งเรียนรู้ ช่วยไม่ให้เกิดฝนแล้ง ผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้าน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ ทำให้มีอากาศบริสุทธิ์

2. ทำอย่างไรให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืน

กระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกเพื่อชุมชน มีความรู้ ความสนใจ ประโยชน์ของป่าชุมชน พาไปดูงาน มีการขยาย และเพาะพันธุ์พืช จัดสรรที่ดินให้เป็นส่วนกลาง สื่อสารอย่างมีความเข้าใจ ออกกฎระเบียบเพื่อป้องกันไม่ให้มาขโมย

3. รูปแบบการจัดการป่าชุมชน

มีคณะกรรมการด้านป่าชุมชน ต้องนำหลักศาสนา หลักธรรมาภิบาล ต้องมีเครือข่าย จัดให้มีการอบรม ศึกษาดูงาน ปลูกพืชเศรษฐกิจ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน มอบรางวัล เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดระยะเวลาในการตัดไม้ที่ชัดเจน

4. ปัญหาการจัดการป่าชุมชน

ไม่รู้คุณค่า หรือประโยชน์ของป่าชุมชน ไม่ค่อยดูแลป่าที่มีอยู่แล้ว ขาดความรู้เรื่องการจัดการ การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน

5. ข้อเสนอแนะในการจัดการป่าชุมชน

กระตุ้น และ ต้องสร้างโดยหัวหน้าชุมชน ตัดป่าที่จำเป็นเท่านั้น สร้างบรรยากาศรู้สึกเป็นเจ้าของ และแก้ปัญหา

อภิปรายผล

1. ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดการความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนอย่างมาก เพราะว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ทุกคนไม่กล้าที่จะออกมาดำเนินการ หรือมาดูแลป่า เพราะว่าเกรงกลัวว่าจะมีใครมาทำร้าย เมื่อไม่มีใครออกมาทำให้ป่าชุมชนรกร้าง ซึ่งสอดคล้องกับอัจฉรา รักษ์ดิษฐ์ธรรมและคณะ (2543) ที่ได้ศึกษาเรื่องเครือข่ายป่าชุมชน การจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าบางอย่างก็ยังมีอุปสรรคสำคัญคือ ขาดการยอมรับและการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อาคม ใจแก้ว (2533) ได้ศึกษาเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญต่อบ้าง 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านชุมชนที่เน้นความยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยนโยบายและปัจจัยด้านข้าราชการระดับล่าง ผลการวิจัยดังกล่าวคณะนักวิจัยคิดว่า สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้เกิดมาก็หลายปีแล้ว เปลี่ยนรัฐบาลมาก็หลายรัฐบาลแล้ว แต่เหตุการณ์ความไม่สงบก็ยังไม่หยุด ยังมีการสูญเสียอยู่อีก ทำให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่กล้าที่จะออกไปนอกบ้าน ไม่กล้าที่จะออกมาดูแลหรือมาปลูกป่าในชุมชนของตัวเอง ทุกคนกลัวไปหมดทำให้การจัดการป่าชุมชนมีปัญหา และมีผลกระทบอย่างมาก

2. การจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ ให้มีความสำเร็จและยั่งยืนนั้นผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ผู้นำต้องกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของป่าชุมชน กระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของหมู่บ้าน รณรงค์ให้ประชาชนใช้ป่าชุมชนอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ถูกหลัก และมีความคุ้มค่า ต้องมีการขยายพันธุ์พืช ต้องมีพื้นที่ส่วนกลาง และมีการออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมไม่ให้ใครมาบุกรุก สอดคล้องกับมานะ นาคา (2543) ได้ศึกษาเรื่องระบบการจัดการป่าสาธารณะ ประโยชน์ขององค์กรชุมชน กรณีศึกษาป่าตะโกไร่โนนระกา ตำบลนาดี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าปัจจัยที่มีผลทำให้การจัดการป่าสาธารณะประโยชน์ประสบความสำเร็จ คือ 1) ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการป่าตะโกไร่โนนระกา ทั้งนี้ผู้นำชุมชนต้องเห็นความสำคัญกับการจัดการป่าชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการจัดการป่า 2) การจัดการป่าสาธารณะภายใต้องค์กรชุมชนที่เป็นทางการซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ทำให้กฎเกณฑ์ในการจัดการได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม มีทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการป่าอย่างต่อเนื่อง และสามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้ด้วยดี 3) ความเสมอภาค กระตุ้นให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) ระบบคิดของชาวบ้านต่อป่าสาธารณะประโยชน์ โดยที่ชาวบ้านเห็นว่าป่าสาธารณะประโยชน์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ เก็บหาป่าร่วมกัน ระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และทรัพยากรจากป่าสาธารณะประโยชน์ มีความชัดเจนว่าเป็นของร่วมกันสอดคล้องกับ สิทธิโชค พุฒยีน

(2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน :ป่าชุมชนกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า ความเชื่อถือในตัวผู้นำ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมวางแผนและร่วมประชาสัมพันธ์ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ เสน่ห์ จามริก และคณะ (2536) ได้ศึกษาเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย พบว่า ชุมชนที่มีการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่ประสบผลสำเร็จอยู่ในปัจจุบันแม้จะมีความแตกต่างในเรื่องของขนาด ชุมชน วิธีการผลิต ชาติพันธุ์ สถานที่ตั้งของชุมชน ความเก่า-ใหม่ของชุมชน เหล่านี้ก็ตามแต่ในความแตกต่างนี้ชุมชนที่อนุรักษ์ป่าจะมีลักษณะร่วมกัน 8 ประการ คือ 1) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกของชุมชนอย่างเหนียวแน่น 2) มีทรัพยากรดินที่ฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพที่สมบูรณ์ได้ 3) มีจิตสำนึกในการรักษาป่า 4) การมีผลประโยชน์ร่วมกัน 5) มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง 6) มีการจัดตั้งองค์กรประชาชน 7) มีจารีตของการจัดการทรัพยากรที่ถือว่าทรัพยากรเป็นสิทธิและทรัพย์สินร่วมของชุมชน และ 8) มีระบบการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ผลการวิจัยดังกล่าว คณะวิจัยคิดว่าผู้นำมีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้ป่าชุมชนมีความยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืน เพราะว่าผู้นำเป็นคนที่อยู่ในชุมชน ผู้นำเห็นประชาชน ประชาชนก็เห็นผู้นำ ต่างคนต่างก็เห็นกันเมื่อได้รับการเลือกแล้วก็ต้องทำหน้าที่ให้สมกับความสามารถหรือทุ่มตัวจนสุดความสามารถเพื่อให้ประชาชนยอมรับในตัวผู้นำเมื่อยอมรับแล้ว การมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้น ผู้นำต้องดูแลติดตามผลการดำเนินงานขององค์กรด้วย ผู้นำและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการรักษาป่า ผู้นำต้องมีความเข้มแข็ง การมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือรู้สึกว่าเป็นสิทธิและทรัพย์สินร่วมของชุมชน

3. ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบ นั้นแต่ละชุมชนต้องมีคณะกรรมการที่คอยดูแลกำกับการตัดไม้ในชุมชน มีการนำหลักคำสอนของศาสนามาใช้ในการจัดการ ต้องยึดหลักธรรมาภิบาลต้องมีเครือข่ายทุกหมู่บ้าน ต้องจัดอบรมให้มีความรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชน ต้องมีการศึกษาดูงาน ต้องปลูกพืชเศรษฐกิจที่สามารถทำให้มีรายได้อย่างรวดเร็ว ต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน ต้องมีการมอบรางวัลให้กับครอบครัวที่เป็นต้นแบบของการจัดการป่าชุมชน ต้องสร้างป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องทำสัญญาใจซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกัน และต้องกำหนดระยะเวลาในการตัดไม้ที่ชัดเจน สอดคล้องกับ อมรเทพ นันดาสวดี (2551) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์กลยุทธการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนบ้านกีดหลวง ตำบลภาษา อำเภอสอด จังหวัดตากพบว่าประชาชนและองค์กรให้ความสำคัญเรื่องการจัดการป่าชุมชนบ้านแม่กีดหลวง ตำบลแม่ภาษา อำเภอสอด จังหวัดตาก พบว่าประชาชนและองค์กร ให้ความสำคัญเรื่องการจัดการป่าชุมชน ทั้งในเรื่องบทบาทในด้านอนุรักษ์การเสริมและบูรณะฟื้นฟู องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถทำแผนพัฒนาตำบลในการบำรุงดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกป่า โดยแบ่งออกเป็นปลูกป่าในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า การปลูกป่าในเขตป่าเสื่อมโทรม การปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ต่างๆ สอดคล้องกับ พงษ์ชิตะ บุญยอก (2548) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนในการจัดการป่าดงใหญ่ พบว่า ชาวบ้านทุกคนมีหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน เช่น การเฝ้าระวังตระเวนรักษาป่า การปลูกป่า ซ่อมแซม การทำแนวกันไฟ การร่วมคิดกฎระเบียบของป่าดงใหญ่เพื่อพิทักษ์ดูแลผืนป่าดงใหญ่ให้คงอยู่ตลอดไป และวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ชาวบ้านมีกิจกรรมหลักร่วมกันคือ การลาดตระเวนป้องกัน การลักลอบตัดไม้และเฝ้าระวังไฟป่า การฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับป่า เตรียมวิทยากร เตรียมพื้นที่ในป่าบางส่วนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดฐานเพื่อการเรียนรู้ และดูแลพัฒนาพื้นฐานตามโครงการแหล่งเรียนรู้ในป่า ตลอดจนการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ วุฒิชัย พิรุณสุนทร ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการป่าชุมชนของคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่

สำนักงานป่าไม้เขตขอนแก่น พบว่า ป่าชุมชนถือได้ว่าเป็นป่าเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น สามารถอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการลดภาระค่าครองชีพของราษฎร เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่าชุมชน ควรให้องค์กรชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับป่า และมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับป่า โดยมีหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันศึกษาเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงาน เป็นแนวทางที่เหมาะสมของรูปแบบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อการดำรงอยู่ของพื้นที่ป่าควบคู่ไปกับการเข้มแข็งของชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยถือว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชนที่ได้นั้นต้องใช้ปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยที่ดีที่สุดก็คือ ทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในชุมชนก่อน เราต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่จะมาดูแลป่าชุมชนก่อน ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีจิตอาสา มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมไม่มีผลประโยชน์มาแอบแฝง และประชาชนให้การยอมรับ ประการต่อมาที่ต้องทำงานร่วมกัน เมื่อทำงานร่วมกันก็ต้องมีกฎระเบียบข้อบังคับ หรือข้อตกลงร่วมกัน การจัดการต้องยึดหลักศาสนา ทำอะไรก็ตามต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนา และต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ก็คือต้องยึดหลักธรรมาภิบาล เราต้องเพิ่มเติมองค์ความรู้ให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของป่าชุมชน บางครั้งเราทำงานองค์กรเดียวไม่ได้ เราต้องมีเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้และประสบการณ์ต่างๆจากเครือข่าย ถ้าชุมชนสามารถทำได้นับว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ก็คือ สร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เด็กๆเยาวชน และผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรอื่นๆที่อยู่ในป่าด้วย นอกจากนั้นต้องทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีประชาชนมาท่องเที่ยวในบ้านเรา ถ้าชุมชนสามารถจัดการป่าชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรมคนที่ได้ประโยชน์สูงสุดก็คือประชาชน

4. วิธีการทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้นำต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน ผู้บริหารต้องใช้ความถนัดที่จะกระตุ้น ต้องรู้ความต้องการของประชาชน ต้องไม่เลือกพรรคพวก และต้องปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรตั้งแต่เด็กๆ สอดคล้องกับ เพลิง ขำเพ็ง (2543) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชนศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านทุ่งยางแดง ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของป่าก็คือความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ เพราะชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากการจัดการป่าไม้ในรูปแบบของป่าชุมชน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนอีกทางหนึ่งด้วย สอดคล้องกับ นราธิป อัจฉริยชีวิน (2543) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าโคกหนองตะครอง ตำบลหนองขาม อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้คือการรับรู้ข่าวสาร ความคาดหวังผลประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และสอดคล้องกับ สมศักดิ์ สมานไทย (2546) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการป่าชุมชน ตำบลแม่คาง อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก พบว่าส่วนใหญ่ราษฎรมีความพึงพอใจ โดยยอมรับเกี่ยวกับระเบียบ และกฎเกณฑ์ในการจัดการป่าชุมชนและมีความเห็นว่าการจัดการป่าชุมชนของท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีขึ้น ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ราษฎรมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ราษฎรมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ราษฎรมีส่วนร่วมทั้งด้านการประชุมวางแผน ด้านการปฏิบัติงานและด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่า ชาวบ้านต้องการมีส่วนร่วมอยู่แล้ว แต่ยังมีข้อจำกัดบางอย่างที่ประชาชนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือประชาชนอาจจะตั้งคำถามกับตัวเองอยู่เสมอว่า ถ้าเข้าร่วมโครงการหรือการมีส่วนร่วมแล้วสิ่งที่ได้คืออะไรบ้าง เมื่อเข้าใจและรู้แล้วว่าอะไรก็จะเข้ามา ดังนั้นผู้นำผู้บริหารต้องเข้าใจความต้องการของประชาชน และต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

5.ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ประชาชนยังไม่เห็นคุณค่าของป่าไม้ ประชาชนไม่ดูแลป่าชุมชนที่มีอยู่แล้ว ประชาชนตัดไม้แล้วไม่ปลูกทดแทน ประชาชนขาดความรู้เชิงการจัดการ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ สอดคล้องกับ ไชยวัฒน์ อุปคุต (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนบ้านนาสวนพัฒนา หมู่ 9 ตำบลจรัส อำเภอบึงเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชุมชนบ้านนาสวนพัฒนา หมู่ 9 มีปัญหาชุมชนถู กบุกรุกทำลายมากจึงจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการ ขาดความร่วมมือ และรูปแบบที่เหมาะสม โดยมีวิธีการหรือรูปแบบกิจกรรมป้องกันได้แก่ การดูแลและป้องกันไฟป่า การทำทางเดินสำรวจป่าเชิงนิเวศ การกำหนดแนวเขตป่าชุมชน การปลูกป่า สอดคล้องกับ สมพร พิมสาร (2549) ได้ ศึกษาเรื่องการจัดการป่าชุมชนของบ้านป่าจั่น หมู่ 5 ตำบลปงน้อย กิ่งอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า ชาวบ้านป่าจั่นมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยวิธีการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าของชุมชนบ้านป่าจั่นที่ลอง ผิดลองถูกมาหลายครั้ง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตัดสินใจร่วมกัน ร่วมคิดค้นปัญหา และหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน และสอดคล้องกับ อัจฉรา รัญญิตธรรมและคณะ (2543) ได้ศึกษาเรื่องเครือข่ายป่า ชุมชนการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า การดูแลรักษาป่าชุมชนส่วนใหญ่ นั้น เป็นเพื่อการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำที่ไหลหล่อเลี้ยงชุมชน การรักษาที่อยู่ของสัตว์ป่าและการใช้สวน ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ปัญหาที่ประสบก็คือ ขาดการยอมรับและการสนับสนุน จากหน่วยงานของรัฐ และไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิชุมชนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่าประชาชนในชุมชนมีหลากหลายกลุ่ม หลากหลายประสบการณ์ และหลากหลายความต้องการ ทำให้เกิดปัญหามากมายพอสมควร ไม่ค่อยได้นึกถึงเพื่อส่วนรวม ส่วนใหญ่จะนึกถึงส่วนตัวก่อนและประชาชน หลายคนยังขาดองค์ความรู้ในการเรื่องของการจัดการถึงเวลาจะตัดต้นไม้ก็ตัด ตัดแล้วไม่วางแผนให้ดีกว่าก่อนว่า จะใช้จำนวนเท่าไรถึงจะพอติดกับการที่จะต้องนำไปใช้ บางครั้งเมื่อตัดแล้วก็ไม่ได้ปลูกทดแทนต่อ ทำให้ป่าก็ ลดลงไปเรื่อยๆ และบางครั้งโครงการที่ลงมาสู่ชุมชนก็มาเป็นช่วงๆ ไม่มีการต่อเนื่อง เมื่องบประมาณหมด กิจกรรมในชุมชนก็หยุดตามไปด้วย

6. ข้อเสนอแนะในการจัดการป่าชุมชน ผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หน่วยงานต่างๆต้องกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าชุมชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแล ป้องกันการลักลอบตัดไม้ ผู้นำทุกประเภทที่อยู่ในชุมชนต้องมาร่วมกันวางแผนเพื่อให้ป่าชุมชนดีขึ้น ต้องอบรม เรื่องการจัดการ และสำคัญที่สุดคือต้องแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่าง เร่งด่วน สอดคล้องกับ กนกวิชญ์ อิฐรัฐ (2542) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหวิดพาน จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าสิ่งที่สำคัญที่ทำให้การ ป้องกันและการจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ สมฤทธิ์ผลคือทัศนคติที่ดีต่อชุมชนที่มีต่อป่าและการตั้งใจจริงในการ ปฏิบัติงานของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่จะป้องกันและการจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ให้ยั่งยืน ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่าประชาชนในชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ยังน้อยอยู่จึงขาดความร่วมมือจากประชาชนและอีกประการหนึ่งก็คือสถานการณ์ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้นใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะออกมาทำงานในที่ๆเป็นป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนจัดโครงการที่มีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนในตำบลมีความสำนึกต่อส่วนรวมและเห็นคุณค่าและประโยชน์ของป่าชุมชน

2.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ต้องทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างประชาชนกับประชาชนหรือเรียกว่า “สัญญาใจ” หรือ “ฮุก่มปากัด” เพื่อเป็นกฎระเบียบต่างๆในการดูแลป่าชุมชนให้มีความยั่งยืนตลอดไป และเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับการทราบกันอย่างแพร่หลาย

3.หน่วยงานด้านเกษตรต้องจำให้มีโครงการอบรมให้กับประชาชนเกี่ยวกับการเพาะพันธ์และการขยายพันธุ์พืชเพื่อจะได้นำพันธุ์พืชมาปลูกในชุมชนต่อไป

4.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรจัดทำคู่มือการจัดการป่าชุมชน เพื่อให้ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อ่านได้ศึกษา และนำไปใช้ในชุมชนของตนเองต่อไป

5.สถาบันการศึกษาต้องรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกต่อการดูแลและการอนุรักษ์ป่าชุมชน

6.สถาบันศาสนา ซึ่งได้แก่ มัสยิด และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องปลูกฝังเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

7.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องนำประชาชนที่สนใจเรื่องป่าชุมชนไปดูงานในชุมชนที่เป็นต้นแบบในการจัดการป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาผลผลิตจากป่าชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าต้องพัฒนาอย่างไรเพื่อให้ประชาชนมีนำมาปลูกและมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.ควรมีการศึกษาเรื่องพืชเศรษฐกิจชนิดใดที่ปลูกแล้วได้ผลผลิตและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงที่สุด เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจมาปลูกในที่ดินของตนเอง

3.ควรมีการศึกษาเรื่องชุมชนต้นแบบที่มีการบริหารจัดการป่าชุมชนดีเด่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้